

DET KONGELEGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2006–2007)

FOR BUDSJETTÅRET 2007

Utgiftskapittel: 1400–1472 og 2465

Inntektskapittel: 4400–4472, 5322 og 5621

Forord

St.prp. nr. 1 (2006-2007) frå Miljøverndepartementet består av 4 delar:

Del I presenterer hovudutfordringane i miljøvernpolitikken og hovudprioriteringar innafor Miljøverndepartementets budsjett i 2007. Vidare blir det gitt eit kort oversyn over miljøvernpolitiske satsingar i andre departement. Del I gir i 2007 òg ei oversikt med oppsummering av utfordringar og status innafor dei 11 resultatområda i miljøvernforvaltninga.

I Del II er det presentert ei utfyllande og fullstendig omtale av alle resultatområda med konkrete mål, status og verkemiddel.

Del III inneheld budsjettframlegget frå Miljøverndepartementet fordelt på programkategoriar, kapittel og postar.

Del IV gir ei oversikt over organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling i miljøvernforvaltninga. Her er òg omtalt oppfølging av oppmødingsvedtaka frå Stortinget.

Inndelinga av miljøvernpolitikken i resultatområde, slik det er presentert i del I og II, heng saman med at miljøvernproblema er komplekse og at årsakene til dei er samansette. Dei omfattar ofte meir enn ein sektor i samfunnet, og kjeldene til ei miljøbelastning kan vere mange. Av dei 11 områda utgjer resultatområda 1-8 dei miljøvernpolitiske resultatområda med utgangspunkt i miljøutfordringane. Resultatområda 9 og 10 handlar om det forvaltningsansvaret miljøvernforvaltninga har for plandelen av plan- og bygningslova og kart- og geodatapolitikken på nasjonalt nivå. Under resultatområde 11 er omtalt fellesoppgåver og miljøvernpolitisk arbeid som går på tvers av resultatområda. Dei 11 resultatområda er som følgjer:

1. Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald
2. Friluftsliv
3. Kulturminne og kulturmiljø
4. Overgjødsling og oljeforureining
5. Helse- og miljøfarlege kjemikalier
6. Avfall og gjenvinning
7. Klimaendringar, luftforureining og støy
8. Internasjonalt miljøvernsamarbeid og miljøvern i polarområda
9. Regional planlegging
10. Kart og geodata
11. Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Inndelinga i resultatområde gjer det mogleg å sortere og samle alle dei ulike problemstillingane i ulike typar kategoriar eller temaområde på ein praktisk måte. Kvart resultatområde inneheld dermed anten eitt miljøvernpolitisk tema eller eit knippe av tema som står så nær kvarandre at dei bør omtalast i samanheng. Inndelinga i resultatområde legg òg til rette for ein effektiv struktur for formuleringar av mål og resultatoppfølging, både i forhold til andre sektorar og internt i miljøvernforvaltninga. Samtidig skal inndelinga i resultatområde sikre konsistens gjennom klare definisjonar og tydelege avgrensingar mellom dei ulike temaområda. Det er gitt ein definisjon og ei avgrensing av kvart resultatområde i del II.

Det enkelte resultatområdet rettar fokus mot dei viktigaste miljøutfordringane og synleggjer Regjeringas miljøvernpolitiske satsing. Dette speglar seg i strategiske mål, nasjonale mål og sektorvise arbeidsmål.

- *Strategiske mål* uttrykkjer ein ønskt tilstand på overordna nivå i eit langsiktig perspektiv
- *Nasjonale resultatmål* er fastsette på bakgrunn av dei strategiske måla, og skal vere meir konkrete, tidfesta og moglege å etterprøve, og vise kva resultat ein skal oppnå på nasjonalt nivå. Dei nasjonale resultatmåla representerer dermed det øvste operative nivået i målhierarkiet.
- *Dei sektorvise arbeidsmåla* er avleide frå dei nasjonale måla, og vil saman med desse danne ein heilskapleg struktur ved at ein skal kunne aggregere arbeidsmåla i dei ulike sektorane til nasjonale mål.

Innhald

Del I		7	Resultatområde 2:	
Innleiing	11		Friluftsliv	60
1 Hovudutfordringane og Regjeringas svar	13	8	Resultatområde 3:	
2 Hovudprioriteringane i miljøverndepartementets budsjett for 2007	14	9	Kulturminne og kulturmiljø	65
3 Miljøpolitiske satsingar på andre departement sine område	16	10	Resultatområde 4:	
4 Oppsummering av status på dei enkelte resultatområda	19	11	Overgjødsling og oljeforureining	71
4.1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald	19	12	Resultatområde 5:	
4.2 Friluftsliv	21		Helse- og miljøfarlege kjemikaliar	76
4.3 Kulturminne og kulturmiljø	22	12.1	Resultatområde 6:	
4.4 Overgjødsling og oljeforureining ...	23	12.2	Avfall og gjenvinning	81
4.5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar	25	12.3	Resultatområde 7:	
4.6 Avfall og gjenvinning	26	12.4	Klimaendringar, luftforureining og støy	85
4.7 Klimaendringar, luftforureining og støy	26	12.5	Klimaendringar	85
4.8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda	29	12.5	Nedbryting av ozonlaget	96
4.9 Regional planlegging	31	13	Langtransporterte luftforureiningar	97
4.10 Kart og geodata	32		Lokal luftkvalitet	101
4.11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver	33	13.1	Støy	103
5 Oversiktstabellar	36	13.2	Resultatområde 8:	
5.1 Merknader til budsjettframlegget	36		Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda	105
5.2 Utgifter	36	14	Internasjonalt miljøvernssamarbeid	105
5.3 Inntekter	38	15	Miljøvern i nord- og polarområda	112
Del II		15	Resultatområde 9:	
Omtale av Miljøverndepartementet sine resultatområde	43	16	Regional planlegging	120
6 Resultatområde 1: Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald	45	15	Resultatområde 10:	
			Kart og geodata	126
			Resultatområde 11:	
			Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver ...	130

Del III

Miljøverndepartementets budsjettforslag for 2007	139
---	-----

<i>Programkategori 12.10 Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.</i>	141
--	-----

Kap. 1400 Miljøverndepartementet	141
--	-----

Kap. 4400 Miljøverndepartementet	151
--	-----

Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking	151
--	-----

Kap. 4410 Miljøvernforskning og miljøovervaking	154
--	-----

<i>Programkategori 12.20 Biomangfold og friluftsliv</i>	155
---	-----

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak	155
--------------------------------------	-----

Kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond	159
---	-----

Kap. 1426 Statens naturoppsyn	163
-------------------------------------	-----

Kap. 4426 Statens naturoppsyn	165
-------------------------------------	-----

Kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning	165
--	-----

Kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning ...	177
---	-----

<i>Programkategori 12.30 Kulturminne og kulturmiljø</i>	179
---	-----

Kap. 1429 Riksantikvaren (jf. kap. 4429)	179
--	-----

Kap. 4429 Riksantikvaren	186
--------------------------------	-----

Kap. 1432 Norsk kulturminnefond	187
---------------------------------------	-----

Kap. 4432 Norsk kulturminnefond	188
---------------------------------------	-----

<i>Programkategori 12.40 Forureining</i>	189
--	-----

Kap. 1441 Statens forureiningstilsyn	190
--	-----

Kap. 4441 Statens forureiningstilsyn	194
--	-----

Kap. 1444 Produktregisteret	195
-----------------------------------	-----

Kap. 1445 Miljøvennleg skipsfart	196
--	-----

Kap. 5322 Statens miljøfond, avdrag	197
---	-----

Kap. 5621 Statens miljøfond, renteinntekter	197
--	-----

<i>Programkategori 12.50 Kart og geodata</i>	198
--	-----

Kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	198
--	-----

Kap. 2465 Statens kartverk	199
----------------------------------	-----

Kap. 5465 Statens kartverk	202
----------------------------------	-----

<i>Programkategori 12.60 Nord- og polarområda</i>	203
---	-----

Kap. 1471 Norsk Polarinstitut	203
-------------------------------------	-----

Kap. 4471 Norsk Polarinstitut	205
-------------------------------------	-----

Kap. 1472 Svalbard miljøvernfond	205
--	-----

Kap. 4472 Svalbard miljøvernfond	206
--	-----

Del IV

Organisasjonsendring og oppfølging av oppmodingsvedtak frå Stortinget	209
--	-----

18 Organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling ..	211
--	-----

18.1 Organisering	211
-------------------------	-----

18.2 Oversikt over fornyingsarbeidet	211
---	-----

18.3 Rapport om likestilling i miljøvernforvaltninga	212
---	-----

19 Om oppfølging av oppmodings- vedtak frå Stortinget	215
--	-----

Forslag til vedtak om løyving for budsjettåret 2007, kapitla 1400–1472 og 2465, 4400–4472, 5322 og 5621	217
--	-----

Tabelloversikt

Tabell 3.1	Miljøverntiltak i statsbudsjettet 2007	18	Tabell 12.4	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 7 underområde Lokal luftkvalitet	101
Tabell 4.1	Miljøverndepartementets budsjett for 2006 og 2007 fordelt på resultatområde	35	Tabell 12.5	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 7 underområde Støy	103
Tabell 5.1	Oversikt over talet på årsverk pr. 1. mars 2006 under Miljøverndepartementet	41	Tabell 13.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 8 underområde Internasjonalt miljøvernssamarbeid	105
Tabell 6.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfold	45	Tabell 13.2	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord- og polarområda	113
Tabell 6.2	Oversikt over område verna etter naturvernlova pr. 1. januar 2006.	48	Tabell 14.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 9 Regional planlegging	121
Tabell 7.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 2 Friluftsliv	60	Tabell 15.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 10 Kart og geodata	126
Tabell 8.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø	65	Tabell 16.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver	130
Tabell 9.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforureining	71	Tabell 17.1	Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	143
Tabell 10.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar	76	Tabell 17.2	Garantifullmakter under kap. 1400 post 77	148
Tabell 10.2	Liste over prioriterte kjemikaliar som er omfatta av det nasjonale resultatmål 1 (Prioritetslista)	78	Tabell 17.3	Framlegg om jeger- og fellingsavgifter i 2007	160
Tabell 10.3	Stoff der utslepp av enkelte miljøgifter skal stansast innan 2005. Førebels resultat for utsleppsreduksjonar og prognose for 2005.	78	Tabell 17.4	Berekning av kapital i Viltfondet i 2007	160
Tabell 11.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 6: Avfall og gjenvinning	81	Tabell 17.5	Samla refusjonar frå Viltfondet i 2007	161
Tabell 12.1	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 7, underområde Klimaendringar	85	Tabell 17.6	Berekning av kapital i Statens fiskefond i 2007	162
Tabell 12.2	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 7, underområde Nedbryting av ozonlaget	96	Tabell 17.7	Samla refusjonar frå Statens fiskefond i 2007	162
Tabell 12.3	Mål- og indikatorstabell for resultatområde 7, underområde Langtransporterte luftforureiningar	98	Tabell 17.8	Bestandssituasjonen for laks januar 2006, talet på elvar. ...	167
			Tabell 17.9	Statens kartverks driftsinntekter	200
			Tabell 17.10	Statens kartverks kapitalbalanse	201
			Tabell 17.11	Statens kartverks gjeld og egenkapital	202

DET KONGELEGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

St.prp. nr. 1

(2006–2007)

FOR BUDSJETTÅRET 2007

Utgiftskapittel: 1400–1472 og 2465

Inntektskapittel: 4400–4472, 5322 og 5621

*Tilråding frå Miljøverndepartementet av 15. september 2006,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Stoltenberg II)*

Del I
Innleiing

1 Hovudutfordringane og Regjeringas svar

Regjeringa har som mål at Noreg skal vere eit føregangsland i miljøvernpolitikken, både nasjonalt og internasjonalt. Vern om miljøet er eit grunnleggjande vilkår for ei berekraftig utvikling, og krev innsats på brei front. Ressursane på jorda er ikkje endelause. Dei rikaste av verdas befolkning belastar miljøet og ressursane så sterkt at andre ikkje får rom for velstandsvekst utan at tolegrensene blir sprengde. På fleire område er desse grensene allerede overskridne. Dessutan rammar miljøøydelegingar ofte hardast dei som har minst høve til å tilpasse seg store endringar.

Miljøvernpolitikken skal byggje på «føre var-prinsippet», som seier at tvil skal komme natur til gode, på prinsippet om at forureinar skal betale og prinsippet om bruk av beste tilgjengelege teknologi.

For at framtidens generasjonar skal ha tilgang til eit godt miljø og mangfaldig natur, må miljøomsyn gripe inn i alt vi gjer. Omsynet til miljøet pregar derfor ikkje berre Miljøverndepartementets budsjett, men heile statsbudsjettet. Det er eit viktig prinsipp at alle samfunnssektorar har eit sjølvstendig ansvar for å tufte verksemda si på miljøomsyn. Dette prinsippet kjem mellom anna til syne i stortingsmeldingane om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand (RM). Neste RM blir lagt fram våren 2007. Miljøsetningar på budsjetta til andre departement er omtalt i kapittel 3.

God miljøvernpolitikk krev innsats frå staten, kommunane, bedriftene, borgarane og organisasjonane. Regjeringa legg stor vekt på innsatsen til dei frivillige organisasjonane, og vil gjere sitt til at miljøvern blir sett tydelegare på den lokalpolitiske dagsordenen. Norsk industri skal bli leiande innanfor miljøforbetringar og utvikling av miljøvenleg teknologi. Det skal bli enklare for forbrukarane å vere miljøvenlege i kvardagen. Det offentlege skal gå føre som ansvarleg forbrukar og etterspørje miljøvenlege varer og tenester. Skatte- og avgiftssystemet skal oppmuntre til miljøvenleg handling og nyttenking.

Dei største miljøutfordringane i vår tid er globale. Noreg skal vere ein pådrivar i arbeidet for forpliktande internasjonale miljøavtaler. FN må utviklast ved at UNEP blir ein særorganisasjon for miljø. Regjeringa vil følge opp handlingsplanen for miljøretta utviklingssamarbeid.

Aukande konsentrasjon av klimagassar i atmosfæren. Rask reduksjon i naturmangfaldet på jorda. Stadig veksande bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Dette er dei tre største miljøtruslane verda står overfor i dag. Kampen mot desse truslane må prege alt frå Regjeringas internasjonale arbeid til kvar enkelt borgar sine daglege handlingar.

2 Hovudprioriteringane i miljøverndepartementets budsjett for 2007

Miljøverndepartementets budsjett for 2007 aukar med 89 mill. kroner til nye miljøtiltak. Fondskapitalen i Kulturminnefondet aukar òg med 200 mill. kroner. Totalt er budsjettet på 3 200,6 mill. kroner. I tillegg aukar tilsegnsmakta til friluftsføremål slik at ein kan bandlegge friluftsområde for over 65 mill. kroner. På grunn av følgjande tekniske endringar, som ikkje speglar redusert aktivitetsnivå på departementets område, går løyvingane ned med omlag 241 mill. kroner:

- Miljøtiltaka ved nikkilverka på Kola er utsette, og derfor er løyvinga for 2006 ikkje ført vidare i 2007.
- Ansvaret for biloppsamlingssystemet er overført til bransjen, slik at det statlege tilskotet til miljøsanering av bilvrak fell vekk.
- Løyvinga til ny fondskapital i kulturminnefondet er halvert frå 2006, men oppbygginga av fondet held fram. Ordinære løyvingar og avkastning av fondet gir rom for auka aktivitet på kulturminnefeltet.

Når ein korrigerer for desse endringane, viser Miljøverndepartementets budsjett ein auke på noko over 6 pst. frå 2006-budsjettet. Regjeringa legg i budsjettet stor vekt på å bevare det norske naturmangfaldet, mellom anna gjennom vern av nye område og betre forvaltning av område som er verna frå før.

Parallelt med at barskogplanen blir slutført og løyvinga til denne minkar, aukar Regjeringa løyvingane til nytt skogvern med om lag 22 mill. kroner. Dette gjer det mogleg å halde oppe tempoet i skogvernet, med stor vekt på det frivillige vernet. Regjeringa vil ta stilling til verneomfanget for Trillemarka-Rollagsfjell i 2006, og leggje fram saka for Stortinget tidleg i 2007.

Løyvinga til forvaltning og skjøtsel av verneområde aukar med i alt 8,5 mill. kroner. Dette går mellom anna til oppsynsstillingar i verneområde, forsøk med lokal forvaltning av verneområde og skjøtselstiltak.

Innsatsen til kartlegging og overvaking av biologisk mangfald går opp med i alt 9,4 mill. kroner. Auken skal brukast til betre overvaking av truga og sårbare arter, til styrkt kartlegging av det biolo-

giske mangfaldet og til større innsats i overvakinga – spesielt i høve til tareskogen. Det blir òg løyvd meir pengar til overvaking av villreinstammene.

Noreg har eit særleg internasjonalt ansvar for å bevare villreinstammene, som er dei einaste som er igjen i Europa. I revidert nasjonalbudsjett for 2006 vart det løyvd midlar til å etablere to villreinsenter. Det er for 2007 foreslått ei løyving på 5,0 mill. kroner til desse.

Likeeins har Noreg eit særleg ansvar for å ta vare på villaksen. Løyvinga til arbeid mot parasitten *Gyrodactylus salaris* aukar med 8,5 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2006. I 2007 vil ein fullføre behandlinga av Steinkjervassdraget og starte behandlinga av Vefsna. Forsøka med bruk av aluminium i staden for rotenon har vore vellykka, men behandling med aluminium er dyrare.

Løyvinga til kalking av vassdrag aukar med 18 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2006. Dette er ei vidareføring frå revidert nasjonalbudsjett 2006. Løyvinga gjer det mogleg å halde oppe pågåande kalkingsaktivitet, mellom anna også å støtte ei rekkje lokale kalkingsprosjekt i regi av kommunar og frivillige organisasjonar.

I arbeidet med å bevare dei fire store rovdyra legg Regjeringa stor vekt på førebyggjande og konfliktdempande tiltak. Slike tiltak bidrar til å gi rovdyrpolitikken lokal forankring og å redusere den frykta folk kjenner. Talet på søknader til slike tiltak er aukande. Regjeringa styrkjer innsatsen på dette feltet med 7 mill. kroner.

Regjeringa legg stor vekt på arbeidet med å sikre friluftsområde for folk flest, ikkje minst i strandsona og i og omkring dei store byane. Ein auke i tilsegnsmakta på 30,9 mill. kroner vil leggje grunnlaget for at Miljøverndepartementet kan halde oppe innsatsen til oppkjøp av areal i strandsona på same høge nivå som i 2006.

Miljøverndepartementet og andre departement samarbeider med Oslo kommune om utvikling av grønstruktur og kulturmiljø i Groruddalen. Regjeringa løyver 7 mill. kroner til gjennomføring av programmet *Alna, grønstruktur og kulturmiljø*.

Miljøverndepartementet og fleire andre departement samarbeider om oppfølging av Handlings-

planen for auka tilgjenge gjennom universell utforming (2005-2009). Løyvinga blir ført vidare på same nivå som i 2006, og skal nyttast til å utvikle nye løysingar innafor prioriterte samfunnsområde, kompetanseoppbygging hos offentlege og private aktørar og til lokale tiltak.

Regjeringa aukar fondskapitalen i Norsk kulturminnefond med 200 mill. kroner. Fondet er no på ein milliard kroner. Avkastninga av desse auka midlane kjem frå 2008. I 2007 aukar ressursane til kulturminnevernet, dels gjennom auka avkastning på innestående fondskapital og dels gjennom auka løyvingar. Løyvinga til arkeologiske undersøkingar/utgravingar i samband med gjennomføring av mindre private tiltak går opp med 1,5 mill. kroner. Løyvinga til vern og sikring av freda bygningar og anlegg aukar med 3,5 mill. kroner. Løyvinga til verdiskapingsprogrammet aukar med 3 mill. kroner.

Avkastninga frå kulturminnefondet blir omlag dobla i 2007, til 35,1 mill. kroner. Desse midlane vil utløyse stor privat innsats i konkrete prosjekt som får støtte.

Mykje av innsatsen mot miljøgifter og helsefarlege kjemikalier skjer internasjonalt. Det nye REACH-regelverket vil erstatte dagens regelverk på kjemikalieområdet. Regjeringa aukar løyvinga med 2,5 mill. kroner til internasjonalt arbeid. Det vil bli lagt fram ei stortingsmelding om helse- og miljøfarlege kjemikalier hausten 2006 for å styrkje innsatsen på dette feltet. Det er sett av 5 mill. kroner til oppfølging av forslaga i den komande meldinga.

Arbeidet med forureina sjøbotn og forureina jord held fram med høg prioritet. Pålegg vil bli retta mot den ansvarlege forureinaren så langt råd er, men tiltaksbehovet frå statleg side vil likevel vere stort. I 2007 er fokus på oppfølging av dei to handlingsplanane som blir lagt fram i løpet av hausten 2006 – den eine for arbeidet med forureina jord i barnehagar og leikeplassar og den andre for

arbeidet med opprydding i forureina sjøbotn. Departementet vil framleis arbeide for å betre vasskvaliteten i Vansjø og Jærvassdraga.

Heilskapeleg og kunnskapsbasert forvaltning av hav og vassførekomstane er eit viktig arbeid som vil bli styrka i 2007. I tillegg til å føre vidare innsatsen i samband med SEAPOP og MAREANO, foreslår Regjeringa mellom anna å auke midlane til tiltak i dei nordlege havområda med 10 mill. kroner på Miljøverndepartementets budsjett for å følge opp forvaltningsplanen for Barentshavet. Midlar til oppfølginga er òg lagt inn på budsjettet til andre departement.

Regjeringa legg stor vekt på det folkelege miljøengasjementet og har sett av over 6 mill. kroner for å styrkje miljøinteressa i befolkninga, både gjennom eit kampanjeopplegg og gjennom auka prosjektløyvingar til miljøvernorganisasjonane. Auken skal mellom anna gå til kompetanseformidling og informasjon om berekraftig produksjon og forbruk. I 2007 vil Regjeringa i samarbeid med frivillige organisasjonar og andre starte ein kampanje for auka fokus på klimautfordringa.

Miljøverndepartementets budsjett finansierer mange av dei mest sentrale verkemidla og tiltaka i miljøvernpolitikken. I tråd med prinsippet om sektoransvar er det som nemnt likevel slik at mykje av aktiviteten skjer i regi av andre departement. Dette gjeld f.eks. innsatsen på klima- og energifeltet, der Miljøverndepartementet har eit tett samarbeid med andre departement. Betydelege løyvingar ligg på Olje- og energidepartementets budsjett mens CO₂-avgiftene blir presenterte av Finansdepartementet i skatte- og avgiftsproposisjonen. I tråd med lovnadene i Soria Moria-erklæringa har Regjeringa starta gjennomgangen av skatte- og avgiftssystemet med det for auge å stimulere til meir miljøvennleg åtferd. Ein særleg gjennomgang av bilavgiftene er ein viktig del av dette.

3 Miljøpolitiske satsingar på andre departement sine område

Ei berekraftig utvikling med lågare miljøbelastning og redusert ressursbruk krev at miljøomsyn blir integrert i heile samfunnet. Miljøvern er ikkje eit klart avgrensa felt men dreier seg om korleis vi innrettar oss innafor alle samfunnsområda. På denne måten vil miljøomsyn måtte påverke både den økonomiske politikken generelt og utforminga av politikken i dei einskilde sektorane. Samtidig må tiltak og verkemiddel i sektorane samordnast og tilpassast kvarandre. På denne måten har alle departementa ansvar for å medverke til å nå Regjeringa sine miljøpolitiske mål. Departementa har òg ansvar for at aktiviteten på deira område ikkje gir unødige miljøbelastningar.

Regjeringa sine overordna miljøpolitiske mål er nærare omtalt i kapitla 6-14. Alle departementa la i åra 1998-2002 fram miljøhandlingsplanar der dei m.a. gjorde greie for korleis dei vil bidra i arbeidet for å verkeleggjere måla. Den vidare oppfølginga av departementa sine miljøpolitiske mål skjer i hovudsak gjennom budsjettproposisjonane og i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand (RM). Ein ny RM vil bli lagt fram våren 2007. Store miljøpolitiske satsingar vil bli lagt fram i eigne stortingsmeldingar.

Tabellen nedanfor viser departementsvis fordeling av utgifter til miljøverntiltak i statsbudsjettet for 2007. Miljøverntiltak er i denne samanhengen definert og avgrensa på følgjande måte:

- utgiftene må i sin heilskap nyttast til miljøforbedringar, eller
- miljøomsynet må vere avgjerande for at tiltaket/prosjektet blir gjennomført, eller
- utgiftene skal motverke negative miljøeffektar av sektorpolitiske tiltak elles (førebyggjande tiltak)

Oversikter over budsjettløyvingar til miljøføremål vil innehalde ein god del skjøen. Mange tiltak har fleire grunngevingar og skal medverke til å nå ulike mål, noko som kan gjere det vanskeleg å skilje ut miljødelen på ein eintydig måte. Endra definisjonar eller endringar i arbeidsdelinga mellom departementa kan òg føre til at tala ikkje fullt ut kan jamførast frå eitt år til det neste. Tala i tabellen nedanfor må difor tolkast med varsemd.

På dette grunnlaget er dei samla miljøvernrelaterte løyvingane i statsbudsjettet for 2007 berekna til om lag 23,3 mrd. kroner, mot vel 20,5 mrd. kroner i 2006. Dette er ein auke på 15 prosent og viser at Regjeringa prioriterer miljøvern svært høgt. Nokre av departementa sine viktigaste miljørelaterte tiltak er omtalt nedanfor.

På *Fiskeri- og kystdepartementet* sitt budsjett går om lag 720 mill. kroner til ulike miljøtiltak i 2007. Dette er ein vekst på 111 mill. kroner i høve til 2006. Ein stor del av auken skriv seg frå tiltak for å redusere NO_x-utslepp, mellom anna eit tilskot på 75 mill. kroner til tiltak for å redusere utsleppa frå fiskeflåten. Fiskeridirektoratet vil i 2007 særleg fokusere på ulovleg, urapportert og uregulert fiske i Barentshavet. Arbeidet med overvaking og evaluering av nasjonale laksefjordar og laksevassdrag og tiltak mot rømt oppdrettslaks blir styrkt med 4 mill. kroner. Det vil bli arbeidd vidare med utvikling av nye tiltak mot lakse- og torskelus. Arbeidet med oljevernberedskap og sjøtryggleik blir ført vidare. Arbeidet i MAREANO vil bli ført vidare i 2007. Fiskeri- og kystdepartementet og Miljøverndepartementet vil i samarbeid med oppdrettsnæringa arbeide for ytterlegare å redusere bruken av kjemikalier og kopar i oppdrett.

Olje- og energidepartementet brukar om lag 1 073 mill. kroner til miljørelaterte tiltak i 2007. Gassnova er tildelt om lag 92 mill. kroner. Om lag 156 mill. kroner er sett av til forskning i skjeringspunktet mellom energi og miljø i regi av Noregs forskingsråd. Det blir løyvd 720 mill. kroner til arbeidet med å realisere CO₂-handtering på gasskraftverk og etablere kjeder for transport og bruk av CO₂ til auka oljeutvinning. Energieffektivisering og satsing på fornybar energi er òg ei prioritert oppgåve. Denne satsinga vil i stor grad skje gjennom Enova og Energifondet, som blir finansiert gjennom eit påslag på nettatariffen. Inntektene til Energifondet vil bli om lag 710 mill. kroner i 2007. 1. januar 2007 vil det bli oppretta eit Grunnfond for energieffektivisering og fornybar energi på 10 mrd. kroner. Fondet skal aukast med ytterlegare 10 mrd. kroner i 2009. Dette vil gje ei årleg avkastning på 800 mill. kroner som vil bli tilført

Energifondet. Dette vil meir enn doble satsinga på energieffektivisering og fornybar energi.

Samferdsledepartementet legg opp til å nytte 8 673 mill. kroner til miljørelaterte tiltak i 2007, mot 7 415 mill. kroner i 2006. I 2007 vil Regjeringa satse sterkt på tiltak for betre kollektivtransport. Til investeringar, vedlikehald og drift i jernbanelinjetilstanden vil det bli brukt 5 393 mill. kroner. Dette vil bidra til auka kapasitet og driftstryggleik på dei mest trafikkerte strekningane og leggje grunnlag for å overføre meir gods- og persontransport til jernbane. Arbeidet med nytt dobbeltspor på strekninga Lysaker-Sandvika blir sett i gang, med sikte på fullføring i 2011. I tillegg blir arbeidet med å oppgradere Alnabru godsterminal i Oslo starta i 2007. Prosjektet Lysaker stasjon og dobbeltspor anlegget Stavanger-Sandnes blir ført vidare. Det same gjeld arbeidet med den nye Ganddal godsterminal ved Sandnes. Bybanen frå Bergen sentrum til Nesttun er under prosjektering, og sjølv bygginga blir no førebudd. Bybanen blir finansiert gjennom ordninga med alternativ bruk av riksvegmiddlar. Løyvinga til statleg kjøp av persontransporttenester med tog går opp frå 1 577 mill. kroner i 2006 til 1 599 mill. kroner i 2007.

På *Forsvarsdepartementet* sitt budsjett går til saman 684 mill. kroner til miljøtiltak i 2007. Oppryddinga i det snart nedlagde Hjerkinnskytefelt på Dovrefjell er eit av Forsvaret sine viktigaste miljøtiltak. Til dette blir det løyvd 25 mill. kroner i 2007. Arbeidet med å fjerne tekniske anlegg og attverande eksplosiv i terrenget starta i 2006 og vil vare i 15 år. På denne måten vil eit meir enn 160 km² stort og verdfullt høgfjellsområde bli ført tilbake til tilnærma opphavleg tilstand.

Landbruks- og matdepartementet aukar den budsjettvise miljøinnsatsen i 2007 til 4 509 mill. kroner, frå 4 396 mill. kroner i 2006. Den langt største delen av desse løyvingane (90 prosent) går over Jordbruksavtala. Her utgjør areal- og kulturlandskapstilskotet den største enkeltposten. Dette tilskotet skal medverke til å ta vare på jordbrukslandskapet i form av landskapsvariasjon og å halde oppe kulturlandskapet i område med høgare bevaringskostnader (driftskostnader).

Arbeidet med å avdekkje og å motverke miljøkriminalitet er ei viktig oppgåve for *Justisdepartementet* og heile justissektoren. Politiet skal føre-

byggje og halde oppsyn og reagere raskt på brot på miljøvernlovgivinga. Kampen mot alvorleg miljøkriminalitet skal prioriterast høgt. I 2007 vil miljøspørsmål stå sentralt i fleire delar av Justisdepartementet sine lovgivingsarbeid, m.a. arbeid med norsk oppfølging av EU-kommisjonens forslag til direktiv om høve til domstolsprøving i miljø saker (COM (2003) 624) og gjennomføring av direktiv 2004/35/EF om ansvar for miljøskade. Samla nyttar Justisdepartementet om lag 81 mill. kroner til miljøtiltak i 2007. Dette omfattar òg det miljøretta arbeidet til Sysselmannen på Svalbard, som har viktige oppgåver i forvaltninga av det strenge miljøregelverket her.

På *Utanriksdepartementet* sitt budsjett er det på usikkert grunnlag berekna at 2 529 mill. kroner går til miljøtiltak i 2007, mot 2 060 mill. kroner i 2006. Regjeringa sitt mål er at Noreg skal bli leiande på miljøretta utviklingssamarbeid. God miljøforvaltning er avgjerande for å løyse fattigdoms- og utviklingsproblema i verda. Styrking av samarbeidslanda sin kapasitet til å ta vare på miljøet og oppfylle internasjonale plikter er eit sentralt mål. I 2007 blir det prioritert å gjennomføre Regjeringa si handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. For å følgje opp denne planen blir budsjettet auka med om lag 350 mill. kroner. Hovudsatsinga vil finne stad i Afrika, men miljøsamarbeid med land i Latin-Amerika og land med store klimagassutslipp, som til dømes Kina, vil og bli styrkt i 2007.

På *Kommunal- og regionaldepartementet* sitt budsjett går 67 mill. kroner til ulike miljørelaterte tiltak. På dette departementet sitt felt arbeider Husbanken mellom anna med tiltak for meir miljøvennleg energibruk i bygningar. Det er no under bygging eller planlegging meir enn 5 000 bustader med halvert energibruk.

Som følgje av Kyotoprotokollen har den norske staten påteke seg ei kvantitativ avgrensing av mengda klimagassar som kan sleppast ut i perioden 2008–2012. Den venta utveklinga i utsleppa medfører at Noreg må kjøpe kvotar under Kyoto-mekanismane for å oppfylle Noreg sin utsleppsforplikting under Kyotoprotokollen. Difor er det på *Finansdepartementet* sitt budsjett sett av 100 mill. kroner til løyving og 100 mill. kroner i fullmakt til å inngå avtaler om kjøp av klimakvotar i 2007.

Tabell 3.1 Miljøverntiltak i statsbudsjettet 2007 (i mill. kroner)

<i>Departement:</i>	2006*	Forslag 2007
Arbeids- og inkluderingsdepartementet ¹	-	-
Barne- og likestillingsdepartementet	5,0	4,2
Finansdepartementet	7,8	107,8
Fiskeri- og kystdepartementet	609,6	720,4
Forsvarsdepartementet	703,9	684,1
Helse- og omsorgsdepartementet	103,0	103,0
Justisdepartementet	76,9	81,4
Kommunal- og regionaldepartementet	67,0	67,0
Kunnskapsdepartementet	498,5	571,3
Kultur- og kyrkjedepartementet	659,1	713,0
Landbruks- og matdepartementet	4 396,0	4 509,0
Miljøverndepartementet ²	3 174,5	3 016,0
Fornyrings- og administrasjonsdepartementet ^{3 4}	172,3	172,3
Nærings- og handelsdepartementet	252,2	281,8
Olje- og energidepartementet	357,8	1 072,9
Samferdsledepartementet	7 415,0	8 673,0
Utanriksdepartementet ⁵	2 060,1	2 529,5
<i>Sum alle departementa</i>	20 558,7	23 306,3

* Denne kolonnen inneheld tal både frå budsjettproposisjonen 2006 og frå saldert budsjett. For nokre departement kan det vere visse avvik mellom desse tala.

¹ Arbeids- og inkluderingsdepartementet har ikkje budsjettpostar som fell inn under miljøomgrepet slik det her er definert.

² Miljøverndepartementets budsjettal omfattar her berre halvdel av utgiftene til Statens Kartverk. Årsaka til dette er at denne etaten tener ei rekkje formål i tillegg til dei miljøfaglege.

³ Tala omfattar ikkje Statsbygg/rehabilitering av verneverdige statlege bygningar. Enøk-tiltak i regi av Statsbygg er tekne med.

⁴ Omfattar òg utgifter til drift av fylkesmannens miljøvernavdeling (for 2007 ca. 160 mill. kroner)

⁵ Norsk bistandspolitikk byggjer på standardar som er fastsette i OECD/DAC. Definisjonen av miljøverntiltak avvik noko frå Miljøverndepartementets definisjon.

Miljøverntiltak på andre departement sine budsjett er nærare omtalt i budsjettproposisjonane frå dei enkelte departementa. Her vil ein finne ei omtale av:

- utfordringar knytt til miljø- og ressursforvaltning på departementets ansvarsområde
- mål for departementets arbeid med desse utfordringane
- oppnådde resultat i 2005
- ressurs- og miljøtiltak i budsjettforslaget for 2007.

Miljøvernpolitikk handlar likevel ikkje berre om løyvingar og budsjettpostar. Arbeid for eit betre miljø omfattar òg avgjerder som ikkje har direkte budsjettkonsekvensar. Dette kan vere å hindre miljøskadelege inngrep i naturen, reformer og regelendringar som skal gjere det lettare å ta miljøomsyn i offentleg og privat planlegging, skattar og avgifter på miljøskadeleg produksjon og forbruk etc.

4 Oppsummering av status på dei enkelte resultatområda

Del II gir ei utfyllende omtale av det enkelte resultatområdet med konkrete mål, status og verkemiddel.

4.1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald

Mangfaldet av liv i naturen er grunnlaget for vår eksistens og avgjerande for verdiskaping, velferd og livskvalitet. Dei siste 50 åra har menneska endra økosystema raskare og meir ekstremt enn i nokon annan periode i vår historie. FN-utgreiinga «Millennium Ecosystem Assessment» viser at millionar av menneske kan bli alvorleg truga av utviklinga dei kommande åra. Utgreiinga dokumenterer bl.a. at 60 pst. av dei verdiane og tenestene som økosystema gir er svekka, eller systema blir ikkje brukte på ein berekraftig måte. Alt i dag har dette store konsekvensar for kva val vi har og vil få. Tapet av biologisk mangfald skuldast særleg tap av nøkkelområde og endringar i arealbruk, klimaendringar, forureining, spreining av framande arter og overutnytting.

Noreg har som mål å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010. Dette målet deler vi med alle dei andre europeiske landa. På globalt nivå er målet å redusere betydeleg tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Vern av naturområde

I overkant av 12,5 pst. av fastlandsarealet i Noreg er no verna etter naturvernlova. Dette arealet har vakse sterkt dei siste åra. Vern av naturområde er eit viktig verkemiddel for å stanse tapet av biologisk mangfald og sikre verdier som er viktige for vidare utvikling i distrikts-Noreg. Viktige tiltak er gjennomføringa av dei fylkesvise/tematiske verneplanane, auka skogvern, gjennomføringa av nasjonalparkplanen, marin verneplan, og auka fokus på arbeid for å sikre naturverdiane i verneområda. Dette er i tråd med det internasjonale arbeidet for å bevare biologisk mangfald. Under konvensjonen om biologisk mangfald har ein vedteke at det innan 2010 skal etablerast eit nettverk av terrestriske verneområde. I arbeidet med verneplanar vil ein leggje vekt på å sikre arter i eit endra klima.

I løpet av hausten 2006 og i 2007 er 8 nye område i nasjonalparkplanen planlagt verna eller utvida. Då vil 39 av i alt 54 verneframlegg i nasjonalparkplanen vere gjennomførte. Ein legg stor vekt på å gjennomføre demokratiske og tillitvekkjande planprosessar, bl.a. i forhold til samarbeid med Sametinget.

Oppsyn og forvaltning av verneområda

Natur- og bruksverdiane i dei verna områda er under press. Ei viktig utfordring er derfor å betre forvaltninga i verneområda, slik at desse verdiane kan haldast oppe. Statens naturoppsyn er no til stades i mange av dei store verneområda i Sør-Noreg og i Finnmark fylke. Nokre av dei nye parkane og store verneområda har likevel ikkje tilstrekkeleg oppsyn. Derfor er det gjort framlegg om nye oppsynsstillinger. 25 nasjonalparker og landskapsverneområde og om lag 500 av dei mindre verneområda manglar forvaltnings- og skjøtselsplanar, og fleire eksisterande forvaltningsplanar treng revisjon. Det føregår no arbeid med nye forvaltningsplanar og revidering av eldre planar i 14 store verneområde. I 2005 og 2006 har Statens naturoppsyn gjennomført ei rekkje skjøtsels- og tilretteleggingstiltak i verneområda. Det er nedsett ei arbeidsgruppe som skal gi råd til Miljøverndepartementet om nødvendige tiltak for å styrkje forvaltning og skjøtsel av verneområda, og avklare rammevilkåra for verksemd i og knytt til verneområde. Pr. juli 2006 er det autorisert 14 nasjonalparksenter etter at senteret i Lierne vart etablert. Dermed er den opphavlege nasjonale nasjonalparksenterplanen gjennomført.

Naturmangfald utanom verneområda

Mykje av det biologiske mangfaldet finst og vil alltid finnast utanom dei verna områda. Det er viktig at omsynet til dette mangfaldet ligg til grunn for all verksemd og planlegging.

Endringane i kulturlandskapet har vore store dei seinare tiåra. Særleg er gjengroing i utmark no svært tydeleg, med fare for tap av arter som er knytte til slike kulturlandskap. Det er eit aukande behov for å oppretthalde drift og skjøtsel mellom anna i dei høgast prioriterte områda i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. I 2006 er

det starta eit samarbeid med landbruksstyresmaktene med sikte på å få til ei særskilt forvaltning av verdifulle kulturlandskap innan 2010.

EUs rammedirektiv for vatn skal sikre god miljøtilstand i vassførekomstane gjennom forvaltningsplanar med miljømål og tiltaksplanar. Direktivet blir etter planen gjennomført i norsk rett i løpet av 2006. Ved oppfølginga vil biologisk mangfald i framtida bli tillagt større vekt innan nasjonal vassovervaking enn i dag. Forvaltningsplanen for Barentshavet vart vedteken våren 2006. Oppfølginga av planen vil ha sterkt fokus på biologisk mangfald, blant anna når det gjeld kartlegging og overvaking.

Omfanget av motorferdsel i utmark har auka kraftig dei siste åra, og kan truge både naturmangfald og friluftsliv. I 2006 blir prosjektet «Motorferdsel og samfunn» avslutta. Prosjektet skal identifisere viktige føresetnader for framtidens politikk for motorferdsel i utmark. I 2007 vil arbeidet fokusere på å følge opp konklusjonar og tilrådingar frå prosjektet.

Skogvern

Pr. september 2006 er i overkant av 1 000 km² produktiv skog verna i Noreg. Dette utgjør om lag 1,4 pst. av skogarealet i landet. Det er ei viktig utfordring å auke dette arealet.

I 2006 er det planlagt vernevedtak for ei rekkje frivillig vern-område, bl.a. kystgranskog. Regjeringa vil ta stilling til verneomfang for Trillemarka-Rollagsfjell i 2006, og leggje saka fram for Stortinget tidleg i 2007. For 2007 er det planlagt fleire vernevedtak og vidareføring av prosessar som er sette i gang for prioriterte frivillig vern-område, vidareføring av verneprosessar på statsgrunn og registreringar i prioriterte skogtypar og verneverdig skog på statsgrunn. Det er òg behov for ei satsing på oppsyn knytt til det auka skogvernet.

Bevaring av truga og sårbare arter

Tiltak for å stabilisere og hindre utdøying av truga og sårbare arter er særskilt viktig i arbeidet for å stoppe tapet av biologisk mangfald innan 2010. Det nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald er her eit viktig tiltak. Framover er det viktig å få kvalitetssikra og supplert data frå denne kartlegginga, og gjennomføre neste fase med bl.a. kartlegging i sjø. Kartlegginga i kommunane er supplert med ei felles tverrsektoriell satsing frå seks departement på spesielle område der kommunane berre delvis har dekt kunnskapsbehovet. Sjøfuglprogrammet SEAPOP og det marine kartleggings- og kunnskapspro-

grammet MAREANO er eit samarbeidsprosjekt mellom fleire departement som blir svært sentrale blant anna når det gjeld å gi kunnskap i forhold til gjennomgang av forvaltningsplanen for Barentshavet i 2010.

Den nasjonale raudlista er eit viktig verkemiddel både for å vite kva arter som treng ekstra vern, og for å kunne måle i kva grad vi er på rett veg for å nå målet om å stanse tapet av biologisk mangfald. Arbeidet med revisjon av raudlista, i regi av Artsdatabanken, skal etter planen liggje føre hausten 2006. Her skal òg marine arter vurderast, så langt det ligg føre tilstrekkeleg kunnskap til dette. Det er gjort lite kartlegging av skadar på marine naturtypar, men Havforskningsinstituttet anslo i 2003 at 30-50 pst. av *Lophelia*-reva i norske farvatn er skadde eller øydelagde, truleg grunna fiske med botntrål.

Det er òg dokumentert at sukkertareskogen langs delar av norskekysten har gått sterkt tilbake. Dette kan ha fleire årsaker, men forskarane trur at endringa i klima i kombinasjon med forureining kan vere hovudårsaka. Direktoratet for naturforvaltning og Statens forureiningstilsyn arbeider med å kartleggje omfanget og årsaka til tareskogdøden slik at ein kan vurdere nødvendige tiltak. Det vil i tida framover bli utarbeidd og sett i verk handlingsplanar for utvalde, truga arter. Overvaking av fjellreven blir gjennomført årleg, og det er sett i verk tiltak for at villreinen skal ha ein sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida.

Rovvilt

Sist vinter vart det registrert to ynglingar av ulv i Noreg av totalt 15 ynglingar i Skandinavia. For bjørn tyder registreringar på ein viss vekst i bestanden, men det er langt igjen til bestandsmålet er nådd. Det er behov for betre tal for bestanden av bjørn, og overvakinga vil bli auka. I skadeutsette område der lisensfelling ikkje gav tilstrekkeleg bestandsregulerande effekt vart det våren 2006 sett i verk ekstraordinære uttak av jerv. Det nasjonale bestandsmålet for gaupe er nådd.

Det er frå 2005 oppnemnt åtte regionale rovvilt-nemnder med hovudansvaret for oppfølginga av rovviltpolitikken i åtte regionar. Det er fastsett nasjonale bestandsmål for alle rovviltarter i kvar enkelt rovviltregion. Regjeringa legg stor vekt på førebyggjande og konfliktdepande tiltak i rovviltforvaltninga.

Vilt- og fiskeforvaltning

Gjennom den gradvise utbygginga av Statens naturoppsyn blir kontrollen med ulovleg jakt og

fangst på sårbare og truga arter stadig betre. Lakseoppsynet er òg styrkt gjennom organisatoriske endringar og effektivisering.

Vilt- og fiskeressursane i Noreg er forvalta etter føre var-prinsippet. Prosessen med å førebu ny regulering av laksefisket for perioden 2008-2012 vil bli gjennomført i 2007. Veterinærinstituttet og Direktoratet for naturforvaltning har i 2006 arbeidd med å etablere eit rammeverk for felles helseovervaking av viltbestandar, og ein tek sikte på at eit overvakingssystem er på plass i 2007. Behovet er bl.a. aktualisert ved den sterke merksemda som har vore omkring fuglevirus.

Arbeidet med å utrydde *Gyrodactylus salaris* er styrkt i 2006 etter ekstraløyving i samband med revidert nasjonalbudsjett. I 2007 vil hovudfokus bli retta mot gjennomføring av utryddingstiltak i Steinkjervassdraget, og ein vil starte behandlinga av Vefsna-regionen. I Romsdalsregionen vil planlegginga bli ført vidare. Det blir i dag kalka i 24 laksevassdrag i Sør-Noreg. Også dei lokale kalkingsprosjekta i regi av frivillige organisasjonar har halde fram på høgt nivå. Kalkingsaktiviteten blir halden oppe på noverande nivå i 2007. Regjeringa vil i løpet av hausten 2006 leggje fram ein stortingsproposisjon om vern av villaksen og ferdigstilling av ordninga med nasjonale laksevassdrag og laksefjordar.

Framande arter og genmodifiserte organismar

Vi står overfor store utfordringar knytte til introduksjon og spreiding av framande organismar. Auka handel, turisme, reising og nedbygging av grensekontroll mellom land og kontinent gjer at mange organismar blir spreidde til område der dei ikkje høyrer heime. Artsdatabanken vil våren 2007 leggje fram ei liste over framande arter som trugar eller kan komme til å truge økosystem, habitat eller arter i Noreg. Det regjeringsoppnemnde Lovutvalet for biologisk mangfald har foreslått nytt regelverk for å regulere introduksjonar av framande arter som ein del av ein ny naturmangfaldlov. Forslag til ny naturmangfaldlov skal etter planen leggjast fram for Stortinget ved utløpet av 2007. I forslag til ny lov om skipstryggleik, som nyleg er fremja for Stortinget, er det foreslått eit nytt lovgrunnlag for tiltak retta mot skipsfarten, for å redusere risikoen for slike introduksjonar frå ballastvatn.

Talet på land som set ut genmodifiserte organismar (GMO) i miljøet aukar. Det er stor usemje om bruk og regulering av GMO mellom dei landa som produserer og eksporterer GMO og andre land. På partsmøtet under Cartagena-protokollen om GMO i mars 2006 vart det semje om detaljerte

reglar for merking av GMO ved transport over landegrensene.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 721,7 mill. kroner i 2007.

4.2 Friluftsliv

Friluftsliv er ei viktig kjelde til god livskvalitet, trivsel, god folkehelse og berekraftig utvikling. Det er viktig å sikre areal og rettar til ferdsel, opphald og aktivitetar, og stimulere til miljøvennleg friluftsliv. Noreg har store friluftareal og ein allemannsrett til ferdsel i utmark. Men somme stader, særleg i strandsona, er allemannsretten under press. Undersøkingar viser vidare at ungdom no deltek langt mindre i friluftsliv enn tidlegare. Dette er ei utfordring, både i eit miljø- og eit helseperspektiv.

I 2007 vil Regjeringa halde oppe aktiviteten på friluftsliv som Friluftslivets år 2005 medverka til. Evalueringa av Friluftslivets år vart avslutta hausten 2006, og vil vere eit viktig grunnlag for arbeidet framover.

Vi vil følgje opp den vellukka ungdomssatsinga som starta i Friluftslivets år. I 2007 vil vi markere at friluftlova er 50 år. Regjeringa vil òg følgje opp arbeidet med friluftsliv og folkehelse – både når det gjeld fysisk aktivitet og psykisk helse – og ha særskilt fokus på målgrupper som etniske minoritetar og funksjonshemma.

Verkemiddel skal setjast inn der vi ser at allemannsretten er under press. Det vil derfor vere ekstra fokus på utviklinga i strandsona framover. Arbeidet for å gjere strandsona tilgjengeleg for allmenta skal førast vidare og styrkjast. Bruken av strandsona har endra seg og auka både for hytteliv og friluftsliv. Også forståinga av innhaldet i allemannsretten må endre seg i tråd med utviklinga i samfunnet. I 2007 vil Miljøverndepartementet utarbeide eit nytt rundskriv som skal gjere tydeleg og styrkje betydninga og forståinga av allemannsretten og bruken av friluftlova i samheng med praktiseringa av plan- og bygningslova. Det er framleis fokus på å stramme inn praksis i kommunane, og det blir lagt til rette for allemannsretten i strandsona gjennom sikring, regional/kommunal planlegging og juridisk bistand. Satsinga vil bli ført vidare i 2007, og vi vil styrkje avgjerds- og kunnskapsgrunnlaget gjennom kartleggingsarbeid i kystkommunane. Det vil i arbeidet med plan- og bygningslova bli foreslått endringar for betre å kunne verne strandsona.

Det er sikra om lag 2 000 område til friluftsførmål ved kjøp eller avtaler om bruk av eigedom. Det er særskilt viktig å sikre område i kystsona for friluftsfolket, blant anna dei eigedommane som Forsvaret, Kystverket og andre statlege eigarar ikkje len-

ger har behov for. Det er òg viktig å sikre overordna og samanhengande grønstruktur i byar og tettstader. Regjeringa har auka innsatsen gjennom fleirårige samarbeidsprosjekt med byane Stavanger, Oslo og Trondheim. Som ein del av innsatsen for friluftsliv og naturmiljø vil Regjeringa utarbeide ei eiga lov for vern av Osломarka.

For å skape tilgjenge for fleire brukargrupper, blant anna funksjonshemma, har fylkesmennene i samarbeid med friluftsråd og kommunar utarbeidd enkle planar for forvaltninga av dei viktigaste statleg sikra friluftsområda i kvart fylke. I tillegg er det utarbeidd heilskapelege forvaltningsplanar som blant anna omtaler behovet for tilrettelegging og skjøtselsnivå for størsteparten av friluftsområda i Oslofjorden, skjergardsparkane på Sørlandet og Vestkystparken.

Gjennom konstruktivt samarbeid med rettshavarane blir stadig fleire jakt- og fiskeområde organiserte og opna for allmenta. Arbeidet med å betre tilgangen for allmenta til jakt og innlandsfiske vil i aukande grad skje ved at rettshavarane utarbeider driftsplanar for dei vilt- og fiskeressursane som kan haustast.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 98,1 mill. kroner i 2007.

4.3 Kulturminne og kulturmiljø

Kulturminne og kulturmiljø representerer store verdier både for den enkelte og for samfunnet. Kulturminnelova og internasjonale konvensjonar føreset at særskilte kulturminne blir tekne vare på. Kulturminne og kulturmiljø blir i for lita grad brukt som ressursar i samfunnsutviklinga. Viktige kulturhistoriske verdier er i ferd med å gå tapt for alltid. Regjeringa vil fremje ein politikk som sikrar at mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø gir grunnlag for kunnskap, oppleving og verdiskaping. Undersøkingar viser at vedlikehaldsetterslepet på dei freda bygningane aukar, og mange vil gå tapt dersom det ikkje blir sett inn tiltak. Riksantikvarens behovsanalyse viser at det er nødvendig med ei betydeleg styrking av dei statlege tilskotsmidla for å sikre eit forsvarlig vedlikehald og at lova blir etterlevd. Om lag 1,5 prosent av fornminna blir skadde kvart år, og nokre går heilt tapt. Det er eit viktig mål for Regjeringa å redusere tapet av kulturminne.

Freding av kulturminne og kulturmiljø/ bevaringsarbeid i kommunar og statlege sektorar

Statens viktigaste verkemiddel er freding etter kulturminnelova og tilskotsordningar for å sikre fagleg forsvarleg istandsetjing, vedlikehald og sik-

ring av freda kulturminne. I 2005 og 2006 vart to nye kulturmiljøfredingar vedtekne; Sogndalstrand og Birkelunden kulturmiljø. I 2005 vart i tillegg 48 bygningar sikra gjennom fredingsvedtak.

Riksantikvaren har sett i gang særskilt innsats for å slutføre pågåande vedtaksfredingar, og gjenomgå eksisterande fredingar. Erfaringane frå dette arbeidet vil vere ein viktig del av grunnlaget for ein overordna strategi for nye fredingar framover.

Det er gjennomført ei evaluering av dei fire eldste norske verdsarvsområda, og ein rapport om tilstanden er oversend UNESCO. Anbefalingane i rapporten blir følgt opp bl.a. gjennom langsiktige planar for istandsetjing av Røros og Bryggen i Bergen.

Det er viktig at kommunane og alle samfunnssektorar tek ansvar for verneverdige kulturminne og kulturmiljø. Om lag 120 kommunar har vedteke planar med særskilt fokus på kulturminne og kulturmiljø, og talet på reguleringar til spesialområde bevaring viser ein liten årleg auke. Staten og dei enkelte etatane utarbeider landsverneplanar. Fem landsverneplanar for statlege bygg og anlegg er utarbeidd, og 17 nye planar er under arbeid. Det er etablert eit omfattande samarbeid mellom Riksantikvaren og sektorar med verksemd som kan ha særleg effekt på kulturminne og kulturmiljø. Siktemålet er å styrkje sektoransvaret og påverke utforminga av eksisterande og nye verkemiddel.

Arkeologiske kulturminne

Mange arkeologiske kulturminne er truga av forvitring, erosjon og fysiske inngrep. Den statlege innsatsen vil prioritere arkeologiske kulturminne som har stor nasjonal betydning og arkeologiske kulturminne der det lokale engasjementet er stort og der det knyter seg særlege opplevings- og formidlingsverdier til kulturminna.

300 av dei mest utsette bergkunstlokalitetane i Noreg er sikra og vil bli følgt opp med planbasert skjøtsel. Det er sett i gang eit 10-årig prosjekt for bevaring av særleg prioriterte ruinar frå mellomalderen. Fylkeskommunane og Sametinget er bedne om å utarbeide langtidsplanar for skjøtsel og vedlikehald av arkeologiske kulturminne. Forslag til nye retningslinjer for auka statleg finansiering av utgifter til arkeologisk arbeid ved gjennomføring av mindre private tiltak er sendt på høring.

Kystkultur og fartøyvern

Nærare 80 pst. av landets befolkning bur langs kysten. Kystens ressursar gir framleis grunnlaget for vesentlege delar av verdiskapinga og kunnskaps- og teknologiutviklinga her i landet. Kystsona er under eit stort og konstant endringspress. Det

medfører spesielle utfordringar og moglegheiter i forvaltninga av kystens kulturminne. Dette omfattar òg fartøy og infrastruktur knytt til sjøfartsverksemda.

Riksantikvaren gir betydeleg støtte til verdiskapingsprosjektet *Den verdifulle kystkulturen i Nordland*, som starta i 2005. Kystkulturen er òg gitt særleg prioritet innafor verdiskapingsprogrammet. To av dei tre pilotprosjekta som vart valde i første tildelingsrunde har tilknytning til kystkulturen. Som ledd i oppfølginga av Soria Moria-erklæringas mål om auka satsing på fartøyvern er det starta eit arbeid med ein ny verneplan for fartøy. Dei to første fredingsvedtaka for fartøy er gjennomførte.

Internasjonalt arbeid

Noreg har ratifisert seks konvensjonar på kulturminnefeltet. I tillegg er kulturminne eit viktig samarbeidsområde i forhold til dei nye medlemslanda i EU, i miljøsam arbeidet med Russland og i samarbeidet med fattige land (Utanriksdepartementets kultur- og idrettsstrategi og miljøstrategien).

Riksantikvaren støttar dei nye medlemslanda i EU med å få opp prosjekt innafor EØS-finansieringsordningane. I samarbeid med Utanriksdepartementet og Kultur- og kyrkjedepartementet vart det i 2006 arrangert ein konferanse for å informere moglege norske aktørar om ordningane. Arbeidet med finansieringsordningane vil bli vidareført i 2007.

Noreg har gjennom medlemskapen sin i UNESCOs verdsarvkomité medverka aktivt til oppfølginga av UNESCOs Global Strategy. Vi har som ledd i dette finansiert eit regionalt møte for afrikanske land for å styrkje arbeidet med afrikansk naturarv, og gitt pengar til etableringa av eit afrikansk verdsarvfond.

Register/databasar

Informasjon er sentralt, og omfattar bl.a. kurs og opplæring til dei som forvaltar kulturminne og kunnskap om kvar kulturminna finst. Kulturminne-databasen Askeladden blir utvikla vidare, og har no nær 2 000 registrerte brukarar. Tilstandsmodulen i Askeladden er sett i drift. Hausten 2006 vil vi oppdatere analysen av behovet for tilskot til istandsetjing og vedlikehald av freda og andre særleg verdifulle kulturminne og -miljø.

Verdiskapingsprogrammet

Regjeringa har starta eit verdiskapingsprogram for å stimulere til at kulturminne og kulturmiljø i høgare grad blir tekne i bruk som ressursar for

utvikling av lokalsamfunn og næringsliv. Inntil ti pilotprosjekt vil bli starta i 2006.

For å evaluere om ein får dei planlagde effektane av pilotprosjekta, blir det sett i gang følgjeforsking i samarbeid med Noregs forskingsråd.

Kulturminnefondet

Kulturminnefondet skal ha ei rolle som pådrivar for å stimulere og utløyse prosjekt med potensial for verdiskaping. Tilskotstildelinga frå fondet viser at tilskota utløyser betydeleg meirinnsats og midlar frå private aktørar, som meininga var.

Regjeringa styrkjer innsatsen på kulturminnefeltet, mellom anna gjennom oppbygging av kulturminnefondet.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 504,9 mill. kroner i 2007.

4.4 Overgjødsling og oljeforureining

Det er viktig å syte for god vasskvalitet i ferskvatn og marine område som medverkar til å halde oppe arter og økosystem, og som tek omsyn til helse og trivsel for menneska.

Forvaltningsplanen for Barentshavet og havområda utanfor Lofoten

Den første regionale forvaltningsplanen for eit norsk havområde, som vart vedteken våren 2006, er ein milepæl i arbeidet med å etablere ei heilskapleg, økosystembasert forvaltning av alle norske havområde. Formålet med planen er å leggje til rette for verdiskaping gjennom berekraftig bruk av ressursane, og samtidig oppretthalde økosystemas struktur, verkemåte og produktivitet. I gjennomføringa av planen vil Regjeringa føre vidare arbeidet med kartlegging av havbotn og sjøfugl i havområdet. Arbeidet blir prioritert i områda Nordland VII, Troms II og Eggakanten fram mot 2010 i samband med gjennomgang av planen. Regjeringa vil òg prioritere oppbygginga av kunnskap om havområdet gjennom samordna overvakingssystem, forskning på langtransportert forureining, konsekvensar av klimaendringar og konsekvensar av samla påverknad på ulike delar av økosystemet.

Hausten 2006 er det teke sikte på å opprette ei overvaksingsgruppe som skal medverke til koordinering av overvakinga, ei risikogruppe knytt til akutt forureining og eit fagleg forum med ansvar for oppfølging og koordinering av det samla faglege arbeidet med økosystembasert forvaltning i havområdet. Det vil òg bli oppretta ei referansegruppe i løpet av hausten 2006.

Grunna auka oljetransport, mellom anna frå Russland, vart utvidinga av territorialgrensa eit viktig tiltak for å føre skipstrafikken lenger ut frå kysten. Ein norsk søknad om skipsleier endå lenger ut frå kysten er no til behandling i FNs skipsfartsorganisasjon IMO. Forvaltningsplanen inneheld òg viktige tiltak for betring av grunnlaget for berekraftig hausting av naturressursane og rammer for petroleumsverksemda. Noreg vil samarbeide med Russland når det gjeld å sikre ei berekraftig forvaltning av Barentshavet. Atomsamarbeidet med Russland er òg viktig for å unngå forureining i norske havområde. Sjå resultatområde 8 Nord og polarområda.

Regjeringa vil bruke erfaringane frå arbeidet med denne planen i arbeidet med tilsvarende forvaltningsplanar for andre norske havområde.

Rammedirektivet for vatn

Regjeringa vil styrkje arbeidet med ei meir heilskapeleg, økobasert og kunnskapsbasert forvaltning av ferskvatn, grunnvatn og kystvatn – i tråd med EUs ramedirektiv for vatn.

Direktivet set som mål at ein skal oppnå såkalla «god tilstand» både når det gjeld biologisk mangfald og forureining i vassførekomstane, i utgangspunktet innan 2015. Miljøverndepartementet koordinerer arbeidet på nasjonalt nivå, i nært samarbeid med sektordepartementa. Forskrift om rammer for vassforvaltninga blir etter planen fastsett i løpet av 2006. I forskrifta blir landet delt inn i vassregionar basert på nedbørsfelt. Eit fylkesmannsembete er peikt ut som ansvarleg styresmakt (vassregionstyresmakt) i kvar region. Gjennomføringa skal skje i nært samarbeid med eit vassregionutval oppretta og leia av vassregionstyresmakta med deltaking frå andre aktuelle fylkesmannsembete, sektorstyresmakter, fylkeskommunar og kommunar.

Det er sett i gang eit betydeleg fagleg arbeid knytt til den praktiske gjennomføringa av direktivet. Mellom anna skal kunnskapsgrunnlaget styrkjast gjennom ei omfattande kartlegging av tilstanden i vassførekomstane. Det er òg behov for ressursar til å utvikle administrative system og verktøy for å få til ei effektiv samordning og ei opa og aktiv deltaking på alle nivå. Det kan vere behov for særleg innsats i enkelte vassdrag, og departementet vil framleis arbeide for å betre vasskvaliteten i Vansjø og Jærvassdraga.

Overgjødsling

Rammedirektivet for vatn vil òg vere utgangspunkt for revisjon av resultatmålet for overgjødsling, som

i dag berre gjeld Nordsjøområdet. Det er teke sikte på å revidere målet i førstkommande stortingsmelding om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Målsetjinga i dag om 50 pst. reduksjon av dei norske utsleppa av næringssalta nitrogen og fosfor til eutrofipåverka delar av Nordsjøen er nådd for fosfor, mens det ikkje fullt ut er nådd for nitrogen.

Utsleppa frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med det nye avløpsregelverket i forureiningsforskrifta, som vart fastsett i desember 2005. Det nye regelverket samlar, forenkler og standardiserer det statlege regelverket for avløp. På enkelte område blir òg utsleppskrava skjerpa, og kommunane er gitt auka mynde. Regelverket trer i hovudsak i kraft 1. januar 2007, mens krava til prøvetaking vart gjeldande frå 1. januar 2006. I 2007 vil ein såleis ha ei samla oversikt over kor stor del av anlegga som oppfyller krava til primær-, sekundær- og tertiærreining.

Oljeforureining og miljøfarlege stoff til sjø

Målet om nullutslepp inneber at det som hovudregel ikkje skal sleppast ut olje og miljøfarlege stoff, verken tilsette eller naturleg førekommande stoff. I Barentshavet og havområda utanfor Lofoten er krava endå strengare enn for resten av sokkelen.

Nullutsleppsmålet er ikkje nådd verken når det gjeld nye eller eksisterande installasjonar. Ei førebels evaluering av måloppnåinga viser at det har vore ein reduksjon i utsleppa av tilsette kjemikaliar i samband med produksjonen på om lag 85 pst. i perioden 2000-2004. På grunn av auka vassproduksjon er det likevel enno ikkje registrert nedgang i dei samla utsleppa av olje og naturleg førekommande stoff i produsert vatn på norsk sokkel. Regjeringa tek sikte på å vurdere måloppnåing for eventuelle ytterligare tiltak for å nå nullutsleppsmålet i førstkommande stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

I 2005 var det i alt 147 akutte utslepp av olje på til saman 320 tonn frå offshoreverksemda på norsk sokkel. Med unntak av utsleppa frå Draugen-feltet i 2003, har utviklinga vore heller stabil sidan 1994. Dei registrerte utsleppa av olje og andre kjemikaliar frå landbasert industriverksemd i 2005 syner ein reduksjon i forhold til utsleppa i 2004. Desse utsleppa varierer sterkt mellom dei ulike åra grunna enkelthendingar.

Forskrift om levering og mottak av avfall og lasterestar frå skip pålegg alle hamner å ha tilstrekkeleg mottakskapasitet for avfall. Forskrifta vart evaluert i 2005. Den første statusrapporteringa var samla sett mangelfull, og mange hamner er for-

seinka med planane. Rapporteringa syner likevel at dei hamner som har avfallsplanar i hovudsak er dei store trafikhamnene som står for mykje av den samla tonnasje. Det vil bli arbeidd vidare med ei meir fullstendig rapportering i 2007.

Ei hovudutfordring er likevel dei ulovlege utsleppa frå skipsfarten. Kystverket har identifisert ca. 100 ulovlege utslepp frå skip i 2005. Samarbeidet mellom Nordsjø-landa har som mål å oppnå ei meir effektiv straffefølgjing av ulovlege utslepp frå skip. Ein reknar elles med betydelege mørketal på dette området.

Regjeringa vil arbeide med ei forskrift om handtering av ballastvatn og vidareføre arbeidet med miljøvennleg skipsfart i eit forum som er etablert i samråd med næringa. I forslag til ny tryggleikslov for skip, som nyleg er fremja for Stortinget, er det foreslått eit nytt lovgrunnlag for tiltak retta mot skipsfarten for å redusere risikoen for introduksjonar av framande arter frå ballastvatn.

Resultatområdet er planlagt finansierte med 66,4 mill. kroner i 2007.

4.5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier

Spreiing av miljøgifter frå produkt, industri, transport og avfallsbehandling fører til ei gradvis forureining av jord, luft og vatn. Stadig fleire kjemikalier inngår i stadig fleire produkt og produksjonsprosessar, utan at vi kjenner til kva følgjer bruken kan få. Samtidig viser kartleggingar i miljøet at miljøgifter blir funne igjen over stadig større delar av kloden – og i for høge konsentrasjonar – i menneske, planter og dyr. Regjeringa vil derfor styrkje innsatsen på dette området, og om kort tid leggje fram ei eiga stortingsmelding om helse- og miljøfarlege kjemikalier. I løpet av hausten vil Miljøverndepartementet leggje fram to handlingsplanar, den eine for opprydding i forureina jord i barnehagar og på leikeplassar, den andre for opprydding i forureina sjøbotn.

Reduksjon i utsleppa av miljøgifter

Det overordna målet i kjemikaliepolitikken er å unngå helseskadar eller skadar på naturen si evne til produksjon og sjølvfornyng. Over tid skal konsentrasjonen av dei farlegaste stoffa bringast ned mot naturlege bakgrunnsverdiar. Dette skal sikrast både ved å hindre nye utslepp og å hindre at gamle forureiningar skader helse og miljø. Regjeringa har ambisiøse mål om å stanse og redusere utsleppa av miljøgifter, og det er blant anna sett konkret mål om å vesentleg redusere eller stanse utsleppa av prioriterte miljøgifter innan 2005 eller 2010. Måloppnåing for alle dei prioriterte miljøgif-

tene vil bli omtalt i den nye stortingsmeldinga om miljøgifter. Målet er å stanse alle utslepp av miljøgifter innan 2020. Bruk og utslepp av miljøgifter skal kontinuerleg reduserast for å nå dette målet. For å kunne nå 2020-målet om å stanse utslepp av miljøgifter utgreier Miljøverndepartementet eit mogleg generelt forbod mot miljøgifter i forbrukarprodukt. Kartlegging av miljøgifter i naturen og i produkt vil bli prioritert.

Regjeringa vil styrkje arbeidet for at forbrukarar skal kunne ta miljøvennlege val, og dermed redusere bruk av produkt som inneheld helse- og miljøfarlege kjemikalier.

Internasjonalt arbeid

Trusselen frå helse- og miljøfarlege kjemikalier er global. Dårlig kontroll med bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikalier i utviklingsland fører til lokale skadar på helse og miljø. Samtidig blir miljøgifter transporterte langt frå kjeldene, og nordområda er ein «utslagsvask» for utslepp som skjer andre stader i verda. Internasjonalt arbeid er derfor heilt naudsynt for å redusere utsleppa i norsk natur og nå 2020-målet. Regjeringa vil påverke kjemikalierregelverket i EU og vere pådrivar for å styrkje internasjonale avtaler om miljøgifter både regionalt og globalt, og gi bistand til utviklingsland for å stanse utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikalier. Samtidig legg Regjeringa vekt på å sikre eit høgt vernnivå nasjonalt og å vere i forkant av den internasjonale utviklinga.

Opprydding i forureina grunn og sediment

Mange stader på land og i sjøen ligg det miljøgifter som stammar frå gamle industriutslepp, avfallsfyllingar og liknande. Slike forureiningar trugar både miljøet og menneske si helse. Miljøgiftene blir tekne opp i planter og dyr og kan ende i våre eigne matfat. Grunnlaget for verdiskaping blir redusert i dei aktuelle områda og forureiningane fører òg til auka kostnader ved utbygging.

Miljøproblema er løyste på så godt som alle dei om lag 100 verste lokalitetane med forureina jord, slik at forureininga på desse ikkje lenger utgjer fare for helse og miljø. Vidare er miljøtilstanden undersøkt og eventuelt behov for oppryddingstiltak er ferdig klarlagt i om lag 500 utpeikte lokalitetar.

Pr. 1. september 2006 er det 366 kjende lokalitetar med alvorleg grunnforureining, dvs. som er kjende av miljøstyresmaktene og der det finst eller er grunn til å tru at det kan finnast miljøgifter med spreingsfare og der det ut frå risikovurdering er behov for vidare tiltak. Arbeidet med å få stansa eller redusert vesentleg spreiding av miljøgifter frå

forureina grunn på land blir vidareført i 2007. Hausten 2006 vil Miljøverndepartementet leggje fram ein eigen handlingsplan for opprydding i forureina jord i barnehagar og på leikeplassar. Handlingsplanen vil òg bli omtalt i stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikalier

Det er utarbeidd fylkesvise tiltaksplanar for 17 prioriterte område med forureina sjøbotn. Desse er utgangspunkt for ein nasjonal handlingsplan for opprydding i forureina sjøbotn, som Miljøverndepartementet vil leggje fram i samband med den kommande stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikalier.

For arbeidet med opprydding på land og i sjøbotn vil staten framleis medverke med betydelege midlar til opprydding der det ikkje er mogleg å identifisere dei ansvarlege, eller der det ikkje er rimeleg å påleggje dei ansvarlege dei fulle kostnadane, og til kunnskapsoppbygging og naudsynt overvaking på feltet.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 199,9 mill. kroner i 2007.

4.6 Avfall og gjenvinning

Det er eit mål å syte for at skadane frå avfall blir så små som mogleg på menneske og miljø, samtidig som ressursane i avfallet skal utnyttast. Miljøvernforvaltinga skal medverke til rammevilkår som fører til at minst 75 pst. av den genererte avfallsmengda går til gjenvinning innan 2010, med ei vidare opptrapping til 80 pst. Dermed vil miljøbelastningane bli reduserte, samtidig som avfallet kan utnyttast som ressurs. Det har vore ei svært positiv utvikling på avfallsfeltet dei siste åra. I dag blir opp mot 70 pst. av avfallet anten gjenvunne som material eller utnytta til energi, mens utsleppa frå avfall er betydeleg reduserte.

Miljøvernforvaltninga har få verkemiddel som direkte regulerer genereringa av avfallsmengdene, men strengare krav til avfallsbehandling, avgift på sluttbehandling av avfall og innføring av produsentansvar er med på å stimulere til avfallsreduksjon. I Soria Moria-erklæringa står det at det skal arbeidast for å opprette eit føretak for avfallsførebygging og gjenvinning. Miljøverndepartementet er i gang med å utgreie dette spørsmålet.

Vi har òg viktige utfordringar når det gjeld farleg avfall. Det oppstod nær 1 mill. tonn farleg avfall i Noreg i 2004, ein auke på om lag 14 pst. frå året før. Av dette vart meir enn 900 000 tonn levert og handtert i samsvar med gjeldande regelverk. Resterande mengd på noko under 80 000 tonn er på same nivå som året før, og vart anten handtert ulovleg eller utanom styresmaktens kontroll.

Framleis blir det deponert om lag 1 million tonn nedbryteleg avfall, som skaper store utslepp av klimagassen metan. Miljøverndepartementet utreder eit mogleg forbod mot deponering av alt biologisk nedbryteleg avfall frå 2009.

Bygg- og anleggsavfall utgjer i mengd ein av dei største avfallsstraumane og består av ei rekkje ulike typar avfall. Avfallsplanar er vurderte å ha positive effektar med omsyn til å styre slikt avfall vekk frå deponi og hindre ulovleg disponering. Ein arbeider med nye reglar for å sikre at bygg- og anleggsavfall får ei forsvarleg behandling ut frå miljøomsyn.

Forskrift om kasserte køyretøy trådte i kraft i 2002, og inneber at produsentar og importørar av køyretøy gradvis tek over ansvaret for innsamling og handtering av kasserte køyretøy fram mot 2007. Regjeringa tek sikte på at dagens statlege tilskot til oppsamlingssystemet for bilar blir avvika samtidig med at produsentansvaret for bilar blir gjeldande. Regjeringa vil oppretthalde dagens statlege avgifts- og panteordning mellombels, fram til eit bransjeorientert retursystem har komme i gang og kan vise til oppnådde resultat. Endringa føreset godkjenning av eitt eller fleire bransjeorganiserte system som mellom anna tek vare på dagens høge innsamlingsgrad, og som ut frå miljøomsyn står for forsvarleg behandling og utnytting av dei kasserte køyretøya. To returselskap har til no fått slik godkjenning av Statens forureiningstilsyn.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 301,9 mill. kroner i 2007.

4.7 Klimaendringar, luftforureining og støy

4.7.1 Klimaendringar

Klimaproblemet er den største miljøutfordringa verda står overfor i dag. Sidan industrialiseringa tok til har konsentrasjonen av CO₂, som er den viktigaste klimagassen i atmosfæren, auka med nær 40 pst. FN's klimapanel (IPCC) skreiv allereie i 2001 at mesteparten av oppvarminga vi har observert dei siste femti åra er menneskeskapt. Verknadene framover kan bli drastiske. Nedsmelting av is på Grønland og i Antarktis kan, saman med temperaturauke og utviding i havmassane, føre til ei betydeleg heving av havflata og strandlinjene. Regionale og lokale klimaendringar kan bli store og etter måten raske, men er vanskelege å føreseie.

Det langsiktige målet i Klimakonvensjonen er å stabilisere konsentrasjonen av klimagassar på eit nivå som hindrar farleg menneskeskapt påverknad av klimasystemet. Regjeringa har vedteke ei konkretisering av det strategiske målet. Denne seier at

den globale temperaturauken må haldast under 2°C. Dette vil krevje store reduksjonar i klimagassutsleppa. Kyotoprotokollen er eit steg på vegen mot det langsiktige målet, men må forsterkast av eit meir globalt klimaregime med sterkare reduksjonar etter 2012.

Dei norske klimagassutsleppa låg i 2004 om lag 10 pst. over nivået i 1990, og er venta å stige i åra framover. Den norske forpliktinga under Kyotoprotokollen krev at utsleppa i 2008-2012 i gjennomsnitt ikkje skal vere meir enn 1 pst. over 1990-nivået. Regjeringa legg opp til ei brei tilnærming for å innfri forpliktinga. Den skal oppfyllast gjennom ein kombinasjon av nasjonale tiltak og bruk av Kyotomekanismane, der ein vesentleg del av utsleppsreduksjonane skjer gjennom nasjonale tiltak. Regjeringa har starta arbeidet med sektorvise klimahandlingsplanar, som skal gjelde dei viktigaste sektorane for klimagassutslepp i Noreg. Arbeidet skal føre til konkrete mål for utslepp og tiltak for kvar einskild sektor. Regjeringa tek sikte på å leggje fram ei stortingsmelding om dei sektorvise planane i 2007.

Regjeringa vil styrkje satsinga på fornybar energi, og har fastsett eit samla mål på 30 TWh auke i fornybar energiproduksjon og energieffektivisering for perioden 2001-2016. Regjeringa vil at avfall skal erstatte fossilt brensel i større grad enn i dag, og tek sikte på å forby deponering av nedbryteleg avfall frå 2009. Miljøverndepartementet utreidar eit mogleg forbod mot deponering av nedbryteleg avfall frå 2009.

Gjennom økonomiske verkemiddel og satsing på ny teknologi vil Regjeringa syte for at nye konsesjonar for gasskraft skal basere seg på CO₂-handtering. Vi viser til OEDs budsjettproposisjon for ei nærare utgreiing om verkemiddel knytte til energi og CO₂-handtering.

Regjeringa gjer framlegg om avgiftsendringar retta mot klimagassutslepp. Frå 2007 blir innført ein CO₂-komponent i eingongsavgifta på køyretøy, og CO₂-avgift på bruk av gass til oppvarming. Autodiesel til fritidsbåtar får autodieselavgift på linje med autodiesel til vegtransport. KRD arbeider med nye energikrav til bygningar. Eit framlegg som vart sendt på høyring inneber om lag 30 pst. skjerping av energikravet i høve til dagens nivå.

Regjeringa vil auke bruken av biodrivstoff i Noreg. Statens forureiningstilsyn har anbefalt at det blir stilt krav til oljeselskapa om at ein viss prosent av omsetninga av alt drivstoff skal vere biodrivstoff. Regjeringa vurderer å kome tilbake med eit slikt krav. Det er viktig at selskapa alt no får eit incitament for innblanding av biodrivstoff.

Klimakvotesystemet vart oppretta i 2005. Regjeringa har opna for å innlemme EUs kvotedirektiv i

EØS-avtala, og vil med dette oppfylle ein føresetnad for at det norske kvotesystemet kan koplast saman med EUs klimakvotesystem. Regjeringa arbeider no med forslag til utforming av kvotesystemet i forpliktingsperioden (2008-2012) under Kyotoprotokollen. Saman med CO₂-avgifta vil klimakvotesystemet medverke til kostnadseffektive reduksjonar i utslepp frå dei kjeldene desse økonomiske verkemidla dekkjer.

Lågutsleppsutvalet la fram utgreiinga si 4. oktober 2006. Blant anna på grunnlag av konklusjonane til utvalet vil Regjeringa vurdere langsiktige nasjonale mål for reduksjon i klimagassutslepp.

På bakgrunn av Stortingets oppmodingsvedtak (vedtak nr. 75 av 30. november 2004) rapporterer Regjeringa i dette budsjettforslaget frå arbeidet med å kartlegge kor sårbart samfunnet er for klimaendringar og kva høve det har til å tilpasse seg endringane. Dei ulike sektorstyresmaktene har ansvaret for å tilpasse si eiga verksemd til dei utfordringane som følgjer av klimaendringar. Regjeringa tek effektane klimaendringar kan ha for samfunnet på alvor, og vil i 2007 styrkje arbeidet med tilpassing til klimaendringar.

4.7.2 Nedbryting av ozonlaget

Trusselen mot ozonlaget er ikkje borte, men Montrealprotokollen har effektivt redusert bruken og utsleppa av KFK og andre ozonreduserande stoff frå dei rike industrilanda. Ei hovudutfordring internasjonalt er å gjere utviklingslanda i stand til å oppfylle forpliktingane sine under protokollen.

Noreg har oppfylt krava i Montrealprotokollen og gjennomført EU-forordninga om ozonreduserande stoff. Det nasjonale arbeidet er no retta mot kontroll med at føresegnene blir etterlevde, og overvaking av miljøtilstanden.

4.7.3 Langtransporterte luftforureiningar

Internasjonale avtaler og nedlegging av forurenande industri i Europa har redusert forsuringproblema i Noreg. Tolegrensene for forsuring av overflatevatn var overskridne på 25 pst. av arealet vårt i 1985 og 13 pst. i 2000. Med full effekt av Gøteborgprotokollen vil tolegrensene venteleg vere overskridne på 7-8 pst. av Noregs areal i 2010. Noreg var og er avhengig av omfattande reduksjonar av utslepp i Europa for å løyse miljøproblema som skriv seg frå langtransportert luftforureining.

Gøteborgprotokollen krev at dei norske svovelutsleppa må ned 10 pst. frå 2005 til 2010. Regjeringa ventar at dette kravet skal oppfyllast gjennom nye utsleppskrav til industrien, jf. intensjonsavtala

med Norsk Industri (tidlegare Prosessindustriens Landsforening).

NO_x-forpliktinga i Gøteborgprotokollen inneber ein reduksjon i dei norske utsleppa på 28 pst. frå 2005 til 2010, og krev betydelege nye tiltak. Krava til utslepp frå køyretøy er gradvis gjort strengare i takt med utviklinga i EUs regelverk. Regjeringa foreslår ei ny avgift på NO_x-utslepp frå 1. januar 2007. Avgiftssatsen tilsvarar 15 kr/kg NO_x, og Regjeringa vil etter kvart vurdere avgiftssats og omfang slik at forpliktinga skal bli oppnådd. SFT arbeider med å fastsetje nye krav til NO_x-utsleppa frå stasjonære kjelder på land og offshore i tråd med IPPC-direktivet.

VOC-forpliktinga i Gøteborgprotokollen tilsvarar ein utsleppsreduksjon på 12 pst. frå 2005 til 2010. Dette vil venteleg bli oppfylt gjennom dei krava som er sette til utslepp frå lasting og lagring av råolje på sokkelen og implementering av EU-direktiv, mellom anna om utslepp av VOC frå bruk av løysemiddel og VOC i maling og lakk. Utsleppa av ammoniakk var i 2005 på same nivå som den norske forpliktinga etter Gøteborgprotokollen, og er venta å endre seg lite fram mot 2010.

Tilførselene av sur nedbør frå Europa er sterkt reduserte dei siste åra, men i dei forsuringsskade områda i Noreg vil det på grunn av berggrunnsforhold og tidlegare skadar framleis ta lang tid før reduksjonar i tilførsler gir betre vasskvalitet. Kalking er eit langsiktig avbøtande tiltak som opprettheld det biologiske mangfaldet i forsura vassdrag, og har mellom anna ført til at laksebestanden er bygd opp att i mange forsuringsskade vassdrag. Det føregår no kalking i 24 laksevassdrag og i om lag 3 000 lokale prosjekt, hovudsakeleg i Sør-Noreg.

4.7.4 Lokal luftkvalitet

Den lokale luftkvaliteten i Noreg er jamt over god. Men i nokre byar og tettstader kan lokal luftforureining i periodar gi betydelege helse- og trivselsproblem. Svevestøvkonsentrasjonane overskrider det nasjonale resultatmålet i fleire norske byområde. Overskridingane skjer i hovudsak langs dei mest trafikkerte vegane. Sjølv om svevestøvnivåa vil bli reduserte fram mot 2010, vil målet som gjeld for 2010 likevel bli overskride utan nye tiltak.

Konsentrasjonane av svoveldioksid og benzen i by- og tettstadluft vil truleg vere innafor dei nasjonale måla både i 2005 og 2010.

Vegtrafikk er den største kjelda til lokal luftforureining. Utsleppa frå kvart køyretøy minkar merkbart som følgje av strengare krav internasjonalt og i Noreg, men aukande trafikkmengd motverkar effekten slik at nettoreduksjonane ikkje blir så store. Utsleppa av nitrogenoksid frå vegtrafik-

ken gjekk ned med 47 pst. frå 1990 til 2004, utsleppa av svevestøv frå vegtrafikk gjekk ned med 39 pst. Fyring med ved er ei vesentleg kjelde til svevestøvforureininga, særleg på kalde dagar, og utsleppa frå vegfyring auka med 6 pst. frå 1990 til 2004.

Forureiningsforskrifta gjer kommunane til forureiningsstyresmakt for lokal luft. Det blir arbeidd med oppfølging for å sikre etterleving av forskrifta. Nasjonale verkemiddel er òg knytte til kvaliteten på drivstoff. Noreg implementerer mellom anna EU-direktiv på dette området. Regjeringa vil vurdere nye kjelderetta tiltak, mellom anna arbeider ein med kvalitetskrava til anleggsdiesel og utgreier ytterlegare tiltak for reduksjon av utslepp frå vedfyring.

4.7.5 Støy

Støy er eitt av dei miljøproblema som rammar flest menneske i Noreg. Rundt 1,7 millionar personar er utsette for støy nær bustaden sin. Rundt ein halv million personar er sterkt eller mykje plaga av støyen. Støy frå samferdsel utgjer opp mot 90 pst. av den kartlagde støyplaga. I perioden 1999-2003 vart det målt ein viss auke i den samla støyplaga, i hovudsak på grunn av veksande vegtrafikk og auka busetjing i trafikkerte område.

Då det nasjonale støymålet vart lagt fram i St. meld. nr. 8 (1999-2000) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, vart det bestemt at «Det vil bli foretatt en evaluering og eventuell justering av målet i 2005 for å sikre at det er i tråd med hva som er et samfunnsøkonomisk og miljømessig fornuftig nivå». Dette evalueringsarbeidet vart sett i gang i 2005 og er ikkje endeleg avslutta. Det er teke sikte på å leggje fram evalueringa i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand våren 2007.

Resultatområdet 7 – Klimaendringer, luftforureining og støy er planlagt finansiert med 181,4 mill. kroner i 2007.

4.8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda

4.8.1 Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Stadig fleire avgjerder som er viktige for den norske miljøtilstanden og den norske miljøvernpolitikken blir tekne utanfor landets grenser. Samtidig er dei alvorlegaste miljøutfordringane globale, og for å løyse dei er det naudsynt å styrkje det forpliktande internasjonale samarbeidet både i og utanfor organisasjonar som har miljø som hovudoppgåve. Det er viktig å sjå dei internasjonale utfordringane samla fordi dei heng saman innbyrdes. Omsynet til

å oppfylle og vidareutvikle internasjonale plikter i miljøvernavtaler har høg prioritet. Dette gjeld særleg innafor klima, biologisk mangfald og miljøgifter, og det vil vere eit viktig samarbeidsområde både i internasjonale organisasjonar og i høve til samarbeidslanda våre.

EU er vår viktigaste samarbeidspartnar på miljøområdet. Om lag 80 pst. av EUs miljølovgiving blir gjeldande i Noreg gjennom EØS-avtala. I 2006 er òg ei rekkje nye rettsakter på miljøområdet innlemma i EØS-avtala. Regjeringa legg stor vekt på å kunne påverke regelverk og gjere norsk syn gjeldande tidleg på område som er særskilte viktige for Noreg. Miljøvernforvaltninga vurderer fortløpande rettsutviklinga på naturvernområdet i EU, sjølv om feltet ikkje er omfatta av EØS-avtala.

Miljø og kulturarv er dei viktigaste satsingsområda i vårt bilaterale og regionale miljø-samarbeid gjennom EØS-finansieringsordningane. Ordninga skal medverke til at dei nye EU-landa oppfyller EU-direktiv og planar. Det er òg eit mål å medverke til auka kontakt og dialog mellom Noreg og dei nye EU-landa. Konferansar og prosjektutvikling innan kulturarv, forureining, biologisk mangfald og frivillig engasjement om miljøvern har medverka til auka samhandling.

For Noreg er det nordiske samarbeidet særleg viktig, mellom anna i arbeidet med å påverke internasjonale regelverk på sentrale område som hav, vatn og kjemikalier. Under vårt formannskap i Nordisk ministerråd i 2006 er dette gitt spesielt fokus, i tillegg til Arktis og lokaldemokrati og medverknad i miljø- og berekraftarbeidet.

Klima, energi, industri og luftforureining er hovudtema for CSD i perioden 2005-2007. Det har gitt høve til auka merksemd omkring utfordringa om å få til ei meir berekraftig energi- og industriutvikling på eit globalt nivå. Frå norsk side blir det lagt vekt på å bruke CSD til å vise u-landa at det både er mogeleg å fremje vekst og motverke fattigdom utan å ofre miljøet, og å styrkje dette berekraftfokuset i eigen politikk. Ei langsiktig positiv utvikling krev at miljøet blir teke vare på.

Eit OECD-møte mellom miljø- og utviklingsministrane våren 2006 innleia eit nærare samarbeid om miljø- og utviklingspolitikken. OECD vil halde fram arbeidet sitt om kostnadene ved ikkje å ta miljømsyn, og om å oppnå vekst utan miljøforverring og om bruk av indikatorar for å måle fremsteg og betre grunnlaget for avgjersler. Dette er viktig arbeid for Noreg.

Noreg legg vekt på å styrkje UNEP for på sikt å kunne oppgradere UNEP til ein særorganisasjon under FN, og å styrkje UNEPs rolle som FNs sentrale miljøautoritet og premissleverandør i globalt miljøarbeid i forhold til andre sentrale aktørar på

området berekraftig utvikling. Miljøverndepartementet har prioritert ei aktiv rolle i arbeidet med FN-reform, og er involvert i arbeidet med neste utgåve av UNEPS store 5-årige rapport «Global Environment Outlook (GEO-4)». Rapporten blir lansert i september 2007, og vil gi status med omsyn til den globale berekraftige utviklinga 20 år etter Brundtlandskommisjonens rapport Vår felles framtid.

I samarbeid med UNEP er Tromsø peikt ut til hovudarena for den internasjonale markeringa av Verdas miljødag 5. juni 2007. Hovudtema vil vere globale konsekvensar av dei raske og akselererande miljøendringane i dei polara områda grunna klimaendringar og miljøgifter.

Utviklinga av regelverk og praksis for det globale miljøfondet GEF, som finansierer iverksetjing av miljøvernkonvensjonane, er viktig. Etter særskilte forhandlingar mellom givarlanda vart det i 2006 semje om overordna retningslinjer som sikrar at GEF kan disponere ca. 3 milliarder USD i perioden 2006-2010.

Både under WTOs regelverksforhandlingar og under framforhandling av EFTAs 3. landsavtaler er det viktig å sikre at regelverksutvikling ikkje avgrensar nasjonale miljøtiltak og verkemiddel i praksis, og at avtalene tek omsyn til miljø og medverkar til berekraftig utvikling. Viktige saker i forhold til Verdas Handelsorganisasjon (WTO) er forholdet mellom WTO-regelverket og miljøvernavtalene og redusert toll på miljøvennlege produkt.

Verksemda i multilaterale organisasjonar som ikkje har miljø som hovudfokus, til dømes Verdsbanken, United Nations Development Programme (UNDP), Food and Agriculture Organisation (FAO) m.fl. kan ha betydelege effektar for miljøtilstanden. Det er spesielt viktig å sjå samanhengen mellom arbeidet i dei multilaterale organisasjonane og prioriteringane i miljøkonvensjonane. Til dømes har Noreg vore pådrivar for ei FAO-avtale som skal sikre at genmateriale frå dei viktigaste landbruksvekstane skal vere tilgjengeleg for bevaring og berekraftig bruk. Avtala vart operativ etter vellykka sluttforhandlingar i juni 2006. Våren 2006 vart det òg vedteke å etablere eit globalt lager på Svalbard for å sikre landbruksfrø.

Noreg har særskilte avtaler om miljø-samarbeid med Sør-Afrika, Kina og Indonesia. Desse landa har alle stor betydning for utvikling av global miljøtilstand, og samarbeidsavtalene blir nytta til politisk og strategisk dialog i tillegg til gjennomføringa av konkrete miljøtiltak. Samarbeidsprogrammet med Indonesia blir avslutta ved utgangen av 2006, og rammene for eit nytt program er under utforming. Noreg støttar òg fleire miljøprosjekt i dei tidlegare sovjetrepublikane og på Balkan.

Regjeringas mål er at Noreg skal bli leiande på miljøretta bistand. God miljøforvaltning er avgjerande for å løyse fattigdoms- og utviklingsproblema verda står overfor. Styrking av samarbeidslandas kapasitet til å ta vare på både langsiktige omsyn til miljøet og dei internasjonale forpliktningane dei har er òg ei sentral målsetjing i Regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. Handlingsplanen har fire satsingsområde; berekraftig forvaltning av biologisk mangfald og naturressursar, forvaltning av vassressursar, vatn og sanitær og klimaendringar, tilgang til rein energi og miljøgifter. Den peiker òg på systematisk bruk av miljøkonsekvensanalysar som verkemiddel for sektorintegrering av miljø og dialog med landa i samarbeidet.

4.8.2 Nord- og polarområda

Noreg skal vere eit føregangsland på miljøområdet i nord. Regjeringa legg vekt på at det blir stilt strenge miljøkrav til all verksemd og set rammer som sikrar at dei unike natur- og kulturmiljøa i regionen blir tekne vare på for framtidige generasjonar.

Barentsregionen og den arktiske regionen

Noreg deltek aktivt i Arktisk Råd, og vil overta formannskapet etter Russland i oktober 2006. Samarbeid om oppdatering av konsekvensane og utfordringane ved venta klimaendringar i Arktis, jf. ACIA-rapporten, og ei felles tilnærming til ei heilskapeleg økosystembasert ressursforvaltning vil stå sentralt i det norske formannskapet. Forvaltningsplanen for Barentshavet vil bli brukt som eit døme i denne samanhengen. Noreg spelar ei viktig rolle i Arktisk Råds miljøovervaksingsprogram (AMAP), og deltek i samarbeidsprosjekt i forhold til Arktis og Russland.

Arbeidet under den bilaterale miljøvernkommissjonen er sentralt. I lys av den auka oljetransporten frå Nordvest-Russland og ei venta auke i petroleumsvirksemd i Barentshavet, blir det lagt særleg vekt på samarbeid med Russland om økosystembasert forvaltning av havmiljøet og innføring av miljøstandardar. I den nye havmiljøgruppa under Den norskrussiske miljøvernkommissjonen vil det bli lagt hovudvekt på samarbeid om fagleg grunnlag for forvaltning av Barentshavet, miljøovervaking og miljødatasamarbeid, vern og forvaltning av biologisk mangfald og regulering og forureiningskontroll. Våren 2006 vart seminaret «Konsekvensar av samla påverknad på økosystemet i Barentshavet» arrangert i Moskva. Her vart den økosystembaserte tilnærminga i den heilskapelege forvaltnings-

planen for norsk del av Barentshavet presentert for russiske styresmakter og fagfolk som grunnlag for vidare samarbeid.

Det er òg samarbeid om vern av biologisk mangfald og natur- og kulturforvaltning, samarbeid om klima og energi og eit nordisk samarbeid om prosjekt knytte til vern av område i Barentsregionen. Ei rekkje bedrifter i Russland som har gjennomført Reinare Produksjon-programmet har dokumentert betydeleg miljø- og økonomiske gevinstar. Ni prosjekt er gjennomførte i oppfølginga av den nordiske handlingsplanen for vern av natur- og kulturminne i Arktis.

I følgje dei planane Norilsk Nikel-konsernet har lagt fram for Den nordiske investeringsbanken, vil miljømåla for reduksjon av utsleppa av svoveldioksid og tungmetall frå nikkilverka i Petsjenga bli nådd i 2010.

Svalbard

Omfanget av samanhengande villmarksområde på Svalbard skal søkjast oppretthalde. Eit representativt utval av natur og marine naturverdiar skal sikrast mot vesentlege inngrep og påverknad, og eit representativt utval av kulturminne på Svalbard og Jan Mayen skal søkjast bevart. Transport og ferdsel på Svalbard skal ikkje medføre vesentlege eller varige skadar på vegetasjon eller forstyrre dyrelivet.

Ei rekkje dyrebestar som tidlegare var truga er no gjennom vernetiltak restituerte eller i vekst. I 2006 er det teke initiativ til å vurdere ytterlegare tiltak for å hindre at fiske påverkar bestandane av svalbardrøye, som frå tidlegare er kraftig nedfiska i fleire av vassdraga.

Tilførsler av «gamle» miljøgifter som PCB og DDT synest å vere redusert noko dei siste åra. Nivå av PCB i isbjørn, sel og polarmåke ved Svalbard er likevel framleis blant dei høgaste i Arktis. Det er òg registrert fleire «nye» miljøgifter, for eksempel bromerte flammehemmarar i Arktis. Dei fleste av desse nye stoffa er enno ikkje regulerte i internasjonale konvensjonar, men nokre har komme inn i arbeidet i OSPAR og i Nordsjødeklarasjonen.

Dei siste åra er det oppretta seks nye verneområde som sikrar nokre av dei biologisk mest produktive landområda, og nye sjøområde er inkluderte i verneområda etter utvidinga av territorialgrensa. Til saman er ca. 65 pst. av landområda og 84 pst. av territorialfarvatna verna. Det er starta eit arbeid med sikte på tiltak for å verne verneverdige fossil.

I 2006 er det utført vedlikehald og restaurering av ei rekkje freda bygningar i statleg eige. Det er òg etablert eit system for overvaking av nedbrytinga av arkeologiske kulturminne. Svalbardporten blir opna i 2006.

Ferdslar frå turistar og fastbuande har auka dei siste åra. Cruiseturismen har i aukande grad teke i bruk fjerntliggjande område nord og aust på Svalbard. Anbefalingar om tiltak blir følgde opp. Styresmaktene arbeider no med forslag til endringar av verneforskrifta.

Radioaktiv forureining

Konsentrasjon av radioaktivt cesium i vegetasjon på utmarksbeite blir redusert svært langsamt. Sjølv 20 år etter Tsjernobyl-ulykka blir det gjennomført årlege tiltak i Noreg for å redusere innhaldet i kjøtt og mjølk frå utmarksbeitande dyr.

Noreg har dei siste åra vektlagt samarbeid med og støtte til russiske tilsynsstyresmakter i arbeidet med radioaktivitet i Nordvest-Russland. Noreg legg vekt på at miljøkonsekvensvurderingar må vere gjennomførte før ulike tiltak blir sette i verk, og at arbeidet blir planlagt slik at risikoen blir så liten som råd er. Det er viktig å bidra til kompetanseoverføring som set Russland i stand til sjølv å handtere utfordringane på grunnlag av best tilgjengeleg kunnskap og teknologi. Noreg arbeider for brei internasjonal deltaking i dette arbeidet, og for å spreie kunnskap om problema og løysingar.

Dei siste åra er det registrert ein nedgang i konsentrasjon av technetium-99 i blæretang langs norskekysten. Overvakingsdata frå 2005 syner likevel ein auke i konsentrasjonen ved Utsira. Årsaka er at utsleppa frå Sellafield i 2001 og 2002 var noko høgare enn dei tre åra før. Frå 2007 er det venta at konsentrasjonane igjen vil minske i marint miljø som følgje av at utsleppa vart betydeleg reduserte i 2004.

Gjennom det nasjonale overvakingsprogrammet for radioaktiv forureining held norske styresmakter seg fortløpande orienterte om den radioaktive forureininga av norske land- og sjøområde.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 218,7 mill. kroner i 2007.

4.9 Regional planlegging

Den regionale planlegginga skal medverke til å utvikle eit samfunn som tek vare på viktige felles verdiar og grunnleggjande levevilkår for ulike grupper innafor rammene av ei berekraftig utvikling.

Kommuneplanar og kommunal arealplanlegging

Behovet for samla styring og samordning i kommuneplanar aukar i takt med auka delegering av oppgåver til kommunane. Det er mellom anna naudsynt å sjå næringsutvikling og verdiskaping,

areal- og miljøforvaltning, levekår, folketalsutvikling og kommunal tenesteyting i nær samanheng. Mange kommunar driv eit aktivt utviklingsarbeid når det gjeld kommunal planlegging, og departementet deltek i eit samarbeid om bistand og oppfølging av kommunane mellom anna gjennom programmet *Livskraftige kommunar – kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling*. Tal på mellom anna reguleringsplanar og kommuneplanar viser at eit stort fleirtal av kommunane har ei aktiv kommuneplanlegging både for arealbruken og den langsiktige samfunnsutviklinga.

Helsestyresmaktene og Miljøverndepartementet har sett i gang eit utprøvingssopplegg i eit utval kommunar for korleis plan- og bygningslova og planleggingsverktøyet kan takast i bruk for å forankre og styrkje folkehelsearbeidet.

Viktige konfliktspørsmål knytte til arealbruken kjem ofte opp i kommuneplanens arealdel. Dei viktigaste grunngevingane for motsegner gjeld naturvern-, friluftsliv- og landskapsinteresser, utbyggingsmønster, strandsone, jord- og skogbruk og kulturminne. I reguleringsplanane er i tillegg forureining/støy og transport viktige tema. Dei fleste motsegnene som blir fremja blir løyste lokalt. Talet på saker Miljøverndepartementet behandlar er nokså stabilt frå år til år. Nasjonale retningslinjer for gjeldande arealpolitikk er gitt i St. meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*.

Det er mellom anna viktig å ha ei samordna arealforvaltning som tek vare på natur- og kulturmiljø, landskap og kvalitetar i miljø med busetnad. Kommunane har òg ansvaret får å sikre samordning av areal- og transportpolitikken slik at ein legg til rette for miljøvenlege transportmønster. Fjellområda skal forvaltast som landskap der kultur- og naturressursar, næringsutvikling og friluftsliv blir sikra og utfyller kvarandre. Landskapsverdiane skal få auka fokus, og leveområda for villrein skal sikrast. Regjeringa legg stor vekt på at strandsona skal bevarast som verdifullt natur- og friluftsområde med god tilgang for allmenta.

Regjeringa ser kommunal planlegging som viktig for å løyse dei langsiktige utfordringane som er knytte til mellom anna bruk og utnytting av fjellområda våre og samordninga med verneplanar og utviklinga i strandsona. Når det gjeld dispensasjonar i strandsona, både i og utafor byggeområde, syner rapporteringa at det i 2005 vart gitt ca. 1 000 slike dispensasjonar innafor 100-meterbeltet mot sjø – mot 800 i 2004. Tala syner behov for auka fokus på nedbygging av strandsona, særleg i område med stort byggepress og viktige natur- og friluftsområde langs sjøen. Utbygging i strandsona bør i større grad avklarast gjennom kommune- og

reguleringsplanar. Det blir arbeidd med nye reglar for dispensasjonar i strandsona i samband med ny plan- og bygningslov.

Byar og tettstader

I arbeidet med betre miljø i byar og tettstader er det lagt vekt på å gjennomføre pilotprosjekt på utvalde område i samarbeid mellom departement, kommunar, lokalt næringsliv og befolkninga. I 2007 vil 12 byar som har vore pilotprosjekt oppsummere sine erfaringar og resultat. Innsatsen i program for Alna og grønstruktur i Groruddalen aukar i 2007. Dette prosjektet er eit samarbeidsprosjekt med Oslo kommune om å betre miljøet i Gro-ruddalen. Bymiljøprisen, som vart delt ut første gongen i 2002, vil bli ført vidare som eit ledd i å synleggjere ein miljøretta bypolitikk. I 2006 vart prisen delt mellom Sandnes og Stavanger for samarbeidet dei to byane har hatt for å fremje sykling.

Eit program for å utvikle attraktive og miljøvennlege tettstader i distrikta vart avslutta i 2005. Innsatsen vil bli ført vidare gjennom formidling av erfaringane og bruk av nettverk frå dette programmet.

Regionale planar

Ei rekkje verne- og utviklingsoppgåver må løysast i samarbeid med kommunane. Miljøverndepartementet vil stimulere til at det bli utarbeidd regionale planar m.a. for nasjonale villreinområde, jf. St. meld. nr. 21 (2004-2005). I samarbeid med Olje- og energidepartementet vil Miljøverndepartementet stimulere til at det blir utarbeidd regionale planar for vindkraft- og småkraftverk.

Revisjon av plan- og bygningslova

Miljøverndepartementet vil leggje fram ein odelsingsproposisjon for ny plan- og bygningslov for Stortinget i 2007. Arbeidet med proposisjonen bygger på planlovutvalets forslag og innspel i høyringa.

Universell utforming

Universell utforming av transport, bygg, uteområde, IKT m.v. skal sikre tilgjenge for alle menneske i ulike situasjonar og fasar i livet. Innafor regional planlegging førebur Miljøverndepartementet rikspolitiske retningslinjer for dette arbeidet, og omsynet til universell utforming skal styrkjast i samband med revisjon av plandelen i plan- og bygningslova. Pilotkommunar i fleire fylke utviklar universell utforming som kommunal strategi;

dei arbeider m.a. med by- og tettstadsutvikling, auka tilgjenge til offentlege bygningar, friluftsliv og kulturminne. Kommunane og fylkeskommunane skal rapportere på universell utforming gjennom KOSTRA frå 2007.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 63,9 mill. kroner i 2007.

4.10 Kart og geodata

Det er ei overordna målsetjing at landet skal ha ein tenleg infrastruktur for sjø- og landområde med tilgjengeleg geografisk informasjon. Innafor arealpolitikken er det sentralt å skaffe fram god informasjon om arealas tilstand, før framtidig bruk blir planlagt. St. meld. Nr. 30 (2002-2003) «Norge digitalt» – *et felles fundament for verdiskaping*, er eit viktig grunnlag for kva slag løysingar som skal etablerast for å få på plass ein nasjonal infrastruktur av geodata.

Satellittbasert stadfesting (koordinatbestemming)

All privat og offentlig oppmåling, kartlegging og navigasjon føreset ein korrekt kartreferanse. Mange stader er ikkje grunnlaget så nøyaktig og påliteleg som overgangen til satellittbaserte løysingar krev. I 2006 vil dei siste 6 kommunane bli rekognoserte i tråd med internasjonal standard. Statens kartverk slutfører målearbeidet i 2007. Mange kommunar har likevel sjølv noko arbeid å gjere før dei kan ta grunnlaget i bruk. Det nasjonale høgdegrunnlaget frå 1950-talet blir no oppdatert med nye målingar og tilpassa bruk av satellittteknologi, med sikte på etablering seinast innan 2009. I samarbeid med kommunar og privat sektor blir det bygt ut nettverk som gir større grannsemd ved bruk av satellittdata.

Noreg digitalt

Noreg digitalt er eit samarbeid om etablering, drift, vedlikehald og distribusjon av geografiske data, og i 2006 er det arbeidd med å få avtaler på plass. Det endelege målet er at alle kommunane tek del i Noreg digitalt. Etableringa med landsdekkjande grunnkartdata og temadata etter felles standard er eit omfattande arbeid. Det er ikkje venta at Noreg vil vere dekt med digitale kartdata på land før tidlegast i 2015. I 2006 er noko over 50 pst. av denne dataetableringa fullført. Areal i byar og tettstader er i hovudsak dekt. Kartverket er registerfører for luftfartshinder heimla i luftfartslova. Målet er dekning av alle betydelege hinder innan utgangen av 2007.

Trykte og digitale kartseriar

I 2005 starta produksjonen av dei første N50-kombikarta med land- og sjøinformasjon i same kart. Bruk av pålitelege elektroniske sjøkart i kombinasjon med moderne navigasjonssystem vil betre tryggleiken til sjøs. Regjeringa prioriterer sjøkart høgt. Hovudleia for kystrekninga frå svenskegrensa til Hammerfest er no ferdig. Også store delar av hovudleia vidare nord og aust er ferdig målt. Den resterande hovudleia og gjenstående område i delar av Lofoten og Vesterålen vil vere ferdig målt i 2007. Førstegongs kartlegging av elektroniske sjøkart vil vere fullført første halvår 2008. Til no er 48 pst. av samla areal på Svalbard dekt med tidsmessige målingar. Dei viktigaste sjøområda blir målte først.

Bruk og tilgjenge

Det er særskild viktig å få på plass og ta i bruk aksepterte nasjonale og internasjonale standardar for felles bruk av geografiske data, og Noreg er aktivt i dette arbeidet. Statens kartverk har ei oppgåve som sentral koordinator og bidragsytar i standardiseringsarbeidet, og innafor Noreg digitalt vil partane få tilgang til tilrettelagte data.

For sjøkartlegging finst det egne standardar. Sjøkartverket har etablert ei koordineringsteneste, PRIMAR Stavanger, for å gjere elektroniske sjøkart tilgjengelege i det internasjonale maritime miljøet. Det er så langt inngått avtalar med ca. 30 nasjonar om formidling av sjøkartdata gjennom denne tenesta. Noregs losteneste og ca. 800 skip nyttar kartdata formidla gjennom PRIMAR Stavanger. Kostnadene ved drift er dekte ved brukarbetaling.

Geodata er eit verkemiddel for at kommunar og forvaltninga skal oppnå effektiviseringsgevinstar og betre resultat innafor område der det ofte er utarbeidd nasjonale målsetjingar. Kommunane har ei sentral rolle som planstyresmakt. Geografisk informasjon og kart framstiller biletleg og forenkla viktig faginformatjon. Registeret for Grunneigedom, adresse og bygning (GAB) vil vere ein god reiskap for å følgje utviklinga av universell utforming og tilgjenge til bygningar framover. Noreg digitalt legg til grunn at arealdata, ressursdata, miljødata og plandata skal inngå i ei felles geografisk infrastruktur.

Samla informasjonskjelde for eigedomsdata

Lov om eigedomsregistrering vart vedteken i juni 2005. Regjeringa vil hausten 2006 fremje ny odelsingsproposisjon for den delen av lova som handlar om privatisering av oppmålingstenester. Statens

kartverk må halde fram med å byggje opp kapasitet og kompetanse for å ivareta rolla si som sentral matrikkelstyresmakt etter lova. Ei viktig oppgåve vil vere å yte fagleg støtte til kommunane.

I løpet av 2007 skal all tinglysing vere overført til Statens kartverk frå domstolane.

Resultatområdet er planlagt finansiert med 322,9 mill. kroner i 2007.

4.11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Det er ei viktig oppgåve for miljøvernforvaltninga å innrette verksemda slik at måla i miljøvernpolitikken blir nådde til så låge kostnader som mogeleg for samfunnet. Styrings- og kostnadseffektivitet skal vere grunnleggjande for valet av verkemiddel. Det er viktig at miljøvernpolitikken verdigrunnlag blir profilert, og at miljøvernomsyn er integrerte i alle sektorar i samfunnet. Kunnskap og tilgjenge til miljøinformasjon skal medverke til å styrkje forståinga for og betre avgjerdsgrunnlaget i miljøvernpolitikken. Det skal leggjast til rette for å styrkje og fornye miljøvernarbeidet, og stimulere til berekraftig praksis regionalt og lokalt.

Resultatområdet omfattar oppgåver og verkemiddel som går på tvers av resultatområda 1-10, og innverkar følgjeleg på resultatoppnåinga på alle dei andre områda.

Styring og administrasjon

Det blir arbeidd fortløpande med organisasjonsutvikling og fornyingsarbeid. Det er sett eit skarpt fokus på karriere/kompetanseutvikling, likestilling og anna sentral personalpolitikk. Ein ny strategi for IKT er vedteken med verknad frå 2007. Grøn stat er integrert i plansystem, og departementet er ISO-sertifisert. Det er gjennomført revisjon av planverk for beredskapsarbeidet, halde fleire beredskapsøvingar og teknisk infrastruktur og varslingslister er oppdaterte. Noreg deltek i eit omfattande internasjonalt samarbeid for å sikre brei tilgang til data som er naudsynte i samband med naturkatastrofar.

Det er utarbeidd eit overordna plan- og styringsdokument og eit heilskapeleg system for styring, prioritering og resultatmåling/oppfølging i miljøvernforvaltninga. Systemet dekkjer alle nivå og alle formål. Risikoanalyse vil bli innarbeidd som eit nytt element frå 2007. Effektiviseringsarbeidet er følgt opp med nye konkrete tiltak i 2005 og 2006.

Den regionale miljøforvaltninga er lagt til fylkesmennene, som skal sjå til at nasjonale miljømål blir omsette til regionale og lokale mål og tiltak. Fylkesmannen har ei sentral rolle i samband med sam-

arbeid og samordning med andre sektorar og forvaltar dessutan delar av lovverket på miljøvernområdet. Fylkesmannens oppgåver skal vere i samsvar med Regjeringas prioriteringar. Samla sett er innsats i miljøvernavdelingane ved fylkesmannsembeta retta mot dei fleste av resultatområda under Miljøverndepartementet. Ein viser elles til Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Kunnskapsoppbygging og miljøinformasjon

Departementet har ansvar for å slå fast mål for god naturtilstand og foreslå nye naudsynte tiltak. Kunnskap blir henta inn gjennom miljøovervaking og rapportering i samarbeid med relevante sektorar. Miljøvernforvaltninga har sjølv omfattande program for overvaking av naturen. Ein har òg ansvar for dokumentasjon og kvalitetssikring av (bl.a. autoriserte og offisielle) norske miljødata, og det er lagt opp til ei systematisk rapportering og dokumentasjon av resultatata av Regjeringas samla miljøvernpolitikk. Departementet samarbeider med Noregs forskingsråd for å sikre ein målretta kunnskapsproduksjon, og legg stor vekt på ei god formidling av nye resultat.

Miljøprofilen i statsbudsjettet og status i miljøvernpolitikken er omtalt i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, som blir lagt fram annakvart år. Ei ny melding vil bli lagt fram våren 2007. Nettverk for miljølære er eit godt hjelpemiddel for skuleverket.

Pressa og frivillige organisasjonar er viktige målgrupper for Miljøverndepartementet, og ein legg særleg vekt på at desse gruppene får god tilgang til informasjon – slik at dei på sin måte kan formidle vidare til sine målgrupper. I tillegg til media er internett ein viktig kanal for informasjonsformidling. Store mengder informasjon er gjort tilgjengeleg gjennom nettstadene til miljøvernforvaltninga.

For å bidra til å sikre at miljøinformasjonslova blir overhalden vart det oppnemnt ei eiga uavhengig klagenemnd frå 1. januar 2004. Lova vil nå bli evaluert i tråd med oppmoding frå Stortinget.

Tverrsektorielle verkemiddel

Regjeringa legg vekt på at kommunanes rolle som samfunnsutviklar skal styrkjast og at kompetansen innan natur og miljøvern skal gjenreisast. Den kommuneretta miljøinnsatsen er følgt opp, og det er mellom anna inngått ei 5-årig samarbeidsavtale mellom Miljøverndepartementet og Kommunanes Sentralforbund om programmet *Livskraftige kommunar – kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling*.

Det er eit mål å kople økonomisk vekst og miljøbelastningar frå kvarandre. Auke i forbruket set eit stort press på naturressursane. På FN-toppmøtet i Johannesburg vart det sett i gang eit 10-års rammeverk med program for berekraftig produksjon og forbruk. Noreg følgjer opp denne internasjonale prosessen, og deltek aktivt i EU og i nordisk samarbeid for å styrkje dette arbeidet.

Utvikling og innovasjon av miljøteknologi vil vere svært viktig i ein slik samanheng. Miljøeffektiv teknologi vil gi gevinst for miljøet, og kan føre til vekst og sysselsetjing i Noreg. Regjeringa vil fremje miljøteknologi, mellom anna gjennom dei miljøvernpolitiske verkemidla, gjennom forskning og utvikling og gjennom samarbeid mellom offentlege, private og frivillige verksemder. I 2007 vil Regjeringa òg oppretthalde samarbeidet i forhold til EUs handlingsplan for miljøteknologi. Ein samarbeider òg nært med dei nordiske landa i Nordisk ministerråd.

Regjeringa vil leggje til rette for ein tettare samanheng mellom forbrukar- og miljøspørsmål, og gjere det enklare å vere miljøvenleg i kvardagen. Regjeringa vil styrkje miljøinformasjonsarbeidet og gjere miljømerka betre kjende i det offentlege.

Offentleg sektor bør gå føre i arbeidet med å fremje berekraftige produksjons- og forbruksmønster gjennom miljøomsyn i eiga drift og ved nyskaffingar. Innkjøp i offentleg sektor var på 256 mrd. kroner i 2004, og utgjer eit betydeleg potensial for reduserte miljøbelastningar. For å utløyse dette potensialet vil Regjeringa utarbeide ein treårig handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege nyskaffingar.

Prosjektet Grøn stat har hatt som målsetjing å innføre eit enkelt miljøleingssystem i statlege verksemder innan utgangen av 2005. Resultata frå prosjektet er no evaluerte. Dei syner at 50-60 pst. av dei statlege verksemdene har innført eit enkelt system for miljøleing som vil bidra til å betre miljøresultata i eiga drift, bl.a. knytt til avfall, transport, innkjøp og energibruk. Ca. 10-20 pst. av verksemdene har enno ikkje starta arbeidet, men dei resterande verksemdene er i gang med å innføre miljøleing i drifta. Enkelte verksemder har òg innført tredjeparts sertifiserte system som Miljøfyrtårn eller ISO 14001. Resultatområdet er planlagt finansiert med 520,7 mill. kroner i 2007.

Miljøverndepartementets budsjett fordelt på resultatområde

Tabell 4.1 viser planlagt disponering av Miljøverndepartementets budsjett innafor det enkelte resultatområde på tvers av ulike programkategoriar og kapittel. Tabellane inneheld planlagt disponering

av budsjetta for 2006 og 2007. Dei endringane som går fram av tabellen er ikkje berre eit resultat av opp- eller nedprioritering, men skuldast òg tekniske endringar.

Miljøverndepartementets budsjett er redusert med 7,0 pst. samanlikna med saldert budsjett 2006. Store delar av reduksjonen skuldast tekniske justeringar i budsjettet, blant anna som følgje av forseinka framdrift i arbeidet ved nikkilverket på Kola og opphøyr av det statlege tilskotet til miljøsanering av bilvrak. Dette påverkar respektive resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda og resultatområde 6 Avfall og gjenvinning. Vidare framstår ein reduksjon på resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø som

følgje av at auken i fondskapitalen på 400 mill. kroner i 2006 ikkje er synleg i budsjettet for 2007.

Regjeringas største satsingar på Miljøverndepartementets budsjett er innafor resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, under dette ei klar styrking av midlar til forvaltning og skjøtsel av verneområde og nytt skogvern. Vidare prioriterer Regjeringa gjennomføring av ein forvaltningsplan for Barentshavet innafor resultatområde 4 Overgjødsling, oljeforureining og akutte utslepp. Regjeringa foreslår òg auka innsats for å betre miljøet i Groruddalen innafor resultatområde 9 Regional planlegging.

I tillegg er det foreslått å auke fondskapitalen i Norsk kulturminnefond med 200 mill. kroner.

Tabell 4.1 Miljøverndepartementets budsjett for 2006 og 2007 fordelt på resultatområde:

Resultatområde	(i 1000 kr)		
	Saldert budsjett 2006	Budsjett-forslag 2007	Endring siste år i pst.
1. Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald	649 099	721 674	11,2 pst.
2. Friluftsliv	93 613	98 147	4,8 pst.
3. Kulturminne og kulturmiljø	678 290	504 925	-25,6 pst.
4. Overgjødsling, oljeforureining og akutte utslepp	46 984	66 377	41,3 pst.
5. Helse- og miljøfarlege kjemikaliar	193 480	199 907	3,3 pst.
6. Avfall og gjenvinning	404 451	301 941	-25,3 pst.
7. Klimaendringar, luftforureining og støy	168 822	181 376	7,4 pst.
8. Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda	325 933	218 718	-32,9 pst.
9. Regional planlegging	58 110	63 929	10,0 pst.
10. Kart og geodata	328 612	322 938	-1,7 pst.
11. Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver	494 720	520 709	5,3 pst.
Sum	3 442 114	3 200 641	-7,0 pst.

5 Oversiktstabellar

5.1 Merknader til budsjettframlegget

Regjeringa foreslår ei samla løyving til Miljøverndepartementet på 3 200,6 mill. kroner. Dette inneber en auke til nye miljøtiltak på 89 mill. kroner. I tillegg aukar fondskapitalen i Kulturminnefondet med 200 mill. kroner. Ei rekkje tekniske endringar i budsjettet medfører likevel at den totale løyvinga går ned med omlag 241 mill. kroner i 2007. Føljande tekniske endringar vil ikkje medføre redusert aktivitsniva på Miljøverndepartementets område:

- Miljøtiltaka ved nikkilverka på Kola er utsette, og derfor er løyvinga for 2006 ikkje ført vidare i 2007.

- Ansvar for biloppsamlingsystemet er overført til bransjen, slik at det statlege tilskotet til miljøsanering av bilvrak fell vekk.
- Løyvinga til ny fondskapital i kulturminnefondet er halvert frå 2006, men oppbygginga av fondet held fram. Ordinære løyvingar og avkastning av fondet gir rom for auka aktivitet på kulturminnefeltet.

Når ein korrigerer for desse endringane, viser Miljøverndepartementets budsjett ein auke på noko over 6 pst. frå 2006-budsjettet.

5.2 Utgifter

Utgifter under programkategori 12.10 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst.endr. 06/07
1400	Miljøverndepartementet	335 743	469 451	391 546	-16,6
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking	321 313	347 007	360 962	4,0
	Sum kategori 12.10	657 056	816 458	752 508	-7,8

Utgifter under programkategori 12.20 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst.endr. 06/07
1425	Vilt- og fisketiltak	64 981	67 885	72 300	6,5
1426	Statens naturoppsyn	100 346	102 054	117 611	15,2
1427	Direktoratet for naturforvaltning	584 439	524 607	576 990	10,0
	Sum kategori 12.20	749 766	694 546	766 901	10,4

Utgifter under programkategori 12.30 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1429	Riksantikvaren	254 630	299 279	314 421	5,1
1432	Norsk kulturminnefond	214 076	416 700	235 060	-43,6
	Sum kategori 12.30	468 706	715 979	549 481	-23,3

Utgifter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1441	Statens forureiningsstilsyn	586 860	667 903	571 928	-14,4
1444	Produktregisteret	15 388	13 778	18 712	35,8
1445	Miljøvennleg skipsfart	2 000	2 000	2 000	0,0
	Sum kategori 12.40	604 249	683 681	592 640	-13,3

Utgifter under programkategori 12.50 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	344 932	350 788	357 135	1,8
2465	Statens kartverk	10 687	12 000	12 000	0,0
	Sum kategori 12.50	355 619	362 788	369 135	1,7

Utgifter under programkategori 12.60 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1471	Norsk Polarinstittutt	134 010	163 262	164 576	0,8
1472	Svalbard miljøvernfond		5 400	5 400	0,0
	Sum kategori 12.60	134 010	168 662	169 976	0,8

5.3 Inntekter

Inntekter under programkategori 12.10 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
4400	Miljøverndepartementet	4 831	1 521	1 150	-24,4
4410	Miljøvernforskning og miljøovervaking	4 000	4 000	4 000	0,0
	Sum kategori 12.10	8 831	5 521	5 150	-6,7

Inntekter under programkategori 12.20 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
4425	Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond	67 700	67 885	72 300	6,5
4426	Statens naturoppsyn	276	122	3 127	2 463,1
4427	Direktoratet for naturforvaltning	15 202	11 861	13 974	17,8
	Sum kategori 12.20	83 179	79 868	89 401	11,9

Inntekter under programkategori 12.30 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
4429	Riksantikvaren	7 597	4 475	4 645	3,8
4432	Norsk kulturminnefond	14 076	16 700	35 060	109,9
	Sum kategori 12.30	21 673	21 175	39 705	87,5

Inntekter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
4441	Statens forureiningstilsyn	96 813	121 060	61 284	-49,4
4444	Produktregisteret	290			
5322	Statens miljøfond, avdrag	18 380	13 200	12 000	-9,1
5621	Statens miljøfond, renteinntekter	4 817	3 400	2 900	-14,7
	Sum kategori 12.40	120 299	137 660	76 184	-44,7

Inntekter under programkategori 12.50 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
5465	Statens kartverk	36			
	Sum kategori 12.50	36			

Inntekter under programkategori 12.60 fordelt på kapittel

(i 1 000 kr)

Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
4471	Norsk Polarinstittutt	26 087	26 026	39 515	51,8
4472	Svalbard miljøvernfond		5 400	5 400	0,0
	Sum kategori 12.60	26 087	31 426	44 915	42,9

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-01	Driftsutgifter	718 496	716 015	745 852	4,2
11-23	Varer og tenester	612 231	638 585	705 032	10,4
30-49	Nybygg, anlegg m.v.	313 381	318 673	312 341	-2,0
50-59	Overføringer til andre statsrekneskaper	231 158	252 302	273 841	8,5
60-69	Overføringer til kommunar	5 076	5 000	4 500	-10,0
70-89	Overføringer til private	889 062	1 111 539	959 075	-13,7
90-99	Utlån, avdrag m.v.	200 000	400 000	200 000	-50,0
	Sum under departementet	2 969 404	3 442 114	3 200 641	-7,0

Inntekter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
01-29	Sal av varer og tenester m.v.	148 770	162 165	120 795	-25,5
50-91	Skattar, avgifter og andre overføringer	111 299	113 485	134 560	18,6
	Sum under departementet	260 069	275 650	255 355	-7,4

Oversikt over bruk av stikkordet «kan overførast»

Det blir foreslått å knyte stikkordet «kan overførast» til dei postane som er viste i tabellen nedanfor. Dette er postar der det knytter seg stor uvisse til utbetalingsår. For å kunne sikre utbetaling av til-

segn om tilskot gitt i 2006 og tidlegare år, må posten tilføyast stikkordet «kan overførast».

Under Miljøverndepartementet blir stikkordet foreslått knytt til desse postane, utanom postgruppe 30–49:

(i 1 000 kr)				
Kap.	Post	Nemning	Overført til 2006	Forslag 2007
1400	72	Miljøverntiltak i nordområda	300	7 000
1400	73	Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk		26 800
1400	74	Tilskot til AMAP		2 200
1400	75	Miljøvennleg byutvikling	1 630	8 000
1400	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak	22	9 146
1400	80	Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle	3 771	20 000
1400	81	Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokalsamfunn		13 000
1425	61	Tilskot til kommunale vilttiltak	1 134	4 500
1425	70	Tilskot til fiskeformål	720	9 000
1425	71	Tilskot til viltformål	3 820	33 100
1427	70	Tilskot til kalking og lokale fiskeformål	647	88 000
1427	73	Førebyggjande og konfliktdepande tiltak i rovviltforvaltninga	4 129	44 000
1427	74	Tilskot til friluftslivstiltak	6	14 520
1427	76	Tilskot til informasjons- og kompetansesentra		3 400
1427	77	Tilskot til nasjonalparksentra	20	12 700
1427	78	Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd		6 000
1429	72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø		150 030
1429	73	Brannsikring og beredskapstiltak	2 552	10 953
1429	74	Fartøyvern	1 033	29 004
1429	75	Internasjonalt samarbeid		1 100
1429	77	Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet		9 000
1465	21	Betaling for statsoppdraget		357 135
1471	21	Spesielle driftsutgifter	78	60 063

Tabell 5.1 Oversikt over talet på årsverk pr. 1. mars 2006 under Miljøverndepartementet

Kapittel	Nemning	Tal årsverk
1400	Miljøverndirektoratet	219
1427	Direktoratet for naturforvaltning	189
1429	Riksantikvaren	130
1441	Statens forureiningstilsyn	253
1444	Produktregisteret	20
2465	Statens kartverk	572
1471	Norsk polarinstitutt	109
1432	Norsk kulturminnefond	2
Sum		1 494

Del II
Omtale av Miljøverndepartementet sine
resultatområde

6 Resultatområde 1: Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar bevaring av biologisk mangfald gjennom berekraftig bruk, vern og restaurering. Hovudårsakene til tap av biologisk mangfald er knytte til tap av biologiske nøkkelområde og endringar i arealbruk, klimaendringar, forureining, spreining av framande arter og overutnytting. Resultatområdet omfattar òg arbeidet med å motverke negative miljøeffektar på det biologiske mangfaldet av desse påverknadene, med unntak av klimaendringar og forureining som blir dekte av resultatområde 4-8. Nedbygging, bruk og bruksendring av areal er rekna som den viktigaste trusselen mot det biologiske mangfaldet i Noreg. Summen av mange tilsynelatande ubetydelege inngrep kan få alvorlege følgjer for arter og populasjonars evne til å overleve og for økosystemas produksjonsevne. Det er derfor ei klar kopling mellom innsatsen for å bevare det biologiske mangfaldet,

og den nasjonale arealpolitikken som er omtala i resultatområde 9. Bevaring av verdifulle geologiske førekomstar og ulike landskapskvalitetar inngår òg i resultatområdet. I tillegg dekkjer resultatområdet internasjonalt arbeid, blant anna oppfølging av konvensjonar og andre internasjonale prosessar og avtaler for å sikre berekraftig bruk, vern og rettferdig fordeling av biologisk mangfald.

Strategisk mål

Naturen skal forvaltast slik at arter som finst naturleg blir sikra i levedyktige bestandar, og slik at variasjonen av naturtypar og landskap blir halden ved lag og gjer det mogleg å sikre at det biologiske mangfaldet får halde fram med å utvikle seg. Noreg har som mål å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål og resultatindikatorar, og statusbeskriving

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
1. Eit representativt utval av norsk natur skal vernast for kommande generasjonar.	1.1. Implementere arbeidsprogram om områdevern frå Konvensjonen om biologisk mangfald (vedteken på COP7 i 2004) ved å etablere nettverk av terrestriske verneområde innan 2010.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	1.2. Slutføre fylkesvise/tematiske verneplanar i løpet av år 2007.	Talet på vedtekne fylkesvise verneplanar.
	1.3. Auke skogvernet i tråd med Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) <i>Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand</i> , jf. Innst. S. nr. 46 (2003-2004).	Sum verna areal produktiv skog fordelt på naturgeografiske regionar. Areal produktiv skog som er vedteke verna etter 2002.

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfold

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
	1.4. Gjennomføre nasjonalpark planen gjennom å opprette 40 nye og utvide 14 eksisterande verneområde innan 2010.	Sum verna areal fordelt på natur geografiske regionar. Talet på nye verneområde som er vedtekne.
	1.5. Etablere eit nettverk av marine verneområde innan dei ulike biogeografiske regionane i kyst- og havområda innan 2012.	Talet på representative, særeigne, truga og sårbare naturtypar som inngår i dei marine verna områda i kvar biogeografiske region.
	1.6. Sikre at naturverdiane i verneområda blir oppretthaldne.	Del av verneområde som har tilfredsstillande forvaltningsplan. Del av verneområde med tilfredsstillande skjøtsel. Del av verneområde som har tilfredsstillande oppsyn/tilsyn.
2. I truga naturtypar skal ein unngå inngrep, og i omsynskrevjande naturtypar skal ein halde oppe viktige økologiske funksjonar.	2.1. Leggje til rette for kartlegging og overvaking av svært viktige område (A-område) og viktige område (B-område) for biologisk mangfold.	Areal og talet på A- og B-område for biologisk mangfold som er kartlagde. Areal av A- og B-område fordelt på naturgeografisk variasjon.
	2.2. I samarbeid med sektorane (jf. St.meld. nr. 42 (2000-2001) og St.meld. nr. 21 (2004-2005) gjennomføre eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfold.	Kvalitativ vurdering av arbeidet. Auka mengd kvalitetssikra data i forhold til det talfesta målet om lokalitetsopplysingar i naturbasen.
	2.3. Sikre at attverande naturområde med urørt preg blir tekne vare på.	Areal av inngrepsfrie naturområde.
	2.4. Medverke til å halde ved lag truga, sårbare og omsynskrevjande marine naturtypar.	Talet på truga, sårbare og omsynskrevjande naturtypar som er blitt kartlagde. Omfang av marine naturtypar som er dokumentert skadde eller øydelagde (kvalitativ vurdering).
	2.5. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at forvaltninga av vassdrag og kystnære marine vassførekomstar tek omsyn til biologisk mangfold.	Overvåkingsparameter under rammedirektivet for vatn.
	2.6. Avgrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å minimalisere påverknaden på naturmiljø, ved at ferdsla i større grad blir kanalisert til bestemte trasear og område.	Talet på dispensasjonar som er gitt. Talet på personar som er melde for brot på motorferdslelova. Omfanget av førebygging av ulovleg motorferdsel.

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfold

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
3. Forvalte kulturlandskapet slik at kulturhistoriske og estetiske verdiar, biologisk mangfold og tilgjenge blir halde ved lag.	3.1. Medverke til at verdifulle kulturlandskap blir tekne vare på og haldne ved lag.	Tilstand og utvikling for dei nasjonalt prioriterte kulturlandskapa.
4. Hausting og annan bruk av levande ressursar skal ikkje føre til at arter eller bestandar blir utrydda eller truga.	4.1. Sikre at forsvarlege nasjonale, regionale og lokale rammer for hausting av vilt- og fiskeressursane blir baserte på best mogeleg kunnskap om arter og bestandar.	Omfanget av bestandar som er truga av overutnytting.
	4.2. Sikre at forvaltninga av vilt- og fiskeressursar som kan utnyttast som hovudregel blir basert på driftsplanar utarbeidde i samarbeid mellom rettshavarar, kommunar og brukarar.	Delen av hjortevilt felt på vald med driftsplan/bestandsplan. Talet på driftsplanar for laksefisk som er lagt til grunn for forvaltninga.
5. Menneskeskapt spreiring av organismar som ikkje høyrer naturleg heime i økosystema skal ikkje skade eller avgrense økosystema sin funksjon.	5.1. Førebyggje utilsikta introduksjonar av framande arter og negative effektar av eksisterande og tilsikta nye introduksjonar gjennom meir dekkjande regelverk, tiltak, informasjon og sektorsamarbeid.	Talet på kjende introduksjonar som er årsak til skade på miljøet.
	5.2. Handtere reguleringa av utsetjing, under dette omsetning av genmodifiserte organismar, ut frå best mogleg kunnskap slik at det ikkje oppstår skade på miljø og helse.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
6. Halde oppe eller byggje opp att truga arter og ansvarsarter til livskraftige nivå.	6.1. Medverke til å redusere presset på truga arter og ansvarsarter gjennom samarbeid med andre involverte partar.	Talet på raudlistearter totalt og raudlistearter som endrar raudlistekategori i utvalde naturtypar. Talet på truga arter med utarbeidd handlingsplan. Inngrep i villreinområde.
	6.2. Sikre levedyktige bestandar av rovvilt gjennom målet om 65 årlege ynglingar av gaupe, 39 årlege ynglingar av jerv, 15 årlege ynglingar av bjørn, 3 årlege ynglingar av ulv og 850-1200 årlege hekkingar av kongeørn.	Talet på dokumenterte ynglingar av gaupe, jerv, bjørn og ulv siste år fordelt på dei åtte rovviltregionane. Talet på hekkingar av kongeørn siste år fordelt på dei åtte rovviltregionane. Talet på dokumenterte ulovlege fellingar av rovvilt fordelt på rovviltart.
	6.3. Byggje opp att bestanden av fjellrev til eit livskraftig nivå.	Talet på vaksne individ av fjellrev. Talet på ynglingar av fjellrev.
	6.4. Sikre dei ville laksebestandane.	Endringar i bestandstilstand etter kategorisystemet for laksevassdrag.

Tabell 6.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfold

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
7. Arbeidsmål som dekkjer alle dei nasjonale resultatmåla 1-6.	7.1. Medverke til sektordepartementa sitt arbeid med vern og berekraftig bruk av biologisk mangfold.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	7.2. Leie og samordne det norske arbeidet med Konvensjonen om biologisk mangfold og andre internasjonale konvensjonar og prosessar som er relevante for å ivareta biologisk mangfold.	Kvalitativ vurdering av arbeidet.
	7.3 Utvikle tilfredsstillande oppsynsordningar som sikrar at område og arter blir tekne vare på og at hausting og annan bruk av naturen ikkje kjem i strid med nasjonale resultatmål som gjeld biomangfold.	Omfanget av oppsyn med truga og sårbare arter og naturtypar. Talet på personar som er melde for brot på regelverket.
8. Disponere dei jordressursane som har potensial for produksjon av matkorn slik at ein tek omsyn til framtidige generasjonar sine behov.		

Statusbeskriving

Regjeringa prioriterer høgt å ta vare på norsk natur og verne om det biologiske mangfaldet. Av dei ca. 15 000 artene som er vurderte i arbeidet med den norske raudlista vart 20 pst. plassert på raudlista. Omlag 45 pst. av desse er knytte til skog, 30 pst. til

kulturlandskap, 20 pst. til ferskvatn og våtmark/myr, 7 pst. til kyst og 3 pst. til fjell. Vern av eit representativt utval område etter naturvernlova er eit viktig verkemiddel for å sikre framtida for artene.

Pr. 1. januar 2006 er i overkant av 12,5 pst. av fastlands-Noreg verna etter naturvernlova.

Tabell 6.2 Oversikt over område verna etter naturvernlova pr. 1. januar 2006.

	Tal	Areal km ² (inkl. ferskvatn) ¹	pst. av Noregs landareal ²
Nasjonalparkar	25	22 196	6.9
Landskapsvernområde	159	14 179	4.4
Naturreservat	1 753	3 846	1.2
Naturminne	102 ³	2	0.0
Andre fredingsområde ⁴	98	125	0.0
Sum	2 137	40 347 ⁵	12.5

¹ Frå og med 01.01.2004 er arealtala baserte på ein digital arealanalyse mellom verneområda og kartgrunnlaget N50. Dette gir meir nøyaktige arealtal.

² Fastlandet ekskl. Svalbard (verneområde på Svalbard er oppretta i medhald av svalbardmiljølova).

³ 99 av desse naturminna er geologiske. I tillegg er ca. 180 tre/tregrupper freda som botaniske naturminne.

⁴ Gjeld plante-, fugle- og dyrefredingsområde med biotopvern. Artsfreding utan biotopvern er innført på enkelte andre lokalitetar.

⁵ I tillegg kjem 12 område på om lag 300 km² som er verna etter viltlovas §7.

Arbeidsmål 1.1. Implementere arbeidsprogram om områdevern frå konvensjonen om biologisk mangfald (vedteke på COP7 i 2004) ved å etablere nettverk av terrestriske verneområde innan 2010.

Arbeidsprogrammets overordna mål er å etablere og halde ved lag effektivt forvalta og økologisk representative nasjonale og regionale system av verneområde. Dette skal vere på plass innan 2010 for landlege (terrestre) område og innan 2012 for marine område. Etablering, forvaltning og overvaking av verneområde bør skje med full og effektiv deltaking og respekt for urfolk og lokale samfunn. På siste partsmøte under Konvensjonen om biologisk mangfald i Brasil i mars 2006 var det stort fokus på implementering av dette programmet.

Tiltak som står sentralt i Noregs oppfølging av vedtaket om områdevern er i hovudsak knytte til gjennomføring av dei fylkesvise/tematiske verneplanane, auka skogvern, gjennomføring av nasjonalparkplanen, marin verneplan, sikring av naturverdiane i verneområda og analyse av gjennomført vern av naturtypar. I arbeidet med verneplanane vil det òg bli teke omsyn til klimaendringar. Det vil bli lagt vekt på å sikre tilstrekkeleg store område som, dersom det er mogleg, inneheld økologiske gradientar som gir ei ekstra forsikring for arter i eit endra klima.

Arbeidet med analyse av gjennomført vern av naturtypar blir ført vidare i 2006 og 2007. Arbeidet vil omfatte alt vern, og tek utgangspunkt i måla for naturvernarbeidet i St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur*.

- Å sikre eit utval av naturområde som til saman utgjer eit representativt utsnitt av variasjonsbreidda i norsk natur.
- Bevaring av økologiske nøkkelområde, ved å verne område som har ein særdeles viktig funksjon for store konsentrasjonar av arter eller individ.
- Bevaring av artsmangfaldet i naturen, ved å sikre leveområda for truga dyre- og plantearter.

Oppfølginga av områdevernet og gjennomføring av nytt vern er omtalt under arbeidsmåla 1.2 – 1.6.

Internasjonale plikter i andre konvensjonar står òg sentralt for å følgje opp dette arbeidsprogrammet, blant anna Ramsarkonvensjonen om våtmarker, Bernkonvensjonen om vern av europeisk natur og Oslo-Paris-konvensjonen om vern av det marine miljøet i det nord-austlege Atlanterhavet (OSPAR). Direktoratet for naturforvaltning står sentralt i dette arbeidet i Noreg.

Det er brei europeisk semje om å opprette gode europeiske nettverk av verneområde. Under

Bernkonvensjonen om vern av europeisk natur er dette følgt opp gjennom at partane skal peike ut område til eit europeisk nettverk av verneområde kalla Emerald Network. Nettverket har mykje til felles med EUs nettverk av verneområde kalla *Natura 2000*, som er viktig for oppfølging av deira habitat- og fugledirektiv. I 2006 vil Direktoratet for naturforvaltning ferdigstille eit pilotprosjekt om dette. Pilotprosjektet dannar grunnlaget for vidare fagleg utvikling og for å vurdere talet på norske område som bør meldast inn. Tilhøvet til EUs habitat- og fugledirektiv og deira verneområdenettverk *Natura 2000* vil òg bli vurdert. Norge medverkar òg med eit utval av allereie verna eller på anna måte skjerma område til nettverket av marine verneområde under OSPAR-konvensjonen.

Innan den paneuropeiske biomangfald- og landskapsstrategien (PEBLDS) under «Miljø for Europa»-prosessen pågår arbeid for å etablere eit paneuropeisk økologisk nettverk av verneområde (PEEN). På nasjonalt nivå skal det blant anna gjerast analysar av kva slag naturtypar som er mangelfullt dekte opp av vern. Det skal rapporterast på dette i løpet av 2006.

Arbeidsmål 1.2. Slutføre fylkesvise/tematiske verneplanar i løpet av år 2007.

I 2006 er det fatta vernevedtak for Hovedøya (Oslo), Hasseltangen (Aust-Agder), og Verneplan for Oslofjorden – delplanar for Telemark og Vestfold. I løpet av hausten 2006 og i 2007 er det planlagt vernevedtak for Smøla (Møre og Romsdal), verneplan for Oslofjorden – delplanar for Buskerud, Østfold, Oslo/Akershus og ein samordna sjøfugldelplan for alle fylka kring Oslofjorden, verneplan for Vikanbukta (Nord-Trøndelag), verneplan for sjøfugl i Møre og Romsdal, verneplan for myr i Finnmark, verneplan for edellauvskog i Sogn og Fjordane, verneplan for rik lauvskog i Finnmark og verneplan for rik lauvskog i Troms. I løpet av 2007 vil ein ha nådd målet i St.meld. nr. 68 (1980-81) om gjennomføring av fylkesvise, tematiske verneplanar for tema edellauvskog, myr, våtmark og sjøfugllokaltetar – totalt 70 verneplanar.

Det skal gjennomførast ei evaluering av korleis ulike naturtypar er fanga opp i verneplanarbeidet. Evalueringa vil gi godt grunnlag for å vurdere oppnåinga av nasjonalt resultatmål nr. 1 for biologisk mangfald, og vil gi grunnlag for internasjonal rapportering til Konvensjonen om biologisk mangfald, til Bern-konvensjonen og til PEBLDS (Den paneuropeiske biomangfald- og landskapsstrategien).

Arbeidsmål 1.3. Auke skogvernet i tråd med Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, jf. Innst. S. nr. 46 (2003-2004).

Hausten 2006 er det bl.a. planlagt vernevedtak for ei rekkje frivillig vern-område, blant anna kystgranskog. Dette er ein skogtype som Noreg har internasjonalt ansvar for. Regjeringa vil ta stilling til verneomfang for Trillemarka-Rollagsfjell i 2006, og leggje saka fram for Stortinget tidleg i 2007. Hovudstrategien i arbeidet for auka skogvern er å sikre kvalitet i vernearbeidet. I dette arbeidet blir dialog og samhandling med skogeigarar og andre partar vektlagt. For 2007 er følgjande prioritert:

- Vernevedtak for Trillemarka-Rollagsfjell.
- Vernevedtak for fleire frivillig vern-område, og oppstart av arbeidet med nye frivillig vern-område.
- Vernevedtak for skog på statsgrunn og oppstart av nye verneprosessar på statsgrunn, blant anna i Nordland fylke.
- Oppstart av verneprosessar for skogareal eigd av Opplysningsvesenets fond (prestegardsskogar).
- Systematiske, naturfaglege registreringar i prioriterte skogtypar, og registreringar av verneverdig skog på statsgrunn.

Regjeringas forslag om fritak for skatt på erstatning ved vern er viktig for skogvernarbeidet, og vil bidra til vidareføring av frivillig vern. Vi viser til St.prp. nr. 1 (2006-2007) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak* frå Finansdepartementet, avsnitt 2.3.5.

Det er verna i overkant av 1 000 km² produktiv skog i Noreg pr. september 2006, tilsvarande ca. 1,4 pst. av skogarealet i landet.

Arbeidsmål 1.4. Gjennomføre nasjonalparkplanen gjennom å opprette 40 nye og utvide 14 eksisterande verneområde innan 2010.

Pr. 1. september 2006 er 31 av i alt 54 verneframlegg i nasjonalparkplanen gjennomførte. I løpet av hausten 2006 og i 2007 er følgjande område planlagt verna: Reinheimen, Hallingskarvet, Seiland, Varangerhalvøya, Øvre Dividal (utviding), Naustdal/Gjengedal, Ålfotbreen, og Rondane Sør (Hemmeldalen). Ein legg stor vekt på å gjennomføre demokratiske og tillitvekkjande planprosessar. Samarbeidet med Sametinget for å sikre at samiske interesser på best mogleg måte skal komme inn i planlegginga (jf. avtala om konsultasjon mellom Staten og Sametinget) blir ført vidare.

Pr. 1. juli 2006 er det autorisert 14 nasjonalparksenter etter at senteret i Lierne vart etablert og

autorisert. Dermed er den opphavelige nasjonalparksenterplanen gjennomført.

Arbeidsmål 1.5. Etablere eit nettverk av marine verneområde innan dei ulike biogeografiske regionane i kyst- og havområda innan 2012.

Under biomangfaldkonvensjonen har Noreg tilslutta seg målet om å ha på plass eit nettverk av marine verneområde innan 2012. Eit nasjonalt, tverrsektorielt rådgivande utval la fram ei felles tilråding om område og restriksjonsnivå i ein marin verneplan i juni 2004. Totalt 36 område er tilrådd inkludert i planen. Det formelle verneplanarbeidet skal startast ved årsskriftet 2006/2007. Forslaget skal etter planen konsekvensutgreiast og ferdigstiltast for høyring i 2007-2008. Vedtak vil etter planen komme i 2008. Eit viktig prinsipp i arbeidet er at naturvernlova skal supplerast med anna lovverk, f.eks. eigna fiskerilovverk.

Arbeidsmål 1.6. Sikre at naturverdiane i verneområda blir oppretthaldne.

Det er eit stort etterslep i arbeidet med oppsyns- og skjøtselstiltak. Innsatsen i oppsyn og sjøtselstiltak har vore auka dei siste åra, særleg når det gjeld oppsynsstillingar. Regjeringa fortset opptrappinga i 2007 med mellom anna fleire oppsynsstillingar og auka ressursar til skjøtselstiltak både i nasjonalparker og for å ta vare på det biologiske mangfold i andre verneområde. Statens naturoppsyn gjennomførte i 2005 fleire store tilretteleggingstiltak for brukarar av nasjonalparkane og andre naturområde, bl.a. tok ein til med steinlegging av stiane opp til Besseggen i Jotunheimen. Totalt gjennomførte SNO 64 større eller mindre tilretteleggingstiltak i 43 av verneområda, inkludert nasjonalparker. Det vart organisert 67 ulike aksjonar der ein rydda for søppel i verneområde. Vedlikehald av grensemerke og informasjonsskilt er ei kontinuerleg oppgåve, og i 2005 vart det sett opp i alt 1 600 grensemerke og små og store informasjonsskilt i verneområda. I tillegg til dette kjem skjøtsel organisert gjennom fylkesmennene og kommunane. For status på oppsyn, sjå arbeidsmål 7.3.

Forvaltningsplanar for nasjonalparker og andre verneområde skal gi nærare retningslinjer for korleis verneverdiane kan forvaltast best mogleg innan det enkelte verneområdet. Det er behov for forvaltningsplanar i alle dei 25 nasjonalparkane og landskapsvernområda våre, og i om lag 500 av dei mindre verneområda. Berre 3 av nasjonalparkane har i dag godkjende forvaltningsplanar. I tillegg kjem at mange eksisterande forvaltningsplanar må reviderast. Det går no føre seg arbeid med nye for-

valtningsplanar og revidering av eldre planar for 14 store verneområde. Noreg har òg store utfordringar i høve til pliktene i Ramsarkonvensjonen, ikkje minst knytt til dei 37 norske internasjonalt viktige våtmarksområda (Ramsarområda). Det er blant anna behov for forvaltningsplanar for fleire av desse områda.

Noreg manglar eit landsdekkjande system for overvaking av verneområde. Direktoratet for naturforvaltning utarbeidde i 2005 eit forslag til samla overvakingssystem for verneområde. Systematisk overvaking i utvalde verneområde starta i 2006.

Det er nedsett ei arbeidsgruppe som skal gi råd til Miljøverndepartementet om nødvendige tiltak for å styrkje forvaltning og skjøtsel av verneområda, og avklare rammevilkåra for verksemd i og knytt til verneområde. Arbeidet skjer i samarbeid med fleire departement og andre aktørar. Ei viktig føring for arbeidet er at nasjonalparkane skal utviklast som ein ressurs for lokalsamfunna og for lokal verdiskaping.

I dag har om lag 50 kommunar ansvar for forvaltning av naturreservat, naturminne og/eller landskapsvernområde. I tillegg er det som eit prøveprosjekt delegert forvaltningsmynde til kommunar for nokre større verneområde i nasjonalparkplanen. Til saman er det om lag 70 kommunar som har fått delegert forvaltningsmynde for verneområde. Interesse frå nye kommunar synest no liten, med unntak av nokre få kommunar med store landskapsvernområde i nasjonalparkplanen, blant anna Brattefjell-Vindeggen, Frafjordheiane og Lyngsalpan.

Arbeidsmål 2.1. Leggje til rette for kartlegging og overvaking av svært viktige område (A-område) og viktige område (B-område) for biologisk mangfald.

Om lag 90 pst. av kommunane har no gjennomført ei første gongs kartlegging av område på land med stor verdi for biologisk mangfald. Det står enno att mykje kartleggingsarbeid på lokalitetar for raudlistearter, særleg i saltvatn og i ferskvatn. Kvaliteten på data frå den kommunale kartlegginga er dessutan svært variabel. Det blir viktig i tida framover å kvalitetssikre og supplere data frå førstegongskartlegginga, og å gjennomføre neste fase i den kommunale kartlegginga, under dette kartlegging i sjø.

Data frå den kommunale kartlegginga inngår i nasjonale fagsystem og vil vere offentleg tilgjengelege. Det er førebels lagt inn naturtypedata frå 216 kommunar i Naturbasen. Det ligg pr. 1. mai 2006 inne data frå 75 000 lokalitetar spreidde over heile landet i Naturbasen. Av dette er om lag 2/3 artsdata, og 1/3 er naturtypedata. Dei fleste artsdata stammar frå viltkartlegginga. Datagrunnlaget er

førebels for lite til å vise fordelinga av A- og B-område på naturgeografiske regionar. I kartlegginga er areal som er truga av inngrep prioriterte, og det er derfor kartlagt lite i fjellområda.

Arbeidsmål 2.2 I samarbeid med sektorane gjennomføre eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald.

Eit nasjonalt program for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald er etablert. Programmet initierer kartleggingsaktivitetar både på land, i ferskvatn og i saltvatn. Resultata frå kartleggingsaktivitetane blir lagra i databasar som er offentleg tilgjengelege over Internett. Regjeringa er i gang med å planleggje ei vidareføring av dette programmet, i første omgang fram til 2010.

Artsdatabanken spelar ei sentral rolle i arbeidet med å samordne og gjere dei viktigaste data om biologisk mangfald tilgjengelege for brukarar i areal- og ressursforvaltninga.

Gjennom overvaking av naturtypar og viktige areal for truga arter vil styresmaktene få eit bilete av utviklinga i det biologiske mangfaldet, om verkemidla fungerer etter formålet og om Noreg klarer å ivareta målet om å stoppe tapet av biologisk mangfald innan 2010. Regjeringa vil no vurdere korleis vi kan utvikle endå betre verktøy for å måle utviklingstrendar i norsk natur.

Våren 2005 starta Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet sjøfuglprogrammet SEAPOP. Sjøfuglane er ein viktig del av kystnaturaren og det marine økosystemet, og sjøfuglartene er sikre indikatorar på miljøtilstanden i havet. Målet er å skaffe betre kunnskap om sjøfuglarter i Noreg, særleg med omsyn til utbreiing, tilstand og utvikling. Programmet vil gi eit betre grunnlag for å ta avgjerder i spørsmål som gjeld tilhøvet mellom sjøfugl og menneskeleg aktivitet i havområda og kystsona, f.eks. innafor petroleumsverksemda.

Det marine kartleggings- og kunnskapsprogrammet MAREANO kom i gang for alvor i 2006. Dette er ei felles satsing mellom Miljøverndepartementet, Fiskeri- og Kystdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. MAREANO-programmet skal kartleggje og gjennomføre grunnleggjande studiar av havbotnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø i norske sjøområde. Data skal systematiserast i ein marin internettbasert arealdatabase.

Arbeidsmål 2.3. Sikre at attverande naturområde med urørt preg blir tekne vare på.

Dei siste hundre åra er dei villmarksprega områda i Noreg reduserte frå omkring halvparten av landa-

realet til 12 pst. i Nord-Noreg og 5 pst. i Sør-Noreg. Status for inngrepsfrie naturområde (område som ligg meir enn ein kilometer unna tyngre tekniske inngrep) i Noreg (INON) vart sist oppdatert i januar 2003, og ajourførte kart og statistikk vart lagt ut på nettet i 2004 (www.dirnat.no/inon). Denne oversikta blir ajourført med 5 års mellomrom, og viser blant anna utviklinga for desse områda og kva for sektorar som er ansvarlege for bortfall av område. I perioden 1998-2003 stod vegbygging i landbruket for over 80 pst. av bortfallet av inngrepsfri natur. Forskrift om tilskot til nærings- og miljøtiltak i skogbruket skal gjennomgåast for å forby kommunane å gi tilskot til vegbygging i skog som gir tap av inngrepsfri natur. I løpet av 2007 startar arbeidet med ein ny periodisk oppdatering av INON-databasen med sikte på avslutning i 2008.

Arbeidsmål 2.4. Medverke til å halde ved lag truga, sårbare og omsynskrevjande marine naturtypar.

Metode for kartlegging av marine naturtypar etter handbok for kommunane er under revisjon. Handboka omfattar 16 naturtypar. Kartlegginga er viktig for at kommunane skal kunne ta omsyn til desse naturtypane i arealplanlegginga. Så langt er kartlegginga starta gjennom pilotprosjekt i nokre kommunar.

Havforskningsinstituttet arbeider med kartlegging av korallrev langs norskekysten og har anslått at 30-50 pst. av *Lophelia*-reva i norske farvatn er skadde eller øydelagde, truleg på grunn av fiske med botntrål. Det er elles gjort lite kartlegging av skadar på marine naturtypar.

Det er dokumentert at sukkertaren har gått sterkt tilbake på 90 pst. av undersøkte lokalitetar der den naturleg høyrer heime på kyststrekninga svenskegrensa-Lindesnes. Bortfall av sukkertare kan få store konsekvensar for kystmiljøet, inkludert for arter som det kan haustas av og som har oppvekst- og leveområde i tareskogen. Det kan vere fleire årsaker til at sukkertaren har blitt borte, men forskarane trur at klimaendringar i kombinasjon med forureining er hovudårsaka. Statens forureiningstilsyn har i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning arbeidd med å kartleggje omfanget og årsaka til tareskogdøden slik at ein kan vurdere nødvendige tiltak. Dei er òg i gang med å greie ut kva slag konsekvensar tapet av tareskog vil få for det biologiske mangfaldet i kystsona og ressursane knytte til tareskogen.

Det skal utarbeidast nasjonale handlingsplanar for utvalte naturtypar, under dette tareskog og korallrev. Arbeidet med ein tverrsektoriell handlings-

plan for korallrev er starta, og skal ferdigstillast i 2007.

Arbeidsmål 2.5. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at forvaltninga av vassdrag tek vare på omsynet til biologisk mangfald.

Gjennomføringa av EUs rammedirektiv for vatn vil vere det viktigaste verktøyet for å gjere norsk vassforvaltning meir heilskapleg og økosystembasert. I samarbeid med relevante sektorar skal miljøstyresmaktene medverke til gjennomføring av direktivet, vidare drift av *Samla plan* for vassdrag, medverke til suppleringsar av Verneplan for vassdrag og gjennomføre ordninga med nasjonale laksevassdrag og nasjonale laksefjordar. Ved oppfølging gjennom planrettleggning både ved kommuneplanlegginga og den regionale planlegginga, er det eit mål at verneverdiane i verna vassdrag blir tekne omsyn til. Gjennom konsesjonssystemet vil miljøstyresmaktene både sentralt og regionalt arbeide for at biologisk mangfald blir teke omsyn til i ulike former for bruk av vassressursane. Dette gjeld òg ved revisjon av eldre konsesjonar. Det er starta eit arbeid med å betre avgjerdsgrunnlaget for miljømessige vurderingar av små vasskraftprosjekt. Dette vil gi fagleg grunnlag for å starte arbeidet med fylkesvise planar for småkraftverk.

Rammedirektivet for vatn skal sikre god miljøtilstand i vassførekostane. Overvakinga av biologisk mangfald i ferskvatn er nødvendig for å avgjere kva slag tiltak som skal setjast i verk kvar, og få bekrefta om tiltaka gir effekt. Det er teke sikte på å gjennomføre direktivet i norsk rett i løpet av 2006.

DN leier ei tverrsektoriell arbeidsgruppe som skal utvikle koordinert nasjonal overvaking slik rammedirektivet for vatn krev. Ved oppfølging av direktivet vil biologisk mangfald bli tillagt større vekt innan nasjonal vassovervaking i framtida enn i dag.

Arbeidsmål 2.6. Avgrense motorferdsel i utmark og vassdrag med sikte på å minimalisere påverknaden på naturmiljø ved at ferdsla i større grad blir kanalisert til bestemte trasear og område.

Det totale talet på snøskutarar pr. 31. desember 2003 var 53 599. Pr. 31. desember 2005 hadde talet stige til 55 776. Det har vore ein jamn auke i talet på snøskutarar i fleire år. Talet på barmarkkøyretøy (All Terrain Vehicles – ATV) har òg auka kraftig, frå 295 nyregistrerte køyretøy i 1995 til 14 097 pr. 31. desember 2005 (alle tal frå Opplysningsrådet for vegtrafikk). Dette indikerer at omfanget av motorferdsel i utmark har auka.

Talet på dispensasjonar gitt i medhald av motorferdsellova og den nasjonale forskrifta er tilgjengeleg som KOSTRA-rapportering. Det er god grunn til å gi barmarkskøyninga større merksemd framover. Statens naturoppsyn har gjennomført målretta oppsyns- og kontrolltiltak, oftast i samhandling med lokalt politi. Barmarkskøyning har hatt særleg prioritet. I 2005 vart totalt 137 tilfelle av ulovleg motorferdsel meldt til politiet, etter kontrollar av SNO (inkl. Fjelltenesta i Nord-Noreg). Av desse var det 78 tilfelle av ulovleg barmarkskøyning. Kontrollen med barmarkskøyning skal styrkjast i samarbeid mellom politiet og Statens naturoppsyn.

Forsøksordninga med planstyrt motorferdsel-forvaltning som vart avslutta i mai 2005 er blitt evaluert av Norsk institutt for naturforskning (NINA). Forsøkskommunane har fått høve til å føre vidare forsøksregelverket mens evalueringa og vurderinga av moglege endringar i regelverket held fram.

Prosjektet *Motorferdsel og samfunn*, som skal identifisere viktige føresetnader for å utvikle den framtidige politikken for motorferdsel, blir avslutta i løpet av 2006. Målet med prosjektet er å etablere eit best mogeleg kunnskapsbasert avgjerdsgrunnlag for utforming av strategiar, regelverk og verkemiddel for regulering av motorferdsle i utmark, med vekt på avveging mellom nytte- og verneverdiar. I 2007 vil arbeidet fokusere på oppfølging av dei konklusjonane og tilrådingane som kjem fram gjennom prosjektet.

Arbeidsmål 3.1. Medverke til at verdifulle kulturlandskap blir tekne vare på og haldne ved lag.

Endringane i jordbrukets kulturlandskap dei seinare tiåra er store. Særleg er gjengroinga i utmark no svært tydeleg, både i fjellet, på kysten og i låglandet. Kulturlandskap med større areal av ulike typar seminaturlege naturtypar minkar òg. Det er aukande behov for å halde oppe drift og skjøtsel i dei høgast prioriterte områda (ca. 300) i *Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap*. I samarbeid med Statens landbruksforvaltning er det gjennomført tiltak for å få dei stadfesta kulturlandskapa og kartlagte naturtypane i kulturlandskapet i Naturbasen inn på gardskart på Internett. I 2006 har landbruksstyresmaktene, i samarbeid med miljøvernstyresmaktene, starta arbeidet med å operasjonalisere landbruksstyresmaktens mål «Spesielt verdifulle kulturlandskap skal vere dokumenterte og ha fått særskilt forvaltning innan 2010». Dette arbeidet vil bli ført vidare i 2007. Miljøvernforvaltningas arbeid med å utvikle alternative strategiar for ta vare på jordbrukets kulturlandskap og det biologiske mangfaldet i dette landskapet vil

halde fram i 2007. Viktige verkemiddel er supplerande kartlegging av biologisk mangfald i kulturlandskapet, og betre overvaking. Mykje av arbeidet knytt til å halde ved lag verdifulle kulturlandskap er elles integrert i andre resultatmål og oppgåver.

Arbeidsmål 4.1. Sikre at fastsetjing av forsvarlege nasjonale, regionale og lokale rammer for hausting av vilt- og fiskeressursane er baserte på best mogeleg kunnskap om arter og bestandar.

Vilt- og fiskeressursane i Noreg er forvalta etter føre var-prinsippet og ut frå eit berekraftperspektiv. Det er få, om nokon, av dei artene som blir hausta som er truga av overutnytting.

Gjennom nasjonalt overvåkingsprogram for hjortevilt og helseovervåkingsprogram for hjortevilt følger ein bestandsutviklinga i eit representativt utval av hjorteviltbestandar. Veterinærinstituttet og Direktoratet for naturforvaltning har i 2006 arbeidd med å etablere eit rammeverk for felles helseovervaking av viltbestandar, og ein tek sikte på at eit overvakingssystem er på plass i 2007. Behovet er aktualisert ved den sterke merksemda som har vore omkring fuglevirus og moglege konsekvensar av dette i Noreg. I tillegg er hjorteviltregisteret eit viktig verkemiddel for dei som skal ta avgjerder.

Regulering av laksefisket er i dag basert på vitenskapelig rådgiving, kunnskap om tilstanden til bestandane, fagleg skjønn og erfaringar. I 2003 vart det innført eit nytt reguleringsregime som skal gjelde for fem år. Prosessen med å førebu ny regulering av laksefisket for perioden 2008-2012 vil bli gjennomført i 2007.

Arbeidsmål 4.2. Sikre at forvaltninga av vilt- og fiskeressursar som kan utnyttast, som hovudregel blir basert på driftsplanar utarbeidde i samarbeid mellom rettshavarar, kommunar og brukarar.

Den driftsplanbaserte forvaltninga av vilt- og fiskeressursane krev at rettshavarane er organiserte i høvelege einingar som kan ivareta interessene deira. Slike einingar må vere juridisk og økonomisk forpliktande, slik at styresmaktene kan oppetre formelt i høve til eit driftsplanområde. Det er gjennomført ei omfattande evaluering av omlegging til ei meir lokal, driftsplanbasert forvaltning av dei anadrome fiskeressursane. Evalueringa konkluderer med at omlegginga samla sett er vurdert som svært vellukka. Øvrige konklusjonar og forslag vil bli følgde opp i samarbeid med dei sentrale organisasjonane på fiskerettshavar- og brukarsida.

I forvaltninga av elg er det no om lag 47 prosent av valda som har driftsplan/bestandsplan. Driftsplanbasert elgforvaltning skjer først og fremst innan dei store valda, dvs. vald med fellingskvote over 20 dyr.

Arbeidsmål 5.1. Førebyggje utilsikta introduksjonar av framande organismar, og negative effektar av eksisterande og tilsikta nye introduksjonar gjennom meir dekkjande regelverk, tiltak, informasjon og sektorsamarbeid.

Vi står overfor store utfordringar knytte til introduksjon og spreining av framande organismar. Auka handel, turisme, reising og nedbygging av grensekontroll mellom land og kontinent gjer at mange organismar blir spreidde til nye område der dei ikkje høyrer heime. Globalt er menneskeskapt spreining av organismar i dag ein av dei største truslane mot mangfaldet i naturen. FN-konvensjonen om biologisk mangfald pålegg oss, så langt det er mogleg og føremålstenleg, å hindre innføring av og kontrollere eller utrydde arter som trugar økosystem, leveområde eller arter.

Framande organismar kan ha effektar som grip over mange sektorar. Det er sett i gang arbeid med ein tverrsektoriell nasjonal strategi som vil gi ei felles plattform for korleis sektorane skal førebyggje og handtere både tilsikta og utilsikta introduksjonar av framande organismar. Artsdatabanken vil tidleg i 2007 leggje fram ei liste over framande arter som trugar eller kan komme til å truge økosystem, habitat eller arter i Noreg.

Det regjeringsoppnemnde lovutvalet for biologisk mangfald har foreslått nytt regelverk på dette området som del av ei ny naturmangfaldlov. Forslag til ny naturmangfaldlov skal etter planen leggjast fram for Stortinget ved utløpet av 2007.

Konvensjonen om kontroll og behandling av ballastvatn i skip og sediment krev at skip skal gjennomføre utskifting av ballastvatn for å redusere risikoen for introduksjon av framande organismar. Utskifting av ballastvatn er berre eit mellomtids tiltak, og alle skip skal frå eit gitt tidspunkt oppfylle krav til reining av ballastvatn etter ein nærare definert standard. Krav til slik reining av ballastvatn vil bli fasa inn i perioden frå 2009 til 2016. I forslag til ny skipstryggleikslov som nyleg er fremja for Stortinget er det foreslått eit nytt lovgrunnlag for tiltak retta mot skipsfarten, for å redusere risikoen for slike introduksjonar frå ballastvatn. Noreg vil ratifisere IMO-konvensjonen så raskt som mogleg, og arbeide for at konvensjonen skal tre i kraft internasjonalt.

Arbeidsmål 5.2. Handtere reguleringa av utsetjing og omsetning av genmodifiserte organismar ut frå best mogleg kunnskap, slik at det ikkje oppstår skade på helse og miljø.

Talet på land som set ut genmodifiserte organismar (GMO) i miljøet aukar. I 2005 vart genmodifisert soya, mais, bomull, raps, squash og papaya dyrka på 90 millionar hektar fordelt på 21 land. Meir enn ein tredel blir dyrka i utviklingsland. Det er framleis stor usemje om bruk og regulering av GMO mellom dei landa som produserer og eksporterer GMO og andre land. På partsmøtet under Cartagena-protokollen om GMO i mars 2006 vart det likevel semje om detaljerte reglar for merking av GMO ved transport over landegrensene.

Noregs GMO-regelverk og -politikk er blant dei mest restriktive i verda. Både genteknologilova og våre internasjonale plikter (EØS-avtala, Cartagena-protokollen og WTO-avtala) stiller strenge krav til vitskapeleg risikovurdering for vedtak om godkjenning av eller forbod mot GMO. For at vi skal kunne halde fram med vår GMO-politikk, og vurdere eit stadig aukande tal på komplekse GMO-søknadar best mogleg, er det naudsynt å medverke til å sikre forskning på miljøkonsekvensar av GMO og bistand frå best mogleg fagleg ekspertise i behandlinga av GMO-søknader. For å oppnå dette er det mellom anna viktig å samordne midlane til Institutt for Genøkologi.

Av 45 omsøkte produkt i EU/EØS under direktivet om utsetjing av GMO i miljøet (tidlegare 90/220/EØF, no 2001/18/EF) er 20 godkjende i EU. Noreg har gjennom ei tilpassing i EØS-avtala sagt nei til åtte produkt. Produkta er forbodne hovudsakleg fordi dei inneheld genar som kan gi resistens mot antibiotika. EU godkjende i 2004 den første GMO sidan 1998, og har i perioden juli 2004 – august 2006 godkjent fire nye GMO-produkt under direktiv 2001/18/EF. Noreg må no ta stilling til om desse skal vere forbodne etter genteknologilova.

EU har vedteke nye reglar om utsetjing i miljøet av GMO, bruk av GMO til mat og fôr, merking og høve til sporing av GMO og høve til sporing av genmodifisert mat og fôr. EU-reglane har nærma seg dei norske i vesentleg grad. Regjeringa forhandler med EU om å innlemme desse reglane i EØS-avtala med ei vidareføring av EØS-tilpassinga vi har i dag. Tilpassinga gir oss rett til å forby GMO som EU godkjenner, dersom vi meiner det er nødvendig ut frå genteknologilova.

Arbeidsmål 6.1. Medverke til å redusere presset på truga arter og ansvarsarter gjennom samarbeid med andre involverte partar.

I den nasjonale raudlista er det ført oversikt over arter som er truga av utrydding, arter som er sårbare og arter som krev omsyn. Artsdatabanken, som vart etablert i januar 2004, vil vere viktig i raudlistearbeidet framover. Arbeidet med revisjon av raudlista i regi av Artsdatabanken er planlagt ferdig hausten 2006. Her skal òg marine arter vurderast, så langt det ligg føre tilstrekkeleg kunnskap for dette.

Det vil i tida framover bli utarbeidd og sett i verk handlingsplanar for utvalde, truga arter. Ein handlingsplan for orkideen raud skogfrue vart ferdigstilt i mai 2006. Det blir òg arbeidd med handlingsplanar for bl.a. stor salamander, damfrosk, åkerrikse og elvemusling. Dverggås er ein art som er klassifisert som direkte truga på raudlista. Noreg har eit spesielt ansvar for å medverke til å bevare den fennoskandiske restbestanden av dverggås. Bevaringsarbeidet i Noreg og internasjonalt er krevjande, og innsatsen vil bli fortløpande vurdert i tida framover.

Resultat frå Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl viser at fleire sjøfuglar langs Norskekysten har hatt ein urovekkjande tilbakegang, og somme er i ein alvorleg situasjon. Særleg gjeld dette lomvi og nordleg sildemåke. Nordleg sildemåke er klassifisert som direkte truga på raudlista, og lomvi står i fare for å forsvinne som hekkfugl i mange fuglefjell langs kysten. Sjøfuglprogrammet SEAPOP dekkjer behovet for kartlegging, overvaking og prosessorienterte studiar av sjøfugl, og vil gi betre kunnskapsgrunnlag for å ta avgjerder i spørsmål som gjeld tilhøvet mellom sjøfugl og menneskeleg aktivitet i havområda og kystsona. Gjennom forvaltningsplanen for Barentshavet er det sett i gang fleire tiltak, så som påbodne skipsleier og rammer for petroleumsverksemda, bl.a. av omsyn til sjøfugl.

Villreinen er ein norsk ansvarsart. Noreg er det einaste landet i Europa som har intakte høg fjellsøkosystem med bestandar av villrein. Villreinen skal ha ein sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida, og det er derfor eit arealpolitisk mål å sikre leveområda for arta. Dette vil skje gjennom regionale planar, og villreinområde som er spesielt viktige for arta si framtid i Noreg vil få status som nasjonale villreinområde. I samband med revidert nasjonalbudsjett for 2006 vart det løyvd midlar til etablering og drift av to informasjons- og kompetansesenter for villrein; sjå omtale i avsnittet om samla framstilling av satsinga på villrein under kap.

1427. For dei store rovviltartene og laks viser ein til egne omtaler.

Ferskvasskrepsen er lista som omsynskrevjande i den norske raudlista. Det er utarbeidd eit forslag til overvaking av 27 representative krepsbestandar. I 2005 vart det påvist krepspest i Glomma, og det er sett i gang tiltak for å hindre vidare spreiding av sjukdommen.

I St.meld. nr 8 (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten* går det fram at det òg er aktuelt å utarbeide og setje i verk handlingsplanar for utvalde naturtypar i nordområda som ein del av arbeidet med å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010. Direktoratet for naturforvaltning vil i samarbeid med relevante sektorar ha ei leiande rolle i oppfølginga av dette.

Arbeidsmål 6.2. Sikre levedyktige bestandar av rovvilt gjennom målet om 65 årlege ynglingar av gaupe, 39 årlege ynglingar av jerv, 15 årlege ynglingar av bjørn, 3 årlege ynglingar av ulv og 850-1200 årlege hekkingar av kongeørn.

Det nasjonale bestandsovervåkingsprogrammet for rovvilt rapporterer at det vinteren 2005-2006 (oktober – februar) vart registrert to ynglingar av ulv i Noreg (i Kynna og Julussa), av totalt 15 ynglingar i Skandinavia. Det nasjonale målet er sett til tre årlege ynglingar i Noreg innafor eit nærare definert forvaltningsområde for ynglande ulv i Hedmark, Akershus, Østfold og Oslo. Grensebestandar kjem i tillegg. Tre av dei femten familiegruppene i Skandinavia vart registrerte i grenseområde mot Sverige. DNA-analysar av dei skandinaviske ulvane viser eit nært slektskap, noko som på lang sikt kan gi innavlsdefektar dersom det ikkje år om anna kjem inn nye individ gjennom naturleg innvandring frå Finland/Russland. Forskarane ventar likevel ein vekst i den skandinaviske ulvebestanden dei næraste åra.

Det nasjonale målet for bjørn er sett til 15 årlege ynglingar. Registreringar kan tyde på ein viss vekst i bestanden, men det er enno langt igjen til bestandsmålet er nådd. Reproduktive binner er påviste i Finnmark (Sør-Varanger), Nord-Trøndelag (Lierne) og Hedmark (Trysil). Det er behov for betre bestandstal for bjørn. Frå 2006 er bestandsovervakinga av bjørn derfor betra ved hjelp av DNA-sampling. Innsamlinga vil bli gjennomført ved hjelp av lokale elgjegerar.

For jerv viser førebelse bestandsregistreringar at det er 57 ynglingar i Noreg i 2006. Det nasjonale målet er sett til 39 årlege ynglingar. Bestandsreguleringa skal skje ved lisensfelling. I skadeutsette område der lisensfelling ikkje gav tilstrekkeleg

bestandsregulerande effekt vart det våren 2006 sett i verk ekstraordinære uttak av jerv.

For gaupe vart det vinteren 2006 registrert 62-65 familiegrupper. Det nasjonale bestandsmålet på 65 årlege ynglingar er no nådd. Ei yngling tilsvarende ei familiegruppe.

Målet for kongeørn er sett til 850-1200 hekkande par, og bestanden på landsbasis er rekna for å vere stabil på omlag dette nivået. Frå 2006 inngår kongeørn i det nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt.

Frå og med 1. april 2005 er det oppretta åtte regionale rovviltnemnder. Rovviltnemndene har hovudansvaret for forvaltninga av gaupe, jerv, bjørn og ulv. Rovviltnemnda skal utarbeide ein forvaltningsplan, i nært samarbeid med aktuelle partar, som skal vise korleis nemnda vil gjennomføre den vedtekne nasjonale rovviltpolitikken i sin region. Dette arbeidet er godt i gang i alle regionane.

Arbeidsmål 6.3. Bygge opp att bestanden av fjellrev til eit livskraftig nivå.

Situasjonen for fjellreven i Noreg er svært alvorleg. Det er no om lag 50 vaksne fjellrevar att i Noreg (utanom Svalbard), og arta er klassifisert som «direkte truga» på raudlista.

Regjeringa har ført vidare arbeidet med å hindre at fjellreven blir borte frå den norske fjellnaturen. I 2006 vart det sett av om lag 4,9 mill. kroner til formålet, det same som i 2005. Arbeidet med fjellreven skjer med utgangspunkt i Handlingsplan for fjellrev (Direktoratet for naturforvaltning, 2003).

Genetisk forskning har nyleg avdekt at alle DNA-prøver frå «fjellrev» på Hardangervidda og omland etter 1997 er av farmrevtypen. Inntil vidare må ein derfor rekne alle fjellrevar på Hardangervidda som anten farmrevar eller ei kryssing mellom farmrev og fjellrev. Ei rekkje observasjonar av farmrev på vandring i høg fjellet har ført til at Direktoratet for naturforvaltning i 2005 for første gongen gav Statens naturoppsyn i oppdrag å avlive slike dyr.

I 2004 vart det sett i gang eit fleirårig forsøk med raudrevkontroll på Varangerhalvøya. Prosjektet har som målsetjing å få redusert raudrevbestanden slik at raudreven konkurrerer mindre med fjellreven på Varangerhalvøya, og slik at uttak av raudrev som metode kan bli grundig evaluert. Kartlegging av raudrevbestanden i Børgesfjell starta i 2006. Dette prosjektet vil samtidig fungere som ein referanse for den ekstraordinære raudrevutskytinga som skjer i Jämtland og Vesterbotten i Sverige, slik at effekten av dette tiltaket kan bli evaluert.

Vidare pågår det eit prosjekt med avl av fjellrev for seinare utsetjing i naturen. I juni 2006 vart det fødd seks fjellrevkvelpar på avlsstasjonen i Oppdal.

Overvaking av fjellreven blir gjennomført årleg. Det er oppretta ein nasjonal database over hi for fjellrev. Denne inneheld detaljert omtale av nesten alle kjende fjellrevhi i Noreg. Fjellrevhia kan bli fleire hundre år gamle. Basen inneheld no over 500 fjellrevhi.

Arbeidsmål 6.4. Sikre dei ville laksebestandane.

Laksefisket omkring årtusenskiftet var totalt sett betre enn på mange år som følgje av betre temperaturforhold i havet og gode føresetnader for oppvandring i elvane i fiskesesongen. Sesongane 2004 og 2005 gir likevel inntrykk av at den positive utviklinga har stogga, men dette vil bli klarare dei nærmaste åra. Omlag ein femdel av bestandane er framleis truga eller sårbare, mens 45 bestandar har gått tapt.

Lakseforvaltninga har dei seinare åra fått nye krav og premisser gjennom nasjonale politiske vedtak og gjennom vedtak i NASCO (North Atlantic Salmon Conservation Organisation). Stortingsvedtaket om å innføre ordninga med nasjonale lakselvar og -fjordar vart gjort for å gi dei viktigaste laksebestandane i Noreg eit betre vern (Innst. S. nr. 134 (2002-2003)). Ein stortingsproposisjon om vern av villaksen og ferdigstilling av ordninga med nasjonale lakseelvar og laksefjordar vil bli lagt fram i løpet av hausten 2006. I samband med Stortingsvedtaket er det stilt krav om at ordninga skal evaluereast. Dette vil skje gjennom eit eige evaluering- og overvåkingsprogram. Direktoratet for naturforvaltning utarbeidde ein heilskapleg plan for den framtidige lakseovervakinga i 2005. Denne planen blir sett i verk i løpet av 2006.

Arbeidet med å utrydde *Gyrodactylus salaris* er styrkt i 2006. Det vart i revidert nasjonalbudsjett løyvt 8 mill. kroner til nedkjemping av *Gyrodactylus salaris* slik at totalbudsjettet for 2006 er på 30,5 mill. kroner. Våren 2006 vart det gjennomført ein avsluttande utryddingsaksjon i Lærdalselva i Sogn og Fjordane der den nye og meir miljøvennlege aluminiumsmetoden var hovudmetode. I 2006 er det òg sett i gang kartlegging og planlegging av utryddingstiltak i Steinkjervassdraga og ein vil starte kjemiske behandling i førebuingar og planarbeid i Vefsna-regionen. I 2007 vil hovudfokus bli retta mot gjennomføring av utryddingstiltak i Steinkjervassdraga, og ein vil starte kjemisk behandling i Vefsna-regionen. I Romsdalsregionen vil planleggingsarbeidet bli ført vidare med sikte på å setje i gang konkrete utryddingstiltak så snart som mogleg. Ein viser elles til omtale og framtidig

plan for nedkjemping av *Gyrodactylus salaris* i del IIB, kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning.

I revidert nasjonalbudsjett vart kalkingsløyvinga auka med 18 mill. kroner slik at kalkingsaktiviteten kunne halde fram i alle elvar der kalking er sett i gang. Det går i dag føre seg kalking i 24 laksevasdrag i Sør-Noreg. Også dei lokale kalkingsprosjekta i regi av frivillige organisasjonar har halde fram på høgt nivå. Kalking har ført til at laksebestanden er bygd opp att i mange forsurskadar elvar, og til ein vesentleg auke i laksefangstane på Sør- og Sørvestlandet. Kalkingsaktiviteten skal haldast oppe på nåverande nivå også i åra som kjem.

Levande genbank er eit tiltak som er sett i verk for å redde stammer som ikkje lenger kan overleve i vassdraga. I genbanken blir stammene tekne vare på til faren i vassdraga er over. Ni av dei 29 laksestammene som har vore tekne vare på i genbanken er blitt tilbakeførte til elvane sine; sju er tekne ut av genbanken, mens to er tekne vare på som sikringsstamme. I tillegg er 12 stammer under tilbakeføring i dag, mens sju ventar på å bli tilbakeførte når *Gyrodactylus salaris* er utrydda i elvane deira.

Arbeidsmål 7.1. Medverke til sektordepartementa sitt arbeid med vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald.

Miljøverndepartementet har ei viktig oppgåve i å medverke til dei andre departementa sitt arbeid med vern og berekraftig bruk av biologisk mangfald. Hovuddelen av det biologiske mangfaldet finst utanfor verneområda og blir forvalta av andre sektorar enn miljøvernforvaltninga. Bevaring av biologisk mangfald er derfor ei sektorovergripande utfordring som krev samordning og forpliktande samarbeid på tvers av sektorane. Dei siste åra har fleire sektorar gjort framsteg i å medverke til ei berekraftig forvaltning av det biologiske mangfaldet. Bl.a. er departementa si deltaking i det nasjonale programmet for å kartleggje og overvake verdifulle naturtypar og truga arter svært verdifull. Sektorane har ansvar for miljøretta kunnskapsinnhenting innafor ansvarsområdet for eigen sektor, både langsiktig kompetanseoppbygging og meir forvaltningsretta forskingsaktivitetar. Miljøverndepartementet vil halde fram med arbeidet for betre samordning av blant anna verkemiddelbruk og kunnskap i arbeidet med å ta vare på det biologiske mangfaldet.

Arbeidsmål 7.2. Leie og samordne det norske arbeidet med Konvensjonen om biologisk mangfald, og å sikre at Noreg følgjer opp sine nasjonale plikter under denne og andre internasjonale konvensjonar og avtaler som er relevante for å ivareta biologisk mangfald.

Konvensjonen om biologisk mangfald (CBD) har tre målsetjingar; bevaring av biologisk mangfald, berekraftig bruk av biologisk mangfald og rettferdig fordeling av utbyttet av genetiske ressursar. Sentralt i arbeidet står korleis konvensjonen best kan følgje opp si leiande rolle i å nå målet om ein betydeleg reduksjon i tapet av biologisk mangfald innan 2010. I den paneuropeiske regionen er alle landa samde i at målet er å stogge tapet av biologisk mangfald innan 2010.

Noreg arbeider for å utvikle ein legalt bindande protokoll under biomangfaldkonvensjonen med fokus på utvikling av ordningar som kan sikre ei meir rettferdig fordeling av goda frå utnyttinga av genressursar.

Noreg har medverka aktivt til ei operasjonalisering og vidareutvikling av CBD, blant anna gjennom Trondheimskonferansane om biologisk mangfald som Noreg har arrangert saman med FN. Regjeringa vil halde ein ny Trondheimskonferanse om biologisk mangfald i 2007, knytt til målet om ein betydeleg reduksjon i tapet av biologisk mangfald innan 2010 og med fokus på kva rolle biologisk mangfald har i fattigdomsreduksjon og oppfølging av FNs tusenårsmål. FNs generalforsamling vil hausten 2006 venteleg vedta at 2010-målet om biologisk mangfald blir eit mellommål for FNs Tusenårsmål nr. 7.

Det er framleis ei hovudutfordring å samordne arbeidet mellom relevante internasjonale fora og konvensjonen om biologisk mangfald. Det globale utgreiingsprosjektet Millennium Ecosystem Assessment (2005) gir samla kunnskap om økosystema i verda. Noreg vil arbeide for at denne kunnskapen blir brukt i relevante fora, og medverke til at denne typen vitskapelege vurderingar blir fast etablerte for å betre internasjonale avgjerder.

Cartagena-protokollen om genmodifiserte organismar (GMO) skal sikre at handel og bruk av levande GMO ikkje skader biologisk mangfald eller helse. Det tredje partsmøtet for protokollen vart halde i mars 2006. Partsmøtet vart då etter fleire års usemje samde om detaljerte merkereglar. Miljøverndepartementet hadde ei sentral rolle ved forhandlingane om desse reglane. Det er oppretta ei arbeidsgruppe som skal forhandle fram internasjonale reglar om ansvar og erstatning for skadar som skuldast GMO. Det er òg sett ned ein komité som skal kontrollere at protokollen blir etterlevd i

praksis. Noreg vil i samarbeid med EU halde fram med å vere pådrivar for å styrkje protokollen, bl.a. gjennom reglar om ansvar og erstatning.

7.3 Utvikle tilfredsstillande oppsynsordningar som sikrar at område og arter vert tekne vare på og at hausting og annan bruk av naturen ikkje kjem i strid med nasjonale resultatmål som gjeld biomangfald.

Statens naturoppsyn er no til stades i mange av dei store nasjonalparkane og landskapsvernområda i Sør-Noreg og i Finnmark fylke. Oppsyn blir òg utført gjennom tenestekjøp frå Statskog Fjelltenesta i Troms og Nordland, frå fjellstyra sitt fjelloppsyn og andre samarbeidspartnarar. Statens naturoppsyn hadde i 2005 ansvaret for naturoppsyn i 1 685 av landets 2 137 verna område. Totalt melde Statens naturoppsyn til politiet 101 saker knytte til brot på naturvernlova i 2005. Nokre av dei nye nasjonalparkane og store verneområda har likevel ikkje tilstrekkeleg oppsyn. Det er òg behov for ei satsing på oppsyn knytt til det auka skogvernet.

Gjennom den gradvise utbygginga av Statens naturoppsyn har kontrollen med ulovleg jakt og fangst på sårbare og truga arter blitt stadig betre. Statens naturoppsyn har òg styrkt lakseoppsynet gjennom organisatoriske endringar og effektivisering. Gjennom samarbeid og samordning med politiet, Kystvakta og andre aktørar blir utviklings- og viktige lakseområde fanga betre opp, og kontrollen med ulovleg fiske blir styrkt. Totalt melde Statens naturoppsyn til politiet 455 tilfelle av brot på lakse- og innlandsfisklova i 2005.

Statens naturoppsyn samarbeider med villreinutvala og lokalt politi om kompetanseoppbygging og gjennomføring av villreinoppsynet, slik at dette skjer på ein einsarta og effektiv måte i alle villreinområda. Innsatsen i høve til sjøfugljaktoppsyn og målretta tilsyn med dei freda områda for sjøfugl er auka dei siste åra. I 2005 er det meldt fleire brot til politiet innafor dette virkeområdet.

Statens naturoppsyn gjennomførte i 2005 i samarbeid med politiet og Økokrim særskilde kontrolltiltak i ulveområda. Det vart òg gjennomført målretta kontrolltiltak med rovdyr og skotplassar under lisens- og kvotejakta på desse artene, og fleire saker er melde til politiet.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 721,7 mill. kroner. Finansieringa er i hovudsak dekt av budsjetttramma for Direktoratet for naturforvaltning, jf. kap. 1427, og fagkapitla 1425 og 1426, men òg kapitla 1400, 1410, 1429 og 1441 inneheld budsjettmidlar som medverkar til finansier-

inga av resultatområdet i 2006. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 1. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Naturvernlova, viltlova, lakse- og innlandsfisklova, genteknologilova og plan- og bygningslova er dei viktigaste juridiske verkemidla for miljøvernforvaltninga innan resultatområdet. Friluftsløva har innverknad på arealforvaltning og naturbruk. Vernearbeidet etter naturvernlova skjer i det alt vesentlege gjennom tematiske fylkesvise verneplanar, nasjonalparkplanen, marin verneplan og verneplanar for utvida skogvern. Område med særleg store natur- og kulturverdiar kan òg fredast etter kulturminnelova, eventuelt i kombinasjon med naturvernlova og plan- og bygningslova. Plan- og bygningslova er det viktigaste generelle verkemidlet for å ta vare på omsynskrevjande naturtypar og arter på dei ca. 85 pst. av areala som ikkje er omfatta av vern.

Lov om statleg naturoppsyn har som mål å ivareta nasjonale miljøverdiar og førebyggje miljøkriminalitet. Lova har lagt grunnlaget for etablering av Statens naturoppsyn. Evalueringa av Statens naturoppsyn våren 2005 peiker på nye tiltak for å styrkje og utvikle organisasjonen vidare. Som eit ledd i gjennomføringa av finnmarkslova vart 14 stillingar i Statskog Fjelltenesta i Finnmark overførte til SNO 1. juni 2006.

Administrasjonen av storviltjakt i statsallmenning vart overført frå Statskog SF til fjellstyra i 2004.

Motorisert ferdsel i utmark og vassdrag er regulert av motorferdsellova og nasjonal forskrift for bruk av motorkøyretøy i utmark. Også her er det stort behov for målretta og samordna oppsyns-, kontroll- og førebyggingsiltak.

Framstilling og bruk av genmodifiserte organismar (GMO) er regulert i genteknologilova, i samsvar med prinsippet om berekraftig utvikling. Forvaltninga i Miljøverndepartementet skjer i samarbeid med andre aktuelle departementet.

I utgreiing NOU 2004:28 *Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfold* (naturmangfaldlova) fremja Biomangfaldlovutvalet forslag til endringar i erstatningsordninga ved vern etter naturvernlova. Miljøverndepartementet har i brev av 22. desember 2005 bestemt at grunneigarar og rettshavarar som har fått område verna som nasjonalpark eller landskapsvernområde, og der den ordinære fristen for å krevje erstatning ikkje gjekk ut 1. januar 2002, skal få utsetjing av fristen til 31. desember 2007, jf. naturvernlova 20b.

Ulike internasjonale konvensjonar og avtaler står sentralt i utvikling og oppfølging av norsk arbeid med biologisk mangfald, med konvensjonen om biologisk mangfald som den mest sentrale av desse. Det er no stort fokus på oppfølging av konvensjonen for å nå 2010-målet om å stanse tapet av biologisk mangfald. Konkretisering av nødvendige tiltak og rapportering er derfor prioritert. Biologisk mangfald er eit prioritert tema i Regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. Gjennom arbeidet i PEBLDS og EEA er det ei regional tilnærming til dette arbeidet som Noreg òg vil prioritere. Resultatområde 8 gir ei omtale av anna internasjonalt samarbeid som òg omfattar biologisk mangfald, bl.a. i høve til arktisk samarbeid, naturvernssamarbeid med Russland og miljøretta bistand.

Internasjonalt blir det arbeidd i ulike fora med problema kring avskoging i tropiske land, og ulovleg og ikkje berekraftig hogst og handel med tropisk tømmer. Det er bestemt at staten ikkje skal kjøpe inn produkt av tropisk tømmer som anten er ulovleg eller produsert på ein ikkje berekraftig måte. Dette betyr at tropiske tømmerprodukt som blir kjøpte inn av staten må vere sertifiserte gjennom ei godkjent sertifiseringsordning.

Landbruksstyresmaktene etablerte i 2006 særskilte føresegner for arealtilskot retta mot å ta vare på kortnebbgjæs og kvitkinngjæs i Nordland og Nord-Trøndelag. Det er òg løyvd særskilte tiltaksmidlar frå Direktoratet for naturforvaltning til dei same områda. Dette arbeidet vil òg bli ført vidare i 2007 etter den same ordninga.

7 Resultatområde 2: Friluftsliv

Definisjon og avgrensing

Arbeidet på dette resultatområdet skal sikre areal og rettar til ferdsel, opphald og aktivitetar, og stimulere til miljøvennleg friluftsliv. Areal for friluftsliv, grunnlaget for jakt og fiske og natur- og kulturopplevingar ved friluftsliv blir òg tekne vare på gjennom arbeidet på resultatområda 1, 3 og 9. Andre miljøkvalitetar som har innverknad på fri-

luftslivet er ivaretekne gjennom resultatområda 1, 3, 4, 6 og 7. Friluftsliv i polare område er dekt av resultatområde 8.

Strategisk mål

Alle skal ha høve til å drive friluftsliv som helsefremjande, trivselsskapande og miljøvennleg aktivitet i nærmiljøet og i naturen elles.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 7.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 Friluftsliv

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
1. Friluftsliv basert på alle-mannsretten skal haldast i hevd i alle lag av folket.	1.1. Stimulere til utøving av miljøvennleg friluftsliv i samarbeid med relevante partar, under dette frivillige organisasjonar.	Statistikk om folks deltaking i friluftsliv, under dette: Dagsturar og overnattingsturar i naturomgivnader. Bruk av nærområde i byar og tettstader. Bærplukking, fritidsfiske og jakt.
2. Barn og unge skal få høve til å utvikle dugleik i friluftsliv.	2.1. Barn og unge skal meistre trygg og miljøvennleg ferdsel i utmark.	Kunnskap om allemannsretten, fjellreglane og sjøvettreglane innan fylte 18 år. Prosentdelen av barn og unge under 18 år som har delteke i friluftaktivitetar dei siste 12 månadene. Talet på medlemmer i ungdomsorganisasjonar dominerte av aktivitetar retta mot natur- og friluftsliv (som t.d. speidarforeiningar og DNTs ungdomsgrupper).
3. Område av verdi for friluftslivet skal sikrast slik at miljøvennleg ferdsel, opphald og hausting blir fremja og naturgrunnlaget teke vare på.	3.1. Viktige område for friluftsliv skal vere sikra for formålet ved kjøp, bandlegging og avtalt fleirbruk av naturområde. 3.2. Alle statleg sikra friluftslivsområde (inkl. skjergardsparkar) og markaområde i alle større kommunar, skal inngå i forvaltningsplanar.	Talet på nye område pr. år. Prosentdelen av friluftsområde med slikt forvaltningsopplegg.

Tabell 7.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 2 Friluftsliv

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
	3.3. Viltressursar og fiskeressursar i ferskvatn som kan utnyttast skal vere tilgjengelege for allmenta.	Prosentdelen av område som kan utnyttast (dvs. fiskeførande vatn og vassdrag og jaktterreng for småvilt) i eit utval kommunar med sal av kort for fiske og småviltjakt.
4. Ved bustader, skular og barnehagar skal det vere god tilgang til trygg ferdsel, leik og annan aktivitet i ein variert og samanhengande grønstruktur med godt samband til naturområde omkring.	4.1. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at minst 30 pst. av bustader, skular og barnehagar i eit utval byar og tettstader har trygt og tilgjengeleg rekreasjonsareal innan 500 meters avstand og i tilknytning til ein samanhengande grønstruktur.	Prosentdelen slike bygningar med rekreasjonsareal og tilknytning til grønstruktur innan 500 meter.

Statusbeskriving

Stortinget behandla våren 2002 St.meld. nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet*. Meldinga gir ei brei oversikt over verdjar, utbreiing, trendar, mål og tiltak i friluftslivet. Hovudarbeidet innan friluftsliv vil framleis vere å følgje opp dei tiltaka som ligg i meldinga.

Som ein del av innsatsen for friluftsliv og natur vil Regjeringa utarbeide ei eiga lov for vern av Osломarka.

Som ein del av innsatsen for friluftsliv og natur vil regjeringa utarbeide ei eiga lov for vern av Osломarka.

Undersøkingar viser at *ungdom* si deltaking i friluftsliv er betydeleg redusert dei seinaste tiåra. Dette gjer ungdom til ei svært viktig målgruppe for motivasjonsarbeidet. Ein vil òg følgje opp arbeidet med friluftsliv og folkehelse (fysisk aktivitet og psykisk helse) og ha særskilt fokus på nye målgrupper, under dette etniske minoritetar og funksjonshemma.

I 2007 vil prosjektet *Motorferdsel og samfunn* vere ein viktig premissleverandør for friluftslivet gjennom dei tiltaka som blir foreslått for å ivareta folks høve til å ha det stille og roleg rundt seg.

Verkemiddel skal setjast inn der vi ser at allemannsretten er under press. Det vil derfor vere ekstra fokus på utviklinga i strandsona framover. I arbeidet med plan- og bygningslova vil det bli foreslått endringar for å ivareta vernet av strandsona på ein betre måte.

Arbeidsmål 1.1. Stimulere til utøving av miljøvennleg friluftsliv i samarbeid med relevante partar, under dette frivillige organisasjonar.

I 2005 vart *Friluftslivets år* arrangert, og arbeidet med å følgje opp og utvikle vidare dei gode røynselene frå tiltak retta mot barn og unge i dette året vil fortsetje. Regjeringa vil bidra til at organisasjonane også i 2007 kan ha eit høgt aktivitetsnivå. Eit viktig grunnlag for dette er evalueringa av Friluftslivets år som vart avslutta hausten 2006.

Det er gjennomført ei rekkje landsomfattande undersøkingar om friluftsliv sidan 1970. Statistisk sentralbyrås siste levekårsundersøking syner relativt stabil og høg oppslutning om dei mest sentrale friluftslivsaktivitetane. Samla sett har den delen av befolkninga over 16 år som utøvar friluftsliv auka med 9 prosentpoeng dei siste 30 åra. Dette er gledeleg, og viser at ein har lukkast med dei tiltaka som har vore sette inn.

Den tilsynelatande stabiliteten i aktivitetsmønsteret skjuler likevel ei urovekkjande utvikling i ungdomsgruppa (16-24 år). Tal frå 2004 viser at sviktande oppslutning blant ungdommen om dei tradisjonelle friluftslivsaktivitetane no ser ut til å vere ei vedvarande utvikling. Dette vil kunne resultere i sviktande deltaking blant dei vaksne (over 24) om nokre tiår. Dette blir ytterlegare forsterka av tal som viser at veksten i friluftslivsdeltakinga blant vaksne allereie ser ut til å ha stoppa opp etter ein lang vekstperiode. Både av miljø- og folkehelseomsyn er det derfor naudsynt å rette ein særskilt stimuleringsinnsats mot ungdommen (16-24 år).

Arbeidsmål 2.1. Barn og unge skal mestre trygg og miljøvennleg ferdsel i utmark.

Gjennomtenkt satsing ved ei rekkje førskular og skular har ført til at fleire barn no tek del i friluftslivsaktivitetar. Bak denne satsinga står blant anna helse-, idretts- og miljøstyresmaktene og friluftslivsorganisasjonane. Fleire av friluftslivsorganisasjonane har eigne barneorganisasjonar, til dømes Barnas Turlag, Fiskeklubben, KFUM-KFUK-speidarskule og Norske 4H.

Undersøkingar viser at kunnskap og dugleik aukar med målretta stimulering, og at grunnlaget for gode friluftslivsvanar i vaksen alder blir lagt i barndommen. Det er derfor gledeleg å konstatere at friluftslivsdeltakinga blant dei aller yngste (6-15 år) ligg på eit svært høgt nivå og heller har gått opp enn ned sidan 1997. Men det er viktig å vere klar over at tala frå SSBs barneundersøkingar (6-15 år) i 1997 og 2004 er langt meir usikre enn tala frå hovudundersøkingane (16-79 år) frå dei same åra.

Forum for friluftsliv i skulen er etablert og kan medverke til at friluftsliv i større grad blir nytta som pedagogisk og helsefremjande verkemiddel i skulen. Departementet har starta eit samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Kultur- og kyrkjedepartementet og Kunnskapsdepartementet for å fremje friluftsliv og fysisk aktivitet blant barn i fritid og skule.

For ungdomsgruppa (16-24 år) har det vore ein nedgang i oppslutninga om friluftslivsaktivitetar heilt sidan 1970. Dette kan i stor grad tilskrivas auka konkurranse frå andre fritidsaktivitetar som til dømes fjernsyn og data. Det er dei tradisjonelle friluftslivsaktivitetane som har hatt nedgang. Meir moderne friluftslivsaktivitetar er i vekst. Auken i nye aktivitetar blant ungdom er likevel ikkje nok til å kompensere for fråfallet frå dei tradisjonelle friluftslivsaktivitetane.

For skiturar er det til dømes ein samla nedgang i oppslutninga på 38 prosentpoeng mellom 1970 og 2004, og 6 prosentpoeng av nedgangen kjem frå tida etter 1997. Dette medfører at berre 44 pst. av norsk ungdom går på skiturar. Sportsfiske blant ungdom viser ein liknande negativ tendens.

Fotturane har ein liten nedgang på 5 prosentpoeng mellom 1970 og 2004. Men mykje tyder på at også oppslutninga om fotturar er på veg ned etter som oppslutninga har falle frå 83 pst. til 79 pst. mellom 1997 og 2004.

Ei rekkje nye og spesialiserte aktivitetar som terrengsykling, skisegling og elvepadling har fått auka oppslutning. Bruk av alpinanlegg har auka frå ei oppslutning på 14 pst. i 1970 til 50 pst. i 2004. Samtidig har frikøyering i fjellet auka frå ingenting til 14 pst.

I Miljøverndepartementets samarbeid med dei andre departementa til fremje av friluftsliv og fysisk aktivitet er det eit særskilt fokus på ungdomsgruppa.

Arbeidsmål 3.1 Viktige område for friluftsliv skal vere sikra for formålet ved kjøp, bandlegging og avtalt fleirbruk av naturområde.

Det er sikra om lag 2 000 område til friluftslivsformål ved kjøp eller avtaler om bruk av eigedom. Fleire område er sikra ved omstillingar i staten, bl.a. ved overtaking av forsvarseigedommar og fyrstasjonar. Regjeringa prioriterer høgt arbeidet med å sikre nye friluftsområde, særleg område i kystsona. Det å gjere nye strandområde tilgjengelege er eit konkret tiltak som betrar tilhøva for friluftsliv for mange brukarar. I tillegg til å auke innsatsen for sikring, tilrettelegging og drift av særskilte friluftsområde, vil det òg bli lagt vekt på å opne ulike typar statseigedom for allmenta. Dette gjeld særleg dei områda som Forsvaret, Kystverket og andre statlege grunneigarar ikkje lenger har bruk for.

I 2005 vurderte Direktoratet for naturforvaltning Forsvarets eigedomsportefølje for å identifisere eigedommar som framleis bør vere i offentleg eige, med utgangspunkt i allmenne friluftslivsinteresser. Gjennom behandlinga av revidert nasjonalbudsjett for 2005 og 2006 vart det stilt ekstra midlar til disposisjon for statleg kjøp av eit utval forsvarseigedommar. Direktoratet følgjer avhendingsprosessen tett og vil medverke til å sikre ytterlegare eigedommar. Etter nye rutinar for offentleg avklaring kan dette gjerast gjennom kjøp av heile eigedommar, gjennom kjøp av delar av eigedommar og gjennom klausuleringar formulerte i kjøpekontrakten. Eit døme på klausulering kan vere at ein privat kjøpar forpliktar seg til å la kommunen leggje ein kyststi over eigdommen.

Direktoratet for naturforvaltning vurderer friluftslivsinteressene knytte til fyreigedommar med tanke på allmenne friluftslivsformål. Samarbeidet mellom Friluftsrådas Landsforbund og Direktoratet for naturforvaltning om sikring og tilrettelegging av friluftsområde vil halde fram. Samarbeidet med Stavanger, Bergen, Oslo og Trondheim kommunar for å sikre viktig grønstruktur vil bli ført vidare i 2007. Det kan òg vere aktuelt å gå inn i slikt samarbeid med andre større byar og tettstader.

Strandsonearbeidet vart i 2006 følgt opp med 2,5 mill. kroner til kystsonenettverk og juridisk bistand til kommunane. Det er framleis sterkt fokus på å hindre uheldig utbygging i strandsona, og leggje til rette for allmenta gjennom sikring, god arealplanlegging og juridisk bistand. Satsinga vil bli ført vidare i 2007, og det skal setjast auka

fokus på å styrkje avgjerds- og kunnskapsgrunnlaget, bl.a. gjennom innsats for kartlegging av friluftslivsverdiar i kystkommunane.

Arbeidsmål 3.2. Alle statleg sikra friluftslivsområde (inkl. skjergardsparkar) og markaområde i alle større kommunar skal inngå i forvaltningsplanar.

For å skape tilgjenge for fleire brukargrupper, blant anna funksjonshemma, har fylkesmennene i samarbeid med friluftsråd og kommunar utarbeidd enkle planar for forvaltninga av dei viktigaste statleg sikra friluftslivsområda i kvart fylke. I tillegg er det utarbeidd heilskaplege forvaltningsplanar som blant anna omtaler behovet for tilrettelegging og skjøtselsnivå for størsteparten av friluftslivsområda i Oslofjorden, skjergardsparkane på Sørlandet og Vestkystparken. Skjergardstenesta er etablert med uniformerte båtar og mannskap langs heile kysten frå Østfold til og med Hordaland. Denne tenesta er resultatet av eit samarbeid mellom fleire aktørar på kommunalt, fylkeskommunalt og statleg nivå. Statleg medverknad utgjer ein viktig del av grunnlaget for verksemda, knytt til både driftsmidlar og investeringsmidlar til båt.

Kysten byr på gode høve til naturopplevingar og friluftsliv. Kystlandskapet har særpreg og det er mange kulturhistoriske spor som er svært attraktive for friluftslivet. Kjenneteiknet på kystfriluftslivet er aktivitetar som bading, soling, båtliv og fritidsfiske, men her som i innlandet er det likevel foturar som er den vanlegaste aktiviteten.

Kystleiprojektet i regi av Den norske turistforeining (DNT), Friluftsrådas Landsforbund (FL) og Forbundet Kysten er eit tiltak for å stimulere og leggje til rette for eit ikkjemotorisert friluftsliv langs kysten.

Det er utarbeidd ein «Marka-retteiar» som eit tilbod til dei kommunane som forvaltar viktige bymarker.

Status for bygging i strandsona er omtalt under resultatområde 9 – resultatmål 2 om kommunal arealplanlegging.

Arbeidsmål 3.3. Viltressursar og ressursar av ferskvassfisk som kan utnyttast skal vere tilgjengelege for allmenta.

Organiseringa av jakt og fiske varierer mellom kommunar og fylke. Gjennom eit konstruktivt samarbeid med rettshavarane blir fleire og fleire område opna for allmenta. Dette fører til at aktiviteten aukar på dette feltet.

For å auke tilgjenge til innlandsfisk har det sidan 2002 berre vore fiskeavgift for fiske etter anadrom laksefisk. I 2005 vart det òg mogleg å betale

fiskeavgift for familiar. Dette for å stimulere foreldre med barn mellom 16 og 18 til å delta på laksefiske.

Talet på jegerar aukar svakt for kvart år. Delen kvinner aukar mest og utgjer snart 6 pst. av jegerane. Talet på dei som har løyst jegeravgiftskort har stabilisert seg omkring 190 000 norske og 2 000 utanlandske jegerar. I jegerregisteret er det no registrert over 400 000 personar.

Betring av tilgangen for allmenta til jakt og innlandsfiske vil i aukande grad skje ved at rettshavarane utarbeider driftsplanar for dei vilt- og fiskeresursane som kan haustast, jf. arbeidsmål 4.1 under resultatområde 1.

Arbeidsmål 4.1. I samarbeid med aktuelle partar leggje til rette for at minst 30 pst. av bustader, skular og barnehagar i eit utval byar og tettstader har trygt og tilgjengeleg rekreasjonsareal innan 500 meters avstand og i tilknytning til ein samanhengande grønstruktur.

Stortingsmeldinga om friluftsliv foreslår at kartlegging av grønstrukturen blir lagt til grunn i den kommunale planlegginga og forvaltninga, og blir ein premis for vidare tettstadutvikling. Statistisk sentralbyrå har utvikla ein metode for å overvake arealstorleikar og tilgjenge til slike nære, grøne lunger. Resultat frå dette arbeidet underbyggjer at dette målet er naudsynt. Tilgangen til slike areal er god på landsbasis, men tilgangen til nærturterreng minkar ved aukande storleik på tettstaden.

Arbeidet med kartlegging og rettleiing blir ført vidare som ledd i oppfølginga av St.meld. nr. 39 (2000-2001) *Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet* og St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder*.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 98,1 mill. kroner. Finansieringa blir i hovudsak dekt av Direktoratet for naturforvaltnings budsjett-ramme jf. kap. 1427, og delar av kapitla 1425 og 1426. Vidare inneheld delar av Miljøverndepartementets budsjettkapittel 1400 og 1410 òg budsjettmidlar som medverkar til finansieringa av resultatområdet i år 2006. Fylkesmannen har òg oppgåver under resultatområde 2. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er frå og med 2001 budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Statlege midlar er med å sikre regionalt og nasjonalt viktige friluftslivsområde. Statlege midlar er òg viktige for å motivere kommunane til å realisere vedtekne planar for å bevare grønstruktur og

leggje til rette for friluftsliv, jf. St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder*. Løyvingane til sikring av friluftslivområde vart auka i statsbudsjettet for 2006. Også for 2007 blir det auka løyvingar til sikring av område og til andre tiltak for å fremje friluftslivet.

Plan- og bygningslova er det generelle verkemidlet som kommunane har for å utvikle gode område for friluftsliv for alle folkegrupper og interesser.

I samarbeid med kommunane medverkar staten til finansiering av driftsordningar for skjergardsparkane. I kystsona frå Østfold til og med Hordaland er dette samordna gjennom Skjergardstenesta, der staten gjennom Statens naturoppsyn har det nasjonalt overordna ansvaret og gir økonomiske bidrag til driftsutgifter, båtinvesteringar mv. Statens naturoppsyn arbeider òg med å integrere naturoppsyn i den daglege drifta av skjergardstenesta.

Det blir vidare gitt driftsstøtte til Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), Den Norske Turistforening, Norges Jeger- og Fiskerforbund og Friluftsrådas Landsforbund. Dette gjeld blant anna til arbeidet i Forum for natur og friluftsliv som er organisert i alle fylke. Det blir dessutan gitt tilskot

til stimuleringsiltak i regi av dei frivillige organisasjonane. Desse midlane vil vere knytte til aktivitetsretta prosjekt med formål å stimulere nye grupper, især barn og unge, til å utøve friluftsliv.

Det blir òg gitt tilskot til frivillige organisasjonar sitt arbeid med tilrettelegging for fritidsfiske og jakt.

I tillegg til plan- og bygningslova er friluftsliva, lakse- og innlandsfisklova og viltlova dei viktigaste juridiske verkemidla. Miljøverndepartementet har gitt ut eit rundskriv om friluftsliva med oversikt over dei oppgåvene kommunane har når det gjeld å fremje allmenta sine friluftslivinteresser. I 2007 er det 50 år sidan friluftsliva vart til. Departementet vil nytte dette jubileumsåret til å markere den betydning lova har hatt for framveksten av det tradisjonelle friluftslivet i Noreg. Ein vil overfor alle lag av folket formidle intensjonane i lova knytte til mellom anna rettar og plikter ved ferdsel i utmark, og sjå nærare på om det er naudsynt å styrkje og forenkle lova.

Informasjon/kommunikasjon er eit viktig strategisk verkemiddel for å nå måla under resultatområde 2 Friluftsliv. Prinsippa for universell utforming er lagt til grunn for resultatområdet.

8 Resultatområde 3: Kulturminne og kulturmiljø

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar forvaltning av kulturminne, kulturmiljø og det kulturhistoriske innhaldet i landskapet. I arbeidet inngår arkeologiske kulturminne på land og under vatn, kulturminne og kulturmiljø som er freda gjennom vedtak etter kulturminnelova, og verneverdige fartøy. Sikring og aktiv bruk av kulturhistoriske verdiar og kvalitetar i våre fysiske omgivelser skjer i stor grad gjennom privat innsats frå eigarar og frivillige, offentleg forvaltning, gjennom kommunalt planarbeid og arbeidet med by- og tettstadsutviklinga, sjå òg resultatområde 9. Resultatområdet dekkjer òg

internasjonalt samarbeid og oppfølging av konvensjonar og andre internasjonale avtaler for å sikre kulturminne og kulturmiljø. Landskapsarbeidet er i hovudsak dekt av resultatområde 9.

Strategisk mål

Mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø skal forvaltast og takast vare på som bruksressursar, og som grunnlag for kunnskap, oppleving og verdiskaping. Eit representativt utval av kulturminne og kulturmiljø skal takast vare på i eit langsiktig perspektiv.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 8.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
1. Det årlege tapet av verneverdige kulturminne og kulturmiljø som følgje av fjerning, øydelegging eller forfall skal minnerast og skal innan 2020 ikkje overstige 0,5 pst. årleg.	1.1. Gi private eigarar, lokal og regional forvaltning god tilgang til kunnskap om kulturminna.	Talet på kommunar med kartfesta arkeologiske kulturminne i Askeladden. Talet på kommunar og statlege sektorstyresmakter som nyttar Askeladden. Bruk av kulturminnefaglege kunnskapsnettverk. Meir dokumentert kunnskap om samanhengar mellom verdiskaping og kulturminne. Talet på kommunar med vedteken kommunedelplan for kulturminne og kulturmiljø. Talet på reguleringsplanar med område regulert for bevaring. Talet på sektorvise landsverneplanar.
	1.2. Stimulere kommunal sektor og andre samfunnsektorar til å ta ansvar for kulturminne og kulturmiljø.	Iverksett sektorsamarbeid og utviklingssamarbeid med kommunane.

Tabell 8.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
	1.3. Stimulere eigarar, lokale, regionale og statlege aktørar til å bruke kulturminne og kulturmiljø aktivt i utviklinga av levande lokalsamfunn.	Talet på kommunar som har drive metodisk tettstadsutvikling med utgangspunkt i kulturarven. Verdiskaping med utgangspunkt i verdiskapingsprogrammet.
	1.4. Halde fortløpande oversikt over tap og endringar av kulturminne og kulturmiljø.	Prosentvis årleg tap av SEFRAK-registrerte bygningar. Talet på freda bygningar lagt inn i tilstandsdatabasen. Prosentvis årleg tap av registrerte arkeologiske kulturminne. Del registrerte arkeologiske kulturminne utan nye skadar. Tilstand og utvikling i jordbrukslandskapet ifølgje overvakingsprogrammet 3Q. Kvalitativ vurdering av utviklinga for kulturminne og kulturmiljø.
	1.5. Leggje til rette for at kulturminnefondet skal vere ei viktig finansieringskjelde i forvaltning av kulturminne og kulturmiljø, og at grunnkapitalen i fondet aukar.	Talet på prosjekt som har fått tilskot over kulturminnefondet og dokumentert effekt av desse.
2. Freda og fredingsverdige kulturminne og kulturmiljø skal vere sikra og ha ordinært vedlikehaldsnivå i 2020.	2.1. Gi gode og føreseielege rammevilkår for eigarar av freda bygningar og anlegg, og for andre særleg verdifulle kulturminne og kulturmiljø.	Talet på fredingsvedtak frå før 1979 som er gjennomgått. Talet på fredingsaker som er sette i gang før 01.01.2005 som er ferdigbehandla. Delen av freda bygningar og anlegg med ordinært vedlikehaldsnivå. Oppdatert strategi og kriterium for tildeling av tilskot til å dekkje antikvarisk fordyrande tiltak. Talet på tilskot til å dekkje antikvarisk fordyrande tiltak.
	2.2. Føre ei tydeleg og føreseieleg forvaltning av arkeologiske kulturminne og gi gode rammevilkår for eigarar.	Det er utarbeidd ein strategi og klare faglege kriterium for å sikre arkeologiske kulturminne i eit langsiktig perspektiv. Talet på tilskot gitt etter nye retningslinjer.
	2.3. Følgje opp Noregs plikter i forhold til UNESCOs verdsarvkonvensjon for dei norske verdsarvområda.	Talet på tiltak gjennomførte på grunnlag av faglege evalueringar.

Tabell 8.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
3. Den geografiske, sosiale, etniske og tidsmessige breidda i dei vedtaksfreda kulturminna og kulturmiljøa skal betrast, og eit representativt utval kulturminne skal vere freda innan 2020.	3.1. Utarbeide ein overordna fredingsstrategi for nye fredingar fram til 2020.	Auke i talet på fredingar innafør svakt representerte hovudgrupper. Talet på fredingar i samsvar med verneplaner.

Statusbeskriving

Denne rapporten viser til arbeidsmåla som gjaldt for 2006.

Arbeidsmål 1.1. Kommunal sektor og andre samfunnssektorar tek auka ansvar for verneverdige kulturminne og kulturmiljø.

Det er gjennomført kontrollregistreringar av 2 504 SEFRAK-bygningar i fire kommunar i 2000 og på nytt i 2005. Resultatet viser gjennomsnittleg årleg tap på 0,66 pst. Det er store variasjoner i tala. For eksempel har Kautokeino kommune eit årleg tap på 1,8 pst.

Det er òg gjort tapsanalyser for SEFRAK-registrerte bygningar i GAB-registeret. Desse tala reflekterer i hovudsak rivemeldingar og tek ikkje med tap grunna forfall, brann og ulovleg fjerning. Tala er altså ikkje absolutte, men indikerer aktivitet i bygningssektoren som medfører riving av eldre bygningar. I 2002 var det årlege tapet nede på 0,3 pst., men i 2005 vart 0,8 pst. av SEFRAK-bygningane rivne. Det er store regionale forskjellar. Lågast er Finmark, der 0,4 pst. av bygningane vart rivne, mens Vest-Agder er høgast med 2,4 pst.

Ved kontroll av 1 155 fornminne i tre kommunar er det registrert tap av 13 i løpet av 7 år. Tap som følgje av lovlege tiltak og dispensasjon er ikkje rekna inn. Talmaterialet gir eit årleg tap på 0,18 pst. Same undersøking har òg kartlagt skade. Årleg blir 1,5 pst. av fortidsminna utsette for skade. Dette er urovekkjande fordi eit skadd kulturminne lett kan bli utsett for total øydelegging.

Riksantikvaren følgjer opp arbeidet med statlege landsverneplanar ved å delta i styringsgruppa for prosjektet Statens kulturhistoriske eigedommar.

Direktoratet deltek òg i arbeidet med landsverneplanene til dei enkelte etatane, og blir trekt inn i langt fleire vedlikehalds- og ombyggingsprosjekt enn tidlegare. Samtidig blir det samarbeidd fortløpande med dei største statlege eigarane for å sikre

god kvalitet på arbeidet med restaurering og istandsetjing.

Riksantikvaren medverkar òg til kurs og opplæring på området.

Talet på kommunar som har vedteke plan med spesiell fokus på kulturminne og kulturmiljø er relativt stabilt: 116 i 2003, 121 i 2004 og 118 i 2005. 18 kommunar vedtok nye planar i 2005.

Talet på reguleringsplanar med spesialområde bevaring viser ein liten årleg auke: 208 i 2002, 221 i 2003, 224 i 2004 og 232 i 2005.

Arbeidsmål 1.2. Verdiane og høva som kulturarven representerer i by- og tettstadsutvikling skal ha stor merksemd.

Det er i gang eit eige prosjekt for å kartleggje og avklare nasjonale kulturminneinteresser i byar. Målet er å levere ei oversikt 1. halvår 2008.

Interregprosjektet «Sustainable Historic Towns» er fullført og har blant anna utvikla nye verktøy for kulturhistoriske tettstadsanalyser. Skriftleg rapport med rettleiing for lokal analyse og planlegging er distribuert. Verktøya er tekne i bruk i førebuingane til utviding av verdsarvområdet på Røros.

Etterutdanningstilbodet «Hus og landskap i kulturhistorisk perspektiv» vart gjennomført i 2005 i samarbeid med Universitet i Oslo.

Det er førebels vanskeleg å hente ut presise data for talet på kommunar som har drive metodisk tettstadsutvikling med utgangspunkt i kulturarven.

Det er eit mål å medverke til at eigarar vel å ta vare på bygningar og anlegg i staden for å rive dei. Riksantikvaren har samla inn ei rekkje døme på god gjenbruk av bygningar og publiserer frå og med 2006 eit utval som inspirasjon for eigarar. Så langt savnar ein likevel ei meir heilskapeleg oversikt over kor mykje som blir bevart og i kva grad eigarar klarer å løyse endringar utan å rive.

Arbeidsmål 1.3. Leggje til rette for aktiv bruk av kulturminne og kulturmiljø som grunnlag for verdiskapingsprogram, bl.a. i kystsona.

Miljøverndepartementet og Riksantikvaren har starta eit verdiskapingsprogram for å stimulere til at kulturminne og kulturmiljø i større grad blir tekne i bruk som ressurs for utvikling av lokalsamfunn og næringsliv.

Dei tre første pilotprosjekta starta våren 2006: Kyststrekninga Bud-Kristiansund i Møre og Romsdal, fiskeværet Hamningberg i Finmark og Oppland med Nord-Gudbrandsdalen og Valdres som innsatsområde. Det vil bli utvikla nettverk for å dele kunnskap, erfaringar og idear og inspirere til nye tiltak.

I samarbeid med Noregs forskingsråd set Riksantikvaren i verk følgjeforskning knytt til pilotprosjekta og evaluering av heile programmet. Samanstilling og vurdering av verdiskapingsresultat, prosesserfaringar, flaskehalsar og suksessfaktorar vil vere viktige element i dette.

Prosjektet *Den verdifulle kystkulturen i Nordland* starta i forkant av verdiskapingsprogrammet. Prosjektet har bl.a. medverka til utvikling av Nusfjord som eit komplett historisk reiselivsannlegg, med ein omsetningsauke frå 2,5 mill. kroner til 9 mill. kroner siste år. Innovasjon Noreg og Nordland fylkeskommune samarbeider om å aktivisere kulturarven i næringsutvikling.

Arbeidsmål 1.4. Leggje til rette for at kulturminnefondet skal vere ei viktig finansieringskjelde i forvaltning av kulturminne og kulturmiljø, og at grunnkapitalen til fondet blir auka.

Grunnkapitalen til Norsk kulturminnefondet vart auka med 400 mill. kroner i 2006 til i alt 800 mill. kroner. Første tildeling av midlar frå fondet skjedde hausten 2003. I tida 2003-2005 er ca. 27,5 mill. kroner fordelt til i alt 153 prosjekt. I 2005 vart det behandla totalt 228 søknader og det vart løyvd til saman 11,9 mill. kroner fordelt på 63 prosjekt.

Arbeidsmål 1.5. Styrkje omfang av og tilgang til forvaltningsretta kunnskap om kulturminne.

Riksantikvaren målrettar informasjon bl.a. mot private eigarar av freda hus og anlegg, fylkeskommunar og kommunar. Det gjeld òg direktoratets nettsider. Årleg blir det publisert eit eige informasjonsblad til dei nemnde eigarane. To gonger i året blir det utgitt informasjonsblad med relevante tema for kommunesektoren. Det er utarbeidd bortimot

hundre informasjonsark med praktiske råd om istandsetjing, vedlikehald og skjøtsel av kulturminne. Dei aller fleste er tilgjengelege på internett.

Riksantikvaren samarbeider med universitet og høyskular om målretting og marknadsføring av utdanningstilbod som kan medverke til at kommunane får auka kunnskap om kulturminneforvaltning.

Det blir gjennomført kurs og andre opplærings tiltak for ulike forvaltarar, bl.a. kyrkjevevjer. Riksantikvaren deltek òg i handverksnettverk og liknande arenaer for å auke kunnskapen og tilgangen på kompetanse i utførande og prosjekterande ledd.

Fleire større prosjekt er no viktige opplæringsarenaer for forvaltning av kulturminne og kulturmiljø. Stavkyrkjeprojektet, ruinprosjektet, vidareføring av bergkunstarbeidet og brannsikringsarbeidet er eksempel på slikt arbeid.

Talet på kommunar som har knytt til seg kulturminnefagleg kompetanse er relativt stabilt, men har hatt ein liten nedgang frå 133 i 2004 til 124 i 2005. Nedgangen kan ha fleire forklaringar, bl.a. kan det ha vore prosjekt med innleigd fagkompetanse som no er avslutta.

Kulturminnedatabasen Askeladden blir utvikla vidare, bl.a. med sikte på å kunne følgje utviklinga av tilstanden til kulturminna. Basen har no 1 952 registrerte brukarar, blant dei 670 frå 238 kommunar. Blant statlege sektorstyresmakter er det ca. 200 brukarar, bl.a. på samferdsels- og landbrukssektoren.

102 kommunar har kartfesta data for meir enn 95 pst. av sine registrerte arkeologiske kulturminne i Askeladden. 46 kommunar har mindre enn 10 pst. av slike kulturminne i Askeladden og 12 kommunar har inga registrering inne.

Arbeidsmål 1.6. Auka bruk av kulturminne og kulturmiljø som kjelde til kunnskap og opplevingar.

Aktiv formidling gir betre tilgang til kunnskap og opplevingar. Formidling inngår derfor som ein viktig komponent i arbeidet med større istandsetjingsprosjekt, som stavkyrkje- og ruinprosjekta. Det same er tilfellet for større arkeologiske undersøkingar.

Haldbar bruk er ofte ein føresetnad for å bevare kulturminne og gjere dei tilgjengelege for allmenta. Gjennom rettleingsmateriale og andre informasjonstiltak formidlar Riksantikvaren gode eksempel på vern og bruk av kulturminne og kulturmiljø. Lokal medverknad og haldbar bruk er òg sentrale premisser for direktoratets arbeid med verdiskaping og by- og tettstadsutvikling.

Arbeidsmål 2.1. Betre rammevilkår for freda kulturminne i privat eige.

Riksantikvaren har starta prosjektet som skal gjennomgå alle fredingsvedtak fatta før 1979 og slutføre fredingssaker som er sette i gang før 2005. Aust-Agder og Vest-Agder er valt ut som pilotfylke. Prosjektet er omfattande og vil måtte strekkje seg over lengre tid.

Askeladdens tilstandsmodul for freda bygningar er sett i drift. Tilstand på freda bygningar i privat eige er ferdig kartlagt i 2 fylke, og ytterlegare 10 blir kartlagte i 2006. Frå neste år kan progresjon i tilstandsgrad (ordinært vedlikehaldsnivå) rapporterast.

Hausten 2006 vil analysen av behovet for tilskot til istandsetjing og vedlikehald av freda og andre særleg verdifulle kulturminne og -miljø bli oppdatert.

Arbeidsmål 2.2. Betre rammevilkår for forvaltning av arkeologiske kulturminne.

Det vil bli utarbeidd retningslinjer for forvaltninga av automatisk freda kulturminne. Faglege program og budsjetttrutar for dei arkeologiske musea og sjøfartsmusea vil vere viktig grunnlagsmateriale i dette arbeidet, som vil pågå frå og med hausten 2006. Fylkeskommunene og Sametinget er bedne om å utarbeide langtidsplanar for skjøtsel og vedlikehald av arkeologiske kulturminne. Det er venta at det vil liggje føre planar frå alle i løpet av 2006. Dette vil gi Riksantikvaren høve til å gi rammetilskot og overlate ansvarleg styring og prioritering av konkrete tiltak til kulturminneforvaltninga regionalt.

I 2006 er det sett i gang eit tiårig prosjekt for å ta vare på ruinar frå mellomalderen.

300 av dei mest utsette bergkunstlokaltetane i Noreg er sikra og vil bli følgde opp med planmessig skjøtsel. Det vil vere ei særleg utfordring å ta vare på og utvikle vidare kompetanse på området.

Arbeidsmål 2.3. Kompensasjon for utgifter til arkeologiske arbeid som følgjer av mindre, private tiltak skal aukast.

Det har vore ein auke i talet på saker der eigar har fått kompensasjon for utgifter til mindre, private tiltak. Det er under utarbeiding klarare tildelingskriterium som skal gi betre informasjon til eigarane. Etter kvart som ordninga blir betre kjent, er det å vente at talet på saker vil auke ytterlegare.

Arbeidsmål 2.4. Følgje opp Noregs plikter i forhold til UNESCOs verdsarvkonvensjon gjennom forvaltninga av dei norske verdsarvområda og ved å medverke til betre representativitet på verdsbasis på lista.

Dei norske verdsarvområda er: Urnes Stavkyrkje, Bryggen i Bergen, Røros Bergstad, bergkunsten i Alta, Vegaøyane, Vestnorsk fjordlandskap og tre punkt i Struves meridian.

Alle områda med unntak av dei nye innskrivingane frå 2005 er evaluerte, og rapport om tilstanden er oversendt UNESCO. Tilrådingane i rapportane blir følgde opp.

På Røros og Bryggen i Bergen går det føre seg langsiktige istandsetjingar. Begge prosjekta har betydning for kompetanseutvikling blant handverkarar.

Det er utarbeidd forvaltningsplanar for helle-ristningsfeltet i Alta, Vega og Vestnorsk fjordlandskap.

Arbeidsmål 3.1. Utarbeide ein overordna fredingsstrategi for nye fredingar fram til 2020.

Arbeidet med å slutføre pågåande og gjennomgå eksisterande vedtaksfredingar er sett i gang, jf. arbeidsmål 2.1. Erfaringar frå dette arbeidet vil vere ein viktig del av grunnlaget for å utarbeide ein overordna fredingsstrategi.

I 2005 vart det freda 223 kulturminne. 175 av dei inngår i kulturmiljøfredinga i Sogndalstrand, mens fredinga av Sjønstå gard i Nordland omfattar 22 enkeltobjekt. Våren 2006 vart det vedteke ei kulturmiljøfreding av Birkelunden i Oslo. Fredinga omfattar 199 bygningar, inklusive 135 bygardar. Desse fredingane medverkar til å betre både den sosiale, geografiske og tidsmessige breidda i dei vedtaksfreda kulturminna og kulturmiljøa.

Arbeidsmål 3.2. Samarbeide med andre sektorar for at dei skal ta større ansvar for kulturminne knytte til eiga verksemd.

Det er utarbeidd fem landsverneplanar for statlege bygningar og anlegg. For tre av planane er det gjennomført fredingar. Også verneplanen *Kulturminne i norsk kraftproduksjon* er ferdigstilt og publisert.

17 nye sektorvise landsverneplaner er under arbeid. I tillegg har Avinor og Posten starta arbeid med verneplanar og Entra har snart ferdigstilt sin.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 504,9 mill. kroner i 2007-budsjettet. Finansieringa

er i hovudsak dekt av Riksantikvarens budsjett-ramme, jf. kap. 1429 og budsjetttramma som omfattar avkastninga frå kulturminnefondet, jf. kap. 1432. Dei økonomiske verkemidla innan Riksantikvarens budsjett skal i første rekkje nyttast til dei nasjonalt viktige kulturminna: freda hus frå mellomalderen og nyare tid, fartøy og verdsarv. Samtidig skal brannsikring og sikring og skjøtsel av arkeologiske kulturminne prioriterast. Tilskotsmidla skal gå til konkrete tiltak for å sikre og setje i stand kulturminna. Det er kulturminne med private eigarar som skal prioriterast med tilskotsmidlar. Prinsippa for universell utforming skal vurderast i forhold til relevante tilskot og i utviklingsarbeidet på resultatområdet.

Det kan gi både økonomisk, kulturell, sosial og miljømessig meirverdi å ta vare på kulturarven. Stader med godt bevarte kulturmiljø har òg konkurransefortrinn med omsyn til anna næringsverksemd og busetnad.

Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet er eit verkemiddel for å medverke til at kulturarven blir nytta aktivt som ressurs i samfunnsutviklinga. Programmet skal gi resultat i form av verdiskaping i lokalsamfunn og næringsliv, istandsetjing og tilrettelegging av kulturminne for bruk, og utvikling og spreiding av kunnskap om bruk av kulturarven som ressurs. Kystens kulturminne, kulturmiljø og landskap vil bli prioriterte i den første fasen av programmet.

Mens Riksantikvarens økonomiske tilskotsmidla er retta mot eigarane av fredete kulturminne og kulturmiljø, har kulturminnefondet ei viktig rolle gjennom aktivitet og økonomiske verkemiddel i høve til eigarar av verneverdige kulturminne. Fondet skal ha ei rolle som pådrivar for å stimulere og utløyse prosjekt med potensial for verdiskaping. Styret for kulturminnefondet gjer vedtak om tildeling av midlar innafor ramma av gjeldande vedtekter og føresegner. Føresetnaden er at fondsmidlane skal løyse ut midlar frå privatpersonar, næringsliv og andre. Tilskotstildelinga viser at tilskota frå fondet løyser ut betydeleg meirinnsats og midlar frå dei private aktørane.

Dei viktigaste kulturminna og kulturmiljøa av nasjonal verdi skal sikrast gjennom freding etter kulturminnelova. Samtidig er lokal deltaking eit

viktig strategisk verkemiddel for å nå resultatmåla i resultatområde 3. Forvaltninga av det store mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø skjer i stor grad innafor rammene av plan- og bygningslova. Det er derfor viktig å få fram opplysningar tidleg i planarbeidet for å unngå dyre og tidkrevjande prosessar, jf. resultatområde 9 Regional planlegging.

Ulike sektorer har stor innverknad på kulturminne, kulturmiljø og landskap gjennom næringsverksemd, byggje- og anleggstiltak og eigedomsforvaltning. Det er derfor etablert eit omfattande samarbeid mellom Riksantikvaren og sektorar med verksemd som kan ha særleg effekt på kulturminna. Siktemålet er å styrkje sektoransvaret og påverke utforming av eksisterande og nye verkemiddel.

Kunnskap om kulturminne og kulturmiljø er grunnleggjande for ei god forvaltning og for å skape forståing for vernearbeidet. Viktige verkemiddel i denne samanhengen er bl.a. praktisk opplæring og vidareutdanning av handverkarar, undervisningstilbod i kulturminneforvaltning, rettleiing for statlege eigarar og kommunesektoren, og regelmessig informasjon til eigarar og allmenta.

Systematisk miljøovervaking og forskingsbasert kunnskap er nødvendig for å ivareta internasjonale forpliktingar og nå nasjonale resultatmål. Både oppdragsforskning og forskning i regi av Noregs forskingsråd gir den offentlege kulturminneforvaltninga viktig kunnskap som medverkar til fagleg utvikling og betre grunnlag for strategiske val.

Internasjonalt samarbeid om å bevare kulturminne og kulturmiljø skjer gjennom nordiske fora, i norskrussisk samarbeid, innan Europarådet, gjennom EØS-samarbeidet og innafor UNESCO. Den nordiske verdsarvstiftelsen (Nordic World Heritage Foundation) skal støtte gjennomføringa av UNESCOs verdsarvkonvensjon (World Heritage Convention) av 1972, og vere med å utvikle modellar for berekraftig forvaltning av kulturminne. Riksantikvaren er fagsenter for kulturminneforvaltning i bistandsarbeidet og skal i samarbeid med NORAD syte for at kulturminneinteressene blir tekne vare på i norske bistandsprosjekt. Ein viser elles til omtale under resultatområde 8.

9 Resultatområde 4: Overgjødning og oljeforureining

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere utsleppa av partiklar, næringssalt (nitrogen og fosfor) og olje til ferskvatn og marine område. Kravstilling til privat og kommunal beredskap mot akutt forureining frå olje og kjemikalier er òg dekt av dette resultatområdet. Resultatområdet omfattar vidare internasjonalt havmiljøarbeid, slik som oppfølging av bl.a. Nordsjø-deklarasjonen, OSPAR-konvensjonen, London-konvensjonen og konvensjonar innan den internasjonale skipsfartsorganisasjonen (IMO), så vel som relevante EU-direktiv.

Strategisk mål

Det skal sikrast ein vasskvalitet i ferskvatn og marine område som medverkar til å halde oppe artar og økosystem, og som tek omsyn til helse og trivsel for menneska.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål og resultatindikatorar og statusbeskriving

Nedanfor følgjer ei oversikt over dei nasjonale resultatmåla og miljøvernforvaltningas eigne sektorvise arbeidsmål og miljøvernforvaltningas resultatindikatorar innafor resultatområde 4 Overgjødning og oljeforureining.

Tabell 9.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 4 Overgjødning og oljeforureining

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Resultatindikatorar
1. Utsleppa av næringssalta fosfor og nitrogen til eutrofipåverka delar av Nordsjøen skal vere reduserte med om lag 50 pst. innan 2005 rekna frå 1985.	1.1 Utslepp frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med krava i forureiningsforskrifta del IV.	Talet på anlegg med gjennomført primær, sekundær og tertiær reining blir vurdert mot talet på anlegg som skal ha dei ulike reinsetypene.
2. Operasjonelle utslepp av olje skal ikkje medføre uakseptabel helse- eller miljøskade. Risikoen for miljøskade og andre ulemper som følgje av akutt forureining skal liggje på eit akseptabelt nivå.	2.1. Operasjonelle utslepp av olje og miljøfarlege stoff til sjø frå petroleumsværksemda skal stansast eller minimerast innan 2005 (nullutslepp).	Mengd utslepp av olje i vatn frå petroleumsværksemda. Talet på og mengd akutte utslepp av olje frå petroleumsværksemde, skip og landbaserte utslepp.
	2.2. Innan 2006 skal det etablerast ordningar som sikrar at utslepps-krav til skipsfarten blir overhaldne i samarbeid med relevante sektorstyresmakter.	Talet på mottaksordningar for avfall frå skip. Talet på og mengd oppdaga ulovlege utslepp av olje frå skip.
	2.3. Værksemde som kan medføre akutt forureining skal til ei kvar tid ha eit akseptabelt beredskapsnivå sett i forhold til risikoen for akutt forureining.	Talet på godkjende private og kommunale beredskapsplanar.

Det nasjonale resultatmålet for overgjødning byggjer på Nordsjømålet som er 50 pst. reduksjon av utsleppa av næringssalta fosfor og nitrogen til dei eutrofipåverka delane av Nordsjøen innan 2005,

rekna frå 1985. I perioden 1985 til 2004 har Noreg redusert dei menneskeskapte tilførsleane av fosfor til kyststrekninga svenskegrensa-Lindensnes med over 60 pst. Utsleppa av fosfor frå befolkninga

(avløp) og jordbruket har hatt ein jamn nedgang sidan basisåret, mens industriutsleppa er forholdsvis stabile. Jordbruket er no den største kjelda til utslepp av fosfor, med ein del på noko over 40 pst. av dei menneskeskapte tilførslene.

For nitrogen er dei menneskeskapte utsleppa til same kyststrekning i perioden 1985 til 2004 redusert med i overkant av 40 pst. I overkant av 55 pst. av tilførslene av nitrogen kjem frå jordbrukssektoren, 35 pst. frå befolkninga, mens industri utgjør under 10 pst. For nitrogen har reduksjonane vore sterkast når det gjeld tilførsler frå befolkninga.

Målet om 50 pst. reduksjon av dei norske utsleppa av næringssalta nitrogen og fosfor til eutrofipåverka delar av Nordsjøen er såleis nådd for fosfor, mens det ikke fullt ut er nådd for nitrogen. På tilsvarende måte som Noreg har dei aller fleste andre Nordsjølanda nådd målet om 50 pst. reduksjon av utsleppa av fosfor. Ingen av dei andre Nordsjølanda har førebels nådd målet om 50 pst. reduksjon av nitrogen, med unntak av Danmark.

Det nasjonale resultatmålet for overgjødning dekkjer berre delar av Nordsjøområdet og er tidsavgrensa til 2005. Det er derfor teke sikte på å revidere målet i førstkommande stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Ved utarbeidinga av nytt resultatmål vil det i tillegg i større grad bli lagt vekt på at det nasjonale resultatmålet skal sikre vasskvaliteten i alle ferskvassførekomstar og alle marine område i Noreg. Det vil òg bli vurdert behov for nye arbeidsmål og tiltak ut frå nye mål.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Utslepp frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med krava i forureiningsforskrifta del IV.

Målet inneber at utsleppa frå kommunal avløpssektor skal vere i samsvar med det nye avløpsregelverket i forureiningsforskrifta som vart fastsett i desember 2005. Regelverket har som formål å verne miljøet mot uheldige verknader av utslepp av avløpsvatn. Det nye regelverket samlar, forenkler og standardiserer det statlege regelverket på avløpsområdet. På enkelte område blir også utsleppskrava skjerpa, og kommunane blir gitt auka mynde. Mellom anna har kommunane fått nye verkemiddel til å regulere innhaldet i avløpsvatnet som blir sleppt ut på det kommunale avløpsnett. Det nye avløpsregelverket er omfattande, og det er viktig at kommunane får tilstrekkeleg tid til å setje seg inn i regelverket og gjere nødvendige førebuingar før regelverket trer i kraft. Det nye avløpsregelverket trer derfor i hovudsak først i

kraft 1. januar 2007. Krava til mellom anna prøvetaking trådte likevel i kraft 1. januar 2006 fordi desse dekkjer viktige informasjonsbehov for statleg forureiningsstyresmakt. Dette inneber at forureiningsstyresmakta i 2007 vil få ei samla oversikt over kor stor del av dei aktuelle anlegga som oppfyller krava til primær-, sekundær- og tertiærreining.

Arbeidsmål 2.1. Operasjonelle utslepp av olje og miljøfarlege stoff til sjø frå petroleumsverksemda skal stansast eller minimerast innan 2005 (nullutslepp).

Målet om nullutslepp (nullutsleppsmålet) inneber at det som hovudregel ikkje skal sleppast ut olje og miljøfarlege stoff, verken tilsette eller naturleg førekommande kjemiske stoff. I Barentshavet og havområda utanfor Lofoten er det lagt til grunn endå strengare krav enn for sokkelen elles. I dette området er det sett krav om at det ikkje skal vere utslepp til sjø av borekaks og produsert vatn ved normal drift, jf. St.meld. nr. 21 (2004-2005) og St.meld. nr. 8 (2005-2006). Nullutsleppsmålet er basert på føre var-prinsippet og skulle ha vore nådd for både nye og eksisterande installasjonar innan 2005. Behovet for nye tiltak vil bli vurdert i den førstkommande stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Den viktigaste kjelda til utslepp av olje frå petroleumsverksemda er utsleppa av produsert vatn. Vassproduksjonen har auka kontinuerleg sidan 1997. I perioden 2000 til 2005 auka vassproduksjonen med 53 pst. frå 116,1 mill. m³ til 177,4 mill. m³. Denne auken vil halde fram etter som fleire felt på norsk sokkel blir eldre og dermed produserer meir vatn og mindre olje/gass. I følgje prognosar frå Oljedirektoratet vil mengda produsert vatn auke fram mot 2010 for deretter å avta. Produsert vatn som kjem opp på plattformene med brønnstraumen blir anten pumpa tilbake i reservoaret, eller reinsa og sleppt ut. I 2005 vart det i alt sleppt ut 2 871 tonn olje til sjø saman med det produserte vatnet. Dette er ein auke samanlikna med utsleppa i både 2004 (2 723 tonn), 2003 (2 276 tonn) og 2002 (2 572 tonn), men på nivå med utsleppa i toppåret 2001 (2 852 tonn). Auken av mengd olje i produsert vatn i 2005 skuldast hovudsakleg at vassmengda som blir sleppt ut har auka. Sidan 1994 har den gjennomsnittlege oljekonsentrasjonen (dispergert olje) i produsert vatn gått gradvis ned frå 25 mg/l til 19,1 mg/l. Nivået var i 2004 nede i 17 mg/l. Auken frå 2004 til 2005 skuldast i hovudsak at nokre selskap har brukt nye metodar for berekne olje i vatn. Frå og med 2007 vil OSPAR innføre ny metodikk for olje-i-vatn-analyser, og Regjeringa vil komme tilbake til utviklinga på dette området seinare.

I 2005 var det i alt 147 akutte utslepp av olje på til saman ca. 377 m³ (320 tonn) frå offshoreverksemda på norsk sokkel. Akuttutsleppa av olje frå offshoreverksemda har halde seg forholdvis stabile på rundt 1/3 av dei totale utsleppa i perioden sidan 1994, med unntak av 2003 som i hovudsak skuldast akuttutslepp frå Draugen-feltet. Dei akutte utsleppa av olje er derfor ikkje stansa, men mengda er minimert over tid.

Sidan år 2000 er den totale mengda tilsette miljøfarlege kjemikalier innan offshoreverksemda redusert med ca. 85 pst. Dei totale operasjonelle utsleppa av offshorekjemikalier i 2005 var på omlag 90 000 tonn, ein reduksjon på 12 pst. frå året før. Av dette var 88,5 pst. kjemikalier som ein trur ikkje vil ha miljøeffektar av betydning ved utslepp til sjø. Det er derfor oppnådd mykje når det gjeld målet for tilsette stoff. På grunn av aukande vassproduksjon er det ikkje registrert tilsvarande utsleppsreduksjonar av naturleg førekommande stoff i produsert vatn. Regjeringa vil derfor komme tilbake til dette i førstkommande stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.

Arbeidsmål 2.2. Innan 2006 skal det etablerast ordningar som sikrar at utsleppskrav til skipsfarten blir overhaldne i samarbeid med relevante sektorstyresmakter.

Forskrift om levering og mottak av avfall og lasterestar frå skip, som gjennomfører EUs direktiv i norsk rett, pålegg alle hamner å ha tilstrekkeleg mottakskapasitet for avfall frå skip. Sjøfartsdirektoratet og Statens forureiningstilsyn evaluerte forskrifta i 2005 på oppdrag frå Miljøverndepartementet. Det overordna inntrykket er at skipsfarten er relativt nøgd med mottakssituasjonen, men svarprosenten var så låg at det er vanskeleg å trekkje klare konklusjonar. Den første statusrapporteringa var samla sett mangelfull, og mange hamner er forseinka i arbeidet med utarbeidinga av planane. Rapporteringa viser likevel at dei hamnene som har utarbeidd avfallsplanar i hovudsak er dei store trafikkhamnene som står for ein stor del av den samla tonnasjen. Det vil bli arbeidd vidare med sikte på ei meir fullstendig rapportering i 2007.

Det er dei ulovlege utsleppa frå skipsfarten som utgjør hovudutfordringane. I 1998 vart Nordsjøen oppretta som spesielt område under MARPOL 73/78-konvensjonens vedlegg om oljeforureining frå skip. Dette inneber strengare utsleppskrav enn dei generelle reglane for utslepp av olje frå skip. Gjennom Kystverkets system for overvaking vart det identifisert ca. 100 ulovlege utslepp frå skip i 2005, mot 85 i 2004. I mengd er utsleppa

rekna til å vere i underkant av 27 m³ (23 tonn) olje i 2005, mot 363 m³ (309 tonn) i 2004 og 165 m³ (140 tonn) i 2003.

Dei høge tala for 2004 skuldast i stor grad utslepp i samband med forliset av lasteskipet Roc-knes i Vatløstraumen utanfor Bergen i januar 2004. Talet på akutte kjemikalieutslepp frå skip i 2005 var 3 og mengd utslepte kjemikalier var 0,2 m³. Eit samarbeid mellom Nordsjølanda har som mål å oppnå ei meir effektiv straffeforfølgning av slike ulovlege utslepp frå skip. Ein reknar elles med betydelege mørketal for ulovlege utslepp frå skip.

Arbeidsmål 2.3. Verksemd som kan medføre akutt forureining skal til ei kvar tid ha eit akseptabelt beredskapsnivå sett i forhold til risikoen for akutt forureining.

Alle operatørselskapa på norsk sokkel må etablere ein akseptabel beredskap mot akutt forureining basert på miljø- og risikoanalyse, før leite- og produksjonsverksemd startar. På landsida har 72 bedrifter utvida beredskapskrav og 34 regionar har beredskapskrav og godkjende beredskapsplanar. Alle høgrisikobedrifter er dekte. Kommunane dekkjer sitt beredskapsansvar gjennom interkommunalt samarbeid, og landet er inndelt i 34 interkommunale samarbeidsregionar som alle har godkjende beredskapsplanar. I 2005 vart det registrert 109 akutte utslepp av olje og andre kjemikalier frå landbasert industriverksemd som til saman utgjorde 144 m³ (122 tonn). Dette er ein sterk reduksjon samanlikna med utsleppa i 2004. Utsleppa av olje og kjemikalier frå landbasert industriverksemd varierar likevel sterkt mellom dei ulike åra og er sterkt påverka av enkelthendingar.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 66,4 mill. kroner over Miljøverndepartementets budsjett for 2007. Finansieringa er i hovudsak dekt over Statens forureiningstilsyns budsjetttramme, jf. kap. 1441, men kap. 1400, 1410, 1427, 1445 og 1471 inneheld òg budsjettmidlar som skal medverke til finansiering av resultatområdet i 2007. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 4. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Gjennom lov om kommunale vass- og kloakkavgifter, med tilhøyrande forskriftsføresegner, er kommunane gitt høve til å dekkje kostnadene sine

på avløpssektoren gjennom gebyr. Miljøverndepartementet fører eit overordna tilsyn med korleis denne ordninga fungerer og vurderer behov for eventuelle endringar. Krav til utslepp av avløpsvatn er samla i forureiningsforskriftas kap. IV, som gjennomfører eit forenkla søknadssystem for utsleppsløyve basert på standardkrav. Mynde etter dette kapittelet er delt mellom fylkesmannen og kommunen ut frå storleiken på den aktuelle tettstaden.

Innan fiskeoppdrett blir det nytta utsleppsløyve, i medhald av forureiningslova.

Kravstilling til privat og kommunal beredskap mot akutt forureining frå olje og kjemikaliar er òg dekt av dette resultatområdet.

Regjeringa tek sikte på å vurdere måloppnåing, status og behov for eventuelle ytterlegare tiltak for å nå nullutsleppsmålet i førstkommande stortingsmelding om *Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*.

Oppfølging av forvaltningsplanen

Regjeringa vil prioritere arbeidet med gjennomføringa av St.meld. nr. 8 (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten* (forvaltningsplanen), som vart lagt fram 31. mars 2006. Dette er den første regionale forvaltningsplanen for eit norsk havområde, og ein milepæl i arbeidet med å etablere ei heilskapleg, økosystembasert forvaltning av alle norske havområde. Formålet med forvaltningsplanen er å leggje til rette for verdiskaping gjennom berekraftig bruk av ressursar og goder i Barentshavet og havområda utanfor Lofoten og samtidig halde ved lag økosystemas struktur, verkemåte og produktivitet. Planen skal klargjere dei overordna rammene for eksisterande og ny aktivitet i havområdet. For å sikre gjennomføringa av forvaltningsplanen i tråd med formålet vil Regjeringa vidareføre arbeidet med kartlegging av havbotnen (MAREANO) og kartlegging av sjøfugl (SEAPOP) i havområdet. Kartleggingsarbeidet skal prioriterast i områda Nordland VII, Troms II og Eggakanten fram mot 2010 når forvaltningsplanen skal oppdaterast. Regjeringa vil vidare prioritere kunnskapsoppbygginga om havområdet gjennom introduksjon av eit samordna overvakingssystem som skal sikre systematisk vurdering av økosystemas kvalitet, kartlegging av nivå og tilførsler, og forskning på konsekvensar av langtransportert forureining, konsekvensar av klimaendringar og konsekvensar av samla påverknad på ulike delar av økosystemet. Dette arbeidet vil krevje betydelege ressursar.

Som ei oppfølging av forvaltningsplanen er det teke sikte på hausten 2006 å opprette ei *rådgivande*

gruppe for overvaking (overvakingssgruppa) som skal medverke til koordinering av overvakinga i tråd med planen, eit *forum for samarbeid om miljørisiko* (risikograppa) knytt til akutt forureining som skal styrkje arbeidet med miljørisikovurderingar, eit *fagleg forum* med ansvar for oppfølging og koordinering av det samla faglege arbeidet med økosystembasert forvaltning i havområdet, og ei *referansegruppe* for arbeidet med forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen inneheld òg ei rekkje tiltak som bl.a. påbodne skipsleier, betring av grunnlaget for berekraftig hausting av naturressursane og rammes for petroleumsverksemda.

Planen vil danne utgangspunkt for arbeidet med heilskaplege forvaltningsplanar for andre norske havområde.

Rammedirektivet for vatn

Regjeringa vil styrkje arbeidet med ei meir heilskapleg, økosystembasert og kunnskapsbasert forvaltning av ferskvatn, grunnvatn og kystvatn, i tråd med EUs ramedirektiv for vatn. Direktivet set som mål at ein skal oppnå såkalla «god tilstand» både når det gjeld biologisk mangfald og forureining i vassførekomstane, i utgangspunktet innan 2015. Det er teke sikte på å fastsetje forskrift om rammes for vassforvaltninga, som skal gjennomføre direktivet i norsk rett, i løpet av 2006. I forskrifta blir landet delt inn i vassregionar basert på nedbørsfelt. Eit fylkesmannsembete er peikt ut som ansvarleg styresmakt (vassregionstyresmakt) i kvar region. Gjennomføringa av direktivet i vassregionane skal skje i nært samarbeid med eit vassregionutval oppretta og leia av vassregionstyresmakt med deltaking frå andre aktuelle fylkesmannsembete, sektorstyresmakter, fylkeskommunar og kommunar.

Det pågår eit betydeleg fagleg arbeid knytt til den praktiske gjennomføringa av direktivet. M.a. skal kunnskapsgrunnlaget for arbeidet styrkjast gjennom omfattande kartlegging av tilstanden i vassførekomstane, i tråd med krava i direktivet. Det er òg behov for ressursar til å utvikle nye administrative strukturar og verktøy, både for å samordne bidraga frå dei aktuelle styresmaktene innan dagens fragmenterte vassforvaltning, og for å leggje til rette for ei opa haldning og aktiv offentleg deltaking i gjennomføringa. Arbeidet vil krevje aktiv lokal deltaking, og kommunar, representantar for interkommunalt samarbeid, lokale lag og foreiningar o.a. vil vere viktige aktørar. I mange tilfelle vil det vere naturleg å opprette lokale vassområdeutval som eit supplement til organiseringa på regionalt nivå.

Miljøverndepartementet koordinerer arbeidet med direktivet på nasjonalt nivå, i nært samarbeid med Olje- og energidepartementet, Fiskeri- og kystdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Av etatar underlagt Miljøverndepartementet vil arbeidet særleg krevje ressursar i Statens forureinings-tilsyn, som koordinerer arbeidet mellom berørte direktorat og bidraga frå miljøvernforvaltninga. Meir langsiktige kostnader som oppstår ved gjennomføringa av tiltak utløyste av direktivet, vil avhenge av resultatet av den kartlegginga av vassførekomstane som er nemnt ovanfor. Det vil bli nødvendig med ekstra ressursinnsats til overvaking og tiltak i vassførekomstar som viser seg å ikkje ha tilfredsstillande kvalitet. Miljøverndepartementet og dei aktuelle departementa vil komme tilbake til dette også i budsjettproposisjonar i åra framover.

Departementet vil framleis arbeide for å betre vasskvaliteten i Vansjø i Østfold. Vassdraget er drikkevasskjelde for om lag 60 000 menneske og er sterkt overbelasta med næringssalt. Delar av Vansjø har tidvis kraftig algeoppblomstring med innslag av giftige algar. Årsaka til forureiningane er tilsig av næringssalt frå jordbruket, spreidd busetnad og kommunalt avløp.

Departementet held òg oppe innsatsen i arbeidet med miljøvennleg skipsfart. Dette arbeidet skjer via Sjøfartsdirektoratet som er fagleg underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjeld forureining og vern om det marine miljø. Regjeringa vil arbeide med ei forskrift om handtering av ballastvatn og føre vidare arbeidet med miljøvennleg skipsfart i eit forum som er etablert i samråd med næringa.

Den som driv verksemd som kan medføre akutt forureining skal i medhald av forureiningslova ha ein tilfredsstillande beredskap. Den offentlege beredskapen (kommunal og statleg) er derfor i prinsippet eit supplement til den private beredskapen. Beredskapen for petroleumsvksemda er basert på miljøvernstyresmaktens felles regelverk med tryggleikstyresmaktene (Petroleumstilsynet og Sosial- og helsedirektoratet). Internkontroll, som òg omfattar beredskap, er gjennomført hos alle operatørselskap. Operasjonelle utslepp til sjø frå petroleumsvksemda er regulert gjennom forureiningslova, mens sjødugleikslova regulerer utslepp frå skip. I forslag til ny skipstryggleikslov som nyleg er fremja for Stortinget er det foreslått eit nytt lovgrunnlag for tiltak retta mot skipsfaren for å redusere risikoen for introduksjonar frå ballastvatn.

10 Resultatområde 5: Helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere bruk, utslepp og spreiding av miljøgifter og andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar til jord, luft og vatn nasjonalt. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid. Det gjeld bl.a. oppfølginga av Stockholm-konvensjonen, Rotterdam-konvensjonen, miljøgiftprotokollar under FNs økonomiske kommisjon for Europa (ECE) og kjemikaliespørsmål innan OSPAR-konvensjonen, Nordsjø-deklarasjonane og FNs miljøprogram UNEP. Kjemikaliar som bryt ned ozon, drivhusgassar og kjemikaliar som medfører grenseover-

skridande og lokale luftforureiningar er dekte under resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy.

Strategisk mål

Utslepp og bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar skal ikkje føre til helseskadar eller skadar på naturen si evne til produksjon og sjølvfornying. Konsentrasjonane av dei farlegaste kjemikaliane i miljøet skal bringast ned mot bakgrunnsnivået for naturleg førekommande stoff, og tilnærma null for menneskeskapte sambindingar.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 10.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar

Nasjonale resultatmål:	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål:	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar:
1. Utslepp av enkelte miljøgifter (jf. prioritetslista og kriteria i tabell 10.2) skal stansast eller reduserast vesentleg innan år 2000, 2005 og 2010.	1.1. Sikre stans eller reduksjon i utslepp av kjemikaliane som er omfatta av lista eller kriteria, for dei bruksområda som fell innfor ansvarsområdet ¹ til miljøvernforvaltninga, og i samsvar med fristane i det nasjonale målet.	Indeks for utslepp av kjemikaliar på prioritetslista vekta etter fare for helse og miljø.
2. Utslepp og bruk av kjemikaliar som utgjer eit alvorleg trugsmål mot helse og miljø skal kontinuerleg reduserast med det mål å stanse utsleppa innan ein generasjon (dvs. innan 2020).	2.1. Bidra til at generasjonsmålet blir nådd gjennom bl.a. internasjonalt arbeid.	<i>Nøkkeltala på feltet er til vurdering.</i>
3. Risikoen for at utslepp og bruk av kjemikaliar blir årsak til skade på helse og miljø skal reduserast vesentleg.	3.1. Sikre vesentleg reduksjon i risikoen for at utslepp og bruk fører til skade på helse og miljø for dei kjemikaliane og bruksområda som fell innfor ansvarsområdet ¹ til miljøvernforvaltninga.	Utvikling i bruk av farlege kjemikaliar fordelte på ulike bransjar (alle fareklassar eller CMR-stoff)

Tabell 10.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier

Nasjonale resultatmål:	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål:	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar:
4. Spreiing av miljøgifter ² frå forureina grunn skal stansast eller reduserast vesentleg. Spreiing av andre helse- eller miljøfarlege kjemikalier skal reduserast på bakgrunn av ei konkret risikovurdering.	4.1. Sikre stans eller vesentleg reduksjon av spreiiing av miljøgifter frå forureina grunn, og sikre ein risikobasert reduksjon i spreiiing av andre helse- og miljøfarlege kjemikalier.	Talet på kjente lokalitetar med alvorleg grunnforureining ³
5. Sediment (botnmassar i vatn) som er forureina med helse- eller miljøfarlege kjemikalier skal ikkje medføre fare for alvorlege forureiningsproblem.	5.1. Sikre at forureina sediment ikkje medfører fare for alvorlege forureiningsproblem.	<i>Nøkkeltala på feltet er til vurdering⁴</i>

¹ Miljøvernstyresmaktene har ansvaret for den påverknaden kjemikalier har på miljøet generelt. I tillegg har miljøvernstyresmaktene ansvaret for den påverknaden kjemikalier har på helsa til forbrukarane, mens påverknad på helsa til arbeidstakarane er arbeidsstyresmaktene ansvar. Miljøvernstyresmaktene ansvar er vidare avgrensa i forhold til bruksområda for kjemikaliane. Eksempel på bruksområde som fell utanfor miljøvernstyresmaktene ansvarsområde er plantevernmidde, legemiddel, veterinærprodukt, kosmetikk, næringsmiddel og ei rekkje bekjempingsmiddel. Endeleg er ansvaret òg avgrensa i forhold til enkelte eigenskapar ved kjemikalier. Brann- og eksplosjonsfare knytt til kjemikalier fell utanfor miljøvernstyresmaktene ansvarsområde.

² Miljøgifter er definerte som kjemikalier omfattat av resultatmål 1 og 2.

³ Lokalitetar som er kjende av miljøvernstyresmaktene der det finst eller er grunn til å tru at det kan finnast miljøgifter med spreiiingsfare, eller andre helse- og miljøfarlege kjemikalier med spreiiingsfare der det ut frå ei risikovurdering er behov for vidare tiltak.

⁴ Nøkkeltal for forureina sediment er til vurdering. Det blir arbeidd med å få fram eit sett med nøkkeltal som er eigna til å følgje status og utviklinga på feltet. Arbeidet er bl.a. avhengig av eit betre datagrunnlag. Nye nøkkeltal vil bli lagt fram seinare i ei stortingsmelding eller -proposisjon.

Tabell 10.2 Liste over prioriterte kjemikalier som er omfatta av det nasjonale resultatmål 1 (Prioritetslista)

Skal reduserast vesentleg innan 2000 og blir freista stansa innan 2005:	Skal reduserast vesentleg, seinast innan 2010:	Skal reduserast vesentleg innan 2010 også dersom stoffa oppfyller eitt av kriteria under:
<ul style="list-style-type: none"> – Høgklorerte, kortkjeda parafinar – PCB – Pentaklorfenol – Nonylfenol og nonylfenoletosilat* – Oktylfenol og oktylfenoletoksilat* – Enkelte tensid 	<ul style="list-style-type: none"> – Arsen – Bromerte flammehemmarar – 1,2 Dikloretan (EDC) – Dietylheksylfitalat (DEHP) – Dioksin og furan – Heksaklorbenzen – Høgklorerte mellomkjeda parafinar – Klorerte alkyl benzen (KAB) – Muskxylen – Tetrakloreten (PER) – Triklorbenzen – Triklloreten (TRI) – PAH – PFOS-relaterte sambindingar – Tributyltinnsambindingar – Trifenyltinnsambindingar – Bly – Kadmium – Koppar – Kvikk sølv – Krom 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stoff som vanskeleg let seg nedbryte, hopar seg opp i levande organismar og som <ol style="list-style-type: none"> a) har alvorlege langtidsverknader for helse, eller b) er svært giftige i miljøet. 2. Stoff som svært vanskeleg let seg nedbryte og som svært lett hopar seg opp i levande organismar (utan krav til kjende giftverknader) 3. Stoff som <ol style="list-style-type: none"> a) blir funne att i næringskjeda (f.eks. i morsmjølk) i nivå som kan representere ein helse- eller miljørisiko, eller b) gir tilsvarande grunn til bekymring slik som hormonforstyrrende stoff og tungmetall

* skal stansast innan 2000

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Sikre stans eller reduksjon i utslepp av kjemikaliane som er omfatta av lista eller kriteria, for dei bruksområda som fell innfor miljøvernforvaltningas ansvarsområde, og i samsvar med fristane i det nasjonale målet.

Arbeidsmål 1 omfattar miljøgifter som utgjer særlege helse- og miljøproblem i Noreg. I følgje målet skal utsleppa av stoffa på den første delen av lista stansast innan 2005. Utsleppa av dei andre miljøgif-

tene på lista skal reduserast vesentleg innan 2010 i forhold til nivået i 1995.

Dei samla utsleppa av alle miljøgiftene på prioritetslista er reduserte frå 1995 til i dag. Utsleppa av miljøgiftene på den første delen av lista er vesentleg reduserte, og målet om at utslepp av oktyl- og nonylfenol og etoksilata deira skulle vere stansa innan år 2000 vart etter miljøvernstyresmaktene sitt syn oppfylt så langt som mogleg. Dette gjeld òg for stoffa med mål om stans i utsleppa innan 2005, og tabell 10.3 viser førebelse resultat for desse.

Tabell 10.3 Stoff der utslepp av enkelte miljøgifter skal stansast innan 2005. Føebels resultat for utsleppsreduksjonar og prognose for 2005.

Stoff/stoffgruppe	Utslepp* 2003 (tonn)	Utsleppsred. 1995–2003 (%)	Prognose for utsleppsreduksjon (%)
<i>Stoff med mål om stans i utslepp i 2005:</i>			<i>1995–2005</i>
Klorparafinar, kortkjeda	0,3	77	Ca 95
Nonyl/oktylfenolar og deira etoksilatar	11	94	Ca 95
Pentaklorfenol	0	> 99	Ca 95
Enkelte tensid (DTDMAC, DSDMAC, DHTMAC)	1	87	Ca 90
Polyklorerte bifenylylar (PCB; ståande masse)	254	39	Ca 50

All ny bruk av PCB har vore forboden sidan 1980. Ein handlingsplan for å redusere utslipp av PCB vart lagt fram i St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Sett i internasjonal samanheng har Noreg komme langt i dette arbeidet, men vedvarande innsats er nødvendig.

PCB-haldige isolerglasruter er blant dei største attverande kjeldene til PCB-forureining. For å auke innsamlinga og sikre forsvarleg behandling ut frå miljøomsyn, vart det i 2004 forskriftsfesta ei plikt for importørar og produsentar av isolerglasruter til å delta i eit retursystem for PCB-haldige isolerglasruter. Forskrifta syter for at alle som har avfall kan levere kasserte PCB-haldige isolerglasruter til forsvarleg behandling til ein pris som ikkje overstig kva det kostar å levere inn isolerglasruter utan PCB til vanleg mottak. For PCB-haldige kondensatorar i lysarmatur og straumgjennomføringar er det innført krav om utskifting. Statens forureiningstilsyn følger opp utskiftningskrava og krava til handtering av PCB-haldig avfall med kontroll for å sjå til at regelverket er etterlevt.

Utsleppa av miljøgiftene på den andre delen av lista er òg reduserte, og for dei aller fleste stoffa sin del er det venta utsleppsreduksjonar i tråd med målet. Det er likevel naudsynt med framhalden innsats for å nå målet om vesentleg reduksjon for alle stoffa på lista innan 2010. Måloppnåing for alle prioriterte miljøgifter vil bli nærare presentert i den kommande stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikaliar.

Arbeidsmål 2.1. Bidra til at generasjonsmålet blir nådd gjennom bl.a. internasjonalt arbeid.

Målet inneber at utslepp og bruk av kjemikaliar som utgjør eit alvorleg trugsmål mot helse og miljø skal stansast innan ein generasjon (25 år frå 1995 då målet vart vedteke, dvs. innan 2020). Stoffa som er omfatta av generasjonsmålet er dei som er rekna som miljøgifter. Miljøgifter er helse- og miljøfarlege kjemikaliar som er giftige for helse og miljø, og som samtidig er lite nedbrytbare i naturen og hopar seg opp i næringskjedene. Miljøgifter som hopar seg opp i miljøet medfører ei gradvis forgifting av jord, luft, vatn, menneske og dyr. Generasjonsmålet er nedfelt i miljøgiftstrategien i OSPAR-konvensjonen. Innan OSPAR er rundt 50 stoff prioriterte for tiltak. Eit liknande mål er òg blitt vedteke i EUs rammedirektiv for vatn. Både Stockholm-konvensjonen om organiske miljøgifter og Rotterdam-konvensjonen om handel med farlege kjemikaliar trådte i kraft i 2004 og styrkte den internasjonale reguleringa av miljøgifter. Reduserte utslepp av stoff omfatta av resultatmål 1 og

stoff omfatta av internasjonale konvensjonar og plikter medverkar til at vi kjem nærare dette målet.

Arbeidsmål 3.1. Sikre vesentleg reduksjon i risikoen for at utslepp og bruk fører til skade på helse og miljø for dei kjemikalia og bruksområda som fell innafør miljøvernforvaltningas ansvarsområde.

Arbeidsmålet er retta mot det meir generelle arbeidet med å hindre helse- og miljøskade frå kjemikaliar. Målet inneber at stadig mindre helse- og miljøfarlege kjemikaliar skal inngå i produksjon, produkt og avfall, og at kjemikaliar skal nyttast på ein måte som reduserer risikoen for helse- og miljøskade. Det finst ingen enkelt indikator som kan angi samla risiko frå bruk av helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Talet på produkt med helse- og miljøfarlege kjemikaliar som er registrerte i Produktregisteret gir likevel ein indikasjon på den totale bruken. Tal frå Produktregisteret syner at talet på produkt har auka frå 1999 til 2005.

Arbeidsmål 4.1. Sikre stans eller vesentleg reduksjon av spreining av miljøgifter frå forureina grunn, og sikre ein risikobasert reduksjon i spreining av andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar frå forureina grunn.

Miljøproblema er løyste på så godt som alle dei om lag 100 verste lokalitetane på landsbasis, slik at forureininga på desse ikkje utgjør fare for helse eller miljø. Vidare er miljøtilstanden undersøkt og eventuelt behov for oppryddingstiltak ferdig kartlagt på om lag 500 utpeikte lokalitetar.

For det vidare arbeidet med forureina grunn er det lagt til grunn at spreining av miljøgifter frå forureina grunn skal stansast eller reduserast vesentleg, mens spreining av andre helse- eller miljøfarlege kjemikaliar skal reduserast på bakgrunn av ei konkret risikovurdering. Det vil særleg bli prioritert oppfølging av stader der forureininga medfører helserisiko for menneske eller der forureininga lek frå grunnen til område som er prioriterte i samband med arbeidet med forureina sjøbotn (sjå arbeidsmål 5.1.). Det er òg vurdert nærare korleis ein kan ta omsyn til særleg sårbare grupper, som for eksempel barn. Hausten 2006 vil Miljøverndepartementet leggje fram ein eigen handlingsplan for opprydding i forureina jord i barnehagar og på leikeplassar. Denne vil òg bli omtalt i den kommande stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikaliar. Pr. 1. september 2006 er det 366 kjende lokalitetar med alvorleg grunnforureining, dvs. lokalitetar som er kjende av miljøvernstyremaktene og der det finst eller er grunn til å tru at det kan finnast miljøgifter med spreingsfare, eller andre helse- og miljøfarlege kjemikaliar med spre-

ingsfare der det ut frå ei risikovurdering er behov for vidare tiltak. Oppfølginga av lokalitetane kan innebere undersøkingar, sikring og overdekning, fjerning av massar, arealbruksrestriksjonar eller liknande. Talet på lokalitetar vil gå ned som resultat av gjennomført oppfølging, men vil òg kunne auke på grunnlag av for eksempel nye undersøkingar, nye utslepp eller revurdering av risiko ved forureininga.

Arbeidsmål 5.1. Sikre at forureina sediment ikkje medfører fare for alvorlege forureiningsproblem.

I St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav* vart det gitt ein brei presentasjon av arbeidet med forureina sediment, og trekt opp ein ny heilskapleg strategi for det vidare arbeidet med opprydding i forureina sediment. Det er blitt utarbeidd fylkesvise tiltaksplanar for 17 prioriterte område med forureina sjøbotn. Desse dannar utgangspunktet for ein nasjonal handlingsplan for opprydding i forureina sjøbotn, som vil bli nærare presentert i den kommande stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikalier. Utover dette går det føre seg viktige forskings- og overvakingsaktivitetar på feltet.

Verkemiddel

Resultatområde 5 er planlagt finansiert med om lag 199,9 mill. kroner. Finansieringa er i hovudsak dekt over Statens forureiningstilsyns budsjett kap. 1441 og kapitla 1400, 1410 og 1444. Fylkesmannen har òg ansvar for oppgåver under resultatområde 5. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett. Lov om vern mot forureiningar og om avfall (forureiningslova), Lov om kontroll med produkt og forbrukartenester, og forskrifter gitt i medhald av desse er dei sentrale juridiske styringsverktøya på kjemikalieområdet.

Regjeringa vil vidareføre ein sterk innsats mot miljøgifter i 2007. Regjeringa vil om kort tid leggje fram ei eiga stortingsmelding om helse- og miljøfarlege kjemikalier som beskriv utfordringane og korleis desse skal møtast. Konkrete tiltak for å styrkje innsatsen mot helse- og miljøfarlege kjemikalier vil bli presenterte i meldinga. Regjeringa vil fortsetje arbeidet med å utfase miljøgifter i produkt. Regjeringa vil òg vurdere eit omfattende forbod mot miljøgifter i produkt retta mot private forbrukarar. Det er òg nødvendig å auke kunnskapen om kjemikalier.

Innsatsen vil både omfatte ei styrkt regulering internasjonalt og nasjonalt av helse- og miljøfarlege

kjemikalier. Regjeringa vil syte for at norsk forvaltning skal kunne medverke aktivt til at det nye kjemikalierregelverket i EU sikrar godt vern av helse og miljø, og foreslår å styrkje internasjonalt kjemikaliearbeid med 2,5 mill. kroner. Regjeringa vil òg følgje opp med nye tiltak og verkemiddel som blir lagt fram i stortingsmelding om helse- og miljøfarlege kjemikalier i haust med 5 mill. kroner. Regjeringa vidarefører satsinga på arbeidet med opprydding i forureina grunn og sjøbotn.

Regjeringa vil følgje opp dei nasjonale handlingsplanane for bromerte flammehemmarar, PCB, PFOS, kvikksølv og prioriterte miljøgifter som krev særskilt innsats. Internasjonalt arbeid er spesielt viktig, då ei stor mengd av dei helse- og miljøfarlege kjemikaliane som blir tilført miljøet i Noreg stammar frå utslepp i andre land, og blir ført til Noreg via luft- og havstraumar. I tillegg blir det innført ei rekkje kjemikalier via produkt som er produserte utanfor Noreg. Forslaget til nytt kjemikalierregelverk i EU (REACH) har spesielt stor innverknad for Noreg fordi regelverket vil bli ein del av EØS-avtala.

Regjeringa vil styrkje arbeidet for at forbrukarar skal kunne ta miljøvennlege val, og dermed redusere bruk av produkt som inneheld helse- og miljøfarlege kjemikalier. Informasjon er nødvendig for at brukarar skal kunne erstatte farlege kjemikalier med alternativ som medfører mindre risiko. Produktregisteret er eit landsdekkjande register for farlege kjemikalier og stoffblandingar som blir produserte i og importerte til Noreg. Produktregisteret har lagt til rette for elektronisk deklarerer av farlege kjemikalier. I denne samanhengen vil ein òg betre tilrettelegginga av offentleg informasjon for allmenta.

Miljøverndepartementet leggjer i haust fram to nye handlingsplanar: handlingsplan for opprydding i forureina grunn i barnehagar og leikeplasser, og handlingsplan for opprydding i forureina sjøbotn. Verkemiddel for arbeidet med forureina grunn og forureina sediment er presenterte i St.meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* og i St.meld. nr. 12 (2001-2002) *Rent og rikt hav*. Utgangspunkt for arbeidet med forureina grunn og forureina sediment er at forureinar skal betale, og det viktigaste verkemidlet for å få rydda opp er pålegg etter forureiningslova. I tillegg er det løyvd midlar til dette arbeidet over Miljøverndepartementets budsjett, for bl.a. undersøkingar og opprydding i område der den ansvarlege ikkje kan påleggjast dei fulle kostnadene, sjå postomtalen til kap. 1441 post 39 Oppryddingstiltak.

11 Resultatområde 6: Avfall og gjenvinning

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å redusere miljøskadelege utslepp som følgje av avfall (inkl. farleg avfall), gjennom å redusere avfallsmengdene, auke gjenvinninga, og syte for ei forsvarleg sluttbehandling av avfallet, og å medverke til mindre forsøpling. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, særleg arbeidet med EU-direktiv og oppfølginga av Basel-konvensjonen. Resultatområdet omfattar ikkje kjernefysisk avfall eller avfall frå sprengstoff, eksplosiv m.m. Både fiskeavfall som blir dumpa til sjøs og lausmassar, stein og

grus er omfatta av avfallsomgrepet, men dei er ikkje årsak til vesentlege ulemper når det gjeld forureining.

Strategisk mål

Det er eit mål å syte for at skadane frå avfall blir så små som mogleg på menneske og naturmiljø. Dette skal gjerast ved å løyse avfallsproblema gjennom verkemiddel som sikrar ein samfunnsøkonomisk god balanse mellom omfanget av avfall som blir generert, og som blir gjenvunne, brent eller deponert.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 11.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6: Avfall og gjenvinning

Nasjonale resultatmål:	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål:	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar:
1. Utviklinga i generert mengd avfall skal vere vesentleg lågare enn den økonomiske veksten.	1.1. Miljøvernforvaltninga skal stimulere til at generering av avfallsmengdene blir vesentleg lågare enn den økonomiske veksten gjennom verkemiddel for meir riktig prising, kostnads- og ansvarsdeling for avfallshandtering, og gjennom tilskot og kunnskapsformidling ¹ .	Total mengd avfall generert pr. år sett i forhold til økonomisk vekst målt i BNP.
2. Det blir teke sikte på at mengda avfall til gjenvinning skal vere om lag 75 pst. i 2010, med ei vidare opptrapping til 80 pst., basert på at mengda avfall til gjenvinning skal aukast i tråd med det som er eit samfunnsøkonomisk og miljømessig fornuftig nivå.	2.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til rammevilkår som fører til at avfallsmengda til gjenvinning skal vere minimum 75 pst. av generert avfallsmengd pr. år innan 2010 med ei vidare opptrapping til 80 pst., gjennom forvaltning av forureiningslova, konsesjonspraksis og krav til kommunar og næringsliv ¹ .	Delen av avfall som går til gjenvinning, basert på totalt generert mengd avfall som går til kjent behandling.

Tabell 11.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 6: Avfall og gjenvinning

Nasjonale resultatmål:	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål:	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar:
3. Praktisk talt alt farleg avfall skal takast forsvarleg hand om, og anten gå til gjenvinning eller vere sikra god nok nasjonal behandlingsskapasitet.	3.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til at praktisk talt alt farleg avfall blir teke forsvarleg hand om ut frå miljøomsyn, og til å sikre god nok nasjonal behandlingsskapasitet, gjennom forvaltning av forureiningslova og forskrift om gjenvinning og behandling av avfall, kap. 11 farleg avfall.	Mengd farleg avfall med ukjend disponering. Mengd farleg avfall som blir eksportert til sluttbehandling.

¹ Arbeidsmål og oppfølging/verkemiddel knytte til resultatmål 1 vil i betydeleg grad påverke måloppnåinga for resultatmål 2, og omvendt.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Miljøvernforvaltninga skal stimulere til at generering av avfallsmengdene blir vesentleg lågare enn den økonomiske veksten gjennom verkemiddel for meir riktig prising, kostnads- og ansvarsdeling for avfallshandtering, og gjennom tilskot og kunnskapsformidling.

Miljøvernforvaltninga har få verkemiddel som direkte regulerer genereringa av avfallsmengdene, men strengare krav til avfallsbehandling, avgift på sluttbehandling av avfall og innføring av produsentansvar er med på å stimulere til avfallsreduksjon. I tillegg varsla Regjeringa i Soria Moria-erklæringa at det skal arbeidast for å opprette eit statleg foretak for avfallsførebyggjing og gjenvinning. Miljøverndepartementet er i gang med å utgreie korleis dette bør organiserast og finansierast, og kva slag oppgåver det skal tilleggjast. Regjeringa arbeider vidare for kvalitativ avfallsreduksjon, som først og fremst knyter seg til arbeidet med å redusere innhaldet av helse- og miljøfarlege kjemikalier i produkt, og dermed også avfall (jf. resultatområde 5).

I perioden 1995-2005 auka den totale avfallsmengda med om lag 18 pst., mens BNP i same periode auka med 45 pst. Mengda næringsavfall hadde isolert sett ein vesentleg lågare vekst, mens mengda hushaldsavfall auka meir enn BNP i denne perioden.

Arbeidsmål 2.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til rammevilkår som fører til at avfallsmengda til gjenvinning skal vere minimum 75 pst. av generert avfallsmengd pr. år innan 2010 med ei vidare opptrapping til 80 pst., gjennom forvaltning av forureiningslova, konsesjonspraksis og krav til kommunar og næringsliv.

Strengt krav til handtering av avfall og avgift på sluttbehandling av avfall medverkar til å styre avfallsstraumane i ønskt retning. Særskilte retur- og produsentansvarsordningar for enkelte avfallstypar legg i tillegg til rette for ei stadig aukande grad av gjenvinning.

Gjenvinning av avfall omfattar materialgjenvinning, biologisk behandling og energiutnytting. Foreløpige tal frå Statistisk sentralbyrå for 2005 kan tyde på at om lag 67 pst. av avfallet blir gjevne. Grunnen til at gjenvinningsdelen synest å ha felle sidan 2003 (frå 69 pst), kan vere at i motsetning til kva som var tilfellet for 2003, er farleg avfall med i utrekninga for 2005. Av farleg avfall går ein større del til sluttbehandling enn det som gjeld for vanleg avfall. Av avfallet som blir gjevne går om lag 76 pst. til materialgjenvinning, mens 24 pst. blir nytta til energi.

Retursystema for særskilte avfallstypar har oppnådd svært gode resultat, og medverkar til ein positiv auke i delen avfall som går til gjenvinning. I 2005 vart delen innsamla EE-avfall berekna til over 90 pst. (119 000 tonn). Mesteparten av dette avfallet blir gjevne, samtidig som store mengder farleg avfall blir teke forsvarleg hand om. I 2005 oppnådde retursystema for emballasjeavfall ein samla gjenvinningsdel på 86 pst. Retur av drikkevareemballasje har i mange år gitt positive resultat, for eksempel er returdelen for gjenbruksflasker av glas og plast over 95 pst.

Arbeidsmål 3.1. Miljøvernforvaltninga skal medverke til at praktisk talt alt farleg avfall blir teke forsvarleg hand om ut frå miljøomsyn, og til å sikre god nok nasjonal behandlingsskapitet, gjennom forvaltning av forureiningslova og avfallsforskriftas kapittel 11 om farleg avfall.

Det fortløpande arbeidet i miljøvernforvaltninga med regulering og tilsyn med alle som handterer farleg avfall er viktig for å sikre høg grad av innsamling og forsvarleg behandling av farleg avfall. Særskilte returordningar medverkar òg til høge tal for gjenvinning, for eksempel for EE-avfall.

I 2004 oppstod det i underkant av 1 mill. tonn farleg avfall i Noreg, ein auke på om lag 14 pst. frå året før. Av dette vart meir enn 900 000 tonn levert og handtert i samsvar med gjeldande regelverk. Resterande mengd på noko under 80 000 tonn vart anten handtert ulovleg eller utanom styresmaktenes kontroll. Dette er på same nivå som året før, men ein auke på 26 pst. frå 1999. Auken skuldast mellom anna at nye typar avfall no er omfatta av kategorien farleg avfall (CCA- og kreosotimpregnert trevirke).

Verkemiddel

Avfallspolitikken blir gjennomført gjennom eit samspel mellom ei rekkje ulike verkemiddel; lover og forskrifter, avgifter, tilskotsordningar, bransjeavtaler og informasjonstiltak, og kombinasjonar av desse. Dei sentrale juridiske styringsverktøya på avfallsfeltet er lov om vern mot forureiningar og om avfall (forureiningslova) og forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskrifta).

I 2007 er resultatområdet planlagt finansiert med 301,9 mill. kroner som blir løyvd over kap. 1441 Statens forureiningstilsyn, kap. 1400 Miljøverndepartementet, og i noko grad over kap. 1410 Miljøforskning og 1429 Riksantikvaren. Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 6. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Årleg oppstår om lag 4 mill. tonn nedbryteleg avfall. Av dette blir 1 mill. tonn deponert. Deponeering av slikt avfall medfører danning av klimagassen metan, og utgjer om lag 3 pst. av dei totale utsleppa av klimagassar i Noreg. Miljøverndepartementet vurderer å forby deponering av alt biologisk nedbryteleg avfall frå 2009. Tiltaket vil i hovudsak bety redusert klimagassutslepp og samtidig auka utnytting av avfall til material- og energiformål. I tillegg oppnår ein redusert utslepp av

miljø- og helseskadelege kjemikalier gjennom sigevatn frå deponia. For å unngå utilsikta konsekvensar av deponiforbodet, blir det teke sikte på å innføre ein heimel for å gi unntak frå forbodet etter særskilt vurdering, der det bl.a. blir lagt vekt på omsyn til miljøet og distrikta.

Bygg- og anleggsavfall utgjer i mengd ein av dei største avfallsstrømane og består av ei rekkje ulike typar avfall. Avfallsplanar er vurderte å ha positive effektar med omsyn til å styre slikt avfall vekk frå deponi og hindre ulovleg disponering. Alle kommunar i landet har derfor fått delegert mynde etter forureiningslova til å krevje avfallsplan frå tiltakshavar i byggje-, rivings- og rehabiliteringsprosjekt. Så langt har berre omkring 30 kommunar valt å innføre krav om slike avfallsplanar. Dette vil ha positive effektar for arbeidet med farleg avfall, blant anna PCB, ved at farleg avfall i bygningsmassen blir kartlagt og levert til godkjent mottak. Ein arbeidar med nye regler for å sikre at bygg- og anleggsavfall får ei forsvarleg behandling ut frå miljøhensyn.

Regjeringa vil òg arbeide for å opprette eit føretak for avfallsførebygging og gjenvinning. Miljøverndepartementet er i gang med å utgreie korleis eit slikt føretak kan organiserast og finansierast og kva for oppgåver det skal tilleggast.

Dagens statlege tilskot til oppsamlingssystemet for bilar blir avvikla samtidig med at produsentansvaret for bilar skal gjelde fullt ut frå 1. januar 2007. Regjeringa vil føre vidare dagens statlege avgifts- og panteordning mellombels, fram til eit bransjeorganisert retursystem har komme i gang og kan vise til oppnådde resultat. Årleg blir det innlevert om lag 110 000 bilvrak, som gir ei innsamlingsgrad på om lag 95 pst. Med dagens behandling av bilvrak ligg gjenvinningsgraden for vrak på om lag 80 pst. Miljøstyresmaktene ser det som svært viktig at bransjeorganiserte system medverkar til minst like høg innsamlingsgrad, og til ei ut frå miljøomsyn forsvarleg behandling og utnytting av dei kasserte køyretøya. Bl.a. blir det lagt særleg vekt på ein god insentivstruktur og godt regionalt tilgjenge for innlevering av bilar, og formålstenlege system for gjenbruk av bildelar. SFT har allereie godkjent to returselskap som ivaretek disse miljøomsyna. Sjø elles omtale av den statlege ordninga under kap. 1441 post 73 Tilskot til biloppsamlingssystemet og post 75 Utbetaling av pant for bilvrak.

Miljøavgifta på drikkevareemballasje skal prise kostnader ved at drikkevareemballasje hamnar som søppel i naturen. Miljøavgifta blir differensiert etter emballasjens innhald og art. Miljøavgifta er gradert etter mengda som blir returnert, slik at emballasje som inngår i godkjende retursystem for redusert avgiftssats.

Ved ein returdel på 95 pst. fell miljøavgifta bort. Den gir derfor sterke insentiv til effektive retursystem. Returdelen for drikkekartongar, unnateke skulemjølk, var om lag 64 pst. i 2005, mens emballasje på skulemjølk oppnådde ein returdel på 88 pst.

Innsamling og gjenvinning av brukt smøreolje (spillolje) blir stimulert gjennom ei avgift på smøreolje med tilhøyrande avgiftsrefusjon ved innlevering av spillolje til godkjent innsamlar. Sjå nærare omtale av refusjonsordninga under kap. 1441 post 76. For nærare omtale av avgifta sjå St.prp. nr. 1 (2005-2006) *Skatte, avgifts- og tollvedtak*.

Avgift på forbrenning av avfall vart 1. juli 2004 omgjort til ei avgift basert på utslepp av miljøskadelege stoff til luft. Avgifta prisar no miljøkostnadene ved forbrenning av avfall individuelt for alle anlegg, samtidig som den legg betre til rette for ytterlegare gjenvinning og auka avfallsbasert energiproduksjon, jf. både energi- og klimapolitikken. Etter at utsleppsavgifta vart innført, har det vore stilt spørsmål ved enkelte av avgiftssatsane, bl.a. avgiftssatsen på utslepp av krom. Avgiftssatsane skal i prinsippet tilsvare dei miljøskadane som utsleppa medfører. Utrekningar av miljøskadar er usikre og verdsetjinga av skadane kan òg endrast over tid. På denne bakgrunnen er dei einskilde avgiftssatsane vurderte på nytt. Regjeringa legg

fram forslag om endring for utslepp av krom og klimagassen CO₂. For utslepp av andre stoff blir det ei rein prisjustering. Sjå elles omtale i St.prp. nr. 1 (2005-2006) *Skatte, avgifts- og tollvedtak*.

Utrangerte fritidsbåtar er hittil ikkje vurderte til å utgjere eit vesentleg miljøproblem, og det er derfor ikkje innført særskilte verkemiddel for handtering av dei. Statens forureiningstilsyn er likevel gitt i oppdrag å etablere eit samarbeid mellom relevante aktørar for å leggje betre til rette for handteringa av slike båtvrak. Miljøverndepartementet vil òg følgje utviklinga med ei fortløpande vurdering av behovet for ei returordning.

Innsats knytt til å redusere helse- og miljøfarlege stoff i ulike produkt, jf. resultatområde 5, vil ha innverknad på arbeidet med å redusere miljøproblema frå avfall. Kjemikaliepolitikken har som mål å redusere bruk og utslepp av helse- og miljøfarlege kjemikaliar, noko som vil medverke til å redusere mengda farleg avfall som oppstår, såkalla kvalitativ avfallsreduksjon. I tillegg er det behov for at det blir lagt til rette for forsvarleg handtering av farleg avfall frå eit stadig aukande tal produkt. Statens forureiningstilsyn gjennomfører ein strategi for auka innsamling av farleg avfall i perioden 2004 – 2006. Målet med strategien er både å auke innsamlinga av farleg avfall og å redusere mengda farleg avfall som oppstår.

12 Resultatområde 7: Klimaendringar, luftforureining og støy

Resultatområdet omfattar følgjande underområde:

- Klimaendringar
- Nedbryting av ozonlaget
- Langtransporterte luftforureiningar
- Lokal luftkvalitet
- Støy

Resultatområdet er planlagt finansiert med totalt 181,4 mill. kroner. Finansieringa er i hovudsak dekt over kap. 1400, og kapitla 1410, 1427, 1441 og 1471.

12.1 Klimaendringar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å redusere utslepp og auke opptak av klimagassar, under dette karbondioksid (CO₂), metan (CH₄) og lystgass (N₂O). Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen.

Strategiske mål

Konsentrasjonen av klimagassar skal stabiliserast på eit nivå som vil hindre farleg, menneskeskapt påverknad av klimasystemet i tråd med artikkel 2 i Klimakonvensjonen. Den globale temperaturen skal ikkje auke meir enn 2°C.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Klimaendringar

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
	1.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen til å bli miljø- og kostnadseffektive instrument for å redusere utslepp og auke opptaket av klimagassar.	Status for dei internasjonale forhandlingane og oppfølging av avtalene i dei enkelte landa. Igangsetjing av forhandlingar om nye forpliktingar etter 2012.
2. Noreg skal overhalde forpliktinga i Kyotoprotokollen om at utsleppa av klimagassar i perioden 2008-2012 i gjennomsnitt ikkje skal vere meir enn 1 pst. høgare enn i 1990.	2.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å avgrense utsleppa av klimagassar i Noreg. 2.2. Medverke til å redusere konsekvensane av utslepp ved bruk og produksjon av energi i samarbeid med energistyresmaktene.	Utvikling i nasjonale utslepp av klimagassar. Styrken i bruken av verkemiddel overfor klimagassar. Utviklinga og gjennomføringa av kvotesystem og andre verkemiddel. Omfang av utnytting av lokale og nye fornybare energikjelder.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen til å bli miljø- og kostnadseffektive instrument for å redusere utslepp og auke opptaket av klimagassar.

Kyotoprotokollen trådde i kraft 16. februar 2005 etter at Russland hadde gjennomført den avgjerande ratifiseringa. Noreg ratifiserte Protokollen i 2002. Dei siste par åra har arbeidet internasjonalt bl.a. vore knytt til å oppfylle forpliktingar under Klimakonvensjonen og praktisk tilrettelegging for iverksetjing av Kyotoprotokollen. Ein har blant anna fokusert på operasjonalisering av Den grønne utviklingsmekanismen (CDM).

Regjeringa vil at Noreg skal vere ein aktiv deltakar i internasjonalt klimasamarbeid, bl.a. i arbeidet med å utvikle Klimakonvensjonen og Kyotoprotokollen vidare til å bli miljø- og klimaeffektive instrument for å avgrense utsleppa og auke opptaket av klimagassar. Regjeringa vil leggje til rette for at norsk industri og næringsliv skal kunne delta aktivt i internasjonalt klimasamarbeid, bl.a. gjennom bruk av Kyoto-mekanismane.

Regjeringa vil òg arbeide for at førebuingar til forhandlingar om internasjonale forpliktingar for åra etter 2012 (etter perioden med forpliktingar under Kyotoprotokollen) kjem i gang så snart som mogleg. Noreg arbeider aktivt for å starte prosessen for ytterlegare reduksjonar og eit meir globalt klimaregime etter 2012. På Partskonferansen i Montreal hausten 2005 vart det vedteke å starte ein prosess for å etablere nye forpliktingar under Protokollen. Det vart òg lagt opp til ein dialog under Klimakonvensjonen om kva Partane skal gjere framover for å motverke klimaendringane. Dei første møta i desse prosessane fant stad under forhandlingssesjonen i Bonn i mai. Noreg la der fram sitt syn om at det internasjonale samarbeidet bør leggje til grunn at den globale temperaturen ikkje skal auke meir enn 2 °C.

Arbeidsmål 2.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å avgrense utsleppa av klimagassar i Noreg.

Foreløpige berekningar av utsleppa av klimagassar i 2005 visar ein nedgang på 1 pst. sidan 2004 til 54,2 mill. tonn CO₂-ekvivalentar, men klimagassutsleppa i Noreg er venta å auke i åra framover. Som svar på denne utfordringa har Regjeringa teke initiativ til ein meir offensiv klimapolitikk. Som EU har vi vedteke ei langsiktig målsetjing om at klimaendringane må avgrensast slik at den globale middel-

temperaturen ikkje aukar meir enn 2 °C. Regjerings klimapolitikk vil gi resultat både i forhold til utsleppsforpliktinga under Kyotoprotokollen og i eit meir langsiktig perspektiv.

Regjeringa legg opp til ei brei tilnærming for å innfri Noregs forplikting innan klimagassutslepp under Kyotoprotokollen. Forpliktinga skal oppfyllest gjennom ein kombinasjon av nasjonale tiltak og bruk av Kyotomekanismane slik protokollen legg opp til, der ein vesentleg del av utsleppsreduksjonane skjer gjennom nasjonale tiltak.

Klimakvotelova trådde i kraft 1. januar 2005 og knyter kvoteplikt til om lag 50 norske industribedrifter. Kvotesystemet vil saman med CO₂-avgifta og andre verkemiddel medverke til å redusere utslepp av klimagassar på ein mest mogleg kostnadseffektiv måte. Regjeringa har opna for å innlemme EUs kvotedirektiv i EØS-avtala, og arbeider no med å tilpasse lova til forpliktingsperioden (2008-12) under Kyotoprotokollen. I tillegg arbeider ein med å opprette sektorvise klimahandlingsplanar med sektorvise mål, og Regjeringa tek sikte på å fremje ei stortingsmelding om dette i løpet av 2007.

I løpet av 2006 vil Noreg leggje fram ein såkalla initiell rapport før FN's klimakonvensjon. Denne skal bl.a. innehalde utsleppstal som skal vere grunnlag for å rekne ut den konkrete kvoten vi er tildelt under Kyotoprotokollen. SFT har ansvaret for å utarbeide desse tala, og samarbeider spesielt med Statistisk Sentralbyrå og Norsk institutt for skog og landskap (tidl. Norsk institutt for jord- og skogkartlegging) om dette.

Den initielle rapporten skal òg beskrive eit nasjonalt system som sikrar at utslepp og opptak av klimagassar er berekna, rapportert og arkivert i medhald av Kyotoprotokollens regelverk. Eit slikt system medfører behov for auka ressursinnsats. Det er lagt opp til at det norske systemet byggjer på dagens samarbeid mellom bl.a. SFT, Statistisk sentralbyrå (SSB) og Norsk institutt for skog og landskap. På bakgrunn av dette er SFT peikt ut som nasjonal eining med overordna ansvar for rekneskapen og rapporteringa.

Hovudtyngda av arbeidet knytt til utsleppsrekneskapen er finansiert av SFT, SSB og Norsk institutt for skog og landskap gjennom løyvingar over statsbudsjettet til dei respektive institusjonane.

For å utvikle og drifte ein rekneskap som tilfredsstillar Kyotoprotokollens reglar for kartlegging og rapportering av klimagassar frå skog og andre areal (LULUCF), må Norsk institutt for skog og landskaps Landsskogstaksering utvidast og supplerast med meir datamateriale. Dette inneber bl.a. etablering av fleire prøveflater og fleire analyser på eksisterande prøveflater.

Arbeidsmål 2.2. Medverke til å redusere konsekvensane av utslipp ved bruk og produksjon av energi i samarbeid med energistyresmaktene.

Regjeringas visjon er at Noreg skal vere ein miljøvennleg energinasjon og vere verdsleiande innafor utviklinga av miljøvennleg energi. I Soria Moria-erklæringa har regjeringspartia slege fast at energipolitikken skal byggje på at miljømåla vil bestemme produksjonsmoglegheitene, og at det er nødvendig å føre ein aktiv politikk for å avgrense veksten i energibruken. Regjeringa vil auke tilgangen på energi gjennom å satse på nye miljøvennlege energiformer.

Verkemiddel

Finansieringa av resultatområde 7, underområdet klimaendringar, blir dekt over kap. 1400, kap. 1410, kap. 1441 og kap. 1471. CO₂-avgifta, som vart innført i 1991, vil framleis vere hovudverkemiddelet i Noreg inntil eit breitt nasjonalt kvotesystem er på plass. CO₂-avgifta dekkjer om lag 68 pst. av CO₂-utslappa og om lag 52 pst. av dei samla utslappa av klimagassar. Ein viser til Finansdepartementets avgiftsproposisjon for ei nærare oversikt over satsane for CO₂-avgifta. Regjeringa gjer framlegg om å innføre CO₂-avgift på bruk av gass til oppvarming, og om ein ny CO₂-komponent i eingongsavgifta på køyretøy.

Vegtrafikk er ein av dei store bidragsytarane til norske utslipp av klimagassar. Auka bruk av biodrivstoff til erstatning for fossilt drivstoff vil redusere utslappa av klimagassar. Forbrenning av biodrivstoff gir ikkje netto CO₂-utslipp. Det er derfor viktig å auke bruken av biodrivstoff i Noreg.

SFT la i vår fram ein rapport som gir tilrådingar om korleis Regjeringa kan oppfylle målsetjinga i Soria Moria-erklæringa. Rapporten kjem med klare tilrådingar om føremålstenlege framgangsmåtar for å sikre auka bruk av biodrivstoff. Det er her tilrådd at det blir innført eit krav til oljeselskapa om at ein viss prosent av omsetninga av alt drivstoff skal vere biodrivstoff. Regjeringa vurderer å komme tilbake med eit slikt forslag. Det er viktig at selskapa allereie no får eit insitament til å blande inn biodrivstoff.

1. januar 2005 oppretta Noreg og EU klimakvotestystem. Enkeltelementa i det norske kvotehandelssystemet er i så stor grad som råd harmonisert med EUs system. Regjeringa har opna for at kvotedirektivet kan bli innlemma i EØS-avtala. Frå EUs side har dette vore ein føresetnad for å kople saman det norske kvotesystemet med kvotesystemet i EU. Regjeringa arbeider for at det skal bli mogleg å kople saman kvotesystema så snart som

råd. Dette krev ei avgjerd i EØS-komiteen. Regjeringa arbeider no med å tilpasse kvotesystemet til forpliktingsperioden (2008-2012) under Kyotoprotokollen. Regjeringa har starta arbeidet med sektorvise klimahandlingsplanar. Arbeidet omfattar dei viktigaste sektorane for klimagassutslipp i Noreg, til dømes petroleumsektoren, samferdsel, industriverksemd på fastlandet, landbruk og avfall. Arbeidet skal føre til konkrete mål for utslipp og tiltak for kvar einskild sektor. Regjeringa vil leggje fram ei stortingsmelding med dei sektorvise planane i 2007.

Miljøverndepartementet og tidlegare Prosessindustriens Landsforening (PIL), no Norsk Industri, vart i 2004 samde om ei forståing for den delen av prosessindustrien som ikkje er omfatta av CO₂-avgift. Denne forståinga omfattar avgiftsfrie utslipp frå heile prosessindustrien – både utslipp som ikkje blir omfatta av det tidlege kvotesystemet og utslipp som er omfatta, med unntak av gassraffineri og ilandføringsterminalar. Semja inneber at utslappa frå denne delen av industrien skal redusert med 20 pst. i høve til nivået i 1990 innan utgangen av 2007.

Miljøverndepartementet har inngått ei avtale med elektrobransjen om reduserte utslipp av SF₆. Det vart innført ei avgift på produksjon og import av HFK og PFK 1. januar 2003. Ein viser til avgiftsproposisjonen frå Finansdepartementet for detaljane om denne avgifta. Avgifta vart supplert med ei refusjonsordning for brukt HFK og PFK som blir levert inn til destruksjon. Refusjonsordninga trådte i kraft frå 1. juli 2004. Avgifta og refusjonsordninga skal saman bidra til å motverke at ozonreduserande gassar som blir fasa ut blir erstatta av klimagassane HFK og PFK, i staden for meir miljøvennlege alternativ. Sjå òg omtale under kapittel 1441 post 76 Refusjonsordninga.

Regjeringas visjon er at Noreg skal vere ein miljøvennleg energinasjon og vere verdsleiande innafor utviklinga av miljøvennleg energi. I Soria Moria-erklæringa har regjeringspartia slege fast at energipolitikken skal byggje på at miljømåla vil bestemme produksjonsmoglegheitene, og at det er nødvendig å føre ein aktiv politikk for å avgrense veksten i energibruken. Regjeringa vil auke tilgangen på energi gjennom å satse på nye miljøvennlege energiformer. Enova SF skal medverke til å oppfylle nasjonale energi- og miljømål, og spelar gjennom tilskotsordningane sine ei sentral rolle i arbeidet med å auke bruken av ny fornybar energi. Regjeringa vil styrkje satsinga på fornybar energi. Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med nye energikrav til bygningar. Eit framlegg som vart sendt på høyring i mai 2006 inneber om

lag 30 pst. skjerpning av energikravet i høve til dagens nivå.

Eit anna viktig område for Regjeringa er utvikling av teknologi som reduserer utsleppa av CO₂ og andre klimagassar. 1. juli 2004 vart gassteknologifondet oppretta. Fondet blir forvalta av Gassnova som koordinerer statleg satsing og støtte til utvikling av miljøvennlige, framtidsretta og kostnadseffektive gasskraftteknologiar. Gassnova skal gi støtte til prosjekt som i utvikling ligg mellom forskning og kommersielle anlegg, t.d. pilot- og demonstrasjonsanlegg.

Målet er at CO₂ frå Kårstø-anlegget skal fjernast innan 2009. I tilleggsbudsjettet (St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006)) har Regjeringa uttalt at den vil samarbeide med utbyggarane av gasskraft om anlegg for CO₂-fangst, og medverke økonomisk til at dette kan gjennomførast så snart som mogleg. Regjeringa ønskjer å opprette ei kjede for CO₂ med tanke på at CO₂ som blir separert frå store punktkjelder, f.eks. gasskraftverk, kan deponerast i geologiske strukturar under havbotnen på ein sikker og miljøforsvarleg måte eller nyttast til auka oljeutvinning. Regjeringa vil mellom anna medverke til kunnskapsutveksling om denne teknologien og arbeide vidare med å utvikle gode miljøvise rammer for slik lagring i nasjonale og internasjonale fora der spørsmålet blir diskutert, slik som i OSPAR og i Londonkonvensjonen. Ein viser elles til nærare utgreiing om verkemiddel knytte til energi og CO₂-handtering i St.prp. nr. 1 frå Olje- og energidepartementet.

Lågutsleppsutvalet la frem si utgreiing 4. oktober 2006. Blant anna på grunnlag av konklusjonane til utvalet vil Regjeringa vurdere langsiktige nasjonale mål for reduksjon i klimagassutslepp.

Det er Regjeringas ambisjon at kommunane skal byggje opp igjen eigen kompetanse innafor natur- og miljøvern. Det er i dag til dels store skilnader mellom kommunane på dette området. I ein rapport frå 2005 utarbeid av Cicero på oppdrag frå Miljøverndepartementet, vert det vist eit vesentleg potensial for reduksjon av utslepp av klimagassar gjennom ein mer aktiv bruk av kommunale verkemiddel. Miljøverndepartementet tek sikte på å komme tilbake til dette spørsmålet mellom anna i stortingsmeldinga om sektorvise klimahandlingsplanar neste år. I 2006 starta Miljøverndepartementet eit arbeid med å vurdere om relevant lovverk og administrative ordningar i tilstrekkeleg grad tek omsyn til den klimapolitiske utfordringa. Regjeringa legg òg opp til eit breiare folkeleg engasjement i klimapolitikken. Ein klimainformasjonskampanje er tenkt inn i eit breiare informasjonsarbeid.

Den venta utviklinga i utsleppa gjer at Noreg må kjøpe kvoter gjennom Kyotomekanismene. På Finansdepartementet sitt budsjett er det satt av 100 mill. kroner til løyving og 100 mill. kroner i fullmakt til å inngå avtaler om kjøp av klimagasskvoter under Kyotomekanismene i 2007.

Regjeringa har styrkt og fokusert den nasjonale klimavitenskaplege forskinga på område av spesiell verdi for Noreg. Satsinga er retta mot forskingsmiljø på eit høgt fagleg nivå, som gjennom kvalitet og val av fordjupingsområde kan få fram resultat av spesiell verdi for problemforståing og politikktutforming, både nasjonalt og internasjonalt. Bl.a. er forskning rundt den regionale klimautviklinga, arktisk klimaforskning og forskning på utvikling av strategiar for tilpassing til klimaendringar prioriterte.

Noreg har lange tradisjonar, høg kompetanse og eit særskilt ansvar for å vere eit føregangsland innan forvaltning, forskning og samarbeid i nordområda. Arktisk Råds utgreiing om konsekvensar av klimaendringar for natur og samfunn i Arktis (Arctic Climate Impact Assessment, ACIA) vart lagt fram i Arktisk Råd hausten 2004. Studien syner at klimaendringane i Arktis allereie er ein realitet og at dei skjer raskare enn i andre delar av verda, noko som vil få alvorlege konsekvensar.

Regjeringa ser ACIA-studien som starten på eit langsiktig nasjonalt og internasjonalt arbeid for å betre kunnskapen om klimaendringar og prosessar i Arktis. ACIA-arbeidet vil bli ført vidare nasjonalt gjennom oppfølgingsprogrammet NorACIA. Målsetjinga for programmet er å gi ein heilskapleg analyse og vurdering av konsekvensane av klimaendringar i Noreg og tilrå tilpassingstiltak. Det skal lagast ein rapport som skal vere ferdigstilt i 2009. Formidling og rådgiving er andre viktige delar av programmet. Noreg vil òg arbeide for at det blir laga ei ny utgreiing av klimaendringar i Arktis under Arktisk Råd til 2010. Rapporten bør inkludere mogelege tiltak for tilpassing til klimaendringar og tiltak for å avgrense utsleppa av klimagassar i nordområda. I Soria Moria-erklæringa er det lagt til grunn at det skal lagast ei eiga utgreiing som ser på konsekvensane av global oppvarming for miljøet og naturressursane i Barentshavet. Regjeringa tek sikte på at det blir laga ei slik særskilt utgreiing som del av NorACIA.

Hovudvekta av klimaforskinga er samla i eit stort klimaforskningsprogram, NORKLIMA, som starta i 2004. Programmet dekkjer forskning både om klimaendringar og økologiske og samfunnsrelaterede konsekvensar av dette. Programmet omfattar òg forskning på tilpassingar til klimaendringar. Regjeringa vil leggje vekt på å spreie oppdatert informasjon om klimapolitikken og utviklinga i dei internasjonale klimaforhandlingane. Den

faglege informasjonen om klimaspørsmål og prosjekt skjer gjennom SFT og andre direktorat. I tillegg blir det gitt støtte til CICERO, Senter for klimaforskning, for å styrkje informasjonsarbeidet på klimaområdet.

Tilpassing til klimaendringar

Miljøverndepartementet har saman med dei andre departementa starta arbeidet med å førebu ein strategi for tilpassing til klimaendringar i Noreg. Samfunnstryggleik og beredskap står sentralt i dette arbeidet. Miljøverndepartementet samarbeider derfor nært med Justis- og politidepartementet. Stortinget har bede Regjeringa setje i verk eit arbeid med å få oversikt over moglege konsekvensar av klimaendringar, og fremje ei sak for Stortinget om aktuelle tiltak for å avgrense effektane av klimaendringar innafor alle samfunnssektorar (Jfr. Oppmodningsvedtak nr. 75, 2004). Noreg har òg gjennom FN's klimakonvensjon forplikta seg internasjonalt til å utarbeide strategiar og gjennomføre tiltak for tilpassing til klimaendringar.

Klimaendringar vedkjem mange samfunnssektorar på nasjonalt og lokalt nivå. Dei ulike sektorstyresmaktene i Noreg har gjennom sitt eige lovverk ansvar for å tilpasse si eiga verksemd til dei utfordringane som følgjer av klimaendringar. Dei har òg ansvar for å skaffe seg nødvendig kunnskap om moglege konsekvensar av klimaendringar for si eiga verksemd. Fleire sektorstyresmakter har allereie arbeidd lenge med å tilpasse verksemda si til moglege klimaendringar, mens andre enno har ein del arbeid å gjere. Det gjenstår òg arbeid med å samordne kunnskap, utgreiingar og tiltak på tvers av sektorar.

Regjeringa tek effektane klimaendringar kan ha for samfunnet på alvor, og vil i 2007 styrkje arbeidet med tilpassing til klimaendringar. Miljøverndepartementet vil, saman med Justis- og politidepartementet, særleg leggje vekt på å betre samordninga på tvers av sektorane og forvaltningsnivå i tilpassingsarbeidet. Dette arbeidet vil bli lagt opp på ein måte som gjer det lettare å fremje og gjennomføre tiltak som vedkjem fleire sektorar. Det er òg lagt stor vekt på å innhente og formidle kunnskap og informasjon mellom aktørane. Regjeringa vil velje ein struktur på arbeidet som sikrar god og effektiv dialog og handling på tvers av sektorane og forvaltningsnivåa.

Miljøverndepartementet vil òg arbeide målretta med å vurdere sårbarheit og leggje til rette for tilpassingstiltak innafor sitt eige ansvarsområde. Endringar av klima har til dømes betydning for arealplanlegginga etter plan- og bygningslova. Farane for flaum, ras og sterk vind vil ha betydning for

lokalisering av busetnad og infrastruktur. Det er derfor viktig at omsynet til samfunnstryggleiken i forhold til klimaendringar blir innarbeidd i arealplanlegginga i kommunane. Plikt til å gjennomføre risiko- og sårbarheitsanalysar vil bli foreslått i ny plandel til plan- og bygningslova.

Etablering av verneområde er ein grunnpilar i arbeidet for å bevare det biologiske mangfaldet i Noreg. I arbeidet med å gjennomføre dei planlagte verneplanene vil det bli teke omsyn til klimaendringar, og det vil bli lagt vekt på å sikre tilstrekkeleg store område som, dersom det er mogleg, inneheld økologiske gradientar som gir ei ekstra forsikring for artar i eit endra klima.

Det er sett i gang ei evaluering av verneområde i Noreg, og Direktoratet for naturforvaltning vil òg vurdere kor robuste verneområda er i forhold til klimaendringar, og vurdere metodar for oppnå økologiske korridorar mellom utvalte verneområde.

Nye artar vil komme til Noreg som følgje av klimaendringar. Slike artar som vandrar nordover kan karakteriserast som nye artar, og må ikkje forvekslast med introduserte framande artar, sjå omtale i kap 5. Miljøverndepartementet vil følgje utviklinga og vurdere relevante forvaltningstiltak.

Auka CO₂-konsentrasjon i atmosfæren medfører forsuring av havet. Dei økologiske verknadene av dette er lite undersøkte, men det er bl.a. venta at forsuringa kan ha innverknad på skaldanning hos korallar og skaldyr. Det er behov for meir kunnskap om verknadene og Noreg har sett fokus på desse problemstillingane i det internasjonale samarbeidet om klimaendringar og om vern av det marine miljøet, bl.a. i FN's Klimapanel (IPCC) og Konvensjonen om vern av det marine miljøet i det nordaustlege Atlanterhavet (OSPAR-konvensjonen).

Venta klimaendringar i kombinasjon med forureining vil truleg medføre auka miljøkonsekvensar på fleire måtar, bl.a. når klimaeffektane rammar eit allereie belasta økosystem. Auka nedbør og milde vintrar aukar tilførsla av forureiningar og næringsstoff. Kombinert med auka sommartemperatur i sjøen, kan dette slå ut artar som er følsame for temperatur og forsterke effektane av forureining. Mykje tyder på at det er klimaendringar kombinert med forureining som er årsaka til den sterke nedgangen i sukkertareskogen som er observert langs Skagerakkysten og vidare opp til Hordaland. Dette kan få konsekvensar for det marine miljøet elles, fiskeresursar og kystsamfunn. SFT har i 2005 og 2006 arbeidd med å kartleggje omfanget av og årsakene til nedgangen i sukkertareskogen. Dette arbeidet vil bli styrkt i 2007, bl.a. med større fokus på kjeldene til problema og identifisering av moglege tiltak.

Auka frekvens av ekstreme nedbørforhold vil òg påverke avløpssystema og avfallsdeponi og medføre mogleg lokal forureining av resipientar. Det blir derfor arbeidd med kva ytterlegare krav som må stillast til infrastrukturen og oppfølging/overvaking for å redusere risiko for forureining.

Klimaendringar kan òg endre effektane både av langtransporterte og lokale luftforureiningar. Eksempel på dette er at konsentrasjonen av bakkenært ozon og partiklar i stor grad blir påverka av lokalklimatiske forhold og at endra temperatur-, vind- og nedbørforhold kan endre transportmønsteret for langtransporterte forureiningar og avsetninga av desse. Ny kunnskap på dette området vil igjen kunne få betydning for prioriteringane i det nasjonale og internasjonale arbeidet med å redusere luftforureiningar.

Regjeringa viser til Stortingets oppmodingsvedtak nr. 75, 2004 og gjer i det vidare greie for arbeidet med å kartleggje sårbarheit for klimaendringar og høve til tilpassingar i dei ulike sektorane.

Sårbarheit for klimaendringar i ulike sektorar og deira høve til tilpassing

1. Endra effektar av forureiningar

Klimaendringar i kombinasjon med forureining er venta å medføre auka miljøkonsekvensar på fleire måtar. Auka temperatur i luft og sjø, auka nedbør og frekvens av kraftige regnfall, auka stormfrekvens og endra vindforhold kan ha alvorlege miljøeffektar bl.a. ved at eksisterande miljøbelastningar blir forsterka. Når klimaeffektane rammar eit allerede belasta økosystem, kan det utløyse raske endringar som dels kan vere vanskelege å føreseie.

Auka nedbør og auka frekvens av kraftige regnfall er venta å auke avrenninga og tilførsla av forureiningar og næringsstoff. Dette kombinert med auka sommartemperatur kan forsterke effektane av forureining og eutrofiering i vassdrag og i sjøen. Eit eksempel på omfattande endringar er den sterke nedgangen i sukkertareskogen som er observert langs Skagerrakkysten og vidare opp til Hordaland. Dersom klimaendringar medfører endra vind og straummønster i havet eller langs kysten, kan dette òg medføre endringar i dei langtransporterte forureiningane (næringsstoff, miljøgifter, partiklar) til norske hav- og kystområde.

Den aukande CO₂-konsentrasjonen i atmosfæren medfører òg ei direkte forsuring av havet. Dei økologiske verknadene av dette er nærare omtalt under pkt. 2 Biodiversitet og habitat. Meir ekstremvær kan gi auka frekvens av sjøsaltepisodar som verkar forsurende i vassdrag og kan gi fleire episodar med fiskedød (ein slik episode fann stad i januar 2005 i Mandalselva).

Klimaendringane kan endre forureiningssituasjonen på fastlandet og påverke den lokale luftkvaliteten ved at dei påverkar danninga og spreinga av viktige forureiningskomponentar. Eit eksempel på dette er at konsentrasjonen av bakkenært ozon og partiklar i stor grad er påverka av lokalklimatiske forhold. Temperatur, nedbør og vindforhold er viktige drivande krefter mht. danning, levetid og spreining av bakkenært ozon og partiklar, men verknadene av dette i Noreg er til no lite studert. I område der ein får tørre og varme somrar kan desse effektane potensielt gi ei kraftig forverring av forureiningssituasjonen, til dømes på kontinentet der den tørre og varme sommaren i 2003 medførte sterk auke i konsentrasjonen av bakkenært ozon. Også andre luftforureiningar kan bli påverka. Vidare kan endra temperatur-, vind- og nedbørforhold endre transportmønsteret for langtransporterte forureiningar og nedfallet av desse.

Generelt er det behov for meir kunnskap om årsak-verknadsamanhengar på alle dei områda som er nemnde ovanfor. Denne kunnskapen må komme gjennom forskning og overvaking. Det viktigaste tilpassingstiltaket vil vere å avgrense forureiningar til luft, sjø og ferskvatn, dels gjennom nasjonal innsats og dels gjennom styrkt internasjonalt samarbeid om tiltak for å avgrense utsleppa av langtransporterte forureiningar på dei respektive felta. Vidare vil utforminga av arealbruken bl.a. langs vassdraga og i landbruket vere viktig. Det er behov for forskning om moglege reparerende tiltak og høve til tilpassingar. Det kan vere aktuelt å vurdere tiltak for å redusere avrenninga bl.a. gjennom tiltak i landbruket, annan arealbruk og tiltak i dei store vassdraga for å redusere erosjonssituasjonar. Ein del av konsekvensane kan likevel vere umoglege å unngå utan at klimaendringane blir avgrensa.

2. Biodiversitet og habitat

Ulike klimaendringar er venta å ha mange påverknader på forskjellige naturtypar og habitat.

Terrestriske naturtypar

Endring av klima kan på lang sikt ha betydning for naturtypar, både i forhold til endring av naturtypar, men òg i deira fordeling i landskapet og geografisk. Endringar i klima, om det gjeld nedbørsforhold, temperatur eller vind, gir endra vekst- og levetid for plante- og dyrearter. Dei fleste arter vil respondere på klimaendringar med tilpassing eller flytting, mens i nokre tilfelle kan arter vere truga av utrydding, f.eks. dersom det ikkje finst eigna levestader å flytte til.

Oppvarming vil medføre auka innvandring frå sør av arter som bevegar seg nordover og frå lågareliggjande til høgareliggjande område. Uavhengig av type klimaendring avheng sjansen til å overleve for dei artene som blir pressa ut av eit område om det er eigna habitat å flytte til, og om det finst eigna flyttevegar. Pågåande endringar i bruk av areal og oppstyking av habitat kan gjere dette endå vanskelegare. Mot nord og mot fjellet kan det bli mangel på eigna habitat, og arter som er tilpassa slike leveområde risikerer å gå tapt.

Meir nedbør, som for store delar av vest-Noreg, vil i tillegg til å endre dei mikroklimatiske forholda til mange arter òg ha stor innverknad på avrenningsforhold og erosjon. Dette vil ha spesielt store effektar i samband med ekstremvær (sjå meir under).

Basert på oppdaterte klimascenario er det rekna ut at 15-39 pst. av landlevende arter globalt sett er direkte utryddingstruga innan 2050. For Noreg vil truleg eit auka tal artar, ved auka innvandring frå sør, medføre ei stor endring av naturen. Det er god grunn til å tru at vedvarande og større klimaendringar vil kunne ha stor effekt på det biologiske mangfaldet og dei økosystemtenestene naturen leverer (mat, fôr, opplevingar/rekreasjon, vassreining, frøspreiing, pollinering etc.), både på sikt og i forhold til meir ekstremvær. Nordgrensa for mange arter og populasjonar, naturtypar, driftsformer og tilhøyrande kulturmarkstypar finst i Noreg. Det gir oss eit internasjonalt ansvar for å forvalte dei på ein ansvarleg måte.

Endringar i vekstsesongens lengde og når våren kjem har spesielt stor og merkbar innverknad på naturen. Frå 1982 til 1999 er vekstsesongen generelt blitt lenger i Noreg, opp til 4 veker langs kysten. Tidleg start på våren medfører tidlegare vekststart, at trekkjande arter kjem tidlegare, og at blomstring eller egglegging skjer tidlegare for mange arter. Dei økologiske konsekvensane av dette er lite kjent. Nokre stader, i nord og i nokre fjellområde, har vekstsesongen blitt kortare, truleg pga. meir snø om vinteren som smeltar seint.

Små naturreservat vil vere langt meir sårbare for auka frekvens av ekstremvær enn større reservat. Ekstremsituasjonar kan f. eks. blåse ned ein barskog. I utgangspunktet er dette ei naturleg hending og ikkje noko som har betydning for verneverdiar. Men mindre reservat som ligg som ei øy i eit kulturlandskap eller intensivt drive skoglandskap, vil vere sårbare for slike katastrofar då naturleg heimehøyrande arter kan få problem med gjenkolonisering. Større verneområde og/eller nettverk av mindre verneområde vil demme opp for eventuelle følgjer av hyppigare ekstremvær.

Ferskvatn

Effekten av auka temperaturar på økosystema i ferskvatn vil vere auka overflatetemperaturar i innsjøane og kortare periodar med isdekke. Ein større del av innsjøane vil bli isfrie heile året. Elvane vil òg generelt få høgare vass temperaturar. Dette vil påverke utbreiinga av arter ved at dei som er avgrensa av låg temperatur vil få nordgrensa flytt og gå lenger til fjells. Arter som vandrar inn sørfra vil lettare kunne spreie seg til større område.

Eit forhold som kompliserer temperaturbiletet i ferskvatn er effekten av auka nedbør i høg fjellet og auka akkumulering av snø gjennom vinteren. Dette vil kunne forlenge «vintersesongen» i fjellet med lengre isleggingsperiode på innsjøar og elvar i høg fjellet. I låglandet kan dette føre til lengre periodar med tilførsel av kaldt smeltevatn og dermed lågare temperaturar i ein del elvar og innsjøar. Ein truleg konsekvens av klimascenaria vil òg vere større eutrofieringsproblem i ferskvatn i nokre område.

Marint

Havet vil i løpet av dette hundreåret endre seg signifikant som ei følgje av klimaendringar. Eit komplisert samspel av indirekte effektar på det marine miljøet og marine organismar vil finne stad via ei endring i havtemperatur, havnivå, vindpåverknad, endringar i avrenning frå landområde, utbreiing av is og moglege endringar i havstraumar og plassering av dei oseaniske frontane. Frontane fungerer som naturlege barrierar for fleire marine arter.

Temperaturauken dei siste åra har ført til mellombels eller permanent innslag av «nye» arter i farvatna våre. Frå 1970 til 2000 er det rapportert om minst 75 nye arter på norskekysten, og børstemarkane (polychaetene) og svampane dominerer. Det varmare klimaet har òg ført til innvandring av ei rekkje arter plankton som radikalt kan endre næringskjeda og næringsrunnlaget for fisk. Varmare vatn kan òg føre til at ein del av dei mange framande artene som blir spreidde med ballastvatn, og som tidlegare ikkje overlevde pga. kaldt klima, no overlever. Ein annan effekt av temperaturauke er endringar i utbreiinga av fiskebestandar. På den andre sida kan auka sommartemperatur i sjøen, kombinert med auka avrenning, både slå ut arter som er følsame for temperatur og auke eutrofieringa. Dette kan ha klare effektar for det marine miljøet.

Auka CO₂-konsentrasjon i atmosfæren vil ikkje berre føre til auka temperatur, men òg til forsuring av havet. Sjølv moderat forsuring vil ha betydning

for skaldanning hos ein serie marine organismar. Kalkskala kan bli tynnare eller dannast langsammare, eller ikkje i det heile teke. Organismar med kalkskal har vesentleg betydning for vertikal transport til djuphavet, og forsuring kan føre til at denne transporten blir redusert. Generelt kan strukturen av store marine økosystem komme til å endre seg.

Vidare har fleire organismar terskelverdiar for kva pH-verdi dei kan tole. Førebels er ikkje pH venta å bli så låg at det vil gi akutte problem for organismar som fisk, men egg og larver ser ut til å bli påverka.

3. Jordbruk

Ein moderat temperaturauke vil truleg ha positive effektar på produksjonen av visse avlingar fordi det vil forlengje vekstsesongen i store delar av landet. Forlengta vekstsesong vil gjere det mogleg å hauste meir varmekjære nyttevekstar (mais, større spreining av kveiteproduksjon etc.). Det kan òg bli mogleg å introdusere nye grøder.

Men ein må òg vente at klimaendringar kan ha negative effektar for landbruket. Auke av kraftig nedbør kan gi problem f. eks. i samband med innhausting. Samtidig kan det gi problem med større avrenning og erosjon. Auka nedbør kan overskride evna i jordsmonnet til å absorbere fukt og dermed føre til tap av jordbruksjord og auka overflateavrenning.

Auka temperatur og nedbør kan òg gi auka problem med både eksisterande og nye skadedyr og plantesyjukdommar.

4. Skogsbruk

Skogsbruket vil truleg ha fordel av klimaendringane ved at ein høgare konsentrasjon av CO₂ i lufta og høgare temperaturar vil kunne auke produksjonen. Med ein temperaturauke på 3 °C er det estimert at skogsområde kan bli utvida 250 km mot nord og 500 m lenger opp over havoverflata. Eit varmare klima vil òg kunne endre samansetnaden av skogen. Dei artene som er mest tilpassingsdyktige vil vinne fram. Ei mogleg utvikling er at bartre vil erstatte fjellbjørk i lågare fjellområde, mens fjellbjørka vil flytte seg oppover.

Generelt vil både skogområde og produksjonen frå skogsbruk kunne auke som konsekvens av klimaendringar, men det kan òg bli auka problem med f.eks. øydeleggingar i samband med ekstremværsituasjonar, auka problem med skadedyr og sjukdommar. Skogbrukssektoren kan òg få problem med at nokre arter har vanskeleg for å tilpasse seg. På grunn av skogen si lange omløpstad, vil dagens val av treslag tole dei klimaendringane

som vil komme dei næraste 70-100 åra. Skog som har vanskeleg for denne tilpassinga vil mellom anna innebere redusert trekvalitet. Klimaendringane kan òg medføre vanskelegare arbeidsforhold med mellom anna mindre snø og frost.

5. Fiskeri og fiskeoppdrett

Det er eit stort behov for ytterlegare forskning på konsekvensane av klimaendringar for fiskeria. Endringar i samansetnaden av arter i forskjellige havområde er moglege konsekvensar av ein temperaturauke med tilhøyrande endringar av næringskjeda i havet. I nokre område kan den kommersielle verdien av fiskeartene bli redusert, mens den i andre område kan stige. I tillegg til geografisk fordeling vil klimaendringar òg kunne påverke rekruttering og vekst hos fisk. Ein veit svært lite om kva betydning «nye» arter som blir introduserte på grunn av klimaendringar har for eit økosystem.

For fiskeoppdrettsnæringa er det mogleg at eit varmare klima kan gi grunnlag for oppdrett av nye arter med ein økonomisk gevinst. Områda som har dei mest optimale forholda for oppdrett av laks vil truleg forskyve seg nordover når temperaturen i vatnet stig. Samtidig er det ein risiko for at eit varmare klima vil føre til auka frekvens av giftige algar, nye parasittar og nye sjukdommar. Høgare frekvens av ekstremvær kan òg eventuelt føre til auka problem med teknisk utstyr.

6. Infrastruktur og bygningar

Meir nedbør og høgare frekvens av ekstremvær kan føre til høgare kostnader ved bygging, vedlikehald og reparasjon av infrastruktur og bygningar.

Den venta auken i nedbørsmengd og vind og meir hyppig ekstremvær må takast med i planlegginga av nye bygningar og infrastruktur. Material og strukturar må vere dimensjonerte for at klimaet vil endre seg. Ved plassering av nye bygningar må ein eventuelt auka risiko for flaum og ras pga. av klimaendringar takast med i vurderinga.

Risikovurderingar for ras og flaum kan ikkje baserast på historiske data. Desse vurderingane må ta omsyn til dei venta endringane i klimaet.

Heller ikkje skredvarslingar kan lenger berre baserast på historiske data. Dei må ta i betraktning at klimaet er under endring. Vidare vil auka frekvens av flaum og sørpeskred kunne gi problem på nye stader. Dette inneber at utforming av sikrings tiltak i framtida må gjerast med tanke på endringar i skredfrekvens og skredtype, samtidig som sikringstiltak som er bygde tidlegare kan vise seg å vere utilstrekkelege. Det vil òg kunne oppstå eit

behov for oppdimensjonering av dreneringa. Auka risiko for ras og flaum vil òg føre til meir stenging av vegar og annan infrastruktur, som igjen kan føre til økonomiske tap. Enkelte mindre samfunn risikerer å bli isolerte i kortare periodar, spesielt i vinterhalvåret, fordi vegar må stengjast.

Vegdirektoratet har starta eit prosjekt til vurdering av konsekvensane av klimaendringar for vegsektoren. Dette vil i framtida få direkte innverknad på Vegdirektoratets retningslinjer for bygging, drenering og vedlikehald av vegnettet.

Jernbaneverket arbeider òg med å betre varslingsystema sine for ekstremvær og rasfare. Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE) arbeider for å vidareutvikle sine simuleringsmodellar for flomvarsling og styrker innsatsen innan kartlegging av faresoner langs vassdrag. Disse gir viktig informasjon til plan- og bygningsstyresmakter og utbyggerar for å sikre mot underdimensjonering og feilplassering av viktig infrastruktur. NVE stiller krav til tryggleiken ved dammer og andre vassdragsanlegg og fører tilsyn med planlegging, iverksetting og drift av anlegga. NVE må kontinuerlig ta omsyn til den auka faren for hyppigare og større flaumar, samt fleire skred langs vassdraga i planlegginga av miljø- og tryggingstiltak.

Store delar av den norske kysten er òg sårbar for klimaendringar. Ei generell vasstandsheving vil ha betydning f.eks. i samband med dimensjonering av kronehøgder på moloar og høgda på kaianlegg. Bølgjeauke vil først og fremst ha betydning dersom høgare vasstand slepp større bølger mot konstruksjonar før bryting. Dessutan vil botntopografien sin innverknad bli endra når vassnivået aukar, noe som kan medføre høgare eller lågare bølger. Utrekna vasstandsauke og bølgehøgde blir lagt inn i Kystverkets modellar for å ta omsyn til endringar i vassdjupner i skipsleier og kva effektar dette vil ha på bølgene.

Ekstremvær vil kunne vere ein risikofaktor for skipsfarten, bl.a. ved at fleire skip kan komme i vanskar. For å unngå kritiske situasjonar er værvarsling og bølgevarsling viktig for drift av skipa. Jo betre denne varslinga er, desto betre høve har skipa til å unngå ekstremvær.

Innan avløpssektoren kan auka frekvens av ekstreme nedbørforhold gi auka overvassvolum, og flaum kan setje reinseanlegg ut av spel. Krav til registrering av overløpssituasjonar i tettbygde strøk vil gi kunnskap om kor vidt dette fører til auka utslepp. Moglege tiltak er bl.a. auka separasjon av overvatn frå spillvatn og eigne infiltrasjonssystem for overvatn. For avfallsdeponia vil auka vassgjennomstrøyming som følgje av auka nedbør og kraftige regnfall kunne auka forureininga i sigevatnet. Det er til no ikkje stilt spesifikke klimakrav

til deponia, men strengare krav til vasshushaldet, botntetting og reinsing av sigevatn vil gjere det lettare å ha kontroll på forureiningssituasjonen og vurdere behovet for ytterlegare reinsekav. Deponi for spesialavfall kan bli påverka av meir ekstremvær (springflod, stormar, auka avrenning).

7. Lokal planlegging, samfunnstryggleik og beredskap

Gjennom arealplanlegging etter plan- og bygningslova skal styresmaktene ta stilling til kva bruk som skal tillatast på eit areal og vilkåra for arealbruken. Endringar av klima kan bety større uvisse og behov for andre avgrensingar på kva slag bruk som bør tillatast enn det som er vanleg i dag. Endringar av klima har derfor *direkte* betydning for arealplanlegginga. Det er farane for flaum, ras og sterk vind som vil ha størst betydning for lokalisering av busetnad og infrastruktur.

Det er vidare svært viktig at omsynet til samfunnstryggleiken i forhold til klimaendringar blir innarbeidd i arealplanlegginga i kommunane. Plikt til å gjennomføre risiko- og sårbarheitsanalysar vil bli foreslått i ny plandel til plan- og bygningslova.

Viktig for å lykkast i ein tilpassingsstrategi er å utvikle og utvide det planleggingsverktøyet vi i dag har.

Ansvar for arealplanlegginga er i utgangspunktet tillagt kommunane. For å utøve ansvaret sitt er kommunane avhengige av tilgang på oppdatert informasjon om risikoen i aktuelle utbyggingsområde. Hovudutfordringa i forhold til planarbeidet er å få gjort den kunnskapen som finst tilgjengeleg på ein føremålstenleg måte overfor planstyresmaktene i kommunar og fylkeskommunar. Kommunane sit inne med mykje erfaringsmateriale på dette området, men er òg avhengige av ny kunnskap frå andre styresmakter med spesialkompetanse på området. Flaumsonekartlegging og kartlegging av område som er utsette for ras/skred er viktige tiltak for å gjere samfunnet meir robust i forhold til klimaendringar. Fylkesmennene vil ha ei særleg oppgåve i å formidle ny kunnskap til kommunane og varsle kommunane når dei får seg framlagt planutkast som ikkje tek nok omsyn til tryggleiken.

NVE har gjennom fleire år utvikla farekart for kvikkleireskred og flomsonekart (Program for økt tryggleik mot leirskred og Flomsonekartprosjektet). Endra nedbørsmønster som følgje av klimaendringar har òg auka merksemda om faren for flomskred innan faresonekartlegginga. Denne informasjonen er viktig for plan- og bygningsstyresmakter og utbyggerar i arealplanlegginga. NVE arbeider med å oppdatere og utvide sin rettleier for arealplanlegging i tilknytning til vassdrag og energi-

anlegg. Rådgeving og rettleiing til kommunane om arealplanlegging, og bistand til planlegging og bygging av tryggingstiltak er viktige oppgåver for NVE.

Klimaendringar kan medføre utfordringar for brannvesenet og sivilforsvaret og deira evne til å handtere auka fare for skogbrann, og elektrisitetsvesenets evne til å handtere fleire skadar på tekniske anlegg. Redningstenestas kompetanse og utstyr må òg tilpassast ein auka frekvens av ekstremvêr. Det er behov for meir kunnskap og spreining av informasjon om klimaendringar innafor både brannvesenet, redningstenesta, elektrisitetsvesenet og sivilforsvaret. Utstyr og ressursmengd innafor dei ulike etatane må tilpassast dei utfordringane som klimaendringane er venta å gi, bl.a. i form av meir ekstremvêr, auka skogbrannfare og fleire skadar på tekniske anlegg.

8. Sjøtryggleik og oljevern

Det har dei siste åra vore ein betydeleg auke i oljetransportane med skip frå Nordvest-Russland, og det er venta ytterlegare auke i denne transporten. Ein annan konsekvens er at om Barentshavet eventuelt blir isfritt i framtida, vil det medføre at Nordaust- eller Nordvestpassasjen vil kunne opnast for skipstrafikk store delar av året. Dette kan føre til ytterlegare trafikkauke, spesielt oljetransport. Det vil auka risikoen for oljesøl langs kysten og vil krevje betre beredskap mot ulykker og betre oljevernberedskap.

I lys av dette vil Regjeringa føre vidare arbeidet med førebyggjande oljevernberedskap og sjøtryggleik som det går fram av St.meld. nr. 14 (2004-2005) *På den sikre siden – sjøsikkerhet og oljevernberedskap*, og bl.a. etablere trafikkentral for Nord-Noreg som bl.a. vil bruke AIS (Automatic Identification system) og etablere seglingsleisystem utanfor territorialfarvatnet på strekninga Vardø-Røst. I tillegg kan Forsvarets overvakingsressursar og det at Forsvaret er til stades i nordområda auka samfunnstryggleiken, spesielt med tanke på miljørelaterte hendingar.

9. Energi og petroleumsverksemd

Endra temperatur- og nedbørsforhold vil særleg kunne påverke vassdraga og kraftproduksjonen, mens endringar i vind- og bølgefjorhold vil kunne få konsekvensar for petroleumssektoren.

Avrenninga vil truleg auke i det meste av Noreg, men endringane varierer med sesongane. Klimamodellar viser ein klar auke i vintervassføring, auka vassføring om våren, spesielt i høgtliggjande område, og redusert sommarvassføring. Endrin-

gane i årsfordelinga av tilsiget skuldast i hovudsak endringar i snømengd og smeltetidspunkt.

I det nordiske forskingsprosjektet Climate and Energy skal Sintef Energi AS køyre utrekningar for energiproduksjon for Norden. I eit tidlegare pilotprosjekt er det funne ein viss auke i energiproduksjonen og reduksjon av fyringsbehovet som følgje av høgare temperatur i scenarieperioden. Med auka vintertilsig og redusert fyringsbehov vil produksjon og forbruk kunne gå betre i takt enn før. Det må likevel påpeikast at variasjonane frå år til år vil vere minst like store i eit framtidig tilsigsregime som i dag, og at alvorleg tørke framleis kan skape problem for energiforsyninga.

Det er betydeleg større uvisse knytt til endringar i førekomsten av ekstreme situasjonar enn i år- og sesongmiddelverdiar. Scenaria indikerer fleire vinterflaumar i låglandet, og at det kan opptre flaum i dei fleste månader i året i mange vassdrag der det tidlegare typisk har vore ein eller to flaumperiodar. Vårflaumen vil komme tidlegare, og kan bli mindre enn før. Store flaumar vil framleis vere sjeldne.

Det er og vil framleis være relativt stor uvisse knytt til scenaria både når det gjeld års- og sesongavløp og frekvensen av og storleiken på flaum og tørke. For å minske sårbarheita er det derfor viktig å ta omsyn til denne uvissa.

Auka frekvens av ekstremvêr vil ikkje vere kritisk for petroleumsinstallasjonar offshore, då dei er dimensjonerte for å tole ekstreme vêrforhold. Men auka frekvens av ekstremvêr kan føre til hyppigare nedstenging av petroleumsproduksjonen, særleg på grunn av høge bølger. Dette gjeld spesielt nokre få botnfesta petroleumsinstallasjonar, der havbotnen søkk og risikoen for å få bølger på dekk er større. Stans i produksjonen gir auka kostnader og tap av inntekter. Auka frekvens av ekstremvêr vil ikkje ha konsekvensar av alvorleg karakter for petroleumssektoren.

10. Helse

Den største helsefaren ved global og lokal oppvarming er rekna å vere auka utbreiing av vektoroverførte sjudommar, dvs. sjudommar som blir overførte av berarar som f.eks. mygg, flått eller sniglar. Den mest alvorlege vektoren for sjudomsframkallande organismar i Noreg er skogflåtten *Ixodes ricinus*. Klimaendringar kan føre til utbreiing i nye område, under dette område som er tettare folkesette. Mildare klima kan føre til at det kjem fleire arter flaggermus til Noreg og dermed auke faren for spreining av rabiessmitte.

Høgare temperaturar og fleire hetebølger kan endre dødstala. Ikkje akklimatiserte personar, eldre og svake er mest utsette ved hetebølger,

særleg når desse kjem rett etter kjølige periodar. Nordmenn er derfor sårbarare. På den andre sida er det tendensar til redusert dødsprosent ved mildare vintrar. Varmare klima vil truleg føre til netto redusert dødsprosent i Noreg.

Det er all grunn til å tru at ekstreme orkanar vil føre til meir ulykker og dødsfall i Noreg. Den auka risikoen for flaum gir òg auka risiko for blanding av kloakk og drikkevatt. Dette kan føre til oppblomstring av diverse infeksjonssjukdommar. Noreg har likevel fordel av eit sterkt helsevesen og gode varslingsrutinar.

11. Forsikring

Forsikringsnæringa kan bli påverka av klimaendringar dersom skadeomfanget aukar. Både kor ofte skadar skjer og omfanget av dei vil kunne få betydning for næringa. Skjer skadetilfella oftare kan forsikringsnæringa søkje dette dekt ved auke i premiar. Aukar skadeomfanget ved naturkatastrofar kan det oppstå behov for strukturelle endringar for å setje næringa i stand til å bere konsekvensane. Det vil kunne vise seg å vere behov for også å forsterke styresmaktenes rolle i å etablere mekanismar for føremålstenleg risikooverføring og leggje til rette for at det blir utvikla alternative mekanismar for risikooverføring.

12. Utanrikspolitikken

I utanrikspolitikken har arbeidet med tilpassingar til klimaendringar i første rekkje vore retta mot å bistå utviklingslanda i deira tilpassingsarbeid. Det har så langt vore avgrensa innsats på dette området, spesielt innan det bilaterale utviklingsarbeidet, og bistandsforvaltninga har avgrensa ressursar til slike formål. Dette heng bl.a. saman med at klimaarbeidet og tilpassingar til klimaendringar så langt ikkje har blitt særleg høgt prioritert i mottakarlanda. Med auka behov for klimatilpassingar i utviklingsland og utvikling av National Adaptation Plans of Action (NAPAs) i dei minst utvikla landa, vil venteleg fokuset på klimatilpassingar i bistandspolitikken auke. Noreg medverkar med betydelege midlar til tilpassingsaktivitetar via multilaterale kanalar, spesielt gjennom klimafonda under Klimakonvensjonen og Den globale miljøfasiliteten (GEF). Arbeidet med UNFCCCs femårige tilpassingsprogram vil truleg gi nyttig informasjon og forslag til tilpassingsstrategiar og tiltak.

Det trengst betre dokumentasjon/analysar av korleis klimaendringar vil påverke utviklingslanda, og kva slag førebyggings- og tilpassingstiltak dei enkelte landa og regionane treng å utføre. Det er òg behov for betre dokumentasjon/analysar av

korleis klimaendringar vil påverke den generelle utviklings- og fattigdomssituasjonen i utviklingslanda, og av behov for tilpassingstiltak for å motverke skadar på miljø, folk (f.eks. helse) og økonomi (f.eks. infrastruktur), som igjen vil kunne medverke til redusert utvikling og auka fattigdom.

Tilpassingstiltak til klimaendringar er del av eit større bilete der støtte til berekraftig utvikling som tek omsyn til miljø, fattigdomsreduksjon og økonomisk utvikling inngår. Det betyr at støtte som først og fremst har som målsetjing å betre landbruksystem, medverke til berekraftig forvaltning av naturressursar, osv. òg vil virke positivt i høve til tilpassing til klimaendringar. Noreg medverkar i dag til tilpassingstiltak i utviklingsland både gjennom multilaterale og bilaterale kanalar.

I nordområda er Noreg engasjert i eit breitt samarbeid mellom styresmakter, forskingsinstitusjonar og andre når det gjeld klimaendringar i nordområda. Arbeidet med ACIA-rapporten (Arctic Climate Impact Assessment) er eit godt eksempel på dette.

13. Arktis

Arktis spelar ei nøkkelrolle i det globale klimasystemet og er eit av dei mest følsame områda for klimaendringar. ACIA-rapporten viser at klimaendringane allereie er ein realitet i dette området. Temperaturauken i Arktis dei siste 50 åra er i gjennomsnitt omlag dobbelt så stor som den globale auken. Denne utviklinga er venta å halde fram. Området er spesielt sårbart, slik at klimaendringane vil ha store økologiske, sosiale og økonomiske konsekvensar.

Klimaendringar i Arktis fører til endringar i isdekke og havstraumar, som i sin tur vil påverke den globale klimautviklinga og forsterke oppvarminga. Den gjennomsnittlege utbreiinga av havis om sommaren er redusert med 15-20 pst. dei siste 30 åra, og denne reduksjonen er venta å akseletere. I yttarste konsekvens kan havisen i Arktis forsvinne heilt i sommarhalvåret innan utgangen av dette hundreåret. Dette vil ha dramatiske konsekvensar for urbefolkninga i desse områda, då det blir færre dyr å jakte på. Mindre sjøis kan føre til at enkelte arter blir utrydda. F.eks. er det lite truleg at isbjørn og ringsel vil overleve som arter dersom sommarisen blir heilt borte.

Klimaendringane fører til endringar i vegetasjon og artsmangfald. Økosystem på land og i havet flytter seg. Nye arter vil vandre inn mot område med temperatur og forhold dei er vant til, mens enkelte arter altså står i fare for å dø ut. Det finst ikkje kaldare område å flytte til. Fleire kystsamfunn i regionen vil bli meir utsette for storm og

kraftige bølger. Auka erosjon kan forsterke skadane av ekstremvær. Smelting av permafrost vil påverke bygningar, vegar og annan infrastruktur og skape nye utfordringar for lokalsamfunn i Arktis. Oppvarminga kjem truleg til å medføre auka transport av miljøgifter til området.

Mindre sjøis opnar nye hamner og skipsleier og vil gjere nye ressursar tilgjengelege (olje, gass, fisk, tømmer). Dette får i sin tur konsekvensar for internasjonal politikk, tryggleik, internasjonale marknader og miljøet. Smelting av permafrost vil påverke transportårer, bygningar og annan infrastruktur.

Urbefolkninga i Arktis står overfor store økonomiske og kulturelle endringar. Klimaendringar vil stille nye krav til overvaking og forvaltning av nordområda, inklusiv Svalbard, f.eks. innan ei næring som turisme.

Det er ingen tvil om at det er eit stort behov for utvikling av tilpassingsstrategiar og -tiltak i regionen innafor fleire sektorar og område. Under den norske formannskapsperioden i Arktisk Råd (2006-

2008) vil dette bli lagt vekt på. Miljøverndepartementet har òg tilpassing som eit hovudpunkt i det nasjonale arbeidet med oppfølging av ACIA-rapporten, og finansierer utgreiingsprosjekt bl.a. innan vurdering av sårbarheit og tilpassingsbehov.

12.2 Nedbryting av ozonlaget

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygje og redusere utsleppa av alle ozonreduserande stoff, bl.a. klorfluorkarbon (KFK), hydroklorfluorkarbon (HKFK), metylbromid og halon. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, bl.a. oppfølging av Montrealprotokollen.

Strategiske mål

Alt forbruk av ozonreduserande stoff skal stansast i tråd med Montrealprotokollen.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Nedbryting av ozonlaget

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
	3.1. Leie det norske arbeidet med å vidareutvikle Montrealprotokollen til framleis å vere eit miljø- og kostnadseffektivt instrument for å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff.	Status i det internasjonale arbeidet: – talet på land som har ratifisert og følgjer opp dei ulike endringane av protokollen – landa si oppfølging av forpliktingane sine.
4. Det skal ikkje vere forbruk av halon, eller av nokon type klorfluorkarbon (KFK), tetraklormetan, metylkloroform og hydrobromfluorkarbon (HBFK).	4.1. Følgje opp bruken av verkemiddel overfor halon, KFK, tetraklormetan, metylkloroform og HBFK.	Reell reduksjon i bruk av KFK og halon.
5. Forbruket av metylbromid skal vere stabilisert frå 1995, og fasa ut innan 2005.	5.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av metylbromid i Noreg, under dette oppfølging av endringar i ozonforordninga frå EU.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av metylbromid.
6. Forbruket av hydroklorfluorkarbon (HKFK) skal vere stabilisert frå 1995, og fasa ut innan 2010 ¹ .	6.1. Leie det nasjonale arbeidet med å vidareutvikle og implementere bruken av verkemiddel for å redusere forbruket av HKFK i Noreg, under dette følgje opp endringar i ozonforordninga frå EU.	Reell reduksjon i produksjon, import, eksport og bruk av HKFK.

¹ Målet er skjerpa som følgje av at Noreg har gjennomført EUs forordning av 2000 om stoff som bryt ned ozonlaget.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 3.1. Leie det norske arbeide med å vidareutvikle Montrealprotokollen til framleis å vere eit miljø- og kostnadseffektivt instrument for å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff.

Internasjonalt er ei av hovudutfordringane å leggje forholda til rette for at utviklingslanda kan bli i stand til å oppfylle forpliktingane sine under Montrealprotokollen. Ei anna hovudutfordring internasjonalt er å utvikle vidare regelverket for å sikre at mål og forpliktingar i protokollen blir effektivt oppfylte.

Det er eit problem at mange land som er partar til Montrealprotokollen, særleg u-land, ikkje har ratifisert alle endringane til protokollen frå 1990, 1992, 1997 og 1999. Det er derfor no diskusjonar om kor vidt ein kan finne måtar å modifisere protokollen på (for eksempel ved å inkludere nye ozonreduserande stoff), utan å gå vegen om lange nasjonale ratifikasjonsprosedyrar.

Arbeidsmåla 4.1. – 6.1. Leie det norske arbeidet med å avgrense utslepp av ozonreduserande stoff og forbruket av desse.

Noreg har oppfylt krava i Montrealprotokollen og gjennomført EU-forordninga om ozonreduserande stoff (forordning (EF) 2037/2000), som for enkelte stoff set strengare mål for utfasing enn Montrealprotokollen. For metylbromid er EUs delmål at bruken skal reduserast med 75 pst. i høve til 1991-nivå innan 1. januar 2003 og 100 pst. innan 1. januar 2005. Bruken av HKFK skal reduserast med 70 pst. i høve til eit nytt basisnivå (som er lik HKFK-bruken i 1989 pluss 2 pst. av KFK-bruken i 1989) innan 1. januar 2004, 75 pst. innan 1. januar 2008 og 100 pst. innan 1. januar 2010.

Noreg ligg godt an til å nå utfasingsmåla for ozonreduserande stoff både under Montrealprotokollen og EU-forordninga. Noreg har ingen produksjon av ozonreduserande stoff. Dei ozonreduserande stoffa som blir brukte er importerte. Unn-

taket er karbontetraklorid som blir danna ved produksjon av vinylkloridmonomer som er eit mellomprodukt ved PVC-produksjon. Det blir importert små mengder KFK, teraklormetan (karbontetraklorid) og 1,1,1-trikloretan (metylkloroform) til analysar som er godkjende som essensiell bruk under Montrealprotokollen. Det vart òg importert 11 kilo metylbromid og 270 tonn HKFK i 2005.

Noreg har i mange år vore i framkant av dei internasjonale føresegnene når det gjeld reduksjon i bruken av dei ozonreduserande stoffa. Målt i ozonreduserande effekt er norsk forbruk av ozonreduserande stoff redusert med meir enn 99 pst. i perioden 1986 til 2005.

Verkemiddel

Finansiering av resultatområde 7, underområde nedbryting av ozonlaget, blir i hovudsak dekt under kap. 1400 og kap. 1441.

Bakgrunnen for dei gode reduksjonsresultata for ozonreduserande stoff i Noreg er at det er teke i bruk ein kombinasjon av verkemiddel som har verka styringseffektivt. Forskrifter, informasjon, frivillige tiltak og samarbeid mellom styresmaktene og bransjane har stått sentralt. Alle dei ozonreduserande stoffa i Montrealprotokollen er no regulerte gjennom forskrift 1. juni 2004 nr. 922 om avgrensing av bruk av helse- og miljøfarlege kjemikalier og andre produkt (produktforskrifta) kapittel 6.

Det nasjonale arbeidet er no retta mot kontroll av at føresegnene blir etterlevde, og overvaking av miljøsituasjonen. Noreg har sett i verk ei ordning med lisensiering for import og eksport av ozonreduserande stoff, slik det er lagt opp til under Montrealprotokollen.

12.3 Langtransporterte luftforureiningar

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygge og redusere utsleppa av svovel, nitrogenoksid, ammoniakk og flyktige organiske sambindingar. I tillegg omfattar det arbeidet med å betre miljøtilstanden, som f.eks. kalking. Meir enn 90 pst. av nedfallet av svovel og nitrogenoksid i Noreg kjem frå kjelder utanfor landegrensene. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, m.a. oppfølging av Konvensjonen om langtransporterte grensekryssande luftforureiningar.

Strategiske mål

Utsleppa av svovel, nitrogenoksid, flyktige organiske sambindingar og ammoniakk skal reduserast, slik at påverknaden av naturen blir halden innfor kritiske belastningsgrenser (tolegrensene i naturen), og slik at mennesket si helse og miljøet ikkje tek skade, i tråd med artikkel 2 i Gøteborgprotokollen.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskrivingTabell 12.3 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7, underområde Langtransporterte luftforureiningar¹

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
	7.1. Leie det norske arbeidet under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining med sikte på å hindre overskridingar av kritiske belastningar.	Del av økosystem i respektive Noreg og heile avtaleområdet som er verna mot overskriding av tolegrensar for forsurening, bakkenært ozon og overgjødsling.
8. Dei årlege utsleppa av svoveldioksid (SO ₂ -utsleppa) skal maksimalt vere 22 000 tonn f.o.m. 2010.	8.1.-11.1 Leie arbeidet med å utvikle og implementere ytterlegare verkemiddel for reduksjon av nasjonale utslepp av SO ₂ , NO _x , VOC og NH ₃ .	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.
9. Dei årlege utsleppa av nitrogenoksid (NO _x) skal maksimalt vere 156 000 tonn f.o.m. 2010. Fram til 2010 skal dei årlege utsleppa ikkje vere større enn nivået i 1987 (dvs. 230 000 tonn).	9.1. Sjå ovanfor.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.
10. Dei årlege utsleppa av flyktige organiske sambindingar (nmVOC) skal maksimalt vere 195 000 tonn f.o.m. 2010. Fram til 2010 skal dei årlege utsleppa ikkje overstige nivået i 1988 (dvs. 252 000 tonn). Dei årlege utsleppa av nmVOC frå heile fastlandet og norsk økonomisk sone sør for 62. breiddegrad skal ikkje overstige 70 prosent av nivået i 1989 (dvs. 191000 tonn).	10.1. Sjå ovanfor.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.
11. Dei årlege utsleppa av ammoniakk (NH ₃) skal maksimalt vere 23 000 tonn f.o.m. 2010.	11.1. Sjå ovanfor.	Utvikling i nasjonale utslepp. Del av utsleppa som er omfatta av verkemiddel og styrken på verkemidla (kr/eining utslepp) i høve til ulike sektorar.

¹ Alle resultatmål reflekterer dei plikter Noreg har teke på seg for dei omtalte stoffa i protokollar under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureiningar, inkludert Gøteborgprotokollen som Noreg har ratifisert, men som enno ikkje har trådd i kraft.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 7.1. Leie det norske arbeidet under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining med sikte på å hindre overskridingar av kritiske belastningar.

Noreg er avhengig av omfattande reduksjonar av utslepp i Europa for å løyse miljøproblema som skriv seg frå langtransportert luftforureining. Det vart vedteke ein protokoll om reduksjon av forsure-

ing, overgjødsling og bakkenært ozon (Gøteborgprotokollen) under ECE-konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining i 1999. 31 statar har underteikna protokollen, mens 20 partar har ratifisert den pr. 1. august 2006. Protokollen trådte i kraft 17. mai 2005, etter at 16 partar hadde ratifisert den.

Protokollen regulerer landa sine utslepp av svoveldioksid (SO₂), nitrogenoksid (NO_x), ammoniakk (NH₃) og flyktige organiske sambindingar

(VOC). Noregs plikter i høve til den nye protokollen er reflekterte i dei nasjonale måla. I 1985 var tolegrensene for forsurening av overflatevatn overskridne på 25 pst. av Noregs areal. Denne delen var redusert til om lag 13 pst. i 2000. Med full effekt av Gøteborgprotokollen vil område med overskridingar av tolegrensar for forsurening bli ytterlegare reduserte. Likevel vil tolegrensene vere overskridne på om lag 7-8 pst. av arealet i Noreg i 2010. Gøteborgprotokollen inneheld ei føresegn om at partane eitt år etter at protokollen trer i kraft bl.a. skal vurdere om forpliktingane er tilstrekkelege til å nå dei langsiktige måla om at forureiningane ikkje skal overstige tolegrensene i naturen for forsurening, overgjødsling og bakkenært ozon. Ein treng omfattande fagleg kunnskap, analysar og overvaking av forureiningsbelastninga og miljøtilstanden for å utvikle effektive internasjonale avtaler som byggjer på tolegrensene i naturen og kritiske belastningsgrenser for menneskeleg helse. Ved revisjon av Gøteborgprotokollen er det òg aktuelt å regulere landa sine utslepp av partiklar som medverkar til helseproblem. Arbeidet med den faglege vurderinga som skal danne grunnlag for ein mogleg revisjon av Gøteborgprotokollen pågår no. Norske fagmiljø og miljøforvaltninga deltek aktivt i dette arbeidet.

Arbeidsmåla 8.1.-11.1. Leie arbeidet med å utvikle og implementere ytterlegare verkemiddel for reduksjon av nasjonale utslepp av SO₂, NO_x, VOC og NH₃.

Det er ifølgje framskrivingane av utsleppa av svoveldioksid (SO₂) rekna med at dei norske utsleppa utan nye miljøtiltak vil vere om lag 25 000 tonn i 2010. Utsleppa var 24 000 tonn i 2005. Dette er ein reduksjon på 4 pst. frå 2004. Noreg overheld den internasjonale forpliktinga for SO₂ som går fram av svovelprotokollen frå 1994. For å overhalde forpliktinga i Gøteborgprotokollen innan 2010 må Noreg redusere utsleppa av SO₂ med om lag 8 pst. i høve til 2005.

På bakgrunn av forpliktinga i Gøteborgprotokollen har Miljøverndepartementet og Prosessindustriens Landsforening (PIL), no Norsk Industri, inngått ei intensjonsavtale om reduksjonar i svovelutsleppa. Då avtala vart inngått forplikta prosessindustrien seg til å redusere dei årlege utsleppa av SO₂ med minimum 5 000 tonn. Prosessindustrien tok òg på seg å leggje fram konkrete forslag til korleis ein slik utsleppsreduksjon kan gjennomførast, og samtidig leggje fram forslag til korleis ein samla reduksjon på 7 000 tonn kan gjennomførast på ein måte som er kostnadseffektiv for Noreg. Utslepp frå den enkelte verksemda blir regulerte i utsleppsøyve frå SFT. Stortinget vedtok på denne bakgrun-

nen å fjerne avgifta for utslepp av SO₂ frå bruk av kol og koks og frå raffineria frå 1. januar 2002. Det er venta at gjennomføring av avtala med Norsk Industri vil sikre at Noreg innfrir kravet i Gøteborgprotokollen om utslepp av SO₂.

Framskrivningar viser at dei årlege utsleppa av NO_x kan ventast reduserte til om lag 203 000 tonn i 2010 med dei tiltaka som er vedtekte til no. I 2005 var utsleppa av NO_x 216 000 tonn. Dette er omlag same nivå som i 2004 og ligg 14 000 tonn under gjeldande internasjonale krav. For å innfri kravet i Gøteborgprotokollen må Noreg redusere utsleppa av NO_x med 28 pst. i høve til 2005. For NO_x-utsleppa er bruken av verkemiddel i dag utforma med utgangspunkt i St.meld. nr. 41 (1994-95) *Om Norges politikk mot klimaendringer og utslipp av nitrogenoksider (NO_x)*. Utsleppa av NO_x frå køyretøy er regulerte gjennom køyretøyforskriftene til vegtrafikklova. Krava er gjort strengare i tråd med utviklinga av EUs regelverk på området. Det vart i 2000 innført differensiert årsavgift på tunge køyretøy etter utsleppa av bl.a. NO_x. Denne ordninga vart i 2006 utvida til å omfatte køyretøy med totalvekt over 7,5 tonn. Låg-NO_x-brennarar blir tekne i bruk ved installering av nye gassturbinar på norsk sokkel der slik teknologi er kommersielt tilgjengeleg. Sjøfartsorganisasjonen i FN, IMO, har vedteke regelverk som set krav til NO_x-utslepp frå skip som er bygde eller oppgraderte 1. januar 2000 eller seinare. Det er naudsynt med strengare verkemiddel for at Noreg skal overhalde NO_x-krava i Gøteborgprotokollen; sjå nærare omtale under «Verkemiddel».

Dei samla norske utsleppa av VOC auka med 33 pst. frå 1990 til 2001. Frå 2001 til 2005 vart utsleppa reduserte med 43 pst. I 2005 var utsleppa av VOC 222 000 tonn. Forpliktinga vår under VOC-protokollen av 1991 tilsvarer 252 000 tonn. Dette inneber at Noreg i 2005 for første gong overheld denne forpliktinga. Noreg har i VOC-protokollen av 1991 ei særskilt forplikting til å redusere utsleppa av VOC frå fastlandet og den økonomiske sona sør for 62. breiddegrad. Dette kravet ligg ein no an til å greie frå og med 2006. For å etterleve forpliktinga i Gøteborgprotokollen må Noreg redusere dei samla utsleppa av VOC med 12 pst. i høve til 2005.

For å redusere utsleppa til eit nivå som er innfor det vi har forplikta oss til internasjonalt, er utslepp av VOC frå lasting og lagring av råolje på sokkelen regulerte gjennom utsleppsøyve etter forureiningslova. Noreg har gjennom forskrifter gjennomført eit EU-direktiv om å redusere VOC-utsleppa frå lagring og distribusjon av bensin frå terminalar til bensinstasjonar, eit direktiv om utslepp av VOC frå bruk av løysemiddel i visse

verksemder og anlegg, og eit anna direktiv om VOC i maling og lakk. Desse krava vil venteleg føre til at Noreg oppfyller VOC-krava både i VOC-protokollen av 1991 og i Gøteborgprotokollen.

Utsleppa av ammoniakk i Noreg auka med om lag 13 pst. i perioden 1990-2005. Auken skuldast i hovudsak auka utslepp av ammoniakk frå landbruket og frå personbilar med trevegs katalysator. Om lag 90 pst. av ammoniakkutsleppa i Noreg skjer i landbruket. Det er venta at utsleppa vil endre seg lite fram mot 2010 utan nye tiltak. For å innfri krava etter Gøteborgprotokollen må Noreg frå 2010 halde dei årlege utsleppa av ammoniakk på same nivå som i 2005.

Verkemiddel

Finansiering av arbeidet under resultatområde 7, underområde langtransportert luftforureining, blir i hovudsak dekt under kap. 1400 og kap. 1441. Kostnader til kalking blir dekte under kap. 1427.

Regjeringa vil føre vidare den aktive medverkningen frå Noreg si side i det omfattande internasjonale samarbeidet knytt til forskning, utgreiing og kartlegging av miljøproblem som skuldast langtransportert luftforureining. Dette arbeidet omfattar bl.a. overvaking, undersøkingar og analyser for å etterprøve at dei protokollane som allereie er i kraft har hatt dei venta miljøeffektane, og som grunnlag for forhandlingar om moglege nye protokollar. Dei nasjonale overvaksingsprogramma, forskingsprogram under Noregs forskingsråd, og Miljøverndepartementets program *Naturens tolegrensar*, er sentrale for å leggje grunnlag for nye avtaler om langtransportert luftforureining. Miljøvernforvaltninga medverkar òg til å finansiere dei internasjonale programma under Konvensjonen om langtransportert grensekryssande luftforureining.

Som grunnlag for val av tiltak og verkemiddel for å overhalde Noregs plikter når det gjeld utsleppsreduksjonar analyserer miljøvernforvaltninga, i samarbeid med andre styresmakter, bl.a. potensialet for utsleppsreduksjonar ved ulike tiltak og verkemiddel, og kostnader ved desse.

Som nemnt over er det naudsynt med strengare verkemiddel for at Noreg skal overhalde NO_x-forpliktinga i Gøteborgprotokollen. I St.meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* vart det gjort greie for kva verkemiddel det er aktuelt å nytte for å innfri denne forpliktinga. Det vart lagt vekt på nye verkemiddel for å redusere NO_x-utsleppa frå både nye og eksisterande skip i norsk innanriksfart og frå fiskefartøy, så vel som frå landbasert industri og energianlegga på sokkelen. Det vart òg lagt vekt på å gi gode insentiv på tvers av sektorar og å leggje til

rette for fleksible løysingar ved gjennomføring av utsleppskrav.

Regjeringa legg stor vekt på at Noreg skal innfri NO_x-forpliktinga innan 2010 og legg fram forslag om å innføre ei avgift på utslepp av NO_x frå 1. januar 2007, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) Skatte-, avgifts- og tollvedtak frå Finansdepartementet.

Avgifta vil omfatte skip, luftfart og dieseldriven jernbanetraffikk med framdriftsmaskineri med samla installert effekt over 750 kW, motorar, kjelar og turbinar i energianlegg med effekt over 10 MW, og faklar. Avgifta vil bli foreslått geografisk avgrensa i tråd med Gøteborgprotokollen. Dette inneber f.eks. at utsleppa frå utanriks sjøfart og utanriks luftfart ikkje blir omfatta av avgifta. For utslepp som blir omfatta av avgifta, vil avgiftsnivået vere styrande for kva slag utsleppsreducerande tiltak som blir utløyste. Samla vil dette omfatte om lag 55 pst. av NO_x-utsleppa. Regjeringa vil vurdere å setje grensene lågare over tid, bl.a. ut frå høvet til å dekkje ein større del av utsleppa. Ein vil òg leggje vekt på å motverke eventuelle tilpassingar til avgifta, og praktiske og administrative forhold.

Regjeringa legg vekt på at utsleppa av NO_x også blir reduserte på den beste måten for samfunnet, og utan at den økonomiske belastninga for næringane blir unødvendig høg. Det blir derfor foreslått betydelege kompensasjonar til næringane som blir omfatta av avgifta. Sjå nærare omtale i dei enkelte departementas budsjett.

Regjeringa foreslår at avgiftssatsen blir sett til 15 kroner pr. kg NO_x-utslepp frå 1. januar 2007. Statens forureiningstilsyns analyse av utsleppsreducerande tiltak indikerer at ein avgiftssats på dette nivået kan føre til utsleppsreduksjonar opp mot 25 000 tonn. Analysane kan derfor tyde på at det er behov for å auke satsen fram mot 2010 for å sikre at krava i Gøteborgprotokollen blir oppfylte. Regjeringa vil i seinare budsjett vurdere utviding av avgiftsområdet og behovet for satsendringar for å sikre best mogleg etterleving av våre forpliktingar. Regjeringa vil følgje utviklinga nøye for å sikre at avgifta og kompensasjonstiltaka medverkar til tilstrekkeleg måloppnåing og overgang til ny teknologi innafor dei aktuelle næringane.

SFT vil få nye oppgåver med å utvikle betre utsleppsfaktorar og medverke i arbeidet med verifikasjon og kontrollar av utslepp. Det er sett av ekstra løyvingar til dette arbeidet.

SFT arbeider no med å fastsetje krav til utslepp av NO_x frå dei stasjonære kjeldene på land og offshore, i tråd med krava som følgjer av EUs direktiv om integrert forureiningskontroll (IPPC-direktivet). Regjeringa vil arbeide med sikte på å foreslå ei miljødifferensiering av årsavgifta for køyretøy med tillaten totalvekt inntil 7,5 tonn i budsjettet for

2008. Ein tek sikte på å differensiere avgifta blant anna etter kva avgasskrav (Euro-krav) køyretya oppfyller. Vektårsavgifta, som gjeld for køyrety med tillaten totalvekt over 7,5 tonn, er allereie i dag differensiert blant anna etter Euro-krav.

Som det går fram av statusbeskrivinga har ein i hovudsak avklart kva for verkemiddel som skal nyttast for å overhalde forpliktingane for SO₂, VOC og ammoniakk. Ein vil følgje utviklinga i utslepp av desse gassane og fortløpande vurdere om det er behov for endringar i verkemidla.

12.4 Lokal luftkvalitet

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebygje og redusere helseskadelege utslepp av dei

stoffa som gir redusert luftkvalitet lokalt. Hovudkjeldene til slike utslepp er vegtrafikk og vedfyring, men andre kjelder medverkar òg. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiv som det mest sentrale.

Strategiske mål

Lokale problem med luftforureining skal førebyggjast og reduserast slik at ein tek omsyn til helse og trivsel for menneska.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.4 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde Lokal luftkvalitet

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
12. Gjennomsnittleg døgnkonsentrasjon av svevestøv (PM ₁₀) skal innan 2005 ikkje overskride 50 µg/m ³ meir enn 25 dagar pr. år og innan 2010 ikkje meir enn 7 dagar pr. år.	12.1.-15.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.	Utslepp av svevestøv (PM ₁₀) og svoveldioksid (SO ₂) frå stasjonære kjelder. Betring av drivstoffkvalitetar.
13. Gjennomsnittleg timekonsentrasjon av nitrogendioksid (NO ₂) skal innan 2010 ikkje overskride 150 µg/m ³ meir enn 8 timar pr. år.		
14. Gjennomsnittleg døgnkonsentrasjon av svoveldioksid (SO ₂) skal innan 2005 ikkje overskride 90 µg/m ³ .		
15. Gjennomsnittleg årskonsentrasjon av benzen skal innan 2010 ikkje overskride 2 µg/m ³ som bybakgrunnsverdi.		

Statusbeskriving

Arbeidsmål 12.1.-15.1. Medverke til å nå dei nasjonale måla for luftkvalitet ved å syte for reduserte utslepp frå stasjonære kjelder og betre miljøkvalitet på drivstoff.

Generelt er den lokale luftkvaliteten i Noreg god, men i nokre større byar og tettstader kan lokale luftforureiningar i periodar gi betydelege helse- og

trivselsproblem. Målingar viser at det nasjonale resultatmålet for svevestøv som gjeld frå 2005 er overskride i fleire byområde i Noreg. Det vart registrert overskridingar i bl.a. Oslo, Trondheim, Drammen, Tromsø, Grenland, Lillehammer og Rana. Det kan òg vere andre, mindre byar som har overskridingar av nasjonale mål. Overskridingane skjer i hovudsak i område langs dei mest trafikkerte vegane. Nivåa for svevestøv vil bli reduserte fram mot 2010, men målet gjeldande for 2010 vil

likevel bli overskride i mange byar og tettstader. Utrekningar viser at i 2003 vart rundt 230 000 menneske i Oslo utsette for konsentrasjonar som var høgare enn det nasjonale målet for 2010. Endå fleire vart utsette for forureining som kan gi helseverknader for spesielt utsette grupper. Det må setjast i verk ytterlegare tiltak for å nå dei nasjonale måla for svevestøv. Utsleppet av svevestøv (PM10) frå stasjonære kjelder (inkludert offshore) er redusert med 11 pst. mellom 1990 og 2004.

Konsentrasjonen av svoveldioksid og benzen i by- og tettstadsluft vil truleg vere innafor dei nasjonale måla i respektive 2005 og 2010. Det nasjonale målet for svoveldioksid for 2005 blir sett på som oppnådd i byar og tettstader, med unntak av nokre industriadar. Utsleppet av SO₂ frå stasjonære kjelder er redusert med 50 pst. frå 1990 til 2004. Då det framleis førekjem overskridingar av det nasjonale målet enkelte stader blir målet vidareført.

Vegtrafikk er den dominerande kjelda til lokal luftforureining. For NO₂-konsentrasjonar i byar og langs vegar er eksosgassar frå vegtrafikk hovudkjelda. Likevel er utsleppa av NO_x frå vegtrafikk redusert med 47 pst. frå 1990 til 2004 som følgje av innførte avgasskrav. Vegtrafikken er òg ein hovudbidragsytar til partikkelforureining gjennom eksosgassar og vegslitasje, men her kan vedfyring òg vere ei vesentleg kjelde. Gjennom nye krav til utslepp frå tunge køyretøy, kvaliteten på drivstoff og redusert piggdekkbruk er utsleppa av svevestøv frå vegtrafikken blitt reduserte med 39 pst. frå 1990 til 2004.

Fyring med ved er fleire stader ei vesentleg kjelde til luftforureininga (svevestøv), spesielt på kalde dagar om vinteren. Dette gjeld spesielt dei minste partiklane. Utslepp frå vedfyring auka med 6 pst. frå 1990 til 2004. Utsleppsveksten hadde vore høgare dersom ikkje stadig fleire skifter ut gamle forureinande omnar med nyare og meir miljøvennlege omnar. I tillegg til svevestøv medverkar vedfyring til utslepp av andre helseskadelege sambindingar. Utslepp frå store, stasjonære kjelder kan i dag føre til enkelte overskridingar av dei nasjonale resultatmåla.

Verkemiddel

Budsjettmidlar til faglege utgreiingar, forskning og miljøovervaking utgjer eit viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med lokal luftkvalitet, og blir dekte under kap. 1441 og 1410. Resultat frå miljøovervaking blir nytta vidare i utrekningsmodellar, utgreiingar av tiltak og i dose-respons-samanhengar. Budsjettmidla blir òg nytta til å utvikle verktøy og metodar.

Føresegna om lokal luftkvalitet i forskrift 1. juni 2004 nr. 931 om avgrensing av forureining (forureiningsforskrifta) kapittel 7 er det sentrale verkemiddel på området lokal luftkvalitet. I føresegna blir kommunane gjort til forureiningsstyresmakt for lokal luft. Forskrifta set grenseverdiar for konsentrasjonane av ei rekkje stoff og set krav til målingar, utrekningar, tiltaksutgreiingar og rapportering. I tilknytning til føresegna følgjer det òg ein rettleiar. Det pågår eit oppfølgingsarbeid for å sikre at forskrifta blir etterlevd. Eit nytt EU-direktiv om tungmetall og PAH skal gjennomførast i forureiningsforskrifta og trer i kraft i 2007. EU ferdigstiller no ei samanslåing av ei rekkje luftkvalitetsdirektiv og skal i tillegg fastsetje ny regulering av svevestøv storleik PM_{2.5}. Det er venta at direktivet skal gjennomførast nasjonalt i 2007.

Gjennom føresegna om kvaliteten på bensin og autodiesel til bruk i motorvogner i forskrift 1. juni 2004 nr. 922 om avgrensing i bruk av helse- og miljøfarlege kjemikalier og andre produkt (produktforskrifta), implementerer Noreg EU-direktiv på området. I 2005 vart det innført eit avgiftsinsentiv basert på svovelinnhaldet i drivstoff. Formålet var å få til ein rask overgang til svovelfritt drivstoff. Reduksjon av svovelinnhaldet medverkar til å betre luftkvaliteten og sikre full utnytting av ny og meir miljøvennleg teknologi. Avgiftsinsentivet har vist seg svært effektivt då drivstoff til veggåande køyretøy i hovudsak no er svovelfritt. Det blir no arbeidd med kvalitetskrava til anleggsdiesel.

Det er oppretta eit pressesenter på nettstaden www.luftkvalitet.info. Dagleg oppdaterte varsel om luftkvalitet skjer automatisk og er tilgjengeleg vederlagsfritt for radio, webbaserede medier og aviser. I tillegg er det etablert ein automatisk pressemeldingsgenerator som gjer det enkelt for kommunane å lage pressemeldingar om lokal luftkvalitet. Dette sikrar informasjon til befolkninga gjennom ulike medium. Det blir særleg satsa på å informere om luftkvalitet og tilgjengelege varslingsnester til spesielt sårbare grupper i befolkninga. Tiltaket er ledd i oppfølginga av Regjeringas handlingsplan for auka tilgjenge for personar med nedsett funksjonsevne.

Det blir vurdert nye kjelderetta tiltak, bl.a. blir det arbeidd med kvalitetskrava til anleggsdiesel. Vedfyring som kjelde til lokal luftforureining vil òg få vidare merksemd i 2007. Ytterlegare tiltak for reduksjon av utslepp frå vedfyring er under utgreiing.

Plan- og bygningslova er òg eit verkemiddel i samband med lokal luftforureining, fordi den kan nyttast til å påverke lokaliseringa av utsleppskjeldene, og til å regulere utnyttinga av omkringliggjande areal. I løpet av 2006 skal det utarbeidast grunnlag for eventuelle planretningslinjer for luft.

Fylkesmannen har òg ansvar for oppgåver under resultatområde 7. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11.

12.5 Støy

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med å førebyggje og redusere dei støyproblema som gir negative helse- og trivselseffektar. Sentralt står òg arbeidet

med å fremje stille (fråvere av støy) som miljøkvalitet. Hovudkjelda til støyplager er vegtrafikk, men ei rekkje andre kjelder medverkar òg. Resultatområdet omfattar òg internasjonalt arbeid, med utvikling og oppfølging av EU-direktiv som det mest sentrale.

Strategisk mål

Støyproblem skal førebyggjast og reduserast slik at det blir teke omsyn til helse og trivsel for menneska.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 12.5 Mål- og indikatortabell for resultatområde 7 underområde Støy

Nasjonale resultatmål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
16. Støyplaga skal reduserast med 25 pst. innan 2010 i forhold til 1999.	16.1. Miljøvernstyresmaktene skal medverke til å nå det nasjonale målet for støy, gjennom bl.a. ved eigne verkemiddel å syte for å redusere støyplagene frå industri, motorsport, skytebaner og enkelte produkt.	Samla støyplage (SPI) frå alle kartlagde kjelder, spesielt SPI for industri, motorsport og skytebaner.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 16.1. Miljøvernstyresmaktene skal medverke til å nå det nasjonale målet for støy, gjennom bl.a. ved eigne verkemiddel å syte for å redusere støyplagene frå industri, motorsport, skytebaner og enkelte produkt.

Støy er blant dei miljøproblema som rammar flest menneske i Noreg. Rundt 1,7 millionar personar er utsette for støy nær bustaden sin. Eit fleirtal av desse opplever å vere plaga av støyen, og rundt ein halv million personar er sterkt eller mykje plaga. Ifølgje dei nyaste støytala frå august 2005 utgjer støy frå samferdsel til saman opp mot 90 pst. av kartlagt støyplage, der vegtrafikk åleine står for nesten 80 pst., og tog og fly medverkar med rundt 4 pst. kvar. Til trass for at tala viser at det i perioden 1999-2003 har vore ein nedgang i støyplaga frå luftfarten på 22 pst. og frå jernbane på 20 pst., har det vore ein samla auke i støyplaga på ca. 2 pst. i same tidsperiode. Auken i støyplage skuldast i hovudsak auka vegtrafikk, men auka busetnad i trafikkerte område har òg medverka. Det er dei ulike sektordepartementa som har hovudansvaret for å sikre ein reduksjon av støyplaga innafor sin samfunnssektor, og medverke til at det nasjonale resultatmålet for støy kan bli nådd. Skal ein nå målet er det behov for nye tiltak og verkemiddel, særleg retta inn mot støy frå vegtrafikken.

Miljøvernstyresmaktene har eit koordinerings- og pådrivaransvar på støyfeltet, og følgjer opp status og utvikling i støyutsleppa og støyplaga generelt. Miljøvernstyresmaktene har vidare eit ansvar for å medverke til redusert støyplage frå dei ulike kjeldene der miljøvernstyresmaktene sjølve har verkemiddel – konsesjonspliktig industri og næringsverksemd, skytebaner, motorsportbaner og enkelte produkt. Industri- og næringsstøy utgjer ca 7 pst. av samla støyplage. Støyplagene frå skytebaner, motorsport og produkt utgjer til saman rundt 3-4 pst. av samla støyplage.

Då det nasjonale støymålet vart lagt fram i St.meld. nr. 8 (1999-2000) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* vart det bestemt at "det vil bli foretatt en evaluering og eventuell justering av målet i 2005 for å sikre at det er i tråd med hva som er et samfunnsøkonomisk og miljømessig fornuftig nivå". Dette evalueringsarbeidet starta i 2005 og er ikkje endeleg avslutta. Det er teke sikte på å leggje fram evalueringa i stortingsmeldinga om Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand våren 2007.

Verkemiddel

Budsjettmidlar til faglege utgreiingar, forskning og miljøovervaking utgjer eit viktig og nødvendig grunnlag for arbeidet med støy, og blir dekte over

kap. 1441, 1400 og 1410. Miljøovervaking er innhenting av tal over utslepp og andre miljødata, og blir nytta bl.a. i utrekningsmodellar, utgreiingar av tiltak og rapportering av resultat. Både utgreiingsmidlar og forskingsmidlar blir nytta for å utvikle vidare den nasjonale støymodellen for utrekning og oppfølging av støyplaga på tvers av kjelder. Forskings- og utgreiingsmidlar skal vidare medverke til kompetanseoppbygging i dei støyfaglege miljøa og i høgare utdanning, og til bidrag til EU-arbeid og internasjonale prosessar.

Kapittel 5 om støy i forskrift om avgrensing av forureining av 1. juni 2004 set krav til gjennomføring av utbetringsiltak for dei som er utsette for innandørsstøy over 42 desibel i gjennomsnitt over døgnet.

Støy frå bl.a. industri, motorsport og skytebaner kan regulerast gjennom konsesjonssystemet i forureiningslova. Lova om produktkontroll heimlar støykrav til produkt, og er nytta til å gi forskrifter om m.a. leiketøy, fritidsbåtar m.m.

Gjennom ein fornuftig arealbruk er Plan- og byggingslova det viktigaste verkemidlet for å forebygge støyproblem. Plansystemet blir nytta til å bestemme lokaliseringa av støykjelder, og til å regulere utnyttinga av areal som ligg omkring kjeldene. Rikspolitiske retningslinjer for samordna areal- og transportplanlegging skal leggjast til grunn for all planlegging og utøving av mynde i kommunar, fylkeskommunar og hos statlege organ. Det er gitt ei felles retningslinje for behandling av støy i plansaker, med fokus på dei største støykjeldene.

Fylkesmannen har òg ansvar for store oppgåver under resultatområde 7. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

13 Resultatområde 8: Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda

Resultatområdet omfattar følgjande underområde:

- Internasjonalt miljøvernssamarbeid
- Miljøvern i nord- og polarområda

13.1 Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Definisjon og avgrensing

Til resultatområdet høyrer å fremje norske miljøvernpolitiske prioriteringar og målsetjingar innfor det generelle internasjonale miljøvernssamarbeidet, og arbeidet med miljø- og utviklingsproblem innfor organisasjonar knytte til FN-systemet, særleg FNs miljøprogram (UNEP) og Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD), og i organisasjonar utanfor FN-systemet som EU/EØS, Nordisk Ministerråd, OECD og Verdas handelsorganisasjon

(WTO). Resultatområdet omfattar vidare regionalt og bilateralt miljøvernssamarbeid. Internasjonalt samarbeid er òg omtalt under nord- og polarområda der dette naturleg høyrer heime. Internasjonalt arbeid retta mot dei enkelte miljøutfordringane er dekt under dei andre resultatområda.

Strategiske mål

Internasjonalt miljøvernssamarbeid skal medverke til å redusere globale miljøproblem og miljøskadar i Noreg som skuldast aktivitetar og utslepp i andre land, sikre ei berekraftig utvikling og betring av miljøtilstanden i nærområda våre og i u-landa, og sikre at internasjonale avtaler og regelverk gir rammevilkår som ikkje svekkjer den nasjonale miljøvernpolitikken.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 13.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
1. Noreg skal arbeide aktivt for at EU/EØS-regelverket har eit høgt vernnivå på miljøområdet og medverke til ei berekraftig utvikling.	1.1. Påverke utforminga av EUs politikk basert på ein brei prosess på område av stor betydning for Noreg, f. eks. i høve til klimaendringar, kjemikaliar og genmodifiserte organismar.	Gjennomslag ved hjelp av tydelege norske posisjonar brukt i ulike kanalar inn mot EUs avgjerdssprossar.
	1.2. Sikre at relevante og akseptable EU-rettsaker blir gjennomførte ope og effektivt i det norske lovverket.	Få færrast mogleg rettsaker på ESAs resultatavle.
	1.3. Medverke til miljørssamarbeid med dei nye medlemslanda i EU i samband med dei nye EØS-finansieringsordningane.	Omfang, relevans og kvalitet av miljøprosjekt under ordningane. Relevant norsk miljøkompetanse blir utnytta.

Tabell 13.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
2. Globale og regionale samarbeidsorgan skal utviklast til effektiv reiskap for berekraftig utvikling, for å oppnå globale og regionale miljømål og for effektiv oppfølging av internasjonale miljøkonvensjonar.	2.1. Medverke til oppfølging av strategien for berekraftig utvikling i Norden ved å gjennomføre handlingsprogrammet for det nordiske miljøsamrådet 2005-2008.	Handlingsprogrammet blir gjennomført som planlagt.
	2.2. Arbeide for at OECD integrerer miljøomsyn i arbeidet sitt og utarbeider analysar og retningslinjer som kan fremje ei berekraftig utvikling.	Utvikling av analysar/tilrådingar knytte til miljøintegrering og som kan nyttast på område som bistand, handel, investeringar etc.
	2.3. Arbeide for at Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD) byggjer internasjonal forståing for miljøets betydning for gjennomføring av tusenårsmåla og målsetjingane frå Johannesburg-toppøtet og inspirere til handling internasjonalt.	CSDs bidrag til auka tilgang på rein energi, særleg til fattige.
	2.4. Halde fram arbeidet med å styrkje UNEP politisk og finansielt gjennom oppgradering av UNEP til særorganisasjon på sikt, mellom anna ved å arbeide for ein styrkt vitskapskapasitet i UNEP og universelt medlemskap i UNEPs styre. Bidra til å operasjonalisere Bali-planen for kapasitetsbygging og teknologioverføring.	Styrking av UNEPs finansielle grunnlag og rolle i å setje den globale miljøpolitiske dagsordenen. Klargjering av UNEPs rolle vis-à-vis utviklingsaktørane.
3. Noreg skal arbeide for at avtaleverket innafor Verdas handelsorganisasjon (WTO), utviklinga av EU/EØS-regelverket og EFTAs tredjelandsavtaler gir rom for bruk av miljøpolitiske verkemiddel og fremjar ei berekraftig utvikling. Noreg skal arbeide for at FN's mat- og landbruksorganisasjon (FAO), FN's utviklingsprogram (UNDP), Verdsbanken og Verdsorganisasjonen for immateriell rett (WIPO) meir systematisk fremjar ei miljø- og berekraftig utvikling.	3.1. Førebyggje at regelverket i WTO, EFTAs frihandelsavtaler og EUs indre marknad reduserer det handlingsrommet nasjonale miljøvernstyresmakter i dag har til å setje i verk nasjonale verkemiddel for å avbøte og førebyggje miljøskade. Det skal framleis vere likeverd mellom internasjonale miljøvernavtaler og andre internasjonale avtaler/ regelverk, under dette WTO.	Fortsatt likeverd mellom miljøvernavtalene og WTO-regelverket og ikke redusert handlingsrom for miljøvernpolitikken.

Tabell 13.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Internasjonalt miljøvernssamarbeid

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
	3.2. Handelspolitikken skal utviklast vidare innafør ei ramme som tek omsyn til miljø og berekraftig utvikling. Verknadene av handelsregelverk/liberalisering skal vurderast.	Forslag og tiltak som vil betre miljøtilstanden. Bruk av miljøgjennomgangar.
	3.3. Få omsynet til miljø- og berekraftig utvikling betre integrert i den ordinære verksemda i FAO, UNDP, Verdsbanken, WIPO m.fl., bl.a. gjennom oppfølging av Traktaten for plantegenetiske ressursar i FAO og utvikling av føresegner for betre vern av tradisjonell kunnskap i WIPO.	FAO: medverke til at landbrukets genressursar blir tekne vare på. WIPO: mindre konflikatar om patent på genressursar. UNDP/Verdsbanken: Bruk av miljøkonsekvensvurderingar og spesifikke miljøprogram.
4. Miljøomsyn skal integrerast i norsk utviklingsarbeid. Miljøretta bistand og anna samarbeid med utviklingsland skal medverke til å styrkje miljøvernforvaltninga og betre miljøtilstanden i samarbeidslanda og til å førebyggje globale miljøproblem.	4.1. Arbeide for å styrkje samarbeidslandas institusjonelle evne til god miljøforvaltning og gjennomføring av miljøkonvensjonane.	Miljøforvaltninga yter fagleg støtte til institusjonsoppbygging og oppfølging av konvensjonane på miljøområdet i samarbeidslanda gjennom multilaterale og bilaterale kanalar.
	4.2. Arbeide for gjennomgåande integrering av omsynet til miljø i norsk utviklingspolitikk og samarbeid.	Miljøvernforvaltninga medverkar til å realisere handlingsplan for miljøretta utviklingsarbeidet. Miljøvernforvaltninga medverkar til at miljø- og naturressursforvaltning blir prioritert i samarbeidslandas eigne utviklingsstrategiar, gjennom dialog med utviklingsaktørar i Noreg og multilaterale organisasjonar.
	4.3. Utvikle vidare miljøsamarbeidet med Indonesia, Kina og Sør-Afrika.	Det bilaterale miljøsamarbeidet vektlegg oppfølging av internasjonale miljøkonvensjonar og kompetansebygging i miljøforvaltninga.
	4.4. Utvikle vidare det regionale miljøsamarbeidet i Europa innan FNs Økonomiske Kommissjon for Europa med særleg vekt på oppfølging av EECCA-strategien (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia).	Status i arbeidet med miljøstrategien for EECCA-landa.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1.1. Påverke utforminga av EUs politikk basert på ein brei nasjonal prosess på område av stor betydning for Noreg, for eksempel i høve til klimaendringar, kjemikalier og genmodifiserte organismar.

Miljøforvaltninga arbeider breitt for å gjere norsk syn gjeldane tidleg på område som er særst viktige for Noreg. Noreg deltek aktivt i Kommisjonen arbeidsgrupper i medhald av EØS-avtala for å påverke nye rettsreglar som blir utarbeidde, utviklar innspel og har uformell kontakt med sentrale aktørar i EU-kommisjonen, Europaparlamentet og EU-medlemslanda omkring saker som er viktige for oss (klimaområdet, kjemikaliepolitikken og EUs marine strategi). Det er lagt stor vekt på god dokumentasjon av norske posisjonar og effektiv formidling av dette. Det er lagt større vekt enn før på konkrete tekstbidrag i riktig fase av regelutviklinga i EU, og på bilateral kontakt og alliansebygging i viktige saker.

Dei fleste direktiva gjeld forureiningsområdet. Miljøforvaltninga vurderer òg fortløpande rettsutviklinga på naturvernområdet i EU, sjølv om feltet ikkje er omfatta av EØS-avtala. Miljøforvaltninga har system for tidleg varsling av nytt regelverk og informasjon til allmenta på Internett og har teke initiativ for å fremje debatt om EUs betydning for norsk miljøpolitikk. Det er etablert ei EU/EØS-referansegruppe med deltaking frå næringslivet, partane i arbeidslivet, forskingsinstitusjonar og frivillige organisasjonar.

Departementet har òg medverka til å utvikle ein database med informasjonsnotat om dei enkeltvise EØS-sakene (EØS-notatbasen), som er i ferd med å bli opna for allmenta gjennom tilknytning til Regjeringas EØS-portal.

Arbeidsmål 1.2. Sikre at relevante og akseptable EU-rettsaker blir gjennomførte ope og effektivt i det norske lovverket.

Ei rekkje rettsaker på miljøområdet er innlemma i EØS-avtala i 2006. Det er i denne samanhengen lagt stor vekt på å sikre ei rask og effektiv gjennomføring i norsk lovverk av EU-rettsaker som blir sett på som relevante og akseptable. I tråd med målet har Noreg ingen miljø saker på ESAs resultatavle.

Arbeidsmål 1.3. Medverke til miljø samarbeid med dei nye medlemslanda i EU i samband med dei nye EØS-finansieringsordningane.

Miljø og kulturarv er dei viktigaste satsingsområda i EØS-finansieringsordningane. Ordningane er eit viktig middel for å medverke til gjennomføring av EUs regelverk og auka kontakt og dialog mellom Noreg og dei nye EU-landa. Miljø er prioritert i MoU-ane med mottakarlanda. Departementet har god dialog og samarbeid med miljøverndepartementa i mottakarland. Også frivillige miljøorganisasjonar har etablert gode kontaktar og utviklar no prosjektsamarbeid med enkelte land. Konferansar og prosjektutviklingsseminar innan kulturarv, forureining, biologisk mangfald og frivillig miljøvernengasjement har medverka til auka samhandling.

Arbeidsmål 2.1. Medverke til oppfølging av strategien for berekraftig utvikling i Norden ved å gjennomføre handlingsprogrammet for det nordiske miljø samarbeidet 2005-2008.

Departementet har medverka til oppfølging av det nordiske miljøhandlingsprogrammet 2005-2008, som er miljøsektorens oppfølging av den nordiske strategien for berekraftig utvikling.

Arbeidsmål frå budsjettet for 2006: Gjennomføre norsk formannskap i Nordisk Ministerråd med særleg fokus på miljøproblema i Arktis og lokaldemokrati og medverknad i miljø- og berekraftarbeidet.

Norge har hatt formannskapet i det nordiske miljø-samarbeidet under Nordisk Ministerråd i 2006 og lagt særleg vekt på oppfølging av ein nordisk strategi for arbeidet med miljøgifter og klima i Arktis og lokaldemokrati og medverknad i miljø- og berekraftarbeidet.

Arbeidsmål 2.2. Arbeide for at OECD integrerer miljøomsyn i arbeidet sitt og utarbeider analysar og retningslinjer som kan fremje ei berekraftig utvikling.

Berekraftig utvikling er nedfelt som ei sentral målsetjing for heile OECD-området.

OECD har vedteke ein miljøvernstrategi for perioden 2000-2010 som gir målsetjingar for miljøpolitikken i OECD-landa og nasjonale tiltak for å nå desse. OECD har særleg gjort relevant arbeid om forholdet mellom miljø og økonomisk vekst og bruk av indikatorar for å måle framsteg og betre grunnlaget for avgjersler. Eit OECD-møte mellom miljø- og utviklingsministrane våren 2006 innleia eit nærmere samarbeid om miljø i utviklingspolitikken.

Arbeidsmål 2.3. Arbeide for at Kommisjonen for berekraftig utvikling (CSD) bygger internasjonal forståing for miljøets betydning for gjennomføring av tusenårsmåla og målsetjingane frå Johannesburg-toppmøtet og inspirere til handling internasjonalt.

I perioden 2005-2007 er klima, energi, industri og luftforureining hovudtema for CSD. Dette har gitt høve til auka arbeid med og merksemd omkring den sentrale utfordringa det er å få til ei energi- og industriutvikling som er mest mogleg berekraftig på globalt nivå. CSD har òg medverka til eit felles faktagrunnlag om verdas energisituasjon som grunnlag for politiske vedtak i 2007, og som mellom anna skal auke dei fattige sin tilgang på energi i gavnlege former. Frå norsk side er det viktig å bruke CSD til å vise utviklingslanda at det både er mogleg å fremje vekst og motverke fattigdom utan å ofre miljøet, og at ei langsiktig positiv utvikling krev at miljøet blir teke vare på. Berekraftig produksjon og forbruk er i tillegg eit gjennomgåande tema i CSD og vil framleis vere eit viktig område for miljøforvaltninga.

Arbeidsmål 2.4. Halde fram arbeidet for å styrkje UNEP politisk og finansielt gjennom oppgradering av UNEP til særorganisasjon på sikt, mellom anna ved å arbeide for ein styrkt vitenskapkapasitet i UNEP og universelt medlemskap i UNEPs styre. Bidra til å operasjonalisere Bali-planen for kapasitetsbygging og teknologioverføring.

FNs miljøvernprogram, UNEP, har sentrale funksjonar for overvaking og analyse og tek initiativ til forhandlingsprosessar om miljøvernavtaler. Noreg legg vekt på å styrkje UNEPs rolle som FNs sentrale miljøautoritet og premissleverandør i globalt miljøarbeid i forhold til andre sentrale aktørar på området berekraftig utvikling, og ønskjer at UNEP på sikt skal omdannast til ein særorganisasjon under FN.

Miljøverndepartementet er involvert i arbeidet med neste utgåve av UNEPs store 5-årlege rapport, Global Environment Outlook (GEO-4). Rapporten skal lanserast i september 2007 og vil vere ein gjennomgang av status med omsyn til den globale berekraftige utviklinga, 20 år etter Brundtlandkommisjonens rapport *Vår felles framtid*. I samarbeid med UNEP er Tromsø utpeikt til hovudarena for den internasjonale markeringa av Verdas miljødag 5. juni 2007, der hovudtema vil vere globale konsekvensar av klimaendringar og spreiding av miljøgifter i dei polare områda.

Den viktigaste internasjonale ordninga for finansiering av tiltak for dei store konvensjonane er

det globale miljøfondet GEF, der departementet samarbeider tett med Utanriksdepartementet om utvikling av regelverk og praksis. Etter særskule forhandlingar mellom givarlanda vart det i 2006 semje om overordna retningslinjer som sikra at GEF kan disponere ca. 3 milliardar USD i perioden 2006-2010.

Arbeidsmål 3.1. Førebyggje at regelverket i WTO, EFTAs frihandelsavtaler og EUs indre marknad reduserer det handlingsrommet nasjonale miljøvernstyresmakter i dag har til å setje i verk nasjonale verkemiddel for å avbøte og førebyggje miljøskade. Det skal framleis vere likeverd mellom internasjonale miljøvernavtaler og andre internasjonale avtaler/regelverk, under dette WTO.

I forhandlingsrunden i Verdas Handelsorganisasjon (WTO) er miljø eit eige forhandlingstema der forholdet mellom WTO-regelverket og handelstiltak i miljøvernavtalene har høgast prioritet. Miljø er òg eit omsyn som skal integrerast i alle forhandlingsområde, og Noreg har bl.a. i forhandlingane om nytt regelverk på tenesteområdet arbeidd for å halde på det nasjonale rommet for miljøpolitikken. WTO-forhandlingane vart suspenderte i juli 2006 då medlemslanda ikkje lukkast i å komme til semje på landbruks- og industrivaresida. Avslutninga av Doha-runden er dermed utsett på ubestemt tid.

I samband med forhandlingar om frihandelsavtaler mellom EFTA-statane og tredjeland, bl.a. Thailand, er det viktig for miljøforvaltninga å sikre at reglane ikkje avgrensar nasjonale miljøtiltak og verkemiddel.

Regjeringa arbeider aktivt for å påverke EUs behandling av forslag til tenestedirektiv, og legg i samband med dette bl.a. vekt på at det høvet nasjonale styresmakter i dag har til å stille, føre kontroll med og handheve miljøkrav effektivt, ikkje må innskrenkast.

Arbeidsmål 3.2. Handelspolitikken skal utviklast vidare innanfor ei ramme som tek omsyn til miljø og berekraftig utvikling. Verknadene av handelsregelverket/liberalisering skal vurderast.

Verknadene av handelspolitikken både kva gjeld miljøtilstanden og rommet for verkemiddelbruk er usikre. I den regulære handels- og miljøkomiteen i WTO er miljøgjennomgangar av landas handelspolitikk eit rullerande punkt på dagsordenen. Fleire land har lagt fram erfaringane og resultatane sine med miljøgjennomgangar på handelsområdet. I WTOs forhandlingsgruppe for handel og miljø går det føre ei arbeid for å finne fram til miljøvarer som skal nytte godt av tollreduksjonar og fjerning av

handelshinder. Noreg har understreka i forhandlingane at eit eventuelt utfall må støtte opp under internasjonale målsetjingar og at liberalisering må medverke til reell miljøgevinst i alle land. Noreg ser det vidare som viktig å støtte krav frå utviklingsland om obligatorisk opphavsdeklarering i samband med patentsøknader på genressursområdet, og har fremja forslag i WTO om å endre TRIPS-avtala på dette punktet.

Arbeidsmål 3.3. Få omsynet til miljø- og berekraftig utvikling betre integrert i den ordinære verksemda i FAO, UNDP, Verdsbanken, WIPO m.fl., bl.a. gjennom oppfølging av Traktaten for plantegenetiske ressursar i FAO og utvikling av føresegner for betre vern av tradisjonell kunnskap i WIPO.

Verksemda i organisasjonar som FAO, UNDP, Verdsbanken mfl. kan ha betydelege effektar for miljøtilstanden. Departementet ser det som viktig å arbeide for at det er samanheng mellom arbeidet i dei multilaterale organisasjonane og prioriteringane i miljøkonvensjonane. Konkret har Noreg vore pådrivar for ei FAO-avtale som skal sikre at genmateriale frå dei viktigaste landbruksvekstane skal vere tilgjengelege for bevaring og berekraftig bruk. Avtala vart operativ etter vellykka sluttforhandlingar i juni 2006. Våren 2006 vart det òg vedteke å etablere eit globalt lager på Svalbard for å sikre slike landbruksfrø. Alle dei nordiske statsministrane la ned grunnsteinen i juni. Utanriksdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet samarbeider om prosjektet. Lageret skal etter planen opnast i 2007. I WIPO arbeider Norge for tiltak som skal redusere konfliktane knyttet til patent på genressursar og tradisjonell kunnskap. Uformelt møte om dette, med god nord/sør-balanse, vart arrangert våren 2006. Noreg medverkar til fokus på berekraftig utvikling i Verdsbanken, bl.a. gjennom det norsk-finske fondet for miljøvennleg og sosialt berekraftig utvikling. Miljøverndepartementet arbeider saman med Utanriksdepartementet i fleire prosessar om FN-reform med å sikre at verksemda i FNs utviklingsprogram, UNDP, og andre utviklingsaktørar bygger opp under miljømåla og medverkar til å trygge livsgrunnlag for varig utvikling.

Arbeidsmål 4.1. Arbeide for å styrkje samarbeidslandas institusjonelle evne til god miljøforvaltning og gjennomføring av miljøkonvensjonane.

Noreg har særskilte avtaler om miljøsamarbeid med Sør-Afrika, Kina og Indonesia. Desse landa

har alle stor betydning for utvikling av global miljøtilstand. Styrking av samarbeidslandas kapasitet til å ivareta både langsiktige omsyn til miljøet og eigne internasjonale forpliktingar er ei sentral målsetjing i Regjeringas handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid.

Det er på oppdrag frå MD gjort ei utgreiing om korleis lokal naturforvaltning kan medverke til at internasjonale miljøavtaler og tusenårsmåla for å redusere fattigdom blir sette i verk. MD har òg halde ein internasjonal verkstad finansiert av Nordisk Ministerråd for oppfølging av Millennium Ecosystem Assessment på dette området.

Arbeidsmål 4.2. Arbeide for gjennomgåande integrering av omsynet til miljø i norsk utviklingspolitikk og samarbeid.

Miljøverndepartementet har arbeidd med oppfølging av St.meld. nr. 35 på miljøområdet, og samarbeidd med Utanriksdepartementet om handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. Handlingsplanen har fire satsingsområde: berekraftig forvaltning av biologisk mangfald og naturressursar, forvaltning av vassressursar, vatn og sanitær, klimaendringar og tilgang til rein energi og miljøgifter. Planen peiker på kompetansebygging og utvikling av miljøstyresett og systematisk bruk av miljøkonsekvensanalysar som verkemiddel for sektorintegrering av miljø og i dialog med landa i utviklingssamarbeidet. Miljøforvaltninga har ei felles rammeavtale med Norad som heile utviklingsforvaltninga kan dra nytte av.

Arbeidsmål 4.3. Utvikle vidare miljøsamarbeidet med Indonesia, Kina og Sør-Afrika.

I miljøsamarbeidet med Indonesia blir samarbeidsprogramma avslutta ved utgangen av 2006. Det er inngått ei ny avtale om marin ressursforvaltning mellom Noreg og Indonesia. Utviklinga av ein ny fase i miljøsamarbeidet starta i 2006. I miljøsamarbeidet med Kina er nye fleirårige program og prosjekt starta med vekt på institusjonssamarbeid for å styrkje miljøforvaltninga på sentralt og regionalt nivå. Bevaring av biologisk mangfald, reduksjon av forureining og klimagassar og vassressursforvaltning er prioriterte. Det er òg lagt vekt på å fremje miljøteknologisamarbeid. Det er i 2005 inngått ei ny avtale om prosjektsamarbeid med Sør-Afrika. Samarbeidet er innretta på å byggje kapasitet i miljøvernforvaltninga. Prosjekt for reduksjon av forureining, bevaring av biologisk mangfald og godt styresett er prioriterte.

Arbeidsmål 4.4. Utvikle vidare det regionale miljøsam arbeidet i Europa innan FNs økonomiske kommisjon for Europa med spesiell vekt på EECCA-strategien (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia).

Miljøverndepartementet har i samarbeid med Utanriksdepartementet følgt opp arbeidet med miljøstrategien for EECCA-landa bl.a. ved å støtte fleire vassprosjekt i regionen, særleg i Sentral-Asia. Det gjeld bl.a. ein integrert vassressursplan i Kasakhstan og eit anlegg for drikkevatt i Tadsjikistan. Ein støttar òg fleire tiltak for å bevare biologisk mangfald, bl.a. eit prosjekt i grenseområdet mellom Georgia og Aserbajdsjan for å bevare særskilt verdifull skog. På Balkan har ein sett i gang fleire prosjekt om behandling av avfall.

Verkemiddel

Resultatområde 8 – under områda internasjonalt miljøvernssamarbeid blir hovudsakleg finansierte over kap. 1400 og 1410. Midlar til arbeidet innafor EECCA-landa, Balkan, bistand og støtte til at u-land kan delta på viktige miljømøte blir betalt av Utanriksdepartementet.

På *EU/EØS-området* er møte med EU-formannskap og med sentrale EU-land, Nordisk Ministerråd og nordiske «frukostmøte» i framkant av miljøvernministermøta i EU dei sentrale verkemidla på politisk plan.

Noreg deltek òg i EU-møte på departementsrådsnivå (EPRG), driv aktiv nettverksbygging på embetsmannsnivå og deltek i meir enn 50 ekspertgrupper på miljøområdet for å påverke utforming av EUs miljøpolitikk. Samla sett er dette eit omfattande arbeid.

Noreg vil dei neste åra yte store ressursar til dei nye EØS-finansieringsordningane, som skal fremje økonomisk og sosial utvikling i det utvida EU. Tiltak som betrar miljøet og kulturarven er prioriterte område. Departementet vil arbeide for at miljø òg blir eit prioritert område i Noregs framtidige avtaler med Bulgaria og Romania under EØS-avtala. Miljøverndepartementet samarbeider aktivt med dei nye EU-landa og Utanriksdepartementet om å leggje til rette for institusjonelt samarbeid og høg kvalitet og relevans på prosjekta. Det er utvikla prosjekt om kompetanseutvikling i forureiningssektoren og tilrettelegging av geografiske informasjonssystem for forvaltninga, begge med norsk medverknad (SFT og Kartverket). Det vil òg bli teke initiativ til samarbeid innafor områda biologisk mangfald og kulturminne.

For Noreg er det *nordiske samarbeidet* særleg viktig både på politisk nivå, embetsmanns- og

ekspertplan for å få betre gjennomslag i miljøarbeidet i EU, i internasjonale organisasjonar og internasjonalt miljøsam arbeid. På sentrale område som hav, vatn og kjemikalier har Noreg gjennom det tette ekspertssamarbeidet i nordisk regi fått høve til å påverke det internasjonale regelverket i ei grad som ville ha vore vanskeleg for Noreg aleine. Under vårt formannskap i Nordisk Ministerråd i 2006 var dette område som fekk spesielt fokus, i tillegg til Arktis og lokaldemokrati og medverknad i miljø- og berekraftarbeidet.

Det vidare arbeidet i OECD med forholdet mellom miljø og økonomisk vekst er viktig for Noreg. Noreg vil medverke i arbeidet med å følgje opp OECDs miljøstrategi gjennom aktiv deltaking i OECDs miljøkomité og organisasjonens arbeidsgrupper. Vidare vil det vere viktig å få til ei betre integrering av miljø i utviklingspolitikken.

Når WTO-forhandlingane kjem i gang igjen vil departementet, gjennom nært samarbeid med Utanriksdepartementet, deltaking i WTOs forhandlingsmøte og alliansebygging med andre land, arbeide for løysingar som sikrar fleksibilitet for verkemiddelbruk i miljøvernpolitikken, sidestillinga mellom miljøvern avtalene og WTO-regelverket og reell miljøgevinst i arbeidet med «miljøvarer». Regjeringa prioriterer nye EFTA-frihandelsavtaler med bl.a. India, Japan, Kina og Russland. Særleg gjennom det interdepartementale arbeidet med utforming av norske posisjonar vil det bli arbeidd for å sikre rom for nasjonal verkemiddelbruk innan miljøpolitikken og at avtalene medverkar til berekraftig utvikling. Verksemda i organisasjonar som FAO, UNDP, Verdsbanken mfl. kan ha betydelege effektar for miljøtilstanden. Regjeringa vil arbeide for styrkt miljøintegrasjon i desse organisasjonane gjennom styrande organ og andre former for samarbeid. Både eigne miljøatsingar og gjennomføring av strategiske miljøkonsekvensvurderingar av ordinær verksemd vil vere viktige tiltak. Etter at FAO-traktaten for plantegenetiske ressursar no har blitt operativ må fokus vere på ei gjennomføring som sikrar at desse genressursane i størst mogleg grad blir tekne vare på for framtida. I WIPO vil Noreg prioritere god nord/sør-dialog om patentering av genressursar og tradisjonell kunnskap for å finne samlande løysingar.

Regjeringa vil følgje opp arbeidet med ei FN-reform på miljøområdet. Ein vil særleg leggje vekt på å utvikle mekanismar som sikrar FN ei meir effektiv og heilskapleg tilnærming til miljøvern, bl.a. gjennom vidare å styrkje UNEPs rolle som sentral FN-autoritet innan miljøspørsmål. Deltaking i UNEPs Governing Council og norsk miljøråd i Nairobi er òg viktige verkemiddel.

Regjeringa vil fortsetje å arbeide for eit meir handlingsretta CSD (Kommisjonen for berekraftig utvikling) der landa, internasjonale organisasjonar og det sivile samfunnet samarbeider om oppfølging av berekraftig utvikling, FNs tusenårsmål og målsetjingane frå toppmøtet i Johannesburg.

For å finansiere formåla for dei globale miljøkonvensjonane gjennom *det globale miljøfondet* (GEF), vil dei tre viktigaste sakene framover vere å sikre effektiv bruk av midlane utan å svekkje høvet til å kunne gå inn i land med dårleg fungerande styre, å styrkje investeringane mot miljøgifter og avskoging og å utvikle vidare ordningar for samarbeid med organisasjonar og privat næringsliv. Samarbeidet med miljøstyresmaktene i andre land og deltaking i styremøta vil medverke til dette.

Der avtalene enno ikkje har nådd semje om sterke globale tiltak, samarbeider departementet òg nært med Utanriksdepartementet om støtte til kompetansebygging og initiativ i interesserte utviklingsland.

Miljøretta utviklingssamarbeid er eit sentralt verkemiddel for å støtte opp om utviklingslanda når det gjeld å gjennomføre nasjonale og internasjonale miljøforpliktingar og til å følgje opp målet om betydeleg reduksjon i tap av biologisk mangfald innan 2010, tusenårsmåla og handlingsplanen frå Johannesburg. Miljøverndepartementet vil bistå Utanriksdepartementet med å setje i verk handlingsplan for miljøretta utviklingssamarbeid. Miljøverndepartementet vil òg utvikle vidare det potensiale konvensjonane har som reiskap for å redusere fattigdom og medverke til utvikling. Ei betre forvaltning av miljøet i utviklingsland vil førebyggje og avgrense naturkatastrofar, miljøskadar og konflikhtar som rammer dei fattigaste hardast. Departementet vil arbeide for at samarbeidslandas miljøforvaltning tek utgangspunkt i prinsippa for ei økosystembasert forvaltning. Departementet vil òg vise kva økosystemtenester og lokal forvaltning av naturressursane kan bety for å betre levkåra for dei fattigaste.

Miljøverndepartementet vil nytte landavtalene til å fremje politisk dialog og samarbeid om utvikling av miljøvernforvaltninga og miljøinstitusjonar generelt. Avtalene gir òg ein open miljødialog bl.a. i forhold til forhandling og gjennomføring av internasjonale miljøavtaler. Miljøforvaltninga yter fagleg støtte til institusjonsoppbygging og oppfølging av konvensjonane på miljøområdet i samarbeidslanda gjennom multilaterale og bilaterale kanalar. Erfaringane frå miljør Samarbeidet med Indonesia understrekar behovet for å styrkje miljøvernforvaltningas evne til å utøve sektoransvar for biologisk mangfald og fremje miljøomsyn i viktige sektorar. Dette kan vere aktuelle samarbeidsom-

råde i neste fase av miljør Samarbeidet i tillegg til ulovleg hogst og handel med tropisk tømmer og vektlegging av rettane til urfolk. Miljør Samarbeidet med Kina er høgt prioritert av Regjeringa og vil vere under utvikling i 2007. Noreg vil leggje vekt på ein tettare politisk dialog i samarbeidet. Viktige samarbeidsområde vil vere sektorintegrering av miljøomsyn, opplæring i industrikontroll og samarbeid med næringslivet, og klimaprojekt. Samarbeidet med Sør-Afrika skal medverke til auka kompetanse og kapasitet i lokal og sentral miljøforvaltning. Den norske støtta vil medverke til å oppfylle mål i Miljø- og turistdepartementets strategi. Utvikling av fagleg samarbeid mellom norske og sørafrikanske institusjonar, auka regionalt samarbeid og auka deltaking av frivillige organisasjonar er viktige element i programmet.

Ei langsiktig oppbygging av miljøvernforvaltninga i landa på Balkan og dei såkalla EECCAlanda (Eastern Europe, Caucasus and Central Asia) er ei viktig oppgåve for å oppnå miljøforbetringar. I eit all-europeisk miljøvernministermøte i Beograd hausten 2007 vil ein vurdere kor langt ein har komme i å oppfylle miljøstrategien for EECCAlanda og målsetjingane for vass- og sanitærtiltak frå toppmøtet i Johannesburg. Etter Noregs syn bør kapasitetsbygging vere av dei viktigaste tema i møtet. Noreg medverkar til å gjennomføre tiltak for å betre miljøsituasjonen i nokre utvalte land. Ein vil støtte fleire vassprosjekt på landsbygda i Sentral-Asia og samarbeide med miljøforvaltninga i Kasakhstan for å heve kompetansen generelt og særleg for å møte utfordringane innan miljøforsvarleg utvinning av olje i Det kaspiske hav.

13.2 Miljøvern i nord- og polarområda

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar arbeidet med miljøutfordringane på Svalbard, Jan Mayen, i Barentshavet, i Arktis elles og Antarktis med biland, medrekna det bilaterale samarbeidet med Russland. Det omfattar òg arbeid innafor relevante internasjonale fora som Arktisk Råd og Barentssamarbeidet. Resultatområdet omfattar i tillegg arbeidet med å førebyggje og redusere utslepp og risiko for framtidige ulykker som kan medføre radioaktiv forureining som kan påverke naturmiljøet.

Strategiske mål

Noreg skal, gjennom internasjonalt samarbeid, medverke til at miljøsituasjonen blir betra i Noregs nærområde i nord og i den arktiske regionen. Det overordna målet er å sikre ei berekraftig utvikling i

desse områda. Dette inneber at dei store, samanhengande villmarksområda på Svalbard og i Antarktis, saman med kulturminna, skal sikrast mot vesentlege inngrep og påverknader. Svalbard skal framstå som eit av dei best forvalta villmarksområda i verda, og busetjingane skal drivast på ein miljøforsvarleg måte for å sikre miljø og trivsel. Noreg skal arbeide for at dei nordlege havområda

blir tekne vare på som nokon av dei reinaste i verda, og bidra til at ressursutnyttinga skjer innanfor rammer som sikrar at det biologiske mangfaldet blir teke vare på, blant anna gjennom strenge miljøkrav og høge standardar for all aktivitet i området. Noreg skal bidra til å redusere utslepp og risiko for utslepp av radioaktive stoff som kan føre til forureining av norsk miljø.

Nasjonale resultatmål, miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Tabell 13.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
5. Samarbeidet i Norden, i Noregs nærrområde og i den arktiske regionen skal medverke til å betre miljøsituasjonen og sikre natur- og kulturminne-verdiane i desse områda, og til å redusere og førebyggje grenseoverskridande forureining som kan påverke miljø, helse og næringsverksemd i Noreg.	5.1. Medverke til å betre miljøsituasjonen i Noregs nærrområde i Barentsregionen og i den arktiske regionen.	Aktivitetar som er sette i gang i arbeidsgrupper og program under Arktisk Råd på områda klima, miljøgifter og biologisk mangfald. Omfang av lokalt og regionalt samarbeid. Aktivitetar og prosjekt som er sette i gang under den norsk-russiske miljøvern-kommisjonen på områda biologisk mangfald, vern av kulturminne og grensenært samarbeid.
6. Samarbeid skal medverke til å setje styresmakter og næringsliv i Russland betre i stand til å få forsvarleg kontroll over eigne miljøproblem, og til å integrere miljøvernforvaltninga i Russland i internasjonalt og regionalt samarbeid.	6.1. Fremje miljøinvesteringar i Nordvest-Russland og styrkje miljøkompetansen i russisk forvaltning og industri.	Reduksjon i utslepp frå nikkilverket i Petsjenga. Talet på prosjekt i Nordvest-Russland med økonomisk støtte frå NEFCO og NIB og talet på prosjekt med norsk samarbeidspartnar. Økonomisk og miljømessig vinst i bedrifter som har gjennomført Program for Reinare Produksjon. Russisk forvaltnings tilrettelegging for meir berekraftig produksjon og forbruk.
7. Utnytting av ressursane i våre nære arktiske havområde skal ikkje føre til at arter eller bestandar blir truga eller utrydda. Bestandar av arter som i dag er rekna som truga eller på annan måte er negativt påverka av arealbruk, hausting og/eller forureining skal bevarast og om mogleg byggjast opp att.	7.1. Styrkje samarbeidet om vern og forvaltning av Barentshavet. 7.2. Avgrense den menneskelege påverknaden på bestandsutviklinga hos utvalde arter på Svalbard.	Grad av felles problemforståing og felles forvaltningsprinsipp til miljøutfordringane i Barentshavet. Strenge krav til regulering og forureiningskontroll for å verne havmiljøet i Barentshavet. Russisk tilslutning til OSPAR-standardar. Bestandsstatus for utvalde arter. Talet på arter som har endra status på raudlista for Svalbard og Jan Mayen.

Tabell 13.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
8. Omfanget av samanhengande villmarksområde på Svalbard skal søkjast oppretthalde. Eit representativt utval av natur på Svalbard skal sikrast mot vesentlege inngrep og påverknad gjennom særskilde vernevedtak. Viktige marine naturverdiar rundt Svalbard skal sikrast.	8.1. Styrkje områdevernet på Svalbard og bevare omfanget av villmarksprega naturområde utanfor verneområda.	Omfanget av urørt villmark på Svalbard. Fråvær av gjennomgåande «linje-inngrep». Områdevernet sin representativitet og vernestatus. Talet på verneområde der vernevedtektene er oppgraderte. Omfanget av område med vernestatus.
9. Eit representativt utval av kulturminne på Svalbard og Jan Mayen skal søkjast bevart som eit vitskapeleg kjeldemateriale og eit grunnlag for opplevingar for framtidige generasjonar. Tapet av kulturminne som følge av menneskeleg verksemd skal i gjennomsnitt ikkje overstige 0,1 pst. årleg.	9.1. Avgrense menneskelege skadeverknader på og bevare kulturminne og kulturmiljøet.	Talet på og omfang av registrerte kulturminne og kulturmiljø. Gjennomsnittleg årleg tap av kulturminne i pst. Gjennomføring av tiltak i medhald av kulturminneplanen for Svalbard og miljøhandlingsplanen for Jan Mayen.
10. Transport og ferdsel på Svalbard skal ikkje medføre vesentlege eller varige skadar på vegetasjonen eller forstyrre dyrelivet. Høvet til å oppleve naturen uforstyrra av motorisert ferdsel skal sikrast òg i område som er lett tilgjengelege frå busetnadene.	10.1. Styre ferdsel på Svalbard.	Omfanget av motorisert ferdsel på Svalbard. Geografisk utstrekning av snøskuterfrie område. Ferdselsslitasje i utvalde område.
11. Samarbeid med russiske styresmakter skal medverke til å redusere risikoen for radioaktiv forureining av norske land- og sjøområde for å unngå moglege konsekvensar for helse, miljø og næringsverksemd.	11.1. Redusere faren for radioaktiv forureining av miljøet frå avfallslager, nukleære anlegg og transport av radioaktivt materiale i Noregs nærområde.	Gjennomførte felles norskrussiske seminar/kurs om utgreiing av miljøkonsekvensar. Gjennomførte tryggingstiltak. Atomtryggleiks- og avfallssituasjonen i Nordvest-Russland. Status og planar for transport av radioaktivt materiale langs norskekysten.
12. Utslepp av radioaktive stoff frå nasjonale kjelder skal avgrensast til nivå som ikkje påverkar naturmiljøet.	12.1. Arbeide for reduksjon og stans i utsleppa gjennom kontaktar med involverte land og samarbeid innafor relevante internasjonale fora. 12.2. Arbeide for reduksjon av utslepp av produsert vatn frå oljesektoren.	Resultat frå overvakingsprogrammet. Resultat av prosessen rundt oljeselskapas søknader til Statens strålevern om utsleppsløyve.

Tabell 13.2 Mål- og indikatortabell for resultatområde 8 underområde Miljøvern i nord- og polarområda

Nasjonale mål	Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
13. Tiltak skal gjennomførast der historisk forureining er identifisert, slik at inga folkegruppe blir utsett for større stråledosegrenser enn tilrådd som følgje av konsum av naturprodukt eller ved opphald i friområde.	13.1. Kartlegge kjeldene og redusere utsleppa til nivå som ikkje påverkar naturmiljøet.	Samla utslepp av radioaktive stoff frå nasjonale kjelder.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 5.1. Medverke til å betre miljøsituasjonen i Noregs nærområde i Barentsregionen og i den arktiske regionen.

Noreg deltek aktivt i Arktisk Råd, og overtok formannskapet etter Russland i oktober 2006. Samarbeid om oppdatering av konsekvensane og utfordringane ved dei venta klimaendringane i Arktis og felles tilnærmingar til ei heilskapleg økosysembasert ressursforvaltning vil stå sentralt i det norske formannskapet i Arktisk Råd. Noreg finansierer storparten av sekretariatet til Arktisk Råds miljøovervåkingsprogram (AMAP) og medverkar aktivt i overvåkingsprosjekta under dette programmet. Noreg deltek òg i prosjektsamarbeidet under ACAP (Action Plan to Eliminate Pollution in the Arctic) som har som hovudmål å redusere faren for forureining av miljøgifter i Arktis. Noreg er ein viktig pådrivar og bidragsytar til eit større prosjekt i Russland under Arktisk råds program for bevaring av arktisk flora og fauna (CAFF), knytt til økosystemtilnærming og bevaring av biologisk mangfald i det nordlege Russland (ECORA). Hovudfinansieringa kjem her frå Den globale miljøfasiliteten (GEF), men det er òg store bidrag frå Noreg og nokre andre arktiske land.

Saman med lokalt og regionalt miljøvernssamarbeid i Barentsregionen utgjer arbeidet under den bilaterale miljøvernkommissjonen det viktigaste bidraget frå norsk side til Barentssamarbeidet på miljøområdet (jf. arbeidsmål 6.1.). Etter det 11. møtet i Den norskrussiske miljøvernkommissjon i 2005 står havmiljøssamarbeidet fram som det høgst prioriterte, jf. omtale av arbeidsmål 7.1. nedanfor. Andre sentrale samarbeidsområde er det grensenære miljøssamarbeidet, vern av biologisk mangfald og natur- og kulturforvaltning i Kenozero nasjonalpark. Programmet Reinare Produksjon og samarbeid på klima- og energiområdet er òg høgt prioritert. Det regionale miljøvernssamarbeidet mellom Finnmark fylke og Murmansk fylke rapporterer òg til miljøvernkommissjonen. Vidare er

det eit nordisk samarbeid om prosjekt knytte til vern av område i Barentsregionen. Det blir lagt stor vekt på å stimulere og styrkje det regionale og lokale folk til folk-samarbeidet, under dette samarbeid mellom urfolk.

Arbeidet med oppfølginga av den nordiske handlingsplanen for vern av natur- og kulturminne i Arktis (Grønland, Island og Svalbard) er vidareført. Til saman ni prosjekt er gjennomførte.

Arbeidsmål 6.1. Fremje miljøinvesteringar i Nordvest-Russland og styrkje miljøkompetansen i russisk forvaltning og industri.

Moderniseringsprosjektet for nikkilverket kom i gang i 2002. Prosjektet har blitt seinka i forhold til ferdigstilling som tidlegare var planlagt innan utgangen av 2006. I følgje NIB vil ikkje dette påverke utsleppsreduksjonane. Når moderniseringa er fullført i 2010 vil utsleppa av SO₂ og tungmetall til luft vere reduserte med minst 90 pst.

Nordic Environmental Finance Corporation (NEFCO) er ein sentral samarbeidspartnar når det gjeld miljøprosjekt i Nordens nærområde, og har medverka til fleire miljøprosjekt i Russland og land rundt Austersjøen, bl.a. energiøkonomisering, overgang til bioenergi, og innsamling og destruksjon av miljøgifta PCB. Norske konsulentar og bedrifter medverkar i fleire av desse prosjekta.

Dei fleste store industrikombinata i Barentsregionen har delteke i program for Reinare Produksjon. Fleire investeringsprosjekt blir førte vidare under NEFCO-fondet for reinare produksjon. Opplæring etter miljøsertifiseringssystemet ISO 14001 med sikte på sertifisering er vidareført ved to bedrifter. I denne perioden har meir enn 1 800 ingeniørar i over 500 bedrifter i Nordvest-Russland fått opplæring i rein produksjon, miljøleing og bedriftsøkonomi. Ei rekkje bedrifter som har gjennomført programmet har dokumentert betydelege miljø- og økonomiske gevinstar.

Arbeidsmål 7.1. Styrkje samarbeidet om vern og forvaltning av Barentshavet.

For Barentshavet vil framtidig utvikling når det gjeld utnytting av naturressursar i russisk farvatn og på russisk sokkel vere viktig. Transporten av oljeprodukt frå russisk side langs norskekysten har auka betydeleg frå våren 2002 og har dei siste par åra halde seg på ca. 25 transportar pr. måned. Gjennomsnittleg lastemengd pr. fartøy aukar, men transportert mengd ser no ut til å ha stabilisert seg. Denne transporten kjem frå produksjonen på land. Samtidig skjer det ein auke i olje- og gassleiing på russisk sokkel, mens produksjon på norsk sokkel frå Snøkvit-feltet snart er i gang. Det norsk-russiske miljøvernssamarbeidet blir nytta som ein kanal til å skaffe og kvalitetssikre russiske data til bruk i arbeidet med den heilskaplege forvaltningsplanen for norsk del av Barentshavet, jf. verkemiddelomtalen under resultatområde 4. Forvaltningsplanen inneheld bl.a. tiltak for å sikre låg risiko for akutt oljeforureining, bl.a. gjennom påbodne skipsleier.

I den nye havmiljøgruppa under Den norsk-russiske miljøvernkommissjonen vil det bli lagt hovudvekt på samarbeid om fagleg grunnlag for forvaltning av Barentshavet, miljøovervaking og miljødatasamarbeid, vern og forvaltning av biologisk mangfald og regulering og forureiningskontroll. Våren 2006 vart seminaret *Konsekvensar av samla påverknad på økosystemet i Barentshavet* arrangert i Moskva. Her vart den økosystembaserte tilnærminga i den heilskaplege forvaltningsplanen for norsk del av Barentshavet presentert for russiske styresmakter og fagfolk, som eit grunnlag for vidare samarbeid.

Det blir no laga eit arbeidsprogram for samarbeidet i 2007-2008 som skal leggjast fram på møtet i Den norsk-russiske miljøvernkommissjonen hausten 2006.

Arbeidsmål 7.2. Avgrense den menneskelege påverknaden på bestandsutviklinga hos utvalde arter på Svalbard.

Formålet med forvaltninga av Svalbards fauna er å ta vare på mest mogleg av naturlege dyrebestandar. Dette inneber at jakt eller fiske ikkje skal påverke bestandane negativt. Svalbards dyreliv er derfor freda, men det er opna for avgrensa jakt og fiske på nokre få arter.

Det er ikkje påvist at den svært avgrensa haustinga av svalbardrein, polarrev og svalbardrype påverkar bestandane.

Ei rekkje dyrebestandar som tidlegare var truga som følgje av overbeskatning er gjennom

vernetiltak restituerte eller i vekst. Det er mistanke om dramatiske endringar i bestandane av ismåke. Nærare undersøkingar går føre no. Kvalross har vore freda i 50 år. Bestanden er framleis liten, men synest å auke. Bestandsteljing av kvalross held fram i 2006.

Svalbardrøye er frå tidlegare kraftig nedfiska i fleire av vassdraga på Svalbard. Det er i 2006 teke initiativ til å vurdere ytterlegare tiltak for å hindre at fiske påverkar bestandane av svalbardrøye negativt.

Tilførslene av «gamle» miljøgifter som PCB og DDT synest å vere redusert noko dei seinaste åra, som følgje av mindre utslepp frå Europa. Nivået av PCB i isbjørn, sel og polarmåke ved Svalbard er likevel framleis blant dei høgaste i Arktis. Det er knytt særleg bekymring til utviklinga i bestandane av polarmåke som har stor miljøgiftbelastning. Situasjonen blir følgt nøye.

Det er generelt låge konsentrasjonar av tungt nedbrytbare organiske miljøgifter i sedimenta i fjordane utanfor Svalbards busetnader. PCB, HCB og PAH ligg i dei lågaste tilstandsklassane. Nivåa ved busetnadene er likevel høgare enn i fjerntliggjande område på Svalbard, og dette viser at lokale kjelder har sleppt ut miljøgifter. Mange av dei lokale tilførslene er stansa og arbeidet med å stanse tilførslene heilt er prioritert.

Det er òg registrert fleire «nye» miljøgifter i Arktis, for eksempel bromerte flammehemmarar. Dei fleste av desse nye stoffa er enno ikkje regulerte gjennom internasjonale konvensjonar som f.eks. Stockholm-konvensjonen (POPs). Nokre få har komme inn i OSPAR-arbeidet og i Nordsjødeklarasjonen.

Arbeidsmål 8.1. Styrkje områdevernet på Svalbard og bevare omfanget av villmarksprega naturområde utanfor verneområda.

Dei siste åra er det oppretta seks nye verneområde som sikrar nokre av dei biologisk mest produktive landområda på øygruppa. I tillegg er nye sjøområde inkludert i verneområda etter utvidinga av territorialgrensa frå fire til tolv nautiske mil. Til saman er ca. 65 prosent av landområda på Svalbard og 84 prosent av territorialfarvatnet verna.

Vidare er det starta eit arbeid med sikte på tiltak for vern av verneverdige fossil.

Arbeidsmål 9.1. Avgrense menneskelege skadeverknader på og bevare kulturminne og kulturmiljøet.

Det er gjennomført tiltak for å bevare kulturminne som stod i fare for å bli øydelagde bl.a. på grunn av

aukande ferdsel. Det er òg sett i verk utvida vern av enkelte kulturminne som er sterkt utsette for slitasje.

I 2006 er det i tillegg utført vedlikehald og restaurering av ei rekkje freda bygningar i statleg eige i medhald av Kulturminneplan for Svalbard 2000-2010.

Det er òg etablert eit spesielt system for overvaking av nedbrytninga av arkeologiske kulturminne.

I 2006 vart Svalbardporten offisielt opna. Svalbardporten består bl.a. av Riksantikvarens og Selsmannens magasin og verkstad for kulturhistoriske gjenstandar på Svalbard. I samband med dette er ei stor og interessant samling frå Smeerenburg-utgravinga overført frå Rijksmuseum i Amsterdam til magasinet i Svalbardporten.

Arbeidsmål 10.1. Styre ferdsla på Svalbard.

Ferdsel frå turistar og fastbuande har auka dei siste åra. Dette medfører utfordringar knytte til slitasje på natur og kulturminne og til forstyrning av dyrelivet.

Cruiseturismen har i aukande grad teke i bruk fjerntliggjande område nord og aust på Svalbard. I 2004 vart det sett i land nær 40 000 passasjerar på til saman 140 ulike stader på øygruppa, til dels på stader med sårbar fauna og kulturminne. Tilrådingane frå den interdepartementale arbeidsgruppa som har vurdert behovet for tiltak for å møte dei utfordringane som cruiseturismen og annan skipsfart fører med seg skal følgjast vidare opp. Styresmaktene arbeider no med forslag til endringar av verneforskrifta for Nordaust-Svalbard og Søraust-Svalbard naturreservat. Forslaga til endringar omfattar bl.a. krav til drivstoff som er teke med og som blir nytta om bord i skip, og forbod mot segling med begrensning på antall passasjerar, innafor dei to reservata.

Arbeidsmål 11.1. Redusere faren for radioaktiv forureining av miljøet frå avfallslager, nukleære anlegg og transport av radioaktivt materiale i Noregs nærområde.

Noreg har dei seinaste åra vektlagt samarbeid med og støtte til russiske tilsynsstyresmakter i arbeidet med radioaktivitet i Nordvest-Russland. Noreg legg vekt på at miljøkonsekvensvurderingar må vere gjennomførte før ulike tiltak blir sette i verk, og at arbeidet blir planlagt på ei slik måte at risikoen for ulykker blir så liten som råd er. I tillegg ønskjer Noreg å medverke til kompetanseoverfø-

ring som set Russland i stand til sjølv å handtere utfordringane på grunnlag av den beste tilgjengelege kunnskapen og teknologien og å medverke til eit samfunn som handterer slike problem forsvarleg i framtida. Noreg arbeider for breiast mogleg internasjonal deltaking i dette arbeidet og for å spreie kunnskap om problema og hva som må gjerast for å løyse dei.

Arbeidsmål 12.1. Arbeide for reduksjon og stans i utsleppa gjennom kontaktar med involverte land og samarbeid innafor relevante internasjonale fora.

Det er spesielt nedfall etter prøvesprengingar av kjernevåpen på 1950- og 60-talet og Tsjernobylulykka som har medført radioaktiv forureining av norske landområde.

Konsentrasjonen av radioaktivt cesium i vegetasjon på utmarksbeite blir redusert svært langsamt, og dette fører til at fjell- og utmarksområda våre er svært sårbare for radioaktiv forureining. Enno 20 år etter kjernekraftulykka i Tsjernobyl blir det derfor gjennomført årlege tiltak i Noreg for å redusere innhaldet av radioaktivt cesium i kjøtt og mjølk frå utmarksbeitande dyr. Innhaldet av radioaktivt cesium-137 i ferskvassfisk er framleis 5-9 gonger høgare enn det var før Tsjernobyl-nedfallet. På grunn av kort fysisk halveringstid (ca. 2 år) er Cesium-134 no ute av økosystemet.

Dei siste åra er det registrert ein nedgang i konsentrasjonen av technetium-99 i blæretang langs norskekysten. Men overvåkingsdata frå 2005 viser ein auke i konsentrasjonen i blæretang innsamla ved Utsira. Dette skuldast at utsleppa frå Sellafield i 2001 og 2002 var noko høgare enn dei tre føregåande åra. Det er venta at konsentrasjonane av technetium-99 frå 2007 igjen vil avta gradvis i marint miljø som følgje av at utsleppa vart betydeleg reduserte i 2004.

Arbeidsmål 12.2. Arbeide for reduksjon av utslepp av produsert vatn frå oljesektoren.

Utsleppa av naturleg førekommande radioaktive stoff oppløyst i produsert vatn frå norsk sokkel vart nyleg kartlagte. Utsleppa er lågare enn tidlegare estimat i EU-rapporten frå MARINA II-studien, men representerer likevel ei betydeleg kjelde i det marine miljø. Modellsimulering av utslepp frå norsk sektor indikerer at utslepp av produsert vatn må reduserast for å oppfylle OSPAR-strategien for radioaktivitet. Saman med bl.a. Storbritannia og Nederland har Noreg frå 2005 rapportert utslepp frå denne sektoren til OSPAR.

Arbeidsmål 13.1. Kartleggje kjeldene og redusere utsleppa til nivå som ikkje påverkar naturmiljøet.

Gjennom det nasjonale overvakingsprogrammet for radioaktiv forureining held norske styresmakter seg fortløpande orienterte om den radioaktive forureininga av norske land- og sjøområde. I tillegg til forureining utanfrå, omfattar programmet samtidig utslepp av radioaktive stoff frå nasjonale kjelder.

Når det gjeld nasjonale utslepp, har landbaserte kjelder liten innverknad. Det blir sleppt ut små mengder radioaktive stoff frå IFEs anlegg i Halden og på Kjeller og frå radioaktive kjelder ved bl.a. sjukehus.

Verkemiddel

Finansieringa av resultatområde 8, underområde miljøvern i nord og polarområda, er dekt over Norsk Polarinstituttts budsjetttramme, jf. kap. 1471 og kap. 1472 – Svalbards miljøvernfond. Kap. 1400 inneheld òg budsjettmidlar som skal medverke til finansieringa av dette resultatområdet i 2007, blant anna blir det gitt tilskot til sekretariatsutgifter til «Artic Monitoring and Assessment program» (AMAP). Radioaktiv forureining er i hovudsak dekt over kap. 1410 og dekkjer bl.a. vidareføring av overvakingsprogrammet for radioaktivitet langs norskekysten og eit terrestrisk overvakingsprogram. Midlar til prosjektsamarbeid med Russland kjem frå kap. 0197 post 70 – Tilskot til atomtryggleikstiltak og samarbeidsprogrammet med Sentral- og Aust-Europa over Utanriksdepartementets budsjett.

Prosjektsamarbeidet med Russland, støtte til NEFCOs miljøutviklingsfond, til prosjekt under Arktisk råd og til NGO-samarbeidet med Russland blir finansiert over Utanriksdepartementets budsjett. Årleg løyving til NEFCOs grunnkapital er delt mellom Miljøverndepartementet (73 pst.) og Utanriksdepartementet (27 pst.). Noreg stiller til rådvelde eit tilskot på inntil 270 mill. kroner til moderniseringsprosjektet for nikkilverket i Petsjenga. Tilskotet blir administrert av Nordisk Investeringsbank, NIB. Norilsk Nikel låner tilsvarende beløp av NIB og medverkar med resterande, minst tilsvarende beløp i eigenkapital. Sverige medverkar med 3 mill. USD i tilskot. Det er avtalt å samarbeide med miljøvernforvaltninga i Russland om overvaking av miljøverknadene av prosjektet.

Miljøvernavtala og prosjektmidlane frå UD er viktige verkemiddel i miljøvernssamarbeidet med Russland. Arbeidet er leia av ein bilateral kommisjon på politisk nivå. Den nyetablerte havmiljøgruppa under Den norskrussiske miljøvernkommisjonen blir eit viktig verkemiddel for samarbeidet om miljøutviklinga i Barentshavet saman med opp-

følginga av St.meld. nr. 8. (2005-2006) *Helhetlig forvaltning av det marine miljø i Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten*, som Regjeringa vedtok i mars 2006. Informasjonsformidling i og om nordområda er eit viktig verkemiddel der Svanhovd miljøsenter har ei sentral rolle.

Eit viktig verkemiddel for miljøvernforvaltninga på Svalbard er miljøvernlova med tilhøyrande forskrifter som tok til å gjelde 1. juli 2002. Lova set klare rammer for all verksemd på øygruppa, og gir eit godt grunnlag for eit omfattande vern av natur og kulturminne på Svalbard, samtidig som det innafor ramma av lova er gitt rom for miljøforsvarleg busetnad, forskning og næringsdrift.

I tråd med Svalbardlova etablerte Miljøverndepartementet i 2005 Svalbards miljøvernfond. Fondet vil i utgangspunktet vere sett saman av midlar frå eit gebyr for tilreisande til Svalbard som departementet med heimel i lov 15. juni 2001 nr. 79 (svalbardmiljølova) § 98 tek sikte på å setje i verk i løpet av 2007. I tillegg vil fondet bestå av midlar innkravde gjennom eit gebyr for kort og felling i samband med hausting. Krav om betaling av gebyr vart fastsett i forskrift om hausting på Svalbard 24. juni 2002 nr. 712. Vidare vil flora og fauna som er handtert i strid med lova, eller verdien av dette, miljøerstatning fastsett av Sysselmannen og tvangsmulkt tilfalle fondet. Fondsmidlane skal nyttast til tiltak som har til føremål å verne miljøet på Svalbard, bl.a. kartlegging, overvaking og gjenoppretting av miljøtilstanden, skjøtsel og informasjons- og opplæringstiltak.

Departementet vil oppnemne eit styre for Svalbards miljøvernfond som skal fatte vedtak om tildeling av midlar innafor ramma av svalbardmiljølova. Vedtekter og retningslinjer for disponering midlane i fondet vil bli fastsette av departementet.

Andre verkemiddel som er tekne i bruk er velordna registrering og overvaking av sentrale miljøkomponentar og aktive vernetiltak gjennom bl.a. Miljøovervakingsprogrammet for Svalbard og Jan Mayen (MOSJ).

Eit godt kunnskapsgrunnlag basert på forskning er ein føresetnad for at Noreg skal kunne forvalte sine polare territorium på ein økologisk forsvarleg måte. Norsk polarforskning av høg internasjonal kvalitet er òg ein føresetnad for at Noreg skal kunne spele ei aktiv rolle i den vidare utviklinga av det internasjonale forskings- og miljøvernssamarbeidet i polarområda. Det blir henta inn viktig ny kunnskap gjennom forskning i regi av Norsk Polarinstitutt, andre forskingsmiljø og Noregs Forskringsråd.

Eit internasjonalt samarbeid for forvaltning av miljøet på Svalbard, knytt bl.a. til å verne trekjande arter og hindre langtransportert forureining, er òg eit viktig verkemiddel.

Det blir kontinuerleg samla inn store mengder data om våre hav- og kystnære område i nord. Samtidig aukar behovet for miljøovervaking og krisereberedskap i samband med ulykker.

Informasjon er òg eit viktig verkemiddel for å spreie kunnskap om Regjeringas miljøpolitikk for Svalbard.

Gjennom ei samarbeidsavtale mellom Miljøverndepartementet og Sosial- og helsedepartementet (no Helse- og omsorgsdepartementet) ved Statens strålevern, vart Strålevernet i 1999 formelt faginstans for Miljøverndepartementet på området radioaktiv forureining av miljøet. Avtala vart fornya hausten 2005. Dette sikrar at Miljøverndepartementets noverande og framtidige plikter på dette området vil bli ivaretekne på ein tilfredsstillande måte. Det behovet Miljøverndepartementet har for slik ekspertise vil truleg auke i åra framover bl.a. som følgje av auka fokus på utsleppa frå oljeindus-

trien og planar om transport av radioaktivt avfall i eller i nærleiken av norske farvatn. Det er òg generelt aukande internasjonalt fokus på vern av miljøet mot radioaktiv forureining. Det blir arbeidd aktivt med nye kriterium for utslepp og det er aukande satsing på forskning i moglege effektar på naturmiljøet som følgje av eksponering frå radioaktive stoff.

Informasjonsberedskap er svært viktig når det gjeld radioaktiv forureining. Statens strålevern har som faginstans på området hovudansvaret for informasjonsarbeidet.

Miljøforvaltninga i Antarktis har blitt styrkt ved at det er blitt fastsett eit Annex til miljøprotokollen under Antarktis-traktaten som regulerer ansvaret for miljøskade i Antarktis. I tillegg til å regulere eit generelt erstatningsansvar etablerer Annexet reglar om erstatning for ikkjeøkonomisk tap, og etablering av eit miljøfond.

14 Resultatområde 9: Regional planlegging

Definisjon og avgrensing

Programområdet omfattar planlegging og utgreiing etter føresegnene om planlegging og konsekvensutgreiing i plan- og bygningslova. Verksemda er kjenneteikna av at planlegginga skal vere eit sentralt verkemiddel for å fremje og sikre den utviklinga som kommunane og fylka ønskjer, både fysisk og økonomisk, sosialt og kulturelt. Samtidig skal planlegginga ivareta dei nasjonale og regionale interessene som bl.a. ligg i å sikre ei berekraftig arealforvaltning. Planlegginga må derfor vere sektorovergripande. Ansvaret for planlegginga ligg i hovudsak til kommunestyra og fylkekinga, men skal skje i nært samråd med statlege fagstyresmakter, organisasjonar, næringsliv og innbyggjarar. Miljøverndepartementet er statleg planstyresmakt etter lova og har som oppgåve, i samarbeid med andre departement, å utvikle og formidle nasjonale mål for planlegginga i fylke og kommunar, arbeide med lov og forskrifter, behandle enkeltsaker og sikre riktig bruk av lov og plansystem gjennom rettleiing og opplæring.

Strategiske mål

Den regionale planlegginga skal medverke til å utvikle eit samfunn som tek vare på viktige felles verdiar og grunnleggjande levevilkår for ulike grupper innafor rammene av ei berekraftig utvikling. I planprosessane blir det lagt vekt på ei open haldning, innsyn og deltaking. Det er ei hovudutfordring framover å leggje til rette for at dei ulike sektorane tek plan- og bygningslova i aktiv bruk både på det kommunale og regionale nivået.

Nasjonale resultatmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Forvaltninga av plandelen i plan- og bygningslova er ei oppgåve som går på tvers av sektorar, og ansvaret for dette er lagt til Miljøverndepartementet. Det er derfor berre formulert nasjonale resultatmål på dette resultatområdet.

Tabell 14.1 Mål- og indikatorstabell for resultatområde 9 Regional planlegging

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorar
1. Planlegginga i kommunane skal samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklinga.	Talet på kommunar med kommuneplan/kommunedelplan, inklusive talet på år sidan vedtak. Talet på regulerings- og bebyggelsesplanar, av dette private planframlegg. Talet på kommunar med gjeldande plan innafør prioriterte område, m.a. universell utforming, biologisk mangfald, friluftsliv eller kulturminne ¹ . Tidsbruk i plansaker i forhold til rammene i plan- og bygningslova ¹ .
2. Kommunal arealplanlegging skal skje innafør rammene av nasjonal politikk.	Talet på og typar formelle motsegner fremja i planprosessane, fordelt på motsegnorgan og grunningiving. Talet på motsegnssaker avgjort av departementet og endringar gjort av eigengodkjende planar. Omfang av dispensasjonar som blir gitt innafør dei prioriterte områda. Endring i arealbruk knytt til dei ulike prioriterte områda.
3. Fylkesplanlegginga skal samordne staten, fylkeskommunane og hovudtrekka i kommunanes fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle verksemd retta inn mot regional utvikling.	Talet på godkjende planar. Talet på fylke der regionalt utviklingsprogram (RUP) er integrert i fylkesplanen sitt handlingsprogram. Talet på fylkeskommunar med gjeldande fylkesplan eller fylkesdelplan med fokus (føringar) på universell utforming ¹ .
4. Den regionale planlegginga skal samordne og styre bruk og vern av areal- og naturressursar over kommunegrensene.	Talet på godkjende fylkesplanar, fylkesdelplanar og interkommunale planar med konkrete retningslinjer for areal- og naturressursar og utbyggingsmønster.
5. Plan- og bygningslova skal vere eit effektivt verktøy for samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå underlagt folkevalt styring.	Gjennomførte forenklingstiltak i plan- og bygningslova. Formidling og rettleiing til kommune- og fylkesnivået, avklaring av tolkingsspørsmål.
6. Planar etter plan- og bygningslova og søknader etter sektorlover skal ha god dokumentasjon av vesentlege konsekvensar for miljø, naturressursar og samfunn.	Tidsbruk for KU-saker i forhold til dei rammer forskrifta set. Utarbeiding av KU i fylkes- og kommuneplanar. Kvaliteten på planprogram og på utgreiingar og vurderingar i planar (basert på stikkprøve).

¹ Resultatindikatoren er operativ fra og med 2007.

Statusbeskriving

Planlegginga etter plan- og bygningslova skal samordne den offentlege innsatsen mellom forvaltningsnivå, sektorar og næringar. Tilrettelegging for meir effektiv og brukarretta planlegging er eit sentralt mål. Utvikling av elektronisk saksbehandlingssystem basert på kart, areal- og miljødata, og forenkling av plan- og bygningslova er sentrale grep i denne samanhengen.

Resultatmål 1. Planlegginga i kommunane skal samordne den fysiske, økonomiske, sosiale, estetiske og kulturelle utviklinga.

Kravet om ei berekraftig utvikling og demokrati viser behovet for kommuneplanen som strategisk plan for langsiktig utvikling av kommunen, både som samfunn og organisasjon. Dei fleste departementa stiller krav til kommunane på sine område. Det er viktig at kommuneplanane kan fange opp

dei relevante sentrale plankrava utan at det nødvendigvis må utarbeidast eigne kommunale planar for dei ulike sektoromsyna. I takt med auka delegering av oppgåver til kommunane, aukar behovet for samla styring og samordning i kommuneplanen. Det er t.d. naudsynt å sjå næringsutvikling og verdiskaping, areal- og miljøforvaltning, levekår, folketalsutvikling og kommunal tenesteyting i nær samanheng.

Mange kommunar driv eit aktivt utviklingsarbeid når det gjeld kommunal planlegging. Miljøverndepartementet samarbeider med fylkeskommunane, fylkesmennene og KS om bistand og oppfølging av kommunane, m.a. gjennom programmet *Livskraftige kommunar – kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling*, jf. resultatområde 11.

Som ledd i oppfølging av St.meld. nr. 16 (2002-2003) *Resept for et sunnere Norge* (folkehelsemeldinga) er det etablert eit samarbeid mellom Helse- og omsorgsdepartementet, Miljøverndepartementet og Sosial- og helsedirektoratet om eit utprøvingssopplegg i eit utval av kommunar om korleis plan- og bygningslova og planleggingsverktøyet kan takast i bruk for å forankre og styrkje folkehelsearbeidet. Samarbeidet blir ført vidare under den noverande Regjeringa og er organisert som eit prosjekt med forankring i Sosial- og helsedirektoratet. Det er etablert eit samarbeid med 8 fylke og 37 kommunar om utprøving og forankring av folkehelseiltak i kommuneplanen. Våren 2006 er det òg etablert samarbeidsfora mellom fylkeskommunar og fylkesmenn for oppbygging av regional kompetanse. Det er i tillegg initiert samarbeid med 6 høgskular for å styrkje plan- og prosesskompetansen i helsesektoren.

Miljøverndepartementet følgjer opp Handlingsplanen for auka tilgjenge gjennom universell utforming på tiltak som gjeld planlegging. Ein førebur rikspolitiske retningslinjer for universell utforming, og i samband med revisjonen av plandelen i plan- og bygningslova vil ein sjå på korleis dette omsynet best kan ivareta. Frå 2007 skal kommunane rapportere på universell utforming gjennom KOSTRA. Ei slik rapportering kan gi eit bilete av korleis kommunane handterer utfordringar knytte til både miljø, menneske og samfunn. Dei fleste kommunane har vedteke eigen arealdel til kommuneplanen og reviderer denne med jamne mellomrom. Mange kommunar har òg utvikla ein aktiv bruk av kommunedelplanar for enkelte tema eller geografiske område i kommunen. Ved gjennomføring av større byggje- og anleggsarbeid, og ved nærare avklaring av arealbruken i område som er avsette til utbygging ifølgje kommuneplanen, blir det utarbeidd reguleringsplanar. På dette området legg ein bl.a. vekt på å ta i bruk elektro-

niske verktøy, med sikte på ei meir effektiv plan- og byggesaksbehandling. For nærare omtale sjå resultatmål 5.

Kommunane vedtok ca. 2 600 reguleringsplanar og bebyggelsesplanar i 2005. Av desse var ca. 1 900, eller 74 pst., fremja som private planforslag. I alt vart det vedteke 114 kommuneplanar eller kommunedelplanar for arealbruk, og 144 tematiske kommunedelplanar eller samfunnsdel av kommuneplanar i 2005. Av dei 365 kommunane som opplyser at dei har ein vedteken kommuneplan med samfunnsdel, har 172 eller 84 pst. vedteke planen i år 2002 eller seinare. Det er 403 kommunar som har rapportert å ha vedteke arealdel til kommuneplanen. Av desse er 220 eller 93 pst. vedtekne etter år 2002. Tala viser at eit stort fleirtal av kommunane har ei aktiv kommuneplanlegging, både for arealbruken og for den langsiktige samfunnsutviklinga.

Resultatmål 2. Kommunal arealplanlegging skal skje innfor rammene av nasjonal politikk.

For å sikre nasjonale og viktige regionale interesser har statlege fagstyresmakter og fylkeskommunen rett til å fremje motsegn mot kommunale planar. I slike tilfelle kan ikkje kommunen sluttbehandle planen utan at planen blir endra, eller at ein gjennom dialog kjem fram til ei akseptabel løysing. I dei fleste tilfella skjer ei slik avklaring lokalt. Der som dette ikkje er tilfelle, skal saka avgjerast i Miljøverndepartementet.

F.o.m. 2004 rapporterer kommunane alle planar med motsegn i KOSTRA. Av i alt 265 kommuneplanar og kommunedelplanar for areal som vart sende på høyring i 2005, vart det fremja motsegn mot 86 planar, eller om lag ein tredel. Av i alt ca. 2 800 regulerings- og bebyggelsesplanar vart det fremja motsegn mot 513 planar, eller 18 pst. Tala viser at viktige konfliktspørsmål knytte til arealbruken ofte kjem opp i kommuneplanens arealdel, derfor er òg talet på motsegner høgare her. Dette er i tråd med Regjeringas mål om å styrkje kommuneplanen som arena for langsiktig og heilskapleg arealavklaring i kommunane. Dei viktigaste grunngevingane for motsegner mot kommuneplanane er naturvern, friluftslivs- og landskapsinteresser, utbyggingsmønster (m.a. areal- og transportspørsmål), strandsone, jord- og skogbruk og kulturminne. Dei same tema går igjen i reguleringsplanane, men her er òg forureining/støy og transportspørsmål viktige tema.

Talet på saker som Miljøverndepartementet behandlar er nokså stabilt frå år til år. I 2005 fatta departementet vedtak i 43 slike saker, eller om lag 2 pst. av talet på vedtekne planar. Dei fleste mot-

segnene som blir fremja, blir altså løyste lokalt gjennom planprosessen. Plansystemet ser no ut til å vere godt innarbeidd i kommunane, fylkeskommunane og hos statlege styresmakter. Motsegnssystemet ser ut til å sikre nasjonale og viktige regionale interesser samtidig som prinsippet om kommunal avgjerdsmynde er sikra.

I saker der kommunale vedtak blir overprøvde er det viktig å understreke den klare føresetnaden at fylkeskommunens eller statens standpunkt skal ha forankring i viktige regionale eller nasjonale interesser. Desse kjem m.a. til uttrykk i St.meld. nr. 21 (2004 – 2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, der det er gitt retningslinjer for:

- Arealbruk og utvikling i fjellområda med vekt på kultur- og naturressursar, friluftsliv og næringsutnytting
- Sikring av miljøkvalitetar og verdier i landskapet
- Sikring av villreinens leveområde
- Reduksjon i omdisponering av verdifulle jordressursar
- Samordna planprosessar for vindkraft
- Bevaring av strandsona som verdifullt natur- og friluftsområde
- Heilskapleg arealpolitikk for vassdraga
- Planlegging av fritidsbustader med vekt på landskap, miljøverdier, ressursbruk og estetikk
- Vektlegging av god stadforming, miljøvenleg transport og gode, tilgjengelege uteareal i byar og tettstader
- Sikring av trygge og gode leike- og uteareal ved bustader, skular og barnehagar

Gjennom departementets avgjerder i motsegnssakene blir gjeldande arealpolitikk konkretisert og formidla når det gjeld viktige nasjonale spørsmål.

Fjell- og utmarksområda er ein stor ressurs for nyskaping og næringsverksemd i bygdene. Auka næringsbruk gir behov for langsiktig og samordna arealplanlegging, der grensene for utbygging av fritidsbustader og reiseliv, vegar, ferdsel osv. blir trekte. Dette krev ofte interkommunalt og regionalt samarbeid. Miljøverndepartementet ser kommunal planlegging som viktig for å løyse dei langsiktige utfordringane som er knytte til berekraftig bruk og utnytting av fjellområde, og på den naudsynte samordninga mellom verneplanar og planlegging etter plan- og bygningslova. Arbeidet med regionale planprosessar for fjellområda med villrein er starta.

Noreg har slutta seg til Den europeiske landskapskonvensjonen, som trådde i kraft 1. mars 2004. Formålet er å fremje vern, forvaltning og planlegging av landskap og organisere europeisk samarbeid om dette. Konvensjonen gir utfordrin-

gar knytte til auka medvit om omgivnadene, anten det er i by eller land. Miljøverndepartementet har ansvar for oppfølging av konvensjonen, og har etablert eit nettverk med andre departement for konkrete handlingstiltak knytte til konvensjonen. Det er eit utstrekt nordisk samarbeid om oppfølging av konvensjonen i kommunal og regional planlegging, støtta av Nordisk Ministerråd.

Utviklinga av byggjeverksemda i 100-meterbeltet langs sjøen er av nasjonal interesse. I St.meld. nr. 21 (2004 – 2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand* blir kommunane, fylkeskommunane og fylkesmennene utfordra til ein streng praksis ved behandling av plan- og dispensasjonsaker i 100-meterbeltet langs sjøen. Departementet har no overført rapporteringa av dispensasjonar i strandsona til KOSTRA. Denne rapporteringa gjeld alle typar dispensasjonar for nybygg i strandsona, både i og utanfor byggjeområde. I 2005 vart det gitt ca. 1 000 slike dispensasjonar innafor 100-meterbeltet mot sjø, mot ca. 800 i 2004. Tala syner behov for auka fokus på nedbygging av standsona. Det blir arbeidd med nye reglar for dispensasjonar i strandsona i samband med ny plan- og bygningslov. Det er behov for strengare praksis for nybygging i område med stort byggepress, t.d. i sentrale område nær byar og tettstader. Fleire stader finst gamle planar som ikkje er i tråd med dagens målsetjingar, og departementet vil be kommunane om å ta opp til vurdering slike forelda planar. Tiltak for ein offensiv strandsonopolitikk er òg omtalt under resultatområde 2 Friluftsliv.

Hovudlinjene i St.meld. nr. 23 (2001-2002) *Bedre miljø i byer og tettsteder* blir vidareført av dagens Regjering. Meldinga legg bl.a. vekt på å gjennomføre pilotprosjekt på utvalde område i samarbeid med byane, næringslivet og frivillige organisasjonar. Formålet er å utvikle nye og gode løysingar på miljøproblem og utviklingsoppgåver som kan vere eksempel for andre. Det er i gang pilotprosjekt i 12 byar på dei fire tema miljøsoner, sentrumsutvikling, byomforming og miljøvennleg transport i næringslivet. Nokre byar arbeider særskilt etter prinsippa for universell utforming med fokus på auka tilgjenge innafor avgrensa soner i sentrum nær knutepunkt. Miljøverndepartementet koordinerer statens innsats for å betre miljøet i Groruddalen i Oslo, som er blant pilotområda. I samarbeid med fleire departement og Oslo kommune skal det gjennomførast program for miljøvennleg transport, Alnaelva, grøntområde og kulturmiljø, bustad-, by- og tettstadutvikling og oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktivitetar og inkludering. Som ein del av innsatsen for friluftsliv og naturmiljø i Oslo-området vil Miljøverndeparte-

mentet utarbeide ei eiga lov for vern av Oslo-marka, jf. resultatområde 2.

Miljøverndepartementet har etablert ein eigen bymiljøpris som går til byar og tettstader som har gjort ein særskilt innsats for å betre bymiljøet. Kristiansand fekk prisen i 2002, Drammen i 2003, Årdalstangen i 2004 og Stavanger i 2005. I 2006 vart prisen delt mellom Sandnes og Stavanger for samarbeidet dei to byane har hatt for å fremje sykling. Eit program for å utvikle attraktive og miljøvennlege tettstader i distrikta vart avslutta i 2005. Innsatsen vil bli ført vidare gjennom formidling av erfaringane frå dette programmet og aktivt bruk av nettverk for tettstadutvikling der fleire statlege og regionale etatar deltar.

Det er oppretta eigne nettsider om barn og unge sine interesser i planlegginga. Nettsidene gir informasjon om lovgrunnlag, planfaglege spørsmål, rettleiarar og kontaktpersonar i fylka og på statleg nivå.

Resultatmål 3. Fylkesplanlegginga skal samordne staten, fylkeskommunane og hovudtrekka i kommunanes fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle verksemd retta inn mot regional utvikling.

Hovudansvaret for fylkesplanlegginga ligg hos fylkeskommunane. Fylkesplanen skal vere eit felles regionalt plandokument og planprosessane må bere preg av partnerskap, slik at kommunar og stat får eigarskap til planen. I 2005 vart det godkjent fire fylkesplanar og ti fylkesdelplanar. Ein av fylkesplanane omfatta begge Trøndelags-fylka. Fylkeskommunane skal frå 2007 følgje opp prinsippet om universell utforming gjennom fylkesplanlegginga og KOSTRA.

Resultatmål 4. Den regionale planlegginga skal samordne og styre bruk og vern av areal- og naturressursar over kommunegrensene.

Dei ti fylkesdelplanane som vart godkjende i 2005 handlar om spørsmål knytte til energibruk, samordna areal- og transportløyser, lokalisering av handel og senterstruktur og utvikling av kultur, idrett og friluftsliv i fylka. Det er fleire døme på at kommunane i samarbeid utarbeider planar for bruk og vern av areal- og naturressursar. Miljøverndepartementet ser at ei rekkje verne- og utviklingstema med fordel kan løysast i samarbeid mellom kommunane, og ønskjer å stimulere til slikt interkommunalt samarbeid. Slike planar kan bl.a. vere aktuelle i fjellområda og i randsonene til større verneområde etter naturvernlova. Som ein oppfølging av St.meld. nr. 21 (2004-2005) er det satt i gang arbeid med regional planavklaring for 9

nasjonale villreinområde, der bruks- og verneintressene avklarast samla.

Resultatmål 5. Plan- og bygningslova skal vere eit effektivt verktøy for samordning mellom sektorar og forvaltningsnivå underlagt folkevalt styring.

Miljøverndepartementet legg vekt på ein aktiv dialog med fylkesnivået. Gjennom årlege tildelingsbrev til fylkesmennene blir det bl.a. teke standpunkt til kva prioriteringar som skal leggjast til grunn for verksemda i fylket. Det er særskilt viktig at fylkesnivået gir naudsynt bistand til kommunane, slik at ein i samarbeid kan oppnå effektive og målretta løysingar på aktuelle arealspørsmål og miljøutfordringar.

Miljøverndepartementet tek sikte på å lage ein odelstingsproposisjon for ei ny plan- og bygningslov som kan behandlast i Stortinget i 2007. Arbeidet med proposisjonen byggjer på planlovutvalets forslag og innspel i høyringa.

Ein føresetnad for å lage gode planar er tilgang på relevant og oppdatert informasjon. Miljøverndepartementet har saman med Kommunal- og regionaldepartementet gitt Statens bygningstekniske etat prosjektleiinga i Byggsøk-prosjektet for å skape elektroniske løysingar som kan effektivisere plan- og byggjesaksbehandlinga. Gjennom samarbeidet *Noreg digitalt* vil offentleg forvaltning samle inn planrelevant informasjon.

Resultatmål 6. Planar etter plan- og bygningslova og søknader etter sektorlover skal ha god dokumentasjon av vesentlege konsekvensar for miljø, naturressursar og samfunn.

Det er utarbeidd ein rettleiar til den reviderte forskrifta om konsekvensutgreiingar (KU). Rettleiaren er tilgjengeleg på nett frå mai 2006. Departementet gjennomfører i 2006 ei evaluering av det nye regelverket knytt til KU.

Miljøverndepartementet har gjennomført ei erfaringsevaluering etter at ny forskrift om konsekvensutgreiingar har vore verksam i eitt år. Gjennom ei spørjeundersøking til alle kommunar i landet har Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) funne at planleggjarane i kommunane synest forskrifta representerer ei klar betring av den kommunale oversiktsplanlegginga, og at dei òg ser på integreringa av plan- og KU-prosessane som ei betydeleg nyvinning. Kommunane meiner likevel at omfanget av utgreiingsarbeidet knytt til planprosessane har auka og at planarbeidet derfor vil ta noko meir tid. Eit fleirtal av kommunane som har svart meiner likevel ikkje at dette medfører at

oppstart av kommunale planprosessar blir utsett eller stoppar opp.

For å sikre ei berekraftig utbygging av vindkraft vil departementet i løpet av 2006 fastsetje retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg. I samarbeid med Olje- og energidepartementet vil Miljøverndepartementet stimulere til at det blir utarbeidd regionale planar for vindkraft- og småkraftverk.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med nær 63,9 mill. kroner i 2007. Finansieringa av resultatområdet er i hovudsak dekt over kapitla 1400, 1410, 1427, 1429 og 1441. Fylkesmannen har òg ansvar for oppgåver under resultatområde 9. Ein viser til nærare omtale av desse under resultatområde 11. Midlar til lønn og drift for desse oppgåvene er budsjetterte på kap. 1510 Fylkesmannsembeta, under Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjett.

Føresegnene i plan- og bygningslova om planlegging og konsekvensutgreiing er det viktigaste verkemidlet på resultatområdet. Rikspolitiske retningslinjer, som konkretiserer den nasjonale politikken, skal leggjast til grunn for all planlegging i kommunar, fylkeskommunar og statlege organ.

For å medverke til avgjerder som fungerer godt for samfunnet, må det utviklast eit godt plansamar-

beid mellom kommunar, fylke og statlege etatar. Hovudansvaret for bruk av plan- og bygningslova er lagt til kommunane, som normalt fattar endeleg vedtak om arealbruken. Etatane på regionalt nivå må i ein tidleg fase av planarbeidet gjere kommunen kjent med nasjonale og viktige regionale interesser.

I samarbeid med Kommunal- og regionaldepartementet blir det arbeidd med å leggje til rette for elektronisk saksbehandling i plan- og byggjesaker. Departementet gir ut rettleiing og rundskriv knytte til regelverket og vil halde god kontakt med instansar som har viktige oppgåver i forminga av dei fysiske omgivnadane (t.d. Husbanken og Bygningsteknisk etat). Avgjerder og lovfortolkingar blir publiserte i rettskjelderegisteret *Easy-find* og *publikasjonen PlanJuss*. Det er vidare lagt stor vekt på å formidle fortløpande informasjon over departementets internettsider *www.planlegging.no*. Tiltak som aukar kompetansen innan planbistand internasjonalt er òg ein del av departementets innsats.

Kap. 1400 post 80 vart oppretta i 2005 i samband med oppfølging av Handlingsplan for auka tilgjenge gjennom universell utforming. Ordninga skal medverke til nyskaping og til samarbeid om gode løysingar på tvers av sektorar og på alle nivå og er saman med plan- og bygningslova, eit viktig verkemiddel for å innarbeide universell utforming som strategi for auka tilgjenge.

15 Resultatområde 10: Kart og geodata

Definisjon og avgrensing

Resultatområdet omfattar etablering og drift av geografisk basisinformasjon. Resultatområdet dekkjer òg oppfølging og utvikling av standardar og regelverk og fagleg samarbeid med andre land på området, stimulering av norsk næringsutvikling innafor geografisk informasjonsteknologi (GIT), forskning og utvikling, og sikring av historisk geografisk informasjon. Kartlegging av polare landområde høyrer til resultatområde 8. Resultatområdet inkluderer òg eit forvaltningsansvar for å skaffe fram arealdata for planleggingsformål.

Strategisk mål

Landet skal ha ein tenleg infrastruktur med tilgjengeleg geografisk informasjon, dvs. kart og elektronisk baserte tenester som tilfredsstillar det felles behovet ulike brukargrupper har for geografisk informasjon og fastlegging av posisjonar, under dette eit tilfredsstillande geodetisk grunnlag (grunnlag av målepunkt) for kartlegging, oppmåling og satellittbasert stadfesting (koordinatbestemming). Denne målsetjinga gjeld både for norske sjø- og landområde. Det er viktig å utvikle gode

standardar for geodata, som er tilpassa internasjonale forhold.

Innafor arealpolitikken er det eit mål å skaffe fram god informasjon om arealas tilstand, før framtidig bruk blir planlagt. Staten og kommunane må i fellesskap etablere dette datagrunnlaget. Satsinga i St.meld. nr. 30 (2002-2003) «Norge digitalt» – *et felles fundament for verdiskaping*, blir ført vidare. Meldinga er eit viktig strategidokumentet for Statens kartverk som nasjonalt fagorgan. Den gir føringar for kva slag løysingar som skal etablerast for å få på plass ein nasjonal infrastruktur av geodata. Både digitale grunnkartdata og temadata inngår i Noreg digitalt. Deltakarane i infrastrukturen yter eit økonomisk bidrag til etablering av grunnkartdata. I tillegg blir deira temadata stilt fritt til rådvelde innafor samarbeidet.

Nasjonale resultatmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Forvaltninga av den nasjonale kart- og geodatapolitikken er ei oppgåve som går på tvers av sektorar, og ansvaret for dette er lagt til Miljøverndepartementet. Det er derfor berre formulert nasjonale resultatmål på dette resultatområdet.

Tabell 15.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 10 Kart og geodata

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorar
1. Landet skal ha eit einsarta geodetisk grunnlag (grunnlag av målepunkt) tilpassa satellittbasert stadfesting (koordinatbestemming).	Tal på kommunar med ferdig målt landsnett. Landsdekkjande høgdegrunnlag tilpassa europeisk samarbeid og framdrift på området.
2. Landet skal ha ein tenleg infrastruktur av nasjonale geografiske databasar.	Prosentvis del av felles geodata som står att å etablere for landområda. Framdrift i etablering av nasjonalt register for luftfartshinder
3. Landet skal vere dekt av tenlege trykte og digitale kartseriar.	Ajourhaldsfrekvens for trykt hovudkartserie Noreg 1:50 000. Delen av autoriserte elektroniske sjøkart for norskekysten etter internasjonal standard i prosent av total.

Tabell 15.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 10 Kart og geodata

Nasjonale resultatmål	Resultatindikatorar
4. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og for valtningsnivå.	Utvikling og bruk av nasjonale og internasjonale standardar. Tal på kommunar og andre som har teikna avtale om Noreg digitalt. Databruken innan samarbeidet Noreg digitalt.
5. Landet skal ha ei samla informasjonskjelde for eigedomsdata som kan betene offentleg og privat sektor.	Tal på kommunar som tek i bruk nytt matrikkel-system.

Statusbeskriving

Resultatmål 1. Landet skal ha eit einsarta geodetisk grunnlag tilpassa satellittbasert stadfesting.

All privat og offentleg oppmåling, kartlegging og navigasjon føreset eit korrekt geodetisk grunnlag (kartreferanse). Grunnlaget er bygd opp over ei rekkje år, men er mange stader ikkje så nøyaktig og påliteleg som overgangen til satellittbaserte løysingar krev. Nytt landsomfattande overordna grunnlag, basert på internasjonal standard (EUREF89), kom på plass i 1997. Arbeidet med eit meir detaljert landsnett skjer i samarbeid med kommunar og andre brukarar som samfinansierte prosjekt. I 2006 vil dei siste 6 kommunane vere ferdig rekognoserte. Statens kartverk vil slutføre målearbeidet i 2007. I mange kommunar må likevel kommunane sjølve gjere noko arbeid før dei kan ta grunnlaget i bruk. 46 kommunar har innført EUREF89, og fleire førebur dette. Det nasjonale høgdegrunnlaget frå 1950-talet blir no oppdatert med nye målingar, tilpassa bruk av satellitteknologi, og skal vere etablert seinast innan 2009. Statens kartverk vil framleis ta ansvar for å utarbeide tenester som kan ta i bruk satellittinformasjon til posisjonering. Det blir i samarbeid med kommunar og privat sektor bygd ut nettverk som gir større grannsemd ved bruk av satellittdata. Talet på brukarar av denne tenesta er nærare 300 og er venta å auke etter som nye nettverk blir utbygde. Så langt er det nesten samanhengande dekning i bebygde område frå svenskegrensa til Trondheim.

Verksemda ved Statens kartverks målestasjon i Ny-Ålesund vil bli trappa noko opp, men den vil vere redusert også i 2007. Dette er gjort for å gi rom for satsing på andre, høgare prioriterte tiltak i Statens kartverk.

Resultatmål 2. Landet skal ha ein tenleg infrastruktur av nasjonale geografiske databasar.

Noreg digitalt er eit samarbeid om etablering, drift, vedlikehald og distribusjon av geografiske data.

2006 har vore eit år for å få på plass avtaler. Det endelege målet er at alle kommunane tek del i Noreg digitalt.

Etablering av Noreg digitalt med landsdekkjande grunnkartdata og temadata etter felles standard er eit omfattande arbeid. Produksjon og tilrettelegging av temadata har verksemdene sjølve ansvar for. Progresjonen i etablering av dei enkelte temadata vil avhenge av kapasiteten i desse verksemdene. Produksjon av grunnkartdata vil bli koordinert av Statens kartverk, med økonomisk bidrag frå samarbeidspartane i Noreg digitalt. Sjølv om alle sluttar opp om samarbeidet, er det ikkje venta at Noreg vil vere dekt med digitale kartdata på land før tidlegast i 2015. I 2006 er noko over 50 pst. av denne dataetableringa fullført. Areal i byar og tettstader er i hovudsak dekt. Utfordringa for desse areala ligg i vedlikehald av data.

Statens kartverk skal vere registerfører for luftfartshinder, jf. forskrift av 14. april 2003, heimla i luftfartslova. Statens kartverk må arbeide for å få med flest mogleg data frå eigarane av slike hinder. Målet er dekning av alle betydelege hinder innan utgangen av 2007.

Resultatmål 3. Landet skal vere dekt av tenlege trykte og digitale kartseriar.

Første gongs produksjon av økonomisk kartverk vart fullført i 2002, og omfattar vel 180 000 km², dvs. alt vesentleg produktivt areal, til saman over 32 000 kartblad. Frekvensen på ajourføringa av denne typen kart er i dag 18 år. «N50», den digitale førsteutgåva av hovudkartserien for Noreg 1:50 000, vart lansert i 2001. I 2005 starta produksjonen av dei første N50-kombikarta med land- og sjøinformasjon i same kart.

Bruk av pålitelege elektroniske sjøkart i kombinasjon med moderne navigasjonssystem vil betre tryggleiken til sjøs. Bruk av slike system vil kunne redusere faren for skadar på personar og miljø, redusere materielle kostnader, auke regulariteten,

korte ned skipsruter og styrkje næringsgrunnlaget langs kysten. Så langt har Statens kartverk gitt ut 114 av 142 papirkart i moderne kvalitet. Moderne målingar er utførde for eit større areal. Frå dette målematerialet blir kart produserte kontinuerleg. Regjeringa prioriterer arbeidet med sjøkart høgt. Hovudleia for kyststrekninga frå svenskegrensa til Hammerfest er no ferdig. Også store delar av hovudleia vidare nord og aust er ferdig. Den resterande hovudleia og gjenståande område i delar av Lofoten og Vesterålen vil vere ferdig målt i 2007. Førstegongskartlegginga av elektroniske sjøkart vil vere fullført første halvår 2008.

Dei siste åra er det blitt sendt ein sjømålingsekspedisjon til Svalbard kvart år. Saman med investeringar i ny teknologi har dette gitt god framdrift i den aktuelle målesesongen frå juli til september/oktober. Til no er 50 pst. av samla areal dekt med tidsmessige målingar. I hovudsak er dette området djupare enn 20 m. Dei viktigaste sjøområda blir målte først.

Statens kartverk skal føre vidare arbeidet med gjennomføring av det marine kartleggings- og kunnskapsprogrammet Mareano, som vart starta i 2005 (sjå eiga omtale under resultatområde 1). Statens kartverks rolle vil vere å administrere kartlegginga. Det skal fokuserast på kartlegging av havbotnen og tilrettelegging av data for ulike bruk, blant anna til forvaltning av biologisk mangfald.

Resultatmål 4. Geografiske data skal vere lett tilgjengelege og kunne nyttast effektivt på tvers av sektorar og forvaltningsnivå.

Det er særskild viktig å få på plass og ta i bruk aksepterte nasjonale og internasjonale standardar for felles bruk av geografiske data. Noreg er aktivt i utvikling og bruk av felles standardar. Erfaringane viser at Statens kartverk har ei oppgåve som sentral koordinator og bidragsytar i eit vellykka standardiseringsarbeid. Miljøvernforvaltninga spesielt, og offentleg forvaltning generelt, skal gjennomføre planmessig bruk av slike standardar.

Innafor samarbeidet Noreg digitalt vil partane få tilgang til data som er tilrettelagt ved bruk av slike standardar. Ved konvertering av sjøkartdata vil data for kysten og dei kystnære områda bli lagt til rette for bruk saman med kartdata for landområda. Etter konvertering vil sjødata vere tilpassa standardane for bruk på land. Formidling av data til aktørar utanfor samarbeidet Noreg digitalt skjer gjennom statsaksjeselskapet Norsk Egedomsinformasjon. Data er lagt til rette etter dei same standardane også for denne formidlingstenesta.

For sjøkartlegging finst det egne standardar. Sjøkartverket har etablert ei koordineringsteneste,

PRIMAR Stavanger, for å gjere elektroniske sjøkart tilgjengelege i det internasjonale maritime miljøet. Sjøkartverket leverer i dag sjøkartdata frå meir enn 30 nasjonar gjennom denne tenesta. Store delar av kyststrekningane i dei samarbeidande landa er dekte. Noregs lostenester og ca. 850 skip nyttar kartdata formidla gjennom PRIMAR Stavanger. Det er ei sentral målsetjing å få sjøkarttenestene i fleire land med i samarbeidet for å kunne gi eit samla tilbod av sjøkart til brukarane. Kostnadene ved drift av tenesta er dekte ved brukarbetaling.

Geodata er eit verkemiddel for at kommunane og forvaltninga skal oppnå effektiviseringsvinstar og betre resultat innafor område der det ofte er utarbeidd nasjonale målsetjingar. Kommunane har ei sentral rolle som planstyresmakt. Geografisk informasjon og kart framstiller biletleg og forenkla viktig faginformatjon. Geodata kommuniserer derfor effektivt med brukargrupper som ikkje har tematisk spesialkompetanse. Data for tilgjenge blir no utvikla som nytt fagtema til bruk i planlegging og forvaltning. Registeret for Grunneigedom, adresse og bygning (GAB) vil vere ein god reiskap for å følgje utviklinga av universell utforming og tilgjenge til bygnader framover.

Noreg digitalt legg til grunn at arealdata, ressursdata, miljødata og plandata skal inngå i den felles geografiske infrastrukturen. Det har gjennom fleire år vore arbeidd med slike temadata i samarbeid mellom kommunar, fylke og statlege fagstyresmakter leia av Statens kartverk. Dette arbeidet blir no ført vidare gjennom ei integrering med basis geodata i Noreg digitalt.

Resultatmål 5. Landet skal ha ei samla informasjonskjelde for egedomsdata som kan betene offentleg og privat sektor.

Lov om egedomsregistrering vart vedteken i juni 2005. Regjeringa vil hausten 2006 fremje ny odeltingsproposisjon for den delen av lova som omhandlar privatisering av oppmålingstenester. Statens kartverk må halde fram med å byggje opp kapasitet og kompetanse for å ivareta rolla si som sentral matrikkelstyresmakt etter lova. Ei viktig oppgåve vil vere å yte fagleg støtte til lokal matrikkelstyresmakt (kommunane).

Det nasjonale egedomsregisteret består av tre element: grunneigedom-, adresse- og bygningsregisteret (GAB), elektronisk grunnbok og digitalt egedomskartverk (DEK). Arbeidet med etablering av digitalt egedomskartverk er eit samarbeid mellom Statens kartverk og den enkelte kommunen. I GAB og elektronisk grunnbok finn ein komplett oppgåve over egedommene i Noreg. Ca. 80

pst. av eigedommane er etablerte med eigedomsgrensar i DEK. I løpet av 2007 skal registerdata frå GAB og kartdata frå DEK konverterast til det nyutvikla registreret *matrikkelen*. Matrikkelen skal drifast av Statens kartverk, og vil erstatte GAB og DEK. Registeret skal spele saman med andre register, bl.a. elektronisk grunnbok.

Matrikkelen vil vere ein god reiskap for å følgje utviklinga av universell utforming og tilgjenge til bygningar.

I løpet av 2007 skal all tinglysing vere overført til Statens kartverk frå domstolane. I Ullensvang har Statens kartverk under etablering elektronisk buretsregister og eit senter for tinglysingsspørsmål. Buretsregisteret skal brukarfinansierast. KRD er ansvarleg departement for dette registeret.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med 322,9 mill. kroner i 2007, der alt i hovudsak blir dekt over kapitla 1465 og 2465. I tillegg dekkjer statsoppdraget midlar til delar av Statens kartverks drift som blir finansierte over resultatområde 11. Kapitla 1400, 1425, 1427, 1429 og 1441 er òg med på å finansiere resultatområdet. Kapittel 412 over Justisdepartementets budsjett dekkjer Statens kartverks kostnader til tinglysingsprosjektet.

Statens kartverk utfører i all hovudsak Miljøverndepartementets oppgåver innan resultatområdet. Statens kartverk er det nasjonale fagorganet som skal kvalitetssikre og leggje til rette geodata for heile det norske samfunnet. Kommunane har òg eit betydeleg ansvar. Verksemda i kommunane er tradisjonelt knytt til GAB-registrering og teknisk kartlegging som er nødvendig for planlegging og saksbehandling etter Plan- og bygningslova. Statens kartverk har eit tradisjonelt ansvar for å eta-

blere og forvalte nasjonale kartseriar til sjøs og til lands, og å halde offisielle register oppdaterte. Etablering av databasar og produksjon av kart i digital form har lenge vore den store utfordringa, og vil vere det i fleire år framover.

Når kart og stadfesta informasjon blir forvalta i digital form, er ikkje informasjonen lenger knytt til ein bestemt kartmålestokk. Data samla inn til bruk for eitt formål, f.eks. lokalt i ein kommune, er like godt eigna til bruk i landsomfattande kartseriar. Å utnytte innsamla data på tvers av forvaltningsnivåa stiller krav til samarbeid om felles dataforvaltning både mellom stat og kommune og mellom dei forskjellige statlege deltakarane.

Data forvalta av samarbeidet *Noreg digitalt* er omsette i den kommersielle marknaden. Partane i Noreg digitalt må tilpasse seg det prisregime for denne typen informasjon som Noreg til ei kvar tid er bunde av gjennom EØS-regelverket.

Statens kartverk er eitt av Miljøverndepartementets og NORADs fagsenter for miljøutvikling, og deltek med jamne mellomrom i norske bistandsprosjekt i fleire land. I 2005 vart det oppretta eit internasjonalt senter for eigedomsrett og -utvikling ved Statens kartverk. Senteret er oppretta for å samle og styrkje kompetansen på dette området. NORAD, Utanriksdepartementet og ambassadane får rådgiving i sitt internasjonale engasjement innan formalisering av rett til fast eigedom gjennom senteret.

Noreg skal dei næraste åra medverke med betydelege midlar (EØS-finansieringsordningane) til utviklinga av samfunna i dei nye EU-medlemslanda. I samarbeid med nokre av mottakarlanda for desse midlane skal Statens kartverk prøve å få realisert prosjekt som overfører norsk kart- og geodatakompetanse.

16 Resultatområde 11: Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Resultatområdet omfattar oppgåver og verkemiddel som går på tvers av resultatområda 1-10. Resultatområdet innverkar følgjeleg på resultatoppnåinga innafor alle dei andre resultatområda. Sentrale oppgåver er å:

- Medverke til å integrere miljøomsyn i andre område av politikken på ein effektiv måte, bl.a. ved i samarbeid med andre departement regelmessig å utarbeide Stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand, årleg vurdere og omtale miljøprofilen i statsbudsjettet og følgje opp nasjonal handlingsplan for berekraftig utvikling (NA21) kvart år i nasjonalbudsjettet.
- Vurdere og ta i bruk ein kombinasjon av verkemiddel som syter for at miljøvernpolitiske mål blir nådde til lågast moglege kostnader for samfunnet.
- Utføre forvaltningsoppgåver, internadministrasjon som internadministrativt utviklingsarbeid og oppgåver innafor personale, økonomi, IKT, og andre oppgåver som ikkje naturleg høyrer inn under dei andre resultatområda.

Områdeovergripande internasjonalt arbeid er omtalt under resultatområde 8.

Strategiske mål

- Miljøvernforvaltninga skal innrette verksemda slik at måla i miljøvernpolitikken blir nådde til så låge kostnader som mogleg for samfunnet. Styrings- og kostnadseffektivitet skal vere grunnleggjande for valet av verkemiddel.
- Miljøvernpolitikkenes verdigrunnlag skal profilerast, og miljøvernomsyn skal integrerast i alle sektorar av samfunnet – og liggje til grunn for miljøvernforvaltningas interne arbeid. Kunnskap og tilgjenge til miljøinformasjon skal medverke til å styrkje forståinga for å betre avgjerdsgrunnlaget i miljøvernpolitikken. Det skal leggjast til rette for å styrkje og fornye miljøvernarbeidet, og stimulere til berekraftig praksis regionalt og lokalt.

Miljøvernforvaltningas arbeidsmål, resultatindikatorar og statusbeskriving

Resultatområdet har ikkje eigne nasjonale mål, men må sjåast i lys av miljøvernforvaltningas områdeovergripande oppgåver, jf. resultatområda 1-10.

Tabell 16.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
1. Sikre at internadministrasjonen av miljøvernforvaltninga er målretta, effektiv og miljøvennleg, og i samsvar med overordna retningslinjer for statsforvaltninga. Følgje opp beredskapsarbeid og sikre miljøvernforvaltninga si evne til å handtere kriser.	Godt utført planlegging, økonomistyring, personalforvaltning og annan internadministrasjon. Utviklinga innafor IKT har gode nytteuttak av investeringar som er gjort, og det er tilrettelagt for effektiv datautveksling mellom fagsystem. Oppdatert internt regelverk. Godt utført planlegging og gjennomføring av tiltak for organisasjonsutvikling, og god oppfølging av andre tiltak innafor Regjeringas arbeid med fornying. Gjennomført interne tiltak i tråd med prosjektplan for Grøn stat i Miljøverndepartementet. Oppdatert og ferdigstilt planverk for beredskapen i miljøvernforvaltninga.

Tabell 16.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
2. Sikre effektive system og målretta kunnskap som grunnlag for politiske prioriteringar og styring av miljøvernforvaltninga.	<p>Godt gjennomført budsjettarbeid og styringsdialog med miljøvernforvaltninga, andre etatar og verksemder med oppgåver på miljøområdet.</p> <p>Etablert og teke i bruk gode prosessar og system for utvikling av og tilgang til ny kunnskap både internt og i samarbeid med andre styresmakter og Noregs forskingsråd.</p> <p>Teke i bruk eksisterande erfaring og kunnskap på ein effektiv måte.</p>
3. Sikre at miljøvernomsyn blir formidla, forankra og integrerte i alle sektorar av samfunnet.	<p>Formidla relevant og ny miljøkunnskap på ein føremålstenleg måte til andre departement.</p> <p>Etablert tilstrekkeleg kunnskap om andre departements mål og utfordringar.</p> <p>Vidareutvikla Stortingsmelding om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand for å styrkje at miljøvernpolitikken blir integrert i viktige prosessar og sektorar.</p> <p>Integrert miljøvernpolitiske mål og synleggjort det økologiske perspektivet i relevante stortingsdokument frå Regjeringa.</p> <p>Medverka til å endre subsidie- og skatte- og avgiftssystemet i meir miljøvennleg retning.</p> <p>Redusert miljøbelastningane frå forbruk av varer og tenester ved at det blir teke større miljøomsyn ved offentlege nyskaffingar.</p> <p>Utvikle Noreg til eit føregangslan for miljøteknologi.</p> <p>Gjere det enklare å vere miljøvennleg forbrukar gjennom informasjon og kompetansetiltak</p> <p>Ført ein aktiv politikk overfor næringslivet for å medverke til at fleire norske bedrifter utviser samfunnsansvar, «Corporate Social Responsibility» (CSR), og for å få fram internasjonale rammevilkår som støttar sterkare opp om CSR.</p>
4. Sikre rammevilkår og verkemiddel som varig styrkjer det regionale og lokale miljøvern-arbeidet.	<p>Fått i gang læringsnettverk av miljøkommunar i samarbeid med KS. Frivillige organisasjonar, næringsliv og fagmiljø er tekne med i prosessen.</p> <p>Tilrettelagt eit effektivt informasjonssystem og formidling av eksempel slik at kommunane betre kan sjå, ta initiativ til og gjennomføre tiltak på miljøvern-området.</p> <p>Utvikla indikatorar og tilrettelagt for målretta styring av miljøretta tiltak i kommunane. Nøkkellindikatorar skal i neste fase inngå i eit revidert opplegg for KOSTRA.</p>

Tabell 16.1 Mål- og indikatortabell for resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver

Miljøvernforvaltningas arbeidsmål	Miljøvernforvaltningas resultatindikatorar
5. Sikre god informasjon og kommunikasjon med ulike målgrupper om lokale, nasjonale og globale utfordringar.	Fortløpande formidla Regjeringas miljøvernpolitikk via aktuelle kommunikasjonskanalar. Teke i bruk eigna arenaer for kommunikasjon med ulike målgrupper internt og eksternt. Lagt til rette for meir open og tilgjengeleg miljøinformasjon. WAI-standard i IKT-investeringer. Talet på nettsider med talefunksjon.

Statusbeskriving

Arbeidsmål 1. Sikre at internadministrasjonen av miljøvernforvaltninga er målretta, effektiv og miljøvennleg, og i samsvar med overordna retningslinjer for statsforvaltninga. Følgje opp beredskapsarbeid og sikre miljøvernforvaltninga si evne til å handtere kriser

Det er utarbeidd eit overordna plan- og styringsdokument for å leie miljøvernforvaltninga mest mogleg målretta og effektivt. Det blir arbeidd fortløpande med organisasjonsutvikling i tråd med Regjeringas fornyingsarbeid.

Miljøverndepartementet vil ha fokus på individuell karriere- og kompetanseutvikling. Det blir arbeidd kontinuerleg med vidareutvikling av sentrale personalpolitiske område, under dette inkluderande arbeidsliv, mobilitet, rekruttering, likestilling, inkludering og integrering av livsfasepolitikk. Departementet har bl.a. gjennomført arbeidsmiljøundersøking og 360 graders leiarevaluering. Undersøkingane blir følgde opp med blant anna utvikling av leiing, styrking av den systematiske oppfølginga av medarbeidarane og tilrettelegging for læring og kunnskapsoverføring. Bruken av informasjonsteknologi skal medverke til effektive og betre arbeidsprosessar. Internadministrative system i miljøvernforvaltninga skal fornyast og utviklast der gevinstane ved å gjere dette er store. Strategi for IKT i heile miljøvernforvaltninga er fornya med verknad frå 2007. Strategien har fokus på informasjonsutveksling med sluttbrukarane og andre delar av statsforvaltninga. Oppfølging av strategien er eit forpliktande samarbeid mellom departement og etatar. Arbeidet med *Grøn stat* er følgd opp gjennom å integrere miljøleiing i departementets system for verksemdsplanlegging og gjennomført ISO 14001-sertifisering. Miljøverndepartementet er med dette det første departementet som er ISO-sertifisert. Dette forpliktar medarbeidarane til å delta, bl.a. gjennom innspel om ulike forslag til tiltak og forbetringar. Samtidig gjer verktøya for verksemdsplanlegging at ein sikrar eit system for oppfølging av og måling av effektane av tiltaka over

tid. ISO 14001-sertifiseringa krev årlege forbetringar på utvalde satsingsområde. Tiltaksplanen for Grøn stat i Miljøverndepartementet er basert på dei fire satsingsområda; innkjøp, transport, avfall, og bygg og energi. Beredskapsarbeidet er følgd opp gjennom revisjon av planverk og gjennomføring av fleire beredskapsøvingar for leiinga i departementet og etatane. Teknisk infrastruktur og varslingslister er oppdaterte. Informasjonsberedskapen er også systematisk gjennomgått for å styrkje miljøvernforvaltningas evne til å handtere kriser. Noreg deltek i eit omfattande internasjonalt samarbeid for å sikre brei tilgang til data som er naudsynte i samband med naturkatastrofar.

Arbeidsmål 2. Sikre effektive system og målretta kunnskap som grunnlag for politiske prioriteringar og styring av miljøvernforvaltninga.

Det er utvikla eit heilskapleg system for styring, prioritering og resultatmåling/oppfølging i miljøvernforvaltninga. Systemet dekkjer alle nivå, og skal ivareta alle formål, under dette også departementets arbeid med etatsstyring. Departementet arbeider med å innarbeide risikoanalyse som eit nytt element i mål- og resultatstyringssystemet, og første steg i integreringa vil starte frå 2007. Oppfølging og konkrete tiltak for ytterlegare effektivisering og forenkling av arbeidet i miljøvernforvaltninga er gjennomført i 2005 og 2006.

Miljøverndepartementet har ansvar for å slå fast mål for ein god naturtilstand og foreslå tiltak som er naudsynte for å hindre eller rette opp skadeleg påverknad av naturtilstanden. Kunnskapen om naturtilstanden og forhold som påverkar den blir henta inn gjennom miljøovervaking og rapportering som skjer i samarbeid med relevante sektorar. Miljøforvaltninga har sjølv omfattande program for overvaking av naturen.

Miljøvernforvaltninga har ansvar for dokumentasjon og kvalitetssikring av norske miljødata. Miljøvernforvaltninga skal syte for at data som blir nytta i statlege og sentrale internasjonale rapportar

er autoriserte og offisielle norske miljødata. Det blir bl.a. lagt opp til ei systematisk rapportering og dokumentasjon av resultatene av Regjeringas samla miljøvernpolitikk på bakgrunn av data frå miljøovervaking, miljøstatistikk og sektorvis miljørapportering. Rapporteringa gir viktig informasjon for å vurdere utviklinga i miljøet og gjennomføringa av politikken innafor kvar sektor, og identifisere behovet for ny politikk. Referansesystemet for miljøinformasjon skal innehalde tilvisingar til alle miljødata og vil gjere det enklere å finne fram til og vurdere data som er samla inn med sikte på gjenbruk. Arbeidet med dataproduksjon, forvaltning og formidling må sjåast i samanheng med IKT-strategien til miljøvernforvaltninga.

Miljøverndepartementet samarbeider med Noregs forskingsråd for å sikre at kunnskapsproduksjonen blir målretta, og at resultatene frå forskinga blir formidla slik at dei òg kan nyttast av andre avgjerdestakarar. Det er lagt stor vekt på å formidle nye forskingsresultat til avgjerdestakarane på ein god måte, og at forvaltninga får forståing for i kor stor grad forskingsresultat ligg til grunn for forvaltningas eige arbeid og dei avgjerder den tek. Nye kunnskapsbehov og resultat av forskingsinnsatsen som er finansierte av Miljøverndepartementet, er omtalte under dei enkelte resultatområda. Gjennom EØS-avtala deltek Noreg i EUs 5. rammeprogram for forskning. Norske forskingsmiljø har markert seg godt, bl.a. i miljødelen av rammeprogrammet.

Arbeidsmål 3. Sikre at miljøvernomsyn blir formidla, forankra og integrerte i alle sektorar av samfunnet.

- Miljøprofilen i statsbudsjettet og status i miljøpolitikken er omtalt i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand. Denne meldinga blir lagt fram annakvart år, siste gongen våren 2005. Ei ny melding vil bli lagt fram våren 2007.
- Alle sektorstyresmakter har ansvar for at verkemiddel og tiltak på eige område ikkje medfører unødige miljøproblem og for at miljøomsyn blir integrerte i sektorpolitikken. Miljøarbeidet på sektorane skal drivast i tråd med dei strategiske og nasjonale miljømåla.
- Sektoransvarsprinsippet vil i hovudsak bli vidareutvikla gjennom dei ordinære budsjett- og RM-prosessane.

Nettverk for miljølære har blitt eit godt hjelpemiddel for lærarar og elevar på alle nivåa innafor skuleverket. Mange skular nyttar nettverket sine Internettsider, som òg er kopla opp mot *Miljøstatus i Noreg* for utdjupande bakgrunnsinformasjon.

Det tverrdepartementale samarbeidet om planen eNoreg omfattar spørsmål som både er knytte til berekraftig utvikling og IKT, og til verdien av miljøinformasjon og stadfesta (koordinatbestemt) informasjon som elektronisk innhald.

Berekraftig produksjon og forbruk

Det er eit mål å kople økonomisk vekst og miljøbelastning frå kvarandre. Forbruket av varer og tenester har auka jamt i industrilanda i mange år og aukar raskt i mange overgangsøkonomiar og utviklingsland. Følgjene er eit stort press på naturressursane. Ein svært stor del av miljøfølgjene av forbruk i Noreg gjeld råvarer og produkt som er framstilte i andre land. Tiltak for meir miljøvennleg råvareuttak, produksjon og betre produktdesign må derfor treffast både i u-land og i i-land. Dette kan dels påverkast ved at importørar, profesjonelle kjøparar og forbrukarar stiller krav, dels gjennom arbeidet med miljøavtaler og i internasjonale organisasjonar. På FN-toppmøtet i Johannesburg vart det sett i gang eit 10-års rammeverk med program for berekraftig produksjon og forbruk.

Noreg spelar ei aktiv rolle i FN-samanheng og samarbeider nært med EU i den såkalla Marrakech-prosessen. Vidare deltek vi i EUs ekspertgrupper og følgjer EUs utarbeiding av ein samla handlingsplan for økonomi, miljø og samfunnsutvikling. Vi følgjer òg opp den nordiske miljøhandlingsplanen 2005-2008 på dette feltet. Måla våre er bl.a. å fremje miljøeffektiv produksjon og minske miljøskadane ved økonomisk vekst, å nytte miljømerking, grønare leveransekjeder og grønare innkjøp til å fremje tiltak til beste for miljø og sosiale forhold i utviklingsland. Det er lagt vekt på forbrukarane sin rett til kunnskap om varer og tenester for å kunne fatte forbruksval som står i forhold til interessene og overtiddinga deira.

Miljøteknologi – miljø som vekstnæring

Utvikling og innovasjon av miljøteknologi vil vere svært viktig for å få til ei fråkopling mellom økonomisk vekst og miljøbelastning. Utvikling av meir miljøeffektiv teknologi vil gi gevinstar for miljøet, og kan føre til økonomisk vekst og sysselsetjing i Noreg. Regjeringa arbeider for å gjere norsk industri leiande innafor miljøforbetringar. Miljøvennleg teknologi blir fremja blant anna gjennom dei generelle miljøvernpolitiske verkemidla og gjennom forskning og utvikling. I tillegg er det oppretta eit eige miljøteknologiprojekt ved SFT som skal bidra til utvikling, auka bruk og eksport av miljøvennleg teknologi. Ei sentral oppgåve for prosjektet er å leggje til rette for dialog og samarbeid mel-

lom offentlege, private og frivillige verksemdar. Regjeringa vil i 2007 oppretthalde samarbeidet til EUs handlingsplan for miljøteknologi og samarbeider òg nært med andre nordiske land gjennom Nordisk ministerråd.

Miljøansvar i driften av offentlige virksomheter

Regjeringa ser det som viktig at offentlig sektor går føre som ansvarleg forbrukar og etterspør miljøvennlige varer og varer som er tilverka med høge etiske og sosiale standardar. For å gjere dette tydeleg og samle Regjeringas mål og tiltak på dette området vil det bli utarbeidd ein treårig handlingsplan for miljø- og samfunnsansvar i offentlege nyskaffingar. Miljøverndepartementet sette i 2005 ned eit breitt samansett rådgivande panel for miljøbevisste offentlege innkjøp. Panelet skal verke i tre år, og gi Regjeringa fortløpande råd på området. Panelet vil vere ein viktig bidragsytar ved utarbeiding av handlingsplanen. GRIP senter er etablert som eit kompetansesenter og skal bl.a. motivere og gjere det enklare for den enkelte offentlege verksemda å ta miljøomsyn ved innkjøp, jf. kap 1400 post 73. Noreg deltek òg aktivt i det internasjonale samarbeidet for å fremje miljøbevisste offentlege nyskaffingar, bl.a. i NMR, EU og FN's arbeidsgruppe for berekraftige offentlege innkjøp.

Prosjekt Grøn stat har hatt som mål å innføre eit enkelt miljøleingsystem i statlege verksemdar innan utgangen av 2005. Resultata frå prosjektet er no evaluerte, bl.a. gjennom ei ekstern evaluering gjennomført av Statskonsult. Ifølgje evalueringa har 50–60 pst. av dei statlege verksemdene innført eit enkelt system for miljøleing som gir grunnlag for kontinuerleg og systematisk arbeid for å betre miljøresultata i eiga drift, bl.a. knytt til avfall, transport, innkjøp og energibruk. Ca. 10-20 pst. av verksemdene har framleis ikkje starta arbeidet, mens dei andre er i gang med å innføre miljøleing i drifta. Enkelte verksemdar har òg innført tredjeparts sertifiserte system som Miljøfyrtårn eller ISO 14001. Evalueringa viser at prosjekt Grøn stat har auka fokus på miljøtiltak i drifta av statlege verksemdar, og utløynt mange tiltak. Det er likevel ikkje mogleg å gi ei samla vurdering av miljøeffektar og økonomiske gevinstar av prosjekt Grøn stat, då dei enkelte verksemdene førebels berre i avgrensa grad har rapportert systematisk på tiltak og effektar. Evalueringa peiker på at dei største hindringane for å innføre miljøleing og miljøtiltak i statlege verksemdar bl.a. er forankring og engasjement i leinga, kompetanse, og krav om rapportering og dokumentasjon. Evalueringa tilrår at det blir gjennomført visse justeringar i vidareføringa

av Grøn stat bl.a. for å gjere prioriteringane tydelegare, sikre betre forankring i verksemdene og for å styrkje rapporteringa på sentrale indikatorar. Regjeringa vil følgje opp dette arbeidet, og ønskjer bl.a. å sjå satsinga på Grøn stat i samanheng med satsinga på miljøbevisste offentlege innkjøp.

Hovudkonklusjonane i handlingsplanen for miljø- og samfunnsansvar i offentlege innkjøp og vidareføringa av Grøn stat vil bli presenteret i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand som blir lagt fram våren 2007.

Fremtidsrettet forbruk og avfallsreduksjon

Regjeringa vil leggje til rette for ein tettare samanheng mellom forbrukar- og miljøspørsmål og gjere det enklare å vere miljøvennleg i kvardagen. Regjeringa vil derfor styrkje miljøinformasjonsarbeidet og gjere miljømerka betre kjent i det offentlege samt og styrkje det frivillige miljøvernarbeidet. Regjeringa vil òg styrkje arbeidet med avfallsreduksjon og gjenvinning, jf. del II, kap. 11 arbeidsmål 1.1. Støtte til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk blir bl.a. gitt over kap. 1400 post 73, programkategori 12.10.

Miljøinformasjonslova

Informasjon er eit heilt sentralt verkemiddel i miljøvernpolitikken. For ytterlegare å styrkje retten til miljøinformasjon vart det vedteke ei samla lov om rett til *miljøinformasjon* og deltaking i offentlege avgjerdsprosessar med innverknad på miljøet (miljøinformasjonslova), som trådte i kraft 1. januar 2004. Lova inneber ei plikt for både offentlege styresmakter og offentlege og private verksemdar til å gi ut miljøinformasjon. Lova forpliktar vidare forvaltingsorgan på alle nivå til å gjere allment tilgjengeleg oversiktsinformasjon om miljøtilstand og miljøforhold innafor sine respektive ansvarsområde. Arbeidet med å gjere informasjon tilgjengeleg er eit kontinuerlig arbeid, og Regjeringa vil styrkje arbeidet med formidling av miljøinformasjon, slik at den når ut til alle befolkningsgrupper i tråd med prinsippa for universell utforming.

For å bidra til å sikre at miljøinformasjonslova blir overhalden har Regjeringa oppnemnt ei eiga uavhengig klagenemnd som trådte i funksjon 1. januar 2004. Klagenemnda for miljøinformasjon behandlar klager over avslag på innsyn hos private verksemdar. Lova vil bli evaluert i 2006 i tråd med Stortingets oppmoding.

Arbeidsmål 4. Sikre rammevilkår og verkemiddel som varig styrker det regionale og lokale miljøvernarbeidet.

Oppgåver på regionalt nivå

Den regionale miljøforvaltninga er lagt til fylkesmennene, som skal sjå til at nasjonale miljømål blir omsette til regionale og lokale mål og tiltak. Fylkesmannen har ei sentral rolle i samband med samarbeid og samordning med andre sektorar og forvaltar dessutan delar av lovverket på miljøvernområdet. Fylkesmannens arbeidsoppgåver skal vere i samsvar med Regjeringas prioriteringar. Der internasjonale konvensjonar medfører regionale plikter, må dette prioriterast. Samla sett er miljøvernavdelinganes innsats i hovudsak retta mot resultatområda 1. Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, 2. Friluftsliv, 4. Overgjødsling og oljeforureining, 5. Helse og miljøfarlege kjemikalier, 6. Avfall og gjenvinning, 7. Klimaendringar, luftforureining og støy og 9. Regional planlegging. I tillegg har Miljøverndepartementet ansvaret for andre avdelingar hos fylkesmannen når det gjeld område av meir tverrsektoriell karakter under resultatområda 9. Regional planlegging og 10. Kart og geodata. Fylkesmannens viktigaste oppgåver er knytte til:

- Verneplanarbeidet der tempoet skal haldast oppe i tråd med gjeldande framdriftsplanar for nasjonalparkplanen og marin verneplan, slutføring av dei fylkesvise verneplanane og vidareføring av arbeidet med nytt skogvern, under dette vern av skog på statsgrunn.
- Forvaltning av verneområda, under dette utarbeiding av forvaltningsplanar for dei mest brukte nasjonalparkane.
- Bevaring av villaksen der etablering av nasjonale laksevassdrag og laksefjordar er det viktigaste nasjonale løftet. Oppfølginga av denne ordninga er høgt prioritert. Fylkesmennenes arbeid med kartlegging av bestandssituasjonen er viktig i eit nasjonalt perspektiv og må prioriterast. Vidare skal kampen mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* førast vidare.
- Rovviltforvaltninga, der arbeidet skal førast vidare i tråd med Stortingets behandling av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*. Regionale rovviltnemnder har eit hovudansvar. Fylkesmennene skal fatte enkeltvedtak knytte til felling av rovvilt innafor dei rammene som rovviltnemndene set. Fylkesmannen har vidare ansvar knytt til betre samordning av landbrukspolitiske, reindriftspolitiske og miljøvernpolitiske verkemiddel på regionalt nivå.
- Friluftsliv, der det skal leggjast til rette for friluftsliv og allmenta skal sikrast tilgang til friluftsområde. Fylkesmennene må halde god framdrift i arbeidet med sikring av friluftsområde, særleg i strandsona.
- Samordning og styrking av kunnskap, jf. St.meld. nr. 21 (2004-2005) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Blant anna skal den kommunale kartlegginga av biologisk mangfald førast vidare med fokus på kartlegging i ferskvatn og kystnære sjøområde. Fylkesmannen har ei svært viktig rolle i samband med innhenting og kvalitetssikring av data frå kommunane, og i å vere aktiv i ei felles geodataforvaltning og kompetanseheving i bruken av geografisk informasjon.
- Bl.a. delta i landsomfattande aksjonar, og følgje opp industriverksemder innan sitt myndeområde. Dette inngår som eit ledd i Regjeringas styrking av tilsynet med prioriterte helse- og miljøfarlege kjemikalier og farleg avfall.
- Som regionalt ansvarleg styresmakt for gjennomføring av EUs rammedirektiv for vatn, m.a. vidareføre karakteriseringa av vassforekomstane og starte arbeidet med tiltaksprogram og forvaltningsplan for utvalte delar av vassregionen. Dei fylkesmennene som er vassregionstyresmakt, skal opprette og leie eit representativt samansett vassregionutval knytt til dette arbeidet.
- Følgje opp og setje i verk tiltaksplanar for forureina sediment, og føre vidare arbeidet med grunnforureining, m.a. i forhold til nedlagte avfallsdeponi. Dette er eit ledd i Regjeringas arbeid med å sikre at forureina sediment ikkje fører til alvorlege forureiningsproblem.
- Ansvar for regional stats deltaking og medverknad i den regionale planlegginga, og ansvaret for at nasjonal politikk blir formidla og teken vare på. Fylkesmannen har òg ei oppgåve i å samordne dei statlege interessene i planarbeidet, utføre mekling i motsegnaker og behandle klager på regulerings- og utbyggingsplanar.
- Informasjon er eit prioritert verkemiddel for heile miljøvernforvaltninga. Fylkesmannen skal derfor framleis ha skarpt fokus på innhenting, kvalitetssikring, levering og forvaltning av miljø- og geodata. Dataforvaltninga skjer ved hjelp av sentrale fagsystem som er ein del av den nasjonale geografiske infrastrukturen. Vidare skal fylkesmannen formidle kunnskap om utvikling i miljøtilstand og arealbruk.
- Fylkesmannen skal i sin dialog med kommunane om prioriterte miljøutfordringar utnytte skjønnsmidlane strategisk.

Ein viser elles til Fornyings- og administrasjonsdepartementets budsjettproposisjon, *Programkategori 01.10 Fylkesmennene*.

Auka vekt på miljø og samfunnsutvikling i kommunesektoren

Kommunane er sentrale aktørar for at Noreg samla sett skal løftast som miljønasjon. I Soria Moria-erklæringa har Regjeringa nedfelt at kommunane si rolle som samfunnsutviklarar skal styrkjast og at kompetansen innan natur og miljøvern skal gjenreisast.

Den kommuneretta miljøinnsatsen er følgt opp, og det er bl.a. inngått ein 5-årig samarbeidsavtale mellom Miljøverndepartementet og KS om programmet *Livskraftige kommunar – kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling*. Avtala er behandla i Regjeringa.

Departementet legg vekt på å ivareta den miljøfaglege innretninga og sikre ei god etablering og drift av det 5-årige programmet. Direktorata og fylkesmennene er trekte med i arbeidet. Samarbeidet med andre departement skal utviklast vidare på område der dei har ei rolle i forhold til kommunesatsinga.

Det blir gjort eit betydeleg arbeid for å leggje til rette støttefunksjonar og verktøy som byggjer opp under programmet. Arbeidet med indikatorutvikling har starta. Det er lagt vekt på å få fram nøkkelindikatorar som kan danne grunnlag for vidareutvikling av KOSTRA.

Resultat og erfaringar frå programmet blir førte inn i konsultasjonsordninga mellom KS og staten og vil gi grunnlag for å utvikle vidare nasjonale rammevilkår og verkemiddel som støttar opp under det lokale arbeidet.

For å sikre effektiv kunnskapsformidling, bygge opp den lokale og regionale miljøkompetansen og gjennomføre planar og miljøtiltak som har overføringsverdi til flest mogleg kommunar, legg Miljøverndepartementet opp til ei vidareføring av den lokale miljøinnsatsen i 2007. Dette vil bl.a. bli sett i sammenheng med ei fleirårig miljømobilisering for å auke det folkelege engasjementet og oppslutninga om ein ambisiøs miljøpolitikk.

Arbeidsmål 5. Sikre god informasjon og kommunikasjon med ulike målgrupper om lokale, nasjonale og globale utfordringar.

Pressa og frivillige organisasjonar er viktige målgrupper for Miljøverndepartementet. Vi legg derfor særleg vekt på at desse gruppene får god tilgang til informasjon, slik at dei på sin måte kan formidle vidare til sine målgrupper.

Pressereiser i samband med nasjonale og internasjonale møte der miljøvernministeren deltek er blant tiltak som blir nytta. På tradisjonell måte blir det utarbeidd artiklar og kronikkar til aviser og tidsskrift, og det blir også arrangert pressekonferansar ved viktige hendingar.

Godt samarbeid med organisasjonane er viktig for departementet, og driftstilskot til dei frivillige organisasjonane er eit nyttig verkemiddel for å styrkje aktivitet og deltaking.

I tillegg til media er Internett ein viktig kanal for informasjonsformidling frå Miljøverndepartementet og underliggjande etatar. Store mengder miljøinformasjon er gjort tilgjengeleg gjennom nettstadene til miljøvernforvaltninga. Departementsinngangen www.miljo.no gir full oversikt over informasjonstilbodet frå miljøforvaltninga. *Miljøstatus i Noreg* (www.miljostatus.no) er inngangen til fakta og annan informasjon knytt til tilstand og utvikling for dei miljøvernpolitiske resultatområda. Det er etatane sitt ansvar å oppdatere denne informasjonen. Departementets internettsider skal vere ein formidlingskanal i tråd med lov om rett til miljøinformasjon. Eitt døme er høyringssaker der også høyringsfråsegnene blir lagt ut på nettet. Informasjonssidene om EU/EØS er eit anna døme. Dei gir brukarane informasjon om arbeidet i EU/EØS i god tid og dermed høve til å påverke prosessen. Bruken av Internett er ein viktig del av strategien for IKT i miljøvernforvaltninga der utvikling av interaktive, brukartilpassa informasjonsløysingar er sentrale mål.

Det blir sett av midlar til ulike informasjonstiltak og aktivitetar, m.a. til samarbeidsprosjekt med andre aktørar. Informasjon i samband med aktuelle stortingsmeldingar, m.a. oppfølging av meldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand står sentralt.

Nyhende, avgjerder og tolkingsfråsegner innan planlegging etter plan- og bygningslova og kartforvaltning blir formidla gjennom departementets nettsider www.planlegging.no og gjennom publikasjonane Plannytt og Planjuss. Departementet er i gang med ein gjennomgang av den samla informasjonsstrategien knytt til området regional og kommunal planlegging.

Internasjonale standardar for tilgjenge, WAI (Web accessibility initiative) er innarbeidd på miljøvernforvaltningas internettsider. Syntetisk tale er tilgjengeleg på alle departementets nettsider på ODIN. Nettstaden www.universell-utforming.miljo.no som er knytt til Regjeringas handlingsplan for auka tilgjenge, har vore banebrytande på dette feltet i Noreg.

Departementet har eit nært samarbeid med dei underliggjande etatane om informasjon til utvalde målgrupper.

Verkemiddel

Resultatområdet er planlagt finansiert med 520,7 mill. kroner over Miljøverndepartementets budsjett for år 2007. Resultatområdet omfattar innsatsen av områdeovergrepande verkemiddel og fellesoppgåver på tvers av alle resultatområda 1-10, og blir finansiert av alle delar av miljøvernforvaltninga, jf. kap. 1400, 1410, 1425, 1426, 1427, 1429, 1432, 1441, 1465 og 1471. Tilskot til dei frivillige miljøvernorganisasjonane er òg eit viktig verkemiddel for å styrkje medverknad og engasjement omkring ulike miljøspørsmål, jf. kap. 1400, post 70. Tilskot til andre organisasjonar eller prosjekt og til-

tak som stimulerer til ei berekraftig utvikling er òg sentralt, jf. kap. 1400, post 73. I 2007 vil Regjeringa i samarbeid med frivillige organisasjonar og andre starte ein kampanje for auka fokus på klimautfordringa. For år 2007 er det totalt avsett 106 mill. kroner til miljøovervaking over Miljøverndepartementets budsjett, jf. kap. 1410, post 21.

I tillegg blir lønn og drift av fylkesmannens miljøvernavdelingar finansierte over kap. 1510 Fylkesmannsembeta, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

Miljøverndepartementet utviklar og forvaltar ei rekkje lover, reglar og instruksar som har innverknad på miljøsektoren og plansida, f.eks. plan- og bygningslova, forureiningslova, naturvernlova m.m.

Ein effektiv og målretta organisasjon er eit avgjerande verkemiddel for gjennomføring av Miljøverndepartementets mål.

Del III
Miljøverndepartementets
budsjettforslag for 2007

Programkategori 12.10 Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.

Utgiftene under programkategori 12.10 kan først tilbake til alle resultatområda. Ein viser til del I der det blir gjort greie for budsjettendringar i 2007 innfor dei ulike resultatområda.

Foreslått løyving knytt til programkategorien for 2007 er 752,5 mill. kroner. Dette er ein reduksjon på om lag 64 mill. kroner, eller 7,8 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2006. Reduksjonen skuldast i hovudsak nedjusterte rammer som følge av forseinka framdrift ved nikkilverket på Kola.

Regjeringa legg vekt på videreføre løyvinga til forskning og overvaking på eit høgt nivå i 2007 og fremjar forslag om auke løyvingane til miljøovervaking med om lag 7,3 mill. kroner. Gjennom ein auka satsing på opplysning og kometanseformidling ønskjer Regjeringa vidare å styrkje allmentas kunnskap om miljø. Regjeringa foreslår òg ein auka innsats for å betre miljøet i Groruddalen med 7 mill. kroner.

Utgifter under programkategori 12.10 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1400	Miljøverndepartementet	335 743	469 451	391 546	-16,6
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking	321 313	347 007	360 962	4,0
	Sum kategori 12.10	657 056	816 458	752 508	-7,8

Kap. 1400 Miljøverndepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	157 896	163 160	169 370
21	Spesielle driftsutgifter	44 632	43 838	60 557
70	Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	30 000	32 000	33 216
71	Internasjonale organisasjonar	37 920	38 507	38 757
72	Miljøverntiltak i nordområda, <i>kan overførast</i>	7 500	7 000	7 000
73	Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, <i>kan overførast</i>	23 713	23 200	26 800
74	Tilskot til AMAP, <i>kan overførast</i>	2 200	2 200	2 200
75	Miljøvennleg byutvikling, <i>kan overførast</i>	4 387	5 000	8 000
76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	8 365	9 046	9 146

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
78	Miljøtiltak til nikkilverka på Kola, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>		109 000	
79	Den nordiske verdsarvstiftelsen	3 500	3 500	3 500
80	Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	15 629	20 000	20 000
81	Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokal-samfunn, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>		13 000	13 000
	Sum kap. 1400	335 743	469 451	391 546

Post 01 Driftsutgifter

Midlane under posten er retta mot alle resultatområda.

Løyvinga dekkjer dei ordinære driftsutgiftene som er naudsynte for at Miljøverndepartementet skal kunne halde ved lag ei forsvarleg verksemd. Om lag to tredelar av løyvinga gjeld lønn til fast tilsette i departementet. I perioden 1. mars 2001 – 1. mars 2006 er talet på årsverk i departementet redusert frå 256 til 219.

Om lag ein tredel av løyvinga går til å dekkje husleige, fornying av materiell, inventar og utstyr, bl.a. drift og utvikling av IT-anlegget til departementet, reiseutgifter, kurs- og konferanseverksemd og tiltak for kompetanseutvikling. Av desse fellesutgiftene er husleige og IT-utgifter dei største. Departementet har òg høge reiseutgifter pga. det internasjonale miljøvernarbeidet.

I 2007 er det foreslått ei totalloyving til tiltaka under posten på 169,4 mill. kroner. Dette er ein auke frå 2006-budsjettet på om lag 6,2 mill. kroner eller 3,8 pst. Auken skuldast i hovudsak tildelt lønnskompensasjon.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Midlane under posten er retta mot alle resultatområda.

Løyvinga på denne posten dekkjer utgifter til kjøp av utgreiingar. Lønn til mellombels tilsette som er knytte til faglege prosjekt kan òg førast over posten. Prosjekta relaterer seg til heile miljøvernforvaltningas ansvarsområde.

Miljøvernpolitikken står overfor store utfordringar og det er viktig å ha eit grundig fagleg fundament for den politikken som blir lagt opp. Det er derfor viktig at Miljøverndepartementet har tilstrekkelege ressursar til å kunne initiere utgreiingar av ny politikk og evaluere politiske tiltak og verkemiddel som er sette i gang eller gjennom-

førte. I tillegg blir ressursar nytta til å vurdere miljøkonsekvensar av forslag som er fremja frå andre sektorar.

I 2007 er det foreslått ein auke til tiltaka under posten på 16,7 mill. kroner.

Løyvingane som er foreslått i 2007-budsjettet vil bl.a. bli nytta til å føre vidare arbeidet med ein heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet og rammedirektivet for vatn. Det er vidare sett av midlar til oppfølging av stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikalier. Innsatsen for kartlegging av miljøgifter er òg auka.

Det er avsett midlar til iverksetjing av ny plan- og bygningslova og utgreiingar i samband med oppretting av eit eige føretak for førebygging og gjenvinning av avfall.

I tillegg er det bl.a. løyvd midlar til tiltak for vilaksen og bevaring av fjellreven under denne posten.

Post 70 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar

Midlane under posten er retta mot resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver.

Posten omfattar grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar som blir gitt over Miljøverndepartementets budsjett. Støtte blir gitt til organisasjonar som har sitt kjerneområde direkte knytt til miljøvern eller fagspesifikke område.

Løyvinga for 2007 er auka med 1,2 mill. kroner i forhold til 2006-budsjettet.

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å halde oppe eit breitt utval av demokratisk oppbygde, landsomfattande organisasjonar med miljøvern som hovudarbeidsfelt, for å sikre frivillig engasjement og styr-

kje medverknaden i miljøvernspørsmål lokalt, regionalt og sentralt, basert på fagleg innsikt. Storleiken på driftstilskota blir fastsett bl.a. ut frå ei vurdering av organisasjonanes aktivitetsnivå lokalt, økonomien deira og alternative høve til finansiering, saman med medlemstalet i organisasjonane.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll går føre seg ved generell formalia- og sannsynskontroll av innsende årsmeldingar, og rekneskap stadfest av revisor.

Tabell 17.1 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar

Organisasjon	Rekneskap 2005	Vedtatt budsjett 2006	Forslag 2006
Norges Naturvernforbund	5 152	5 496	5 705
Framtiden i våre hender	1 892	2 018	2 095
Den Norske Turistforening	3 460	3 690	3 830
Norges Jeger- og fiskerforbund	4 742	5 058	5 250
Friluftslivets fellesorganisasjon	2 338	2 493	2 588
Norsk Ornitologisk Forening	1 427	1 523	1 580
Norges kulturvernforbund	643	685	710
Fortidsminneforeningen	3 025	3 226	3 350
Forbundet Kysten	1 280	1 366	1 420
Norsk forening for fartøyvern	1 170	1 249	1 295
Natur og Ungdom	1 015	1 083	1 125
Norges Miljøvernforbund	202	216	224
WWF-Norge	541	578	600
Norsk forening mot Støy	772	824	855
Norsk Vannforening	220	234	243
Samarbeidsrådet for biologisk mangfold	677	723	750
Norsk Biologforening	95	101	105
Norsk Zoologisk Forening	63	67	70
Norsk Entomologisk Forening	95	101	105
Norsk Botanisk Forening	95	101	105
Foreningen Våre Rovdyr	153	163	170
Noregs Sopp- og nyttevekstforening	60	64	66
Blekkulfs miljødektektiver	883	941	975
Sum	30 000	32 000	33 216

Departementet tek atterhald og vurderer fortløpande, basert på innkomne søknader, om organisasjonar som blir tildelte grunnstøtte tilfredsstillere kriteria for å ta imot støtte på denne posten.

Post 71 Internasjonale organisasjonar

Midlane under posten er retta mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda.

Posten er auka som følge av støtte til drift av sekretariatet for Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM). SAICM består av Dubai-erklæringa om internasjonal kjemikalieforvaltning, ein overordna kjemikaliestrategi og ein konkret handlingsplan. Sekretariatet for SAICM er leia av FNs miljøfond (UNEP) og WHO i fellesskap.

Mål

Målsetjinga med løyvinga er å medverke til å halde ved lag drifta av organisasjonar som utfører viktig miljøretta arbeid av verdi for Noreg.

Løyvinga skal dekkje obligatoriske bidrag til internasjonale organisasjonar der Noreg deltek aktivt. Løyvinga under denne posten er ei direkte følgje av at Stortinget har ratifisert avtaler med budsjettbindingar, eller at Regjeringa har vedteke norsk medlemskap. I tillegg blir det gitt eit frivillig bidrag til FN's miljøfond (UNEP). Ordninga er ikkje open for søknad.

Følgjande internasjonale organisasjonar får bidrag:

- FN's miljøfond (UNEP)
- Den internasjonale hydrografiske organisasjon (IHO)
- Den internasjonale naturvernunionen (IUCN)
- Fellessekretariat for Oslo- og Pariskonvensjonane og Bonnnavtala (oljeforureining)
- Interimsekretariat for Ramsarkonvensjonen (vern av våtmarker)
- Konvensjonen om internasjonal handel med truga arter (CITES)
- Konvensjonen om trekkjande arter av ville dyr (Bonnkonvensjonen)
- Konvensjonen om vern av ozonlaget (Wienkonvensjonen)
- Protokoll om stoff som reduserer ozonlaget (Montrealprotokollen).
- Den nordatlantiske laksevernorganisasjonen (NASCO)
- Konvensjonen om biologisk mangfald (Biodiversitetskonvensjonen/CBD)
- Cartagena-protokollen om genmodifiserte organismar
- Internasjonalt studiesenter for bevaring og restaurering av kulturminnesmerke (ICCROM)
- Det europeiske overvåkingsprogrammet for langtransport av luftforureiningar (EMEP)
- Konvensjonen om kontroll med grenseoverskridande transport av farleg avfall (Baselkonvensjonen)
- Miljøverndepartementets del av det norske bidraget til grunnkapital i Det nordiske miljøfinansieringsselskapet (NEFCO)
- Det europeiske miljøvernbyrået (EEA)
- FN's klimapanel (IPCC)
- FN's Rammekonvensjon om klimaendringar (UNFCCC)
- Kyotoprotokollen
- Stockholmkonvensjonen om persistente organiske sambindingar (POP)

- Rotterdamkonvensjonen om notifikasjon og forhandssamtykke ved eksport av kjemikalier
- Århuskonvensjonen om miljøinformasjon
- International Council of Monuments and Sites (ICOMOS)
- Strategic Approach to International Chemicals Management (SAICM)

Oppfølging og kontroll

Kontroll og oppfølging av organisasjonane skjer ved generell formaliakontroll av reviderte rekneskapar og årsrapportar, deltaking i generalforsamlingar, årsmøte og liknande.

Post 72 Miljøverntiltak i nordområda, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda. Løyvinga er oppretta for å styrkje miljøvernkompetansen retta mot nordområda. Ordninga er ikkje open for søknad. Relevante tilskotsmottakarar blir tilskrivne.

A: Tilskot til drift av Polarmiljøsentret A/S

Mål:

Målet med ordninga er utvikling av Polarmiljøsentret A/S i Tromsø slik at selskapet kan løyse fellesoppgåver knytte til drifta av Polarmiljøsentret på ein økonomisk og fagleg effektiv måte. Vidare skal selskapet ha som oppgåve å formidle informasjon om og profilering av Polarmiljøsentret nasjonalt og internasjonalt.

Oppfølging og kontroll:

I tillegg til fagleg kontakt blir det motteke årsrapportar om gjennomførte aktivitetar og reviderte rekneskapsrapportar frå tilskotsmottakar. Kontroll skjer ved fagleg og generell formaliakontroll av årsrapport og rekneskap, ved kontroll av tilskotsmottakaren si faktiske etablering i senteret og ved at tre av departementets direktorat deltek i selskaps styre.

B: Tilskot til FoU-verksemd

Mål:

Målet med tilskotsordninga er å styrkje miljøvernkompetansen retta mot nordområda. Målgruppa for tilskotsordninga er samarbeidande forskingsinstitutt som er deltakarar i Polarmiljøsentret.

Kriterium for måloppnåing:

Vi måler omfanget av og kvaliteten og relevansen i forskingsresultat framlagt i form av rapportar og artiklar i nasjonale og internasjonale tidsskrift.

Oppfølging og kontroll:

Forskningsinstitutta og andre som får tilskot rapporterer på talet FoU-prosjekt som er sette i verk og avslutta, mengda av publiserte og selde publikasjonar, under dette også ved internasjonal referee. Vidare blir det motteke årsrapportar med omsyn til det vitskapelege samarbeidet i senteret og reviderte rekneskapoversikter for tilskota. Kontroll skjer ved fagleg gjennomgang og generell formaliakontroll av dei innsende rapportane.

C: Tilskot til polarattraksjonen Polaria*Mål:*

Målet med tilskotsordninga er å sikre fornying av utstillingar.

Oppfølging og kontroll:

Rapport og revidert rekneskap blir innhenta frå Stiftelsen Polaria. Kontroll skjer ved generell formaliakontroll av årsrapport og rekneskap.

Evaluering av A og B:

Miljøverndepartementet gav Noregs Forskningsråd i oppdrag å bistå departementet med ein gjennomgang og ei vurdering av Polarmiljøsenderet. Evalueringa skulle omfatte måloppnåing sett i forhold til dei overordna måla for Polarmiljøsenderet, dei administrative styringsverktøya, organiseringa av senteramarbeidet og drifta av det faglege senteramarbeidet, under dette dagens system for fordeling av departementets tilskotsmidlar, både sett i forhold til effektiv ressursbruk og organisering for best å kunne oppnå overordna mål. Evalueringsrapporten vart oversend departementet 30. januar 2006. Rapporten viser at forskningssamarbeidet har ført til styrkt kompetanseoppbygging og forskning av høg vitskapleg kvalitet i senteret. «Brukarane» er vel nøgde med dei varene og tenestene Polarmiljøsenderet leverer. Både Miljøverndepartementet og samfunnet har fått god og relevant valuta for investeringa si.

Evalueringskomiteen meiner at Polarmiljøsenderet har ei sentral rolle å spele i kunnskapsutviklinga i nord og bør ha som mål å vere styresmaktenes kunnskapsleverandør innan berekraftig utvikling og sunne økosystem i dei nordlege områda.

Evalueringskomiteen meiner at det er eit betydeleg uforløyst potensial i Polarmiljøsenderet og at det bør gjerast visse endringar for å utløyse dette potensialet.

Evalueringskomiteen tilrår bl.a.:

- At senterprogramma blir avslutta i si noverande form og inngår i ei ny langsiktig, strategisk fellessatsing retta mot «integrert kunnskap som grunnlag for bærekraftig forvaltning og næringsutvikling i nordområdene»
- At det blir lagt vesentleg meir kraft bak informasjons- og formidlingsverksemda som samtidig blir gitt ei strategisk innretning
- At Polarias potensial for kontakt med og informasjon til allmenta må utnyttast
- Eit betre samarbeid med Universitetet i Tromsø og Tromsø kommune for å styrkje Tromsø som eit nasjonalt og internasjonalt vitskapeleg kunnskapssenter for nordområda

Eventuelle budsjettkonsekvensar av forslaga i evalueringsrapporten vil bli vurderte i tilknytning til 2008-budsjettet.

Post 73 Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, kan overførast

Midlane under denne posten er retta mot alle resultatområda til Miljøverndepartementet. Målet med løyving er å stimulere ei berekraftig utvikling.

Løyvinga er auka med 3,6 mill kroner i 2007.

1) Øyremerkte tilskot*Mål*

Målet med tilskotsordninga er å påverke produksjons- og forbruksmønsteret ved å byggje opp og formidle kompetanse om miljøvennleg produksjon og forbruk, og stimulere til berekraftig praksis i næringsliv, hushald og offentleg verksemd.

Ordninga vil i 2007 omfatte:

- Drifts- og prosjekttilskot til Stiftelsen for berekraftig produksjon og forbruk, GRIP Senter, som skal utvikle og formidle metodar, verktøy og informasjon som hjelper, motiverer og gjer det enklare for private og offentlege verksemdar å bli meir miljøeffektive, og auke verdiskapinga med redusert ressursbruk og miljøbelastning. GRIP senter er eit sentralt verkemiddel i samband med Miljøverndepartementets satsing på miljøbevisste offentlege nyskaffingar, Grøn stat og reiseliv, økoturisme og destinasjonsutvikling. Tilskotet i 2007 vil i hovudsak gå til desse satsingsområda.

- Drifts- og prosjekttilskot til Grøn Kvardag – Miljøheimevernet. Verksemda skal gjennom praktiske råd og løysingsforslag påverke bl.a. forbrukarane til meir miljøvennleg åtferd.
- Drifts- og prosjekttilskot til Stiftelsen Idébanken. Stiftelsen har som formål å fremje og formidle praktiske, lokale forsøk på å realisere ei berekraftig utvikling og gjere synleg det lokale handlingsrommet som finst.
- Driftstilskot til stiftelsen Miljømerking i Noreg, som skal stimulere næringslivet si satsing på å utvikle meir miljøvennlege produkt og stimulere forbrukarane til val av desse (ordninga er nærare omtalt i Barne- og familiedepartementets budsjettproposisjon).
- Prosjekttilskot til LOOP, ein stiftelse som arbeider med å gi meir heilskapleg og samordna informasjon til næringsliv, kommunar og forbrukarar om handtering av alle typar avfall, under dette spesialavfall.

Kriterium for måloppnåing

I tillegg til det overordna målet for tilskotsposten er det utarbeidd meir konkrete arbeidsmål for dei enkelte verksemdene som mottok støtte. Desse måla går fram av tilsegnsbrevet til den enkelte verksemda. Ved å ta utgangspunkt i tiltak, aktivitetar og prosjekt som har vore gjennomførte, skal verksemdene gjere greie for effektane av dette og knyte det til fastsette arbeidsmål, relevante nasjonale miljømål og mål for berekraftig utvikling nedfelt i Nasjonal Agenda 21.

Miljøverndepartementet arbeider kontinuerleg for å betre opplegget for resultatrapportering frå verksemdene og gjere dette meir systematisk og straumlinjeforma. For betre å kunne dokumentere og synleggjere effektane av arbeidet til verksemdene vart det i 2004 sett i gang eit arbeid for å utarbeide formålstenlege indikatorar/suksesskriterium for kvar enkelt verksemd.

Tildelingskriterium

Tildeling av midlar er basert på verksemdas resultat frå føregåande år og ein konkret søknad om midlar for kommande periode, sett opp mot prioriterte nasjonale miljø- og berekraftsmål.

Oppfølging og kontroll

Drifts- og prosjekttilskota blir følgde opp gjennom krav som blir fastsette i kvart enkelt tilsegnsbrev. Det blir motteke årsrapport og/eller rekneskapsversikt for alle tilsegner, i tillegg til at det er fagleg kontakt med dei enkelte tilskotsmottakarane.

2) Til disposisjon for departementet

Det er sett av midlar til tilskot til miljøstiftelsen Belona og Zero til arbeid med klima- og energitiltak, og midlar som departementet vil disponere til prosjekt og tiltak som ligg innafor målsetjinga til posten. Departementet vil følgje opp tilskota på bakgrunn av rapportar frå tilskotsmottakarane.

Post 74 Tilskot til AMAP, kan overførast

Løyvinga medverkar til å oppnå måla på resultat område 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda.

Mål

Dette er ei internasjonal forplikting Noreg har påteke seg, og målet med løyvinga er å sikre videreføring av programmet for arktisk miljøovervaking (AMAP) gjennom tilskot til drift av stiftinga AMAP.

Stiftinga AMAP vart oppretta av Miljøverndepartementet 24. juni 1997. Det internasjonale miljøvernssamarbeidet under den arktiske miljøvernstrategien (AEPS) tok sikte på å redusere negative miljøverknader av den aukande økonomiske aktiviteten i området. AEPS-samarbeidet er no integrert i det breiare samarbeidet i Arktisk Råd. Miljøovervakingssystemet AMAP utgjør den viktige delen av samarbeidet.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsversikter. I tillegg er det fagleg kontakt med stiftelsen.

Post 75 Miljøvennleg byutvikling, kan overførast

Midlane under denne posten er i hovudsak retta mot resultat område 9 Regional planlegging. Løyvinga er auka med 3 mill. kroner i 2007. Auken skal blant anna styrkje innsatsen for eit betre miljø i Groruddalen. Det er òg avsett midlar til Groruddalen under kap. 1400 post 21 Spesielle driftsutgifter.

Mål

Formålet med ordninga er å utvikle og stimulere til nye løysingar som fremjar miljøvennleg byutvikling og byforvaltning.

Staten har invitert 12 byar til eit pilotprosjekt der offentlege etatar, næringsliv og bebuarorganisasjonar har gått saman om å utprøve nye miljøløy-

singar i byane. Det er bl.a. etablert såkalla miljøsoner, der tiltak som kan gi reinare luft, mindre støy, betre trafikktryggleik, betre tilgjenge til grøntområde og betre kulturmiljø er sett samla innafør eit avgrensa område. Groruddalen i Oslo er eitt av pilotprosjekta der fleire tiltak blir prøvde ut samla for å betre miljøet i dalen. Andre pilotprosjekt som er finansierte under posten er omforming av gamle byområde, planlegging, drift og vedlikehald av sentrumsområde og samarbeid med næringslivet om miljøvennlege arbeids- og tenestereiser.

Kriterium for måloppnåing

Arbeidet skal føre fram til konkrete planar, fysiske resultat og nye samarbeidsformer i dei prioriterte områda. Resultata frå pilotprosjekta skal ha overføringsverdi og kunne formidlast til andre byar og tettstader som står overfor tilsvarende miljøutfordringar.

Tildelingskriterium

Tildeling vil skje på grunnlag av søknader frå dei partane som deltek i pilotprosjekta. Eigenandel er ein føresetnad.

Oppfølging og kontroll

Dei tiltaka som blir sette i gang blir følgde opp fortløpande både fagleg og økonomisk. Det blir kravd fagrapportar og rekneskapsrapportar av tilskotsmottakar etter avslutta prosjekt. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar og rekneskapar.

Evalueringar

Det vil bli sett i gang evaluering av tiltak som er sette i verk. Resultata vil bli oppsummerte i 2007 og nytta i det vidare bypolitiske arbeidet lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Post 76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, kan overførast

Midlane under denne posten gjeld resultatområda 7 Klimaendringar, luftforureining og støy og 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda.

Mål

Målet med ordninga er å styrkje arbeidet med miljøspørsmål som er svært viktige for Noreg, og å få gjennomslag for norske miljøvernpolitiske prioriteringar internasjonalt. Ordninga skal òg medverke til at Noreg gjennom nasjonale tiltak oppfyller sine internasjonale plikter når det gjeld klimaendringar, stoff som bryt ned ozonlaget og grenseoverskridande luftforureiningar. Tilskotsordninga blir kunngjort i eit eige rundskriv frå Miljøverndepartementet om alle departementets tilskotsordningar.

Tildelingskriterium

Tildeling av midlar er basert på kva resultat departementet ønskjer å oppnå i det internasjonale miljøvernssamarbeidet, eller plikter Noreg må innfri gjennom nasjonale tiltak.

Oppfølging og kontroll

Årsrapportar og reviderte rekneskapar frå gjennomførte prosjekt dannar grunnlaget for ein generell formaliakontroll.

Post 77 Oppfylging av garantiansvar for miljøvernlån

Ordninga med statsgaranterte miljølån i Industribanken (seinare Statens nærings- og distriktsutviklingsfond, SND) og garanti gitt av Industribanken på vegner av staten til pålagte reinsetiltak vart avvikla frå og med 1991. I 1991 vart det innført ei ny ordning med statsgaranterte miljøvernlån for investeringar i tiltak innan gjenvinning, spesialavfall og miljøteknologi i industrien. Denne vart avvikla frå og med 1997.

Posten blir nytta til å innfri garantiar som er gitt i samsvar med tidlegare garantifullmakt. For at dette skal kunne skje på ein praktisk måte, og for at staten ikkje skal pådra seg unødige rentekostnader, har departementet fullmakt til å utgiftsføre utan løyving fastslåtte tap under føresetnad av at det så snart det er formålstenleg blir fremja forslag til løyving for Stortinget. Denne fullmakta blir foreslått ført vidare i 2007, jf. Forslag til vedtak III. Det var ingen tap på ordningane i 2005. Garantiansvaret for dei tre ordningane som er avvikla, men der staten framleis sit med garantiansvar, var samla sett redusert frå om lag 27 mill. kroner pr. 31. desember 2004 til om lag 14 mill. kroner ved utgangen av 2005.

Tabell 17.2 Garantifullmakter under kap. 1400 post 77

I Garanti for lån i Innovasjon Noreg (tidlegare SND)		(i 1000 kr):
a)	Tap i 2005	0
b)	Garantiansvar 31.12.05	6 035
c)	Fullmakt, nye tilsegner i 2006	0
d)	Forslag til fullmakt, nyetilsegner i 2007	0
e)	Totalramme i 2007	6 035

II Garanti frå Innovasjon Noreg (tidlegare SND) til andre private kredittinstitusjonar på vegner av staten		(i 1000 kr)
a)	Tap i 2005	0
b)	Garantiansvar 31.12.05	0
c)	Fullmakt, nye tilsegner 2006	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsegner i 2007	0
e)	Totalramme i 2007	0

III Statsgaranterte lån i private kredittinstitusjonar og Innovasjon Noreg (tidlegare SND)		(i 1000 kr)
a)	Tap i 2005	0
b)	Garantiansvar 31.12.05	7 917
c)	Fullmakt, nye tilsegner i 2006	0
d)	Forslag til fullmakt, nye tilsegner i 2007	0
e)	Totalramme i 2007	7 917

Post 78 Miljøtiltak til nikkilverka på Kola, kan overførast, kan nyttast under post 21

Løyvinga og tilsegnfullmakta under denne posten gjeld resultatområde 8 Internasjonalt miljøvern-samarbeid og miljøvern i nord- og polarområda. Løyving skal nyttast som tilskot til modernisering av nikkilverket på Kola. Det er venta ein reduksjon i utslepp frå verket av svoveldioksid, støv og tungmetall på minst 90 pst. i forhold til utsleppet i 1999, når prosjektet er gjennomført. Dette vil gi merkbar betring av helse og miljø lokalt og for miljøet i Finnmark.

Prosjektet går ut på å byggje briketteringsanlegg i Zapoljarny og ny smelteomn med gassreining og tilhøyrande svovelsyrefabrikk i Nikel.

Investeringane, som var planlagt til ca. 93,5 mill. USD, blir finansierte med tilskotet frå Noreg og eit tilskot frå Sverige på 3 mill. USD, mens resten blir dekt av lån frå NIB (30 mill. USD) og eigendel frå Norilsk Nikel-konsernet. Eventuelle kostnadsoverskridingar skal dekkjast av Norilsk Nikel.

Norilsk Nikel-konsernet gjer i tillegg omfattande investeringar i gruvedrift og knusing og oppkonsentrering av malm i Zapoljarny. Selskapet bedømmer no at verksemda i Petsjenga vil halde fram over ein lengre periode enn ein trudde tidlegare. Tidsperspektivet er sett ut frå venta tilgang til eksternt smeltemateriale og gjennom tilgangen til eigen malm. Malmførekomstane i området er gjennom djupare malmbryting betydelege, og er venta å kunne vare betydeleg lenger enn til 2015.

Ombygginga starta i 2002, ca. eit halvt år forseinka pga. at det tok lengre tid enn føresettt å slutføre avtalane om tilskot og lån. Ved to anledningar har prosjektet seinare blitt ytterlegare seinka i forhold til tidlegare planlagt ferdigstilling, som var innan utgangen av 2006. Første gong var i 2003/2004 då hovudgrunnen var vanskar med handteringa av dei store mengdene med svovelsyre som vil bli produserte; sjå omtale i St.prp. nr. 1 (2003-2004). Norilsk Nikel-konsernet har no bestemt å halde fram med bruk av den opphavlege nye teknologien. Vidare bestemte Norilsk Nikel-konsernet hausten 2003 for eiga rekning å byggje eit pilotanlegg med den nye smelteknologien i Montchegorsk. Dette vil betre sikre at den nye smelteomnen i Nikel møter dei miljøkrava Noreg har sett. Dette er omtala i St.prp. nr. 1 (2004-2005). Begge desse forholda, som hadde som formål å sikre at miljømåla skulle nåast, førte til forseinkingar på ca. 1,5 år med ferdigstilling ved utgangen av 2008.

I januar 2006 vart departementet orientert av NIB om ytterlegare forseinkingar av prosjektet med ca. 2 år, sjå òg informasjon gitt i St.prp. nr. 66 (2005-2006) *Tilleggsbevilgningar og omprioriteringer i statsbudsjettet 2006*. Denne forseinkinga skuldast tekniske feil i det nye briketteringsanlegget og tekniske problem i pilotprosjektet for utprøving av ny teknologi. Av brevet framgår det òg at Norilsk Nikel er heilt innstilt på å fullføre prosjektet og at NIB meiner det framleis er mogleg å nå dei miljømåla som er føresetnaden for den norske støtta.

Miljøverndepartementet har gjennomført ein juridisk gjennomgang av avtala mellom departementet og NIB som følgje av rapporteringa om ytterlegare to års forlenging av prosjektet for å sjå om forseinkinga er å sjå på som eit avtalebrot. Forseinkinga er sakleg grunnsett og strekkjer seg ikkje ut over avtaletida på 10 år, og den er derfor ikkje å sjå på som misleghald av avtala. Miljøverde-

partementet har godkjent utsetjinga som inneber at miljømåla skal vere nådd i 2010, og har samtidig gjort NIB merksam på at ved ein eventuell ny søknad om utsetjing vil vurderinga kunne bli ei anna fordi avtala som er inngått berre gjeld i 10 år.

Forseinkingane med tilhøyrande forandringar i gjennomføringa av prosjektet, under dette bygginga av pilotanlegget, har ført til auka kostnader for prosjektet. Dei samla investeringane er no anslått til ca. 144 mill USD. Alle meirkostnadene blir dekte av konsernet.

I følgje NIB er Norilsk Nikel no fast bestemt på å gjennomføre alle investeringane ved briketteringanlegget i Zapolyarny. Dette vil bety at miljømålet for dette utsleppet som var ca. 60 000 tonn svoveldioksid i 1999 vil vere nådd i løpet av dei næraste 2-3 åra. NIB reknar vidare med at det i løpet av hausten 2006 òg vil bli fatta avgjerd om å gjennomføre investeringane i Nikel, noko som vil gjere det mogleg å nå heile miljømålet for moderniseringsprosjektet i 2010.

Det er avsett 0,7 mill. kroner under kap. 1400 post 21 Spesielle driftsutgifter til å dekkje utgifter ved forvaltning av tilskotet i 2007.

Rest på tilsegnfullmakta blir etter dette 84,6 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Post 79 Den nordiske verdsarvstiftelsen

Midlane under posten er retta mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda.

Midlane dekkjer tilskot til Den nordiske verdsarvstiftelsen (Nordic World Heritage Foundation, NWHF) gjennom ei grunnløyving på 3,5 mill. kroner.

Mål

Målet med løyvinga er å styrkje oppfølginga av UNESCOs verdsarvskonvensjon. Den nordiske verdsarvstiftelsen skal bl.a. fungere som eit knutepunkt for den samla innsatsen frå dei nordiske landa på området, tilby teknisk ekspertise, spreie informasjon og medverke til nyskapande prosjekt, reise midlar og tilby assistanse til utviklingsland.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsrapportar. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll.

Post 80 Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, kan overførast, kan nyttast under post 21

Midlane under posten er knytte til resultatområde 9 Regional planlegging.

Posten er oppretta for å ivareta oppfølginga av St.meld. nr. 40 (2002-2003) *Nedbygging av funksjonshemmende barrierer* og Stortingets vedtak om ein handlingsplan for auka tilgjenge til transport, bygningar, informasjon og andre viktige samfunnsområde. Planen er kalla *Handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne – plan for universell utforming innen viktige samfunnsområder (2005-2009)*, og oppfølginga av planen er koordinert av Miljøverndepartementet i samarbeid med Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Midlane er knytt til sektorovergripande tiltak i handlingsplanen. Ettersom offentlege instansar har ansvaret for å resultatfølgje enkelte av tiltaka, er det behov for at ein del av midlane kan nyttast under post 21.

Mål

Formålet med ordninga er å støtte opp om mål, strategiar og prioriterte tiltak i handlingsplanen. Målgrupper er ulike forvaltningsnivå, organisasjonar og offentlege og private instansar.

Kriterium for måloppnåing

Ordninga skal stimulere til nytenking i utforming av produkt og tenester, byggverk og uteområde slik at alle, utan omsyn til funksjonsevne, kan nytte dei på ein likestilt måte. Ved at mange aktørar medverkar, finn ein nye løysingar som vil gi meir effektiv nytte av offentlege ressursar. Ordninga legg til grunn at det skal vere aktiv brukarmedverknad og formidling av resultata.

Tildelingskriterium

Midlar skal dekkje sektorane sitt ansvar for auka tilgjenge og til verkemiddelområda og tiltaka i handlingsplanen. Tiltak som fremjar samarbeid over sektorgrenser, forvaltningsnivå og interesseområde blir prioriterte.

Oppfølging og kontroll

Dei tiltaka som blir sette i gang vil bli følgde opp fagleg og økonomisk. Det blir kravd fagrapportar eller annan dokumentasjon på gjennomførte tiltak og rekneskap av tilskotsmottakar. Sektoranes

sameinte innsats blir rapportert til Statssekretærutvalet for den sameinte politikken for funksjonshemma gjennom departementets ansvar for koordineringa av innsatsområdet.

Evaluering

Handlingsplanen for universell utforming skal evaluert. Evalueringa vil rette seg mot verknader ved gjennomføringa av handlingsplanen innan ramma av styringsdokument og ordinære investerings- og tiltakspostar i statsbudsjettet.

Post 81 Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokalsamfunn, kan overførast, kan nyttast under post 21

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver og resultatområde 9 Regional planlegging.

Midlane skal nyttast til å organisere læringsnettverk, og drive systematisk erfaringsformidling og støtte dei kommunane som ønskjer å vere pådrivarar for miljø og samfunnsutvikling. Kunnskap og erfaring frå lokalt miljøvernarbeid skal vidareutviklast og overførast til flest mogleg kommunar på ein systematisk måte. For at satsinga skal gi varig effekt, er programperioden 5 år (2000–2010).

Mål

Ved å synleggjere og styrkje kommunanes rolle som samfunnsutviklar, skal det oppnåast auka gjenomslagskraft for viktige miljøomsyn innan ei rekkje politikkområde i kommunane. Konkrete resultat skal oppnåast blant anna innan arealpolitikken, innkjøpspolitikken, klima og energi, ressursforvaltning og biologisk mangfald, kulturminne og kulturmiljø, livskvalitet, folkehelse og friluftsliv. Nettverksgrupper av kommunar skal arbeide med konkrete tiltak innafor dei prioriterte miljøområda i mindre nettverk leia av KS, med miljøfagleg bistand frå ei rekkje aktørar. Deltakarane i nettverket er ein del av eit større nasjonalt nettverk med tett samarbeid mellom fagmiljø, organisasjonar og næringsliv nasjonalt og regionalt.

Kriterium for måloppnåing

Det skal leggjast vekt på eit målretta informasjonssystem og formidling av gode eksempel, slik at kommunane betre kan finne fram og ta initiativ til og gjennomføre miljøretta tiltak. Satsinga skal gi fornya lokal merksemd og kompetanse innan miljøområdet. Satsinga skal vidare leggje grunnlag for utvikling av indikatorar og tettare kommunikasjon mellom stat og kommune mellom anna gjennom konsultasjonsordninga. Ved at mange aktørar medverkar blir det skapt nye løysingar som også er venta å føre til meir effektiv ressursbruk knytt til tradisjonelle kontrolloppgåver.

Tildelingskriterium

Ein vesentlig del av midlane er knytt til å organisere læringsnettverk og drive erfaringsformidling. Desse midlane vil bli fordelte på bakgrunn av intensjonsavtale mellom Miljøverndepartementet og KS. Det er føresetnaden at KS medverkar med betydeleg eigeninnsats og at kommunane går inn med eigne ressursar til prosjektansvarlege og tiltak. Ein del av midlane er knytte til formidlingstiltak og støtte til pilotprosjekt med overføringsverdi.

Oppfølging og kontroll

Det skal utviklast indikatorar og leggjast til rette for målretta styring og oppfølging av tiltaka gjennom det ordinære plan- og styringssystemet. Det blir lagt opp til vidare utvikling av KOSTRA til rapportering av oppnådde resultat innan dei prioriterte miljøområda. Arbeidet vil bli følgt opp fortløpande både fagleg og økonomisk. Årsrapport og rekneskapsversikt vil bli utarbeidd.

Evaluering

Det skal setjast i gang ei følgjeevaluering av programmet. Erfaringane og resultatata vil gå inn i det ordinære konsultasjonsarbeidet mellom staten og KS og i andre relevante samhandlingsfora. Erfaringane skal nyttast til å vidareutvikle rammevilkår og verkemiddel for ein miljøvennleg praksis lokalt.

Kap. 4400 Miljøverndepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
02	Ymse inntekter	426	96	300
03	Refusjon frå Utanriksdepartementet	881	664	850
16	Refusjon frå fødselspengar/adopsjonspengar	1 838		
18	Refusjon av sjukepengar	1 686		
21	Oppdragsinntekter		761	
	Sum kap. 4400	4 831	1 521	1 150

Post 02 Ymse inntekter

Under denne posten fører departementet meir tilfeldige inntekter, bl.a. gebyr for parkering på området til Miljøverndepartementet. Prosjektmidlar frå Nordisk Ministerråd blir òg førte her. Meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarende meirutgifter under kap. 1400 post 01 Driftsutgifter, jf. Forslag til vedtak II nr. 1. Posten er auka i tråd med venta inntekter.

Post 03 Refusjon frå Utanriksdepartementet

Det er budsjettert med 850 000 kroner i refusjon frå Utanriksdepartementet i samband med utgifter til medlemskap i Den internasjonale naturvernunionen (IUCN) som er utgiftsført over kap. 1400 post 71 Internasjonale organisasjonar.

Post 21 Oppdragsinntekter

Posten er lagt ned fom. 2007.

Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Miljøovervaking og miljødata	91 558	98 752	106 028
50	Basisløyvingar til miljøforskningsinstitutta	92 086	102 086	105 965
51	Forskningsprogram m.m.	117 518	126 018	125 318
53	Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning	5 000	5 000	5 000
70	Nasjonale oppgåver ved miljøforskningsinstitutta	15 151	15 151	15 151
72	Tilskot til Norsk institutt for genøkologi			3 500
	Sum kap. 1410	321 313	347 007	360 962

Kap. 1410 Miljøvernforskning og miljøovervaking gjeld forskningsprogram, basisløyvingar og andre tilskot til miljøforskningsinstitutta m.m., og miljøovervaking og miljødata. Kapitlet rettar seg mot alle resultatområda, unnateke resultatområde 10 Kart og geodata.

Regjeringa legg vekt på å videreføre løyvinga til forskning og overvaking på eit høgt nivå i 2007 og fremjer forslag om auke løyvingane til miljøovervaking med om lag 7,3 mill. kroner i 2007.

Post 21 Miljøovervaking og miljødata

Midlane under posten dekkjer dei fleste resultatområda.

Posten dekkjer utgifter til miljøovervaking og innhenting av data og miljøstatistikk knytt til dei miljøvernpolitiske resultatområda, under dette utgifter til resultatdokumentasjon og arbeidet med standardisering på miljøområdet. Posten dekkjer òg formidling av resultatata som blir oppnådde, bl.a. utvikling og drift av *Miljøstatus for Noreg* på Inter-

nett. Midlar til overvaking av vilt- og fiskeressursar som kan haustast er dekte over andre postar på Miljøverndepartementets budsjett.

Midlane blir nytta til å få fram kunnskap om miljøtilstanden og endringar i den, og er eit viktig grunnlag for å gjennomføre ein effektiv miljøvernpolitikk. Miljøovervaking og miljøstatistikk gir grunnlag for å setje mål for miljøvernpolitikken, vurdere i kva grad dei nasjonale miljømåla blir oppnådde og kva slag miljø- og helseverknader ein oppnår med verkemiddelbruk og tiltak. I tillegg pliktar Noreg gjennom ei rekkje internasjonale miljøvernavtaler å dokumentere utviklinga i miljøet og dei faktorane som påverkar miljøtilstanden, og deltek i ei rekkje internasjonale overvåkingsprogram. Resultata frå desse programma er det viktigaste grunnlaget for revisjon av eksisterande internasjonale avtaler og etablering av nye. Mange endringar i miljøtilstanden skjer gradvis og over lang tid. For å få den nødvendige informasjonen må overvåkingsprogramma derfor gå over fleire år. Dette gjeld først og fremst område der det er nødvendig å underbyggje argumenta for tiltak med eit godt kunnskapsunderlag, bl.a. utslepp av næringsstoff til vassdrag og fjordområde, sur nedbør og ozon.

Auka vektlegging av resultatoppfølging og sektoransvar i miljøvernpolitikken gjer det nødvendig med meir systematisk bruk av miljøstatistikk enn tidlegare. Denne statistikken er blant anna viktig for oppfølging av Regjeringas mål for miljøvernpolitikken og for arbeidet med å halde oversyn over miljøtilstanden. Dels erstattar miljøstatistikken anna overvaking og dels blir resultata nytta saman med data frå overvakinga. Miljøstatistikken må vere stabil og langsiktig og sjåast i samanheng med annan relevant statistikk og miljøvernforvaltning.

Utgiftene er i hovudsak kjøp av varer og tenester frå forskingsinstitutt m. fl. som gjennomfører den praktiske innsamlinga og behandlinga av overvaksingsdata.

Vi registrerer framleis eit stort tap av den viktige tareskogen langs kysten og gode overvaksingsdata vil vere avgjerande for å kunne setje i verk tiltak. Regjeringa vil halde oppe satsinga for å avdekkje årsakene til at tareskogen forsvinn. Denne situasjonen har samtidig avdekt at vi har mangelfull kunnskap om årsakene til det som skjer, og innsatsen i kystovervåkingsprogrammet vil derfor bli styrkt.

På andre område er overvakinga under utvikling for å kunne møte nye krav og ny kunnskap. Dette gjeld særleg innafor biologisk mangfald, nye miljøgifter og kulturminne. I 2007 er det lagt opp til å vidareføre dette utviklingsarbeidet.

Posten dekkjer m.a. overvaking av forureiningar og farlege kjemikaliar, det tverrsektorielle nasjonale programmet for kartlegging og overvaking av biologisk mangfald, kvalitetssikring av fase 1 og oppstart av fase 2 i det kommunale kartleggingsprogrammet, bestandsovervaking av rovvilt, vidareføring av sjøfuglprogrammet SEAPOP, arbeid for å sikre villreinen og auka overvaking av truga og sårbare arter, blant anna tareskog.

I 2007 er det foreslått ei totalløyving til miljøovervaking og miljødata på 106 mill. kroner. Dette er ein auke frå 2006 på om lag 7,3 mill. kroner eller 7,4 pst.

Post 50 Basisløyvingar til miljøforskinsinstitutta

Midlane under posten dekkjer dei fleste resultat-områda.

Løyvinga i 2007 er auka med 3,9 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2006 for å styrkje den langsiktige kompetanseoppbygginga for sektoren.

Posten dekkjer basisløyvingar til miljøforskinsinstitutta, under dette ein del av basisløyvinga til Bioforsk Jord og miljø. Basisløyvingane blir kanaliserte gjennom Noregs forskingsråd som gir råd om fordeling av midlane. Basisløyvinga omfattar grunnløyving og løyving til strategiske instituttprogram, jf. resultatområde 11.

Det er viktig å sikre ei brei og god deltaking frå alle relevante forskingsmiljø i EUs rammeprogram for forskning. Ordninga med delfinansiering av eigendelen når norske forskingsinstitutt får tildelt prosjekt frå EU, skal først vidare. Forskningsrådet skal forvalte midlane som ei felles ordning sjølv om løyvingane kjem frå ulike departement. Det skal nyttast opp til 3,5 mill. kroner av løyvinga på posten til denne ordninga i 2007.

Mål

Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Norsk institutt for luftforskning (NILU), Norsk institutt for naturforskning (NINA), Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for vassforskning (NIVA), Bioforsk Jord og miljø (tidlegare Jordforsk) og Senter for klimaforskning (CICERO) er sentralinstitutt innan sine område av miljøvernforskninga. Dei skal fungere som nasjonale kompetansesenter og ha ei kunnskapsstrategisk rolle overfor miljøvernforvaltninga, og skal tilfredsstillende samfunnets behov for å løyse problem på kort og lang sikt innan sine område. NIBR, NILU, NINA, NIKU, NIVA og Jordforsk (no Bioforsk Jord og miljø) danna i 2001 selskapet Miljøal-

liansen AS, som skal medverke til auka verdiskaping og kunnskapsproduksjon i samfunnet.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar og reviderte rekneskapsoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll. For oppfølging av årsrapporten vil det bli halde møte med det enkelte institutt for drøftingar av miljøforvaltningas kunnskapsbehov. Forskningsrådet uførte ei samla vurdering av felles problem og samarbeidsområde mellom desse institutta hausten 1999. Det vart bl.a. konkludert med at basisløyvinga har ein ikkje ubetydeleg innverknad på instituttas kompetanseutvikling. Grunnløyvinga er framleis eit sentralt verkemiddel for å sikre nødvendig kunnskapsbasis til å utvikle sentrale fagområde som ein ventar vil vere av verdi for forvaltninga.

Post 51 Forskingsprogram m.m.

Midlane under posten er retta mot forskingsprogram innafor alle resultatområde, unnateke resultatområde 10 Kart og geodata.

Posten er tilnærma uendra i forhold til saldert budsjett 2006. Tilskot på 0,7 mill. kroner til Norsk institutt for Genøkologi (Genøk) som tidlegare låg under posten er omdisponert til kap. 1410, post 72 Tilskot til Norsk institutt for genøkologi. Løyvinga skal nyttast til å styrkje forskning på klima, biomangfald, kulturminne, helse- og miljøfarlege kjemikaliar og Barentshavet. Det internasjonale polaråret (IPY) er ei anna viktig satsing under posten. IPY 2007–08 er ei stor internasjonal satsing innan polarforskning, der mange nasjonar har gjort kjent at dei vil delta og der store ressursar blir sette inn. Regjeringa har vedteke at Noreg skal gå sterkt inn i dette samarbeidet og ta mål av seg til å ha ei førande rolle. Løyvinga på 2 mill. kroner over budsjettet til Miljøverndepartementet skal bidra til å dekkje det norske sekretariatet som er etablert og investeringar som må vere på plass før sjølve forskinga startar opp.

Mål

Mål for miljøvernforskninga er å medverke til å styrkje kunnskapsgrunnlaget for eit effektivt miljøvernarbeid og for ei berekraftig ressursforvaltning og samfunnsplanlegging. Miljøvernforskninga skal gi eit godt kunnskapsunderlag for nasjonale forvaltningsoppgåver, for avgjerder i politikktutforming og som grunnlag for internasjonalt miljøvern-samarbeid.

Hovudvekta er lagt på forskning innan klimaendringar, inkl. forskning på biologiske og samfunns-vise effektar av klimaendringar. Marin forskning og forskning innan biologisk mangfald og helse- og miljøfarlege kjemikaliar blir òg prioriterte. I 2006 vart 11 forskingsprogram finansierte over Miljøverndepartementets budsjett, og alle var samfinansierte, hovudsakleg med midlar frå budsjetta til andre departement. Forsking er eit viktig verkemiddel og er derfor nærare omtalt under dei enkelte resultatområda. Det blir framleis arbeidd for å betre integreringa av miljøvernforskning i alle relevante delar av verksemda innan Noregs forskingsråd.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke årsrapportar frå Noregs forskingsråd som er utarbeidde på bakgrunn av innspel frå programstyra. I tillegg er representantar frå miljøvernforvaltninga valde inn i programstyre.

Post 53 Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning

Mål

Tilskotet er kontingent for medlemskap i International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA).

Oppfølging og kontroll

Kontingenten blir overført Noregs forskingsråd som tek vare på den norske medlemskapen.

Post 70 Nasjonale oppgåver ved miljøforskningsinstitutta

Mål

Målet er å syte for at alle miljøinstitutta har ressursar til fagleg rådgiving til miljøvernforvaltninga, til deltaking og fagleg støtte for miljøvernforvaltninga i internasjonale organ ved behov, informasjons- og opplysningsarbeid overfor forvaltning, næringsliv og publikum, kvalitetssikring av data, etablering og vedlikehald av relevante nasjonale databasar og bibliotekfunksjonar m.m.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke reviderte rekneskapsoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll. Det skal haldast årlege møte med kvart enkelt institutt for drøftingar av dei nasjonale oppgåvene.

Post 72 Tilskot til Norsk institutt for genøkologi

Mål

Posten er oppretta for å sikre ei heilskapleg tilskotsordning til Norsk institutt for genøkologi (Genøk). Posten samordnar tilskot ved omdisponering av 0,7 mill. kroner frå Miljøverndepartementets kap. 1410 post 51 Forskingsprogram m.m., og rammeoverføring av 2,8 mill. kroner frå Helse- og omsorgsdepartementets budsjettkap. 719 Folkehelse, post 79 Andre tilskot, som eit ledd i arbeide

med å utvikle Genøk i retning av eit kompetansesenter. Genøk skal drive forskning, informasjon og rådgiving om horisontal genoverføring og andre prosessar som kan innebere risikomoment for økologi og helse ved bruk av genteknologi og genmodifisering, for å sikre trygg bruk av genteknologi.

Oppfølging og kontroll

Det blir motteke reviderte rekneskapsoversyn for løyvingane, og kontroll skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll.

Kap. 4410 Miljøvernforskning og miljøovervaking

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Refusjon frå diverse fond	4 000	4 000	4 000
	Sum kap. 4410	4 000	4 000	4 000

Beløpet gjeld den delen av basisløyvinga til NINA som er finansiert av inntektene til Viltfondet

og Statens fiskefond. Ein viser til omtale under kap. 4425 under programkategori 12.20.

Programkategori 12.20 Biomangfold og friluftsliv

Utgiftene under programkategori 12.20 gjeld i hovudsak tre resultatområde; 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfold, 2 Friluftsliv og 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Ein viser til del I der det er gjort greie for budsjettvise endringar i 2007 innafor dei ulike resultatområda.

Foreslått løyving knytt til programkategorien er i 2007 på 766,9 mill. kroner. Dette er ein auke på

72,4 mill. kroner, eller 10,4 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2006. Auken skuldast i hovudsak meir midlar til skogvern, rovvilt, kalking, nedkjemping av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*, og vilt- og fisketiltak. Kap. 1426 er vidare tilført midlar i samband med oppretting av to villreinsenter og overtakinga av Statskogs fjellteneste i Finnmark i 2006.

Utgifter under programkategori 12.20 fordelte på kapittel

					(i 1 000 kr)
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1425	Vilt- og fisketiltak	64 981	67 885	72 300	6,5
1426	Statens naturoppsyn	100 346	102 054	117 611	15,2
1427	Direktoratet for naturforvaltning	584 439	524 607	576 990	10,0
	Sum kategori 12.20	749 766	694 546	766 901	10,4

Ifølgje TNS Gallups *Natur- og miljøbarometer* betyr kjønn lite for nordmenns interesse for natur, miljøvern og friluftsliv. Dette avspeglar seg òg i arbeidet for å bevare norsk natur for kommande generasjonar og leggje til rette for natur- og friluftslivsopplevingar. Både menn og kvinner har i store trekk dei same høva til friluftsliv, og likestillingsperspektivet er godt ivareteke i dette arbeidet. Dette gir seg mellom anna utslag i at det er god for-

deling mellom kvinner og menn som arbeider med desse spørsmåla i offentleg forvaltning.

Å delta i jakt og fiske har tradisjonelt vore eit område med stor dominans av menn. Menn dominerer framleis, men delen av kvinner som deltek i slike aktivitetar aukar. I løpet av dei ti siste åra har talet på kvinnelege medlemmer i Norges jeger- og fiskerforbund auka frå tre til nærare ti prosent, og det er etablert eigne kvinnenettverk der jakt og fiske er tema.

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak

					(i 1 000 kr)
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	
01	Driftsutgifter	26 794	25 885	25 700	
61	Tilskot til kommunale vilttiltak, <i>kan overførast</i>	5 076	5 000	4 500	
70	Tilskot til fiskeformål, <i>kan overførast</i>	5 640	6 500	9 000	
71	Tilskot til viltformål, <i>kan overførast</i>	27 472	30 500	33 100	
	Sum kap. 1425	64 981	67 885	72 300	

Kap. 1425 Vilt- og fisketiltak omfattar utgifter til vilt- og fisketiltak og delar av vilt- og fiskeforvaltninga. Midlane under kap. 1425 er hovudsakleg retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, men har samtidig eit klart innslag av tilrettelegging for friluftsliv i form av jakt og fiske, jf. resultatområde 2 Friluftsliv.

Utgiftene over kap. 1425 er finansierte ved avgifter på jakt og fiske, og motsvarer inntekter over kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond. Samla sett er løyvinga auka med 4,4 mill. kroner i høve til 2006. Auken vil bli nytta til gjennomføring og iverksetjing av eingongstiltak, til dømes modernisering av hjorteviltforvaltninga, og etablering av nettbaserte løysingar for behandling og analyse/rapportering av utførte tiltak innafør virkeområdet til kap. 1425. For nærare utgreiing om avgiftene og forholdet mellom kap. 1425, 4425 og inntektene til dei ulike fonda, viser vi til omtale under kap. 4425.

Lønn og godtgjersler til faste tilsette innan det statlege verksemdsområdet blir ikkje dekte over kap. 1425, men over kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning og kap. 1510 Fylkesmannsembeta.

Både løyvingforslaga under tilskotspostane og store delar av løyvingforslaget under post 01 går til formål som er viktige for den lokale vilt- og fiskeforvaltninga.

Bruken av fondsmidlane blir drøfta med representantar for brukarinteressene. Føremålet med drøftingane er å sikre at midlane blir nytta på ein kostnadseffektiv måte i høve til måla innan vilt- og fiskeforvaltninga. Dette må sjåast i nær samheng med arbeidet for å styrkje den lokale vilt- og fiskeforvaltninga basert på bl.a. driftsplanar, og at dei sentrale ledda i frivillige organisasjonar skal arbeide for å oppnå ei samla målsetjing.

Store delar av dei midlane som blir løyvde til vilt- og fisketiltak blir nytta ved at brukarar, organisasjonar og lag søker om midlar til konkrete tiltak. Frå og med 2007 vil søknader om tilskot til vilttiltak bli fremja i eit nettbasert søknadssenter i regi av Direktoratet for naturforvaltning. Dette vil betre sikre lik behandling og utnytting av resultatata frå tiltaka som blir utført. Frå 2008 vil dette òg omfatte fisketiltak.

Post 01 Driftsutgifter

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Løyvinga skal dekkje utgifter til faglege prosjekt og utgreiingar som grunnlag for konkrete forvaltningstiltak, og administrative kostnader knytte til desse prosjekta. Løyvinga skal leggje til rette for

ei langsiktig og berekraftig utnytting av vilt- og fiskeressursane og allmentas tilgang til desse. Posten dekkjer i tillegg til utgifter til fallvilt og drift av villreinnemndene òg utgifter til lønn og godtgjersler for mellombels tilsette knytte til gjennomføringa av prosjekt og spesielle utgreiingar o.a. Utover dette dekkjer midlane utgifter til saksførebuing, forvaltning av tilskotspostane over kap. 1425, og fondsforvaltninga av Viltfondet og Statens fiskefond med 4,5 mill. kroner. Det sist nemnde er i samsvar med ein fleirårig praksis.

Post 61 Tilskot til kommunale vilttiltak, kan overførast

Tilskotsordninga er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til å gjennomføre ei berekraftig viltforvaltning i kommunane.

Posten skal dekkje utgifter til tiltak innan den lokale viltforvaltninga. Kommunane skal i utgangspunktet sjølve dekkje dei administrative kostnadene sine til viltarbeidet, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999-2000) *Om lov om endring i villtloven*. Posten har i ein overgangsperiode tent til å stimulere og styrkje forvaltningstiltak i kommunar med særlege utfordringar i si viltforvaltning. Posten blir trappa ned fram mot år 2010.

Posten dekkjer berre delar av dei kommunale utgiftene til tiltak, ettersom fellingsavgifter for elg og hjort blir kravde inn av kommunen og inngår i kommunale viltfond.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er om ordninga medverkar til å sikre ei berekraftig viltforvaltning i kommunar med avgrensa inntekter frå fellingsavgifter.

Tildelingskriterium

Tildeling skjer på bakgrunn av søknader og melde behov frå kommunane via eit sentralt nettbasert søknadssenter. Fylkesmannen tildeler midlar til kommunane i tråd med regionalt prioriterte tiltak. Ved tildelinga legg ein serleg vekt på kommunar som sjølve har eit avgrensa inntektsgrunnlag gjennom fellingsavgiftene, dvs. kommunar som har små bestandar av hjortevilt, og der dei kommunale viltfonda bør få tilført midlar til prioriterte tiltak via denne tilskotsposten. Det kan givast tilskot til kart-

legging av viltressursane og viltinteressene i kommunane, innarbeiding av viltinteressene i kommunale planar, oppretting og drift av driftsplanområde, deltaking i rettshavaranes driftsplanarbeid, delfinansiering av kompetansegivande etter- og vidareutdanning i viltforvaltning og andre oppgåver som følgjer av den mynde kommunane har etter viltlova. Det kan ikkje ytast tilskot til å dekkje administrative kostnader i kommunane. Det skal særleg leggjast vekt på å styrkje interkommunale fellesprosjekt som omfattar kommuneovergripande viltbestandar. Ein del av midlane på posten blir disponert til felles tiltak for kommunane, under dette kjøp av tenester for alle kommunar i hjorteviltregisteret og hjortesenteret på Svanøy.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar frå tilskotsmottakarane.

Det er venta at overgangen frå statleg til kommunalt ansvar for innkrevjing av fellingsavgifter for hjortevilt vil vere gjennomført i 2010, jf. omtala ovanfor. Kommunar med mindre inntektsgrunnlag frå hjortevilt må frå 2010 søkje på vanleg måte i konkurranse med andre søkjarar på midlar frå det sentrale Viltfondet.

I budsjettet for 2007 blir løyvinga foreslått redusert med 0,5 mill. kroner. Reduksjonen gjer mogleg ein auke i løyvinga under post 71 Tilskot til viltformål.

Post 70 Tilskot til fiskeformål, kan overførast

Tilskotsordninga er retta mot resultatområda 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og resultatområde 2 Friluftsliv. Løyvinga skal gå til å dekkje både lokalt og sentralt styrte tiltak.

I 2007 er posten foreslått auka med 2,5 mill. kroner grunna prisjustering av avgiftssatsane og oppspart kapital i Statens fiskefond. Ein viser til nærare omtale av avgiftene og fondet under kap. 4425 post 52 Refusjonar frå Statens fiskefond.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til forvaltning og tiltak knytte til berekraftig bruk av bestandar av anadrom laksefisk som det kan haustast av, til beste for fiskarar og rettshavarar.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er om ordninga medverkar til at fiskeforvaltninga blir gjennomført på ein berekraftig måte og med medverknad frå lokalsamfunn og rettshavarar.

Tildelingskriterium

Tilskot blir gitt tiltak i regi av lag og organisasjonar etter søknad. Det kan givast tilskot til investeringar, spesielle driftsutgifter til fiskefremjande formål, anvend forskning og overvaking. Det kan òg givast tilskot til tiltak direkte retta mot rekruttering eller stimulering til fiske.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane. Tilskot til FoU blir kontrollerte spesielt i forhold til dei forventningane som er gitt i tilsegna eller kontrakten.

Post 71 Tilskot til viltformål, kan overførast

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
71.1	Hjortevilttiltak	6 568	7 000	7 750
71.2	Villreintiltak	2 200	2 200	2 850
71.3	Lokale vilttiltak m.v.	12 244	15 300	16 500
71.4	Viltovervaking	6 460	6 000	6 000
	Sum post 71	27 472	30 500	33 100

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. Ein gjer framlegg om å auke posten med 2,6 mill. kroner i 2007 til styrka hjortevilttiltak, villreintiltak og lokale vilttiltak.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å medverke til å gjennomføre oppgåver innan viltforvaltninga og tiltak i regi av enkeltpersonar, lag og organisasjonar der tiltaket har ein regional, interkommunal eller nasjonal karakter.

Etter endringane i viltlova i 2001, krev kommunane inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort som ein del av eit kommunalt viltfond. Det er derfor føresett at søknader om tilskot til tiltak som har reint kommunal karakter blir viste til dei kommunale viltfonda som er finansierte med fellingsavgifter, midlar frå post 61, og eventuelt eigne kommunale midlar. Tiltak av regional karakter er føresett ivaretekne ved at fylkesmennene forvaltar delar av løyvinga etter tildeling frå Direktoratet for naturforvaltning.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåing blir vurdert på bakgrunn av om ordninga medverkar til at viltforvaltninga på regionalt og nasjonalt nivå blir gjennomført på ein berekraftig måte.

Tildelingskriterium

På bakgrunn av søknader via eit sentralt nettbasert søknadssenter tildeler fylkesmannen tilskot til tiltak innafør prioriterte satsingsområde som kan stimulere til regionale utviklingsoppgåver, og som støttar opp om kommunale og interkommunale prioriterte tiltak. Under dette gis tilskudd til tiltak som stimulerer til eit større engasjement i arbeidet med driftsplanar blant rettshavarane, og som støttar opp under betre tilrettelegging av jakttilhøva for allmenta.

Tiltak som kan givast tilskot er kartlegging av viltressursane/viltet sine leveområde, kartlegging av viltinteressene i kommunar og regionar, innarbeiding av viltet sine leveområde og viltinteressene i kommunale planar etter plan- og bygningslova, kartlegging og iverksetjing av tiltak med formål å betre bestandsoversyn, oppretting og drift av lokale samarbeidsråd, deltaking i rettshavarane sitt driftsplanarbeid, FoU og studentoppgåver, organisasjonar, lag og foreningar som ønskjer å setje i verk tiltak, og andre prioriterte viltføremål. Det kan òg givast tilskot til tilrettelegging, organisering og informasjon

om jakt og jakttilhøve. Fordeling av midlane på dei ulike fylka skjer etter nøklar baserte på bl.a. innbetalt jegeravgift, talet på jegerar i fylket, felt vilt m.m.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir gjort ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportane og rekneskapane.

Underpost 71.1 Hjortevilttiltak

Underposten skal dekkje tiltak knytte til forvaltning av hjortevilt. Underposten skal òg dekkje dei sentrale overvakingsprogramma for utvikling og samansetjing av bestandar, og hjortevilt delen av programmet for vilthelseovervaking. Dette er viktige grunnlagsdata for konkret forvaltning. Midlar blir òg nytta i hjorteviltforvaltninga til tiltaksretta undersøkingar, metodeutvikling, tilskot til praktiske tiltak, medverknad til å løyse oppgåver og stimulerings- og informasjonstiltak i regi av organisasjonar m.m., og forvaltningsretta FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak.

Underpost 71.2 Villreintiltak

Underposten skal dekkje tiltak i villreinforvaltninga som drift av villreinområda, teljing av bestandar, overvaking, driftsplanar, arbeid med å sikre leveområda, forvaltningsretta FoU og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak. Innbetalte fellingsavgifter skal tilbakeførast til det enkelte villreinområdet, og midlane skal disponerast av villreinnemnda til tiltak. I 2005 vart prosjektet *Villrein og Samfunn* slutført, med ein brei gjennomgang av kunnskapsstatus og eksisterande tiltak og verkemiddel i villreinforvaltninga, i eit nært samspel mellom forskning, forvaltning og brukarar. Oppfølginga av tilrådingar frå prosjektet vil bli ført vidare i 2007 mellom anna gjennom eit eige fornyingsprosjekt. Formålet er å leggje grunnlaget for å tryggje framtida for villreinen.

Underpost 71.3 Lokale vilttiltak m.v.

Midlane blir nytta til vilttiltak og prosjekt i regi av regionale og landsomfattande organisasjonar, forvaltningsretta FoU knytt til dokumentasjon og overvaking av biologisk mangfald, lokale vilttiltak og sentrale utviklingstiltak som er nødvendige for seinare å kunne setje i verk praktiske tiltak i distrikta.

Midlane skal òg nyttast til sentrale organisasjonar som utførar oppgåver på vegne av eller i samarbeid med styresmaktene for viltforvaltninga. Fleire av dei store landsdekkjande organisasjonane utfører eit omfattande frivillig arbeid innan viltforvaltning. I budsjetta for 2004-2006 har det vore ein jamn auke til dette arbeidet. I budsjettet for 2007 gjer Regjeringa framlegg om å styrkje omfanget av lokale vilttiltak ytterlegare, blant anna til arbeidet i organisasjonane, og til tilrettelegging av enklare sækjerutinar om midlar og resultat frå tiltaka.

Underpost 71.4 Viltovervaking

Midlane blir nytta til overvakingsoppgåver som skal sikre ei fortløpande oversikt over bestandsstatus og utvikling av arter og artsgrupper av vilt som ikkje er dekt over underpost 71.1 eller underpost 71.2. Dei sentrale overvakingssprosjekta skal gi eit årleg oppdatert datagrunnlag for å setje i verk både sentrale, regionale og lokale forvaltningstiltak og justering av verkemiddel, og avdekkje kunnskapsbehov.

Kap. 4425 Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
51	Refusjon frå Viltfondet	53 700	54 385	56 300
52	Refusjon frå Statens fiskefond	14 000	13 500	16 000
	Sum kap. 4425	67 700	67 885	72 300

Hovuddelen av refusjonane til statsbudsjettet, basert på inntektene frå jeger- og fiskaravgiftene til Viltfondet og Statens fiskefond, er budsjettert under dette kapitelet.

Refusjonane under kap. 4425 gir grunnlag for tilsvarende utgifter som er budsjetterte under kap. 1425 Vilt- og fisketiltak. Forslaget er basert på venta inntekter i fonda i 2007, jf. omtale under kvart fond nedanfor.

Post 51 Refusjon frå Viltfondet

Hovuddelen av dei midlane som blir refunderte frå Viltfondet til statsbudsjettet blir budsjettert under denne posten. Viltfondet refunderer i tillegg midlar til kap. 4410 post 50 Refusjon frå diverse fond, kap. 3904 post 02 Oppdragsinntekter og andre inntekter jf. tabell nedanfor.

Refusjonane frå Viltfondet til posten er foreslått auka med omlag 2 mill. kroner slik at omfanget av viltoppgåver under kap. 1425 post 71 Tilskot til viltformål, *kan overførast* kan styrkjast i 2007. Dette blir gjort ved særskilt bruk av kapitaliserte inntekter frå fondet som følgje av høgare inntekter enn budsjettert i 2005 og 2006.

Nærare om Viltfondet

Mål

§ 40 i Viltlova fastset at «den som vil drive jakt eller fangst etter denne lov, skal betale jegeravgift etter satser og regler som Kongen fastsetter» og at «for

hvert dyr som tillates felt eller felles av elg, hjort og villrein skal det betales en fellingsavgift etter satser og regler som Kongen fastsetter. Kongen kan bestemme at kommunen innenfor nærmere rammer kan fastsette fellingsavgiften for elg og hjort».

Gjennom behandlinga av statsbudsjettet for 1989 fastsette Stortinget følgjande retningslinjer for bruken av midlane i Viltfondet:

- Viltfondet skal nyttast til forvaltningstiltak som kjem viltet og allmenta til gode, under dette viltforvaltning i kommunane, lokale, regionale og sentrale vilttiltak, viltforskning, førebyggjande tiltak mot og vederlag for skadar valda av hjortevilt, jegerregister og jegerservice.
- Den årlege fordelinga av midlar mellom formåla som er nemnde over, skal gå fram av Miljøverndepartementets budsjettproposisjon. Ved budsjetteringa er det føresett at ca. halvparten av midlane frå jegeravgifta skal gå til vilttiltak i distrikta og at fellingsavgiftene som er knytte til villrein skal nyttast i villreinforvaltninga.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Viltfondet kjem i hovudsak frå jegeravgifter og fellingsavgifter. Ordninga med Viltfondet synleggjer på denne måten at tilretteleggingstiltak for jakt og delar av viltforvaltninga for ein stor del er baserte på brukarfinansiering. I tillegg kjem meir tilfeldige typar inntekter til fondet frå enkelte typar fallvilt og frå renter av fondskapitalen.

I 2001 vart det gjennomført ei omfattande omlegging av viltforvaltninga, der kommunane i staden for staten krev inn og disponerer fellingsavgiftene for elg og hjort og fører desse inntektene i kommunale viltfond. Omleggingsarbeidet blir følgt opp fortløpande av Direktoratet for naturforvaltning. Det er fastsett ei statleg rammeforskrift for dei kommunale viltfonda, der inntektene til kommunane frå fellingsavgifter inngår. For dei fellingsavgiftene som blir kravde inn for villrein, er det etablert ei tilsvarande ordning, der midlar blir tilbake-

førte til det enkelte villreinområde i høve til innbetalte avgifter føregåande år.

Ein gjer ikkje framlegg om å auke jegeravgifta og fellingsavgiftene for 2007. Avgiftene vart i 2005 auka med i snitt 10 pst. etter fleire år utan endring.

Satsane for dei ulike avgiftene er oppgitt i tabellen under.

For oversikta si del er dei økonomiske konsekvensane for kommunane i 2007 tekne med, slik at den samla bruken av verkemiddel kan sjåast under eitt. Merk at for kommunane er dei oppgitte avgiftene maksimalsatsar.

Tabell 17.3 Framlegg om jeger- og fellingsavgifter i 2007 (tal i heile kroner)

Type avgift:	Storleiken på avgifta i 2007	Estimert tal innbetalingar	Venta innbetalt totalbeløp	Inntektsført
Jegeravgift generelt:	265	195 000	51 675 000	Viltfondet
Jegeravgiftstillegg hjortevilt:	70	99 000	6 930 000	Viltfondet
Gebyr jaktstatistikk:	165	15 000	2 475 000 ¹	Viltfondet
Gebyr ekstra jegeravgiftskort:	55	3 000	165 000	Viltfondet
Fellingsavgift vaksen rein:	235	3 000	705 000	Viltfondet
Fellingsavgift reinkalv:	135	1 200	162 000	Viltfondet
<i>Sum statlege avgifter:</i>			<i>62 112 000</i>	<i>Viltfondet</i>
Fellingsavgift vaksen elg:	440	25 000	11 000 000	Kommunane
Fellingsavgift elgkalv:	255	12 000	3 060 000	Kommunane
Fellingsavgift vaksen hjort:	330	20 000	6 600 000	Kommunane
Fellingsavgift hjortekalv:	200	6 100	1 220 000	Kommunane
<i>Sum kommunale avgifter:</i>			<i>21 880 000</i>	<i>Kommunane</i>

¹ Innkrevjing av gebyret skjer etterskotsvis i 2007, for dei som ikkje leverte jaktstatistikk i 2006. Talet er vurdert til ca. 15 000.

Etter innføring av gebyr for å late vere å rapportere utbytte av jakta til statistiske føremål har statistikkgrunnlaget blitt vesentlig betra. Etter at det i starten var relativt mange jegerar som let vere å rapportere, er det venta at denne delen no blir stabilisert på om lag 15 000 krav om gebyr. Dette inneber at om lag 8 pst. av jegerane ikkje leverer rapport slik dei skal.

Inntektene frå avgiftene gjer at det blir budsjettert med ein kapitalstraum i Viltfondet som vist i tabellen under.

Tabell 17.4 Berekning av kapital i Viltfondet i 2007:

(i 1000 kr):	
Saldo pr. 31.12.05:	5 058
Budsjettert innbetalt i 2006 ¹ :	60 985
Budsjettert refusjon i 2006 (utbetalingar frå fondet):	-62 085
Budsjettert saldo pr. 31.12.06:	3 958
Budsjettert innbetalt i 2007 ² :	62 912
Budsjettert refusjon i 2007 (utbetalingar frå fondet):	-64 000
Budsjettert saldo pr. 31.12.07:	2 870

¹ Talet inkluderer stipulerte renteinntekter og andre inntekter på 0,6 mill. kroner.

² Talet inkluderer stipulerte renteinntekter og andre inntekter på 0,8 mill. kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Viltfondet blir forvalta av Miljøverndepartementet ved Direktoratet for naturforvaltning. Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til dei stipulerte inntektene for fondet same året. Eventuelle overskytande inntekter skal overførast og kapitaliserast i fondet, og gi grunnlag for eventuelle større refusjonar kommande år.

Refusjonane frå Viltfondet som blir førte under kap. 4425, kap. 4410 og kap. 3904, finansierer utgifter til vilttiltak og viltforvaltning over kap. 1425, forskning på viltressursar over kap. 1410 post 50 og utgifter til drift av Jegerregisteret i Brønnøysundregistra over kap. 0904 under Nærings- og handelsdepartementets budsjett, jf. St.prp. nr. 1 (2006-2007) for Nærings- og handelsdepartementet. I budsjettet for 2007 gjer ein framlegg om at 4,7 mill. kroner blir refunderte til Brønnøysundregistra over kap. 3904.

Planlagt bruk av refusjonane frå Viltfondet går fram av tabellen under:

Tabell 17.5 Samla refusjonar frå Viltfondet i 2007:

Formål:	(i 1000 kr)
Sentrale fallviltutgifter (kap. 1425.01):	1 000
Drift villreinemndene (kap. 1425.01):	2 300
Prosjekt, administrasjon, jaktstatistikk mv. (kap. 1425.01):	15 400
Kommunal viltforvaltning (kap. 1425.61):	4 500
Hjortevilttiltak (kap. 1425.71.1):	7 750
Villreintiltak (kap. 1425.71.2):	2 850
Lokale vilttiltak (kap. 1425.71.3):	16 500
Viltovervaking (kap. 1425.71.4):	6 000
Sum refusjon frå Viltfondet under kap. 1425, jf. kap. 4425:	56 300
Viltforskning, NINA (kap. 1410.50 jf. kap. 4410.50):	3 000
Drift av Jegerregisteret (kap. 0904 jf. kap. 3904):	4 700
Sum refusjon frå Viltfondet i 2007:	64 000

Spesielt om hjortevilt og fallvilt

Sjølv om kommunane har fått primæransvaret for forvaltninga av hjortevilt og for alt fallvilt, er det likevel nasjonale oppgåver innan desse felta som må løysast. FoU-tiltak og overvaking av hjortevilt

blir dekte av Viltfondet gjennom den differensierte jegeravgifta. Differensieringa inneber at hjorteviltjegerane betaler eit tillegg til jegeravgifta, og på denne måten medverkar dei særskilt til nødvendige nasjonale oppgåver.

Når det gjeld fallvilt, er det framleis eit behov for å gjennomføre sentrale analysar av individ som blir funne igjen som fallvilt eller avliva av ulike årsaker, spesielt for rovviltartene. Slike analysar må framleis gjennomførast av Direktoratet for naturforvaltning. Utgiftene til sentrale oppgåver i samband med hjortevilt og fallvilt er budsjetterte under kap. 1425 post 01 Driftsutgifter.

Spesielt om lisensfelling av rovvilt

Lisensfelling av rovvilt vart gjennomført i 2005 i tråd med ei ordning der lisensinnehavar søker individuelt til fylkesmannen om lisens. I 2006 vart ordninga endra, slik at dei som deltek i lisensfelling registrerer seg særskilt i Jegerregisteret. Det er førebels ikkje lagt opp til at denne gruppa jegerar skal betale særskilde avgifter slik som hjorteviltjegerar.

Post 52 Refusjon frå Statens fiskefond

Hovuddelen av dei midlane som blir refunderte frå Statens fiskefond til statsbudsjettet er budsjettert under denne posten. Statens fiskefond refunderer i tillegg midlar til kap. 4410 post 50 Refusjon frå diverse fond, jf. tabell under.

Refusjonane frå Statens fiskefond til kap. 4425 post 52 er foreslått auka med 2,5 mill. kroner i høve til vedteke budsjett for 2006. Auka er grunna i foreslått prisjustering på avgiftssatsane og bruk av oppspart kapital i fondet.

Nærare om Statens fiskefond*Mål*

I lov om laksefisk og innlandsfisk mv., § 30, heiter det at den som er fylt 16 år og vil fiske etter anadrom laksefisk eller innlandsfisk skal betale avgift til fiskefondet. Fiskaravgift skal betalast for fiske etter anadrom laksefisk. Det er gitt visse unntak, bl.a. for fiske i medhald av reindrifsløvgivinga og til undervisnings- eller behandlingsformål. Vidare skal det ikkje betalast fiskaravgift for fritidsfiske etter anadrom laksefisk i sjøen.

Følgjande retningslinjer for bruken av midlar frå Statens fiskefond er lagt til grunn:

- Statens fiskefond skal nyttast til forvaltningstiltak knytte til anadrom laksefisk og som kjem samfunnet og allmenta til gode; under dette investeringar, spesielle driftsutgifter til fiske-

fremjande føremål, fiskeforsking og overvak-
ing.

- Den årlege fordelinga av midlane mellom for-
måla som nemnde over, skal gå fram av Miljø-
verndepartementets budsjettproposisjon. Ved
budsjetteringa er føresett at om lag halvparten
av fondet sine inntekter skal gå til lokale tiltak.

Inntekter og avgiftssatsar

Inntektene til Statens fiskefond består av fiskarav-
gift på fiske etter anadrom laksefisk og renter av
kapitalen i fondet. Ordninga med Statens fiskefond
synleggjer at tilretteleggingstiltak, og delar av fis-
keforvaltninga retta inn mot anadrome fiskearter,
for ein stor del er basert på brukarfinansiering.

Årsavgifta for fiske etter anadrom laksefisk vart
halden uendra i 2006, etter ein auke i 2005.

For 2007 gjer Regjeringa framlegg om ei juste-
ring av avgifta i tråd med prisstiginga dei to siste
åra, om lag 5 pst. Årsavgifta for fiske etter anadrom
laksefisk vil etter dette vere 210 kroner for enkelt-
personar, mens familieavgifta er sett til 340 kroner.
Familieavgifta gjeld for ektefelle/sambuarar med
eventuelle barn mellom 16 og 18 år.

Fiske med faststående reiskap i sjøen med
sesongstart før 1. juli får ein sats på 530 kroner, og
ein sats på 320 kroner vil gjelde for dei som har fis-
kestart etter 1. juli.

For fiske med kilenot og krokgarn vil Regje-
ringa i løpet av året utgreie omlegging til ei ord-
ning basert på ei avgift pr. reiskap f.o.m. 2008.
Effektar og moglege konsekvensar av innføring av
ei vekeavgift for stongfiske vil òg bli vurdert.

Inntektene frå avgiftene gjer at det er budsjet-
tert med ein kapitalstraum i Statens fiskefond som
vist i tabellen under.

Tabell 17.6 Berekning av kapital i Statens fiskefond
i 2007:

	(i 1000 kr)
Saldo pr. 31.12.05:	2 356
Budsjettert innbetalt i 2006:	15 300
Budsjettert refusjon i 2006 (utbetalingar frå fondet):	-14 500
Budsjettert saldo pr. 31.12.06:	3 156
Budsjettert innbetalt i 2007 ¹ :	16 444
Budsjettert refusjon i 2007 (utbetalingar frå fondet):	-17 000
Budsjettert saldo pr. 31.12.07:	2 600

1 Talet inkluderer stipulerte renteinntekter på 0,15 mill.
kroner.

Administrasjon og økonomiforvaltning

Statens fiskefond blir forvalta av Miljøverndeparte-
mentet ved Direktoratet for naturforvaltning.
Utgiftene over statsbudsjettet skal normalt svare til
dei inntektene ein ventar at fondet vil ha same året.
Eventuelle overskytande inntekter skal overførast
og blir kapitaliserte i fondet.

Refusjonane frå Statens fiskefond finansierer
utgifter til fisketiltak og fiskeforvaltning over kap.
1425 post 70 Tilskot til fiskeformål, kan overførast
og forsking på fiskeressursar over kap. 1410
post 50.

Planlagt bruk av refusjonane frå Statens fiske-
fond går fram av tabellen under.

Tabell 17.7 Samla refusjonar frå Statens fiskefond
i 2007

Formål:	(i 1000 kr)
Prosjekt, administrasjon mv. (kap.1425.01):	7 000
Tilskot til fiskeformål (kap. 1425.70):	9 000
Sum refusjon frå Statens fiskefond under kap. 1425, jf. kap. 4425:	16 000
Fiskeforsking, NINA (kap. 1410.50, jf. kap. 4410.50):	1 000
Sum refusjon frå Statens fiskefond i 2007	17 000

Spesielt om lokal bruk av midlane

I fordelinga av fondsmidlane, fråtrekt nødvendige
driftsutgifter, vil ein arbeide for at minst 50 pst. av
midlane går til tiltak som er initierte lokalt. Andre
tiltak som er meint å gi effekt for eit avgrensa
område, eit bestemt vassdrag eller fjordområde, og
der lokale aktørar deltek i stor grad, blir òg rekna
som lokale tiltak, sjølv om dei er initierte og admi-
nistrerte frå offentleg forvaltning, organisasjonar
eller institusjonar på sentralt nivå.

Kap. 1426 Statens naturoppsyn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	55 968	59 297	71 854
30	Tiltak i nasjonalparkane, <i>kan overførast</i>	11 531	8 391	9 391
31	Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftsområde, <i>kan overførast</i>	20 646	21 171	22 171
32	Skjergardsparkar o.a., <i>kan overførast</i>	12 201	13 195	14 195
Sum kap. 1426		100 346	102 054	117 611

Kap. 1426 Statens naturoppsyn omfattar midlar til etablering og drift av Statens naturoppsyn og midlar til tiltak i naturvern- og friluftsområde. Midlane under kap. 1426 er hovudsakleg retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, resultatområde 2 Friluftsliv, og i noko grad resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver.

Rolle og oppgåver for Statens naturoppsyn

Statens naturoppsyn er etablert med heimel i lov om statleg naturoppsyn av 21. juni 1996 for å ta vare på dei nasjonale miljøverdiane og førebyggje miljøkriminalitet, og skal føre kontroll med at regelverket i 7 ulike miljølover er etterlevd. Statens naturoppsyn er framleis under utvikling, og arbeider for å etablere eit samla grep om statleg oppsynsinnsats i naturområde. Den nasjonale leiinga ligg i Direktoratet for naturforvaltning. Det heiltidstilsette lokale oppsynet er òg tilsett i Direktoratet for naturforvaltning, men har arbeidsstad tilknytt eit geografisk område. Dei områda der behovet for styrkt oppsyn er størst, blir prioriterte.

Hovudoppgåvene er informasjon og rettleiing, i tillegg til bl.a. kontroll, registrering, dokumentasjon, skjøtsel og drift. I dette inngår òg viktige oppgåver innan rovviltforvaltninga, bl.a. bestandsregistrering og skadedokumentasjon knytt til den lovfesta erstatningsordninga. Statens naturoppsyn har òg eit overordna ansvar for lakseoppsynet og oppfølginga av ordninga med Skjergardstenesta. Ei viktig utfordring for oppsynet er å skape forståing og respekt for regelverket som finst på dette området.

Verkemidla er basert på eigne oppsynsstillingar i kombinasjon med kjøp av tenester og samarbeid med andre oppsynsordningar lokalt og regionalt. Det blir lagt stor vekt på å etablere godt samarbeid med dei andre aktørane innan naturoppsyn. Dette gjeld både politiet, Statskogs fjellteneste, fjellopp-

synet i regi av fjellstyra og bygdeallmenningar. Særleg er samordning med politiet viktig når det gjeld oppgåver knytte til kontroll. Statens naturoppsyn samverkar med desse gjennom bl.a. miljøforum og sentrale og regionale oppsynsutval.

Evaluering av Statens naturoppsyn

Slik føresetnaden var ved etableringa av Statens naturoppsyn, jf. Ot.prp. nr. 30 (1995-96) *Om lov om statlig naturoppsyn*, vart det våren 2005 gjennomført ei evaluering av verksemda.

Evalueringa viste at Statens naturoppsyn har utvikla seg i tråd med dei føringane som vart gitt i lovforarbeid og seinare styringssignal for verksemda. Statens naturoppsyn framstår dermed som eit bortimot landsdekkjande, heilskapleg og kompetent statleg naturoppsyn. Evalueringa peikte likevel på at ein del av styringssignala til Statens naturoppsyn er uklare, noko som har gitt grunnlag for konflikter. Det vart derfor påpeikt at Miljøverndepartementet burde ta på seg ei meir aktiv rolle som eigar av Statens naturoppsyn.

Evalueringa blir no følgt opp av Miljøverndepartementet som i framtida vil leggje auka vekt på å tydeleggjere Statens naturoppsyns rolle som oppsyns- og feltapparat. Direktoratet for naturforvaltning og Politidirektoratet har vidare utvikla ei felles rolleforståing når det gjeld det fortløpande samarbeidet i dei respektive underliggjande einingane. Miljøverndepartementet vil i samråd med Landbruks- og matdepartementet tydeleggjere samarbeidsbehov og rolleforståing når det gjeld statleg oppsyn i statsallmenningar og forholdet mellom Statens naturoppsyn og fjellstyras oppsynsordningar.

Miljøverndepartementet vil vurdere behovet for presiseringar i lovverket om oppsyn i samband med lovarbeidet som skal gjerast elles i oppfølginga av NOU 2004: 28 *Lov om bevaring av natur, landskap og biologisk mangfald*.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønns- og driftsutgifter til Statens naturoppsyn, blant anna lønn til engasjement i den sentrale eininga for Statens naturoppsyn i Direktoratet for naturforvaltning, og kjøp av ulike tenester i samband med drifta av det samla statlege naturoppsynet. Posten dekkjer òg utgifter til dei lokale rovviltkontaktane som arbeider med dokumentasjon av rovviltskadar. Utgifter knytte til oppdragsverksemda er òg ført under denne posten. Inntektene til denne verksemda er budsjetterte under kap. 4426 post 01 Ymse inntekter. Andre utgifter ført under driftposten er knytte til IT- og sambandsutstyr, køyretøy og oppsynsbåtar, feltutstyr, uniform/arbeidsklede, opplæringstiltak, informasjonsmateriell, tiltak innan naturrettleiing m.m. og utviklingskostnader.

Regjeringa legg stor vekt på oppfølging av bl.a. nasjonalparkplanen, òg når det gjeld oppsyn. Oppsynet er viktig, ikkje minst når det gjeld skjøtsel og kontroll med verna areal, og tilrettelegging, informasjon og rettleiing til dei som nyttar nasjonalparkane. Statens naturoppsyn har vidare ei formidlingsrolle i informasjons- og kompetansesentra for villrein, jf. kap 1427 post 76.

Som ei oppfølging av lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressursar i Finnmark fylke (Finnmarkslova), overtok Statens naturoppsyn 1. juni 2006 dei 14 stillingane i Statskogs fjellteneste i Finnmark.

Posten er foreslått auka med 12,6 mill. kroner i samband med overføringa av fjelltenesta i Finnmark, oppretting av nye oppsynsstillinger og formidlingsoppgåver ved villreinsentra. I samband med overføringa av fjelltenesta i Finnmark er det under kap. 4426 post 02 Oppdragsinntekter budsjettert med oppdragsinntekter frå Finnmarkseiendommen.

Post 30 Tiltak i nasjonalparkane, kan overførast

Posten dekkjer statlege investeringsutgifter og tiltak i samband med oppfølginga av nasjonalparkane og tilliggjande verneområde i tråd med godkjent forvaltningsplan og andre styringsdokument. Vidare dekkjer posten utgifter til tilretteleggingstiltak av ulike slag i samband med styringa av ferdsla inntil og i nasjonalparkane.

Regjeringa ønskjer på ein berekraftig måte å gjere nasjonalparkar og andre større verneområde meir tilgjengelege for brukarane. Opparbeiding av stigar og løyper, klopping og merking, tiltak for å betre tilgjenget til verneområda, etablering av parkeringsplassar og etablering av informasjonsordningar medverkar til å sikre viktige kvalitetar ved at stor ferdsel og aktivitet blir kanalisert til bestemte område. Naturen blir lettare tilgjengeleg for brukarane, og dermed blir òg grunnlaget for lønnsame reiselivsaktivitetar betre.

Posten er auka med 1 mill. kroner til styrkt forvaltning og skjøtsel i nasjonalparkar.

Post 31 Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftslivsområde, kan overførast

Posten dekkjer utgifter til ulike praktiske tiltak som følgjer av statleg tileigning av nasjonalt eller regionalt viktige friluftslivsområde, eller varige servituttavtaler for å sikre allmentas friluftslivsinteresser i slike område. Posten dekkjer òg feltvise utgifter i naturområde freda ved kgl. res. Dette er bl.a. utgifter til opparbeiding av stigar, tilrettelegging for publikum, uteinformasjonstiltak og skjøtsel for å ivareta biologisk mangfald mv. Det siste vil òg kunne gjelde dei høgast prioriterte områda i Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap.

Posten er auka med 1 mill. kroner til styrkt forvaltning og skjøtsel for å ivareta biologisk mangfald i verneområde.

Post 32 Skjergardsparkar o.a., kan overførast

Posten er primært retta mot resultatområde 2 Friluftsliv, og dekkjer utgifter til den praktiske forvaltninga av skjergardsparkar og friluftslivsområde langs kysten, knytt til drift av skjergardstenesta i Oslofjorden, i skjergardsparkane og i Vestkystparken. Skjergardstenesteordninga er etablert på statleg initiativ. Posten dekkjer òg statlege naturoppsynsoppgåver som er integrerte i skjergardstenesta.

Posten er auka med 1 mill. kroner til styrkt forvaltning og skjøtsel i friluftslivsområde. Regjeringa legg vidare fram forslag om ei bestillingsfullmakt under posten på 6,5 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak V nr. 1. Dette er ein auke på 4,5 mill. kroner i høve til 2006, og skal gi dekning for bestilling av ny båt for Statens naturoppsyns kystoppsyn i Finnmark.

Kap. 4426 Statens naturoppsyn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Ymse inntekter	4	122	127
02	Oppdragsinntekter			3 000
15	Refusjon av arbeidsmarknadstiltak	5		
16	Refusjon av fødselspengar/adopsjonspengar	45		
18	Refusjon av sjukepengar	222		
	Sum kap. 4426	276	122	3 127

Post 01 Ymse inntekter

På posten er det ført ulike inntekter for Statens naturoppsyn, bl.a. inntekter frå oppdragsverksemda.

Post 02 Oppdragsinntekter

I samband med overføringa av Statskogs fjellteneste i Finnmark til Statens naturoppsyn, er det budsjettert med oppdragsinntekter frå Finnmarkseiendommen. Inntektene korresponderer med utgifter i samband med denne verksemda under kap. 1426 post 01 Driftsutgifter.

Kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	81 102	79 739	82 982
21	Spesielle driftsutgifter	52 460	54 832	72 979
30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, <i>kan overførast</i>	45 305	34 405	34 405
32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, <i>kan overførast</i>	28 674	19 450	19 450
33	Statlege tileigningar, barskogvern, <i>kan overførast</i>	55 473	43 668	18 668
34	Statlege tileigningar, nasjonalparker, <i>kan overførast</i>	12 217	5 100	5 100
35	Statlege tileigningar, nytt skogvern, <i>kan overførast</i>	54 098	68 213	89 881
49	Statlege tileigningar, kjøp av forsvaret sine eiendommar	9 099		
70	Tilskot til kalking og lokale fiskeformål, <i>kan overførast</i>	95 649	70 000	88 000
72	Erstatning for beitedyr tekne av rovvilt, <i>overslagsløyving</i>	82 047	76 970	83 895
73	Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, <i>kan overførast</i>	33 111	37 000	44 000
74	Tilskot til friluftslivstiltak, <i>kan overførast</i>	17 514	15 520	14 520

(i 1 000 kr)				
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
75	Internasjonale avtaler og medlemskap	1 009	1 010	1 010
76	Tilskot til informasjons- og kompetansesentra, <i>kan overførast</i>			3 400
77	Tilskot til nasjonalparksentra, <i>kan overførast</i>	11 382	12 700	12 700
78	Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, <i>kan overførast</i>	5 300	6 000	6 000
Sum kap. 1427		584 439	524 607	576 990

Midlane under kap. 1427 er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, resultatområde 2 Friluftsliv og resultatområde 11 Områdeovergrepande verkemiddel og fellesoppgåver. I noko grad går midlane òg til resultatområda 3 Kulturminne og kulturmiljø, 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda, 9 Regional planlegging og 10 Kart og geodata.

Direktoratet for naturforvaltnings rolle og oppgåver

Direktoratet for naturforvaltning er Miljøverndepartementets sentrale rådgivande og utøvande fagorgan innan naturforvaltninga.

Arbeidet til Direktoratet for naturforvaltning med bl.a. skogvern og nasjonalparker, forvaltning av truga arter, lakseforvaltning, marin naturforvaltning og vassdragsforvaltning og tilrettelegging for friluftsliv er ein føresetnad for å få gjennomført nasjonal politikk og få sett i verk konkrete tiltak nasjonalt, regionalt og lokalt.

Direktoratet har brei oversikt over naturtilstanden i Noreg og rapporterer fortløpande om dette. Direktoratet har fagleg instruksjonsmynde overfor miljøvernnavdelingane ved fylkesmannsembeta. Dei konkrete miljømåla som direktoratet arbeider mot er omtalte under resultatområdeomtala i del II. Hovudstrategiane for å nå måla er:

- Sikre ein brei variasjon i norsk natur og landskap og halde oppe den naturlege produksjons-
evna

- Syte for at omsynet til ei langsiktig disponering av naturressursane blir lagt til grunn ved areal- og vassdragsplanlegging og planar om naturinngrep
- Fremje høve til å bruke naturen til friluftsliv, opplæring og hausting
- Skaffe fram og formidle kunnskap som grunnlag for ei aktiv og førebyggjande naturforvaltning

Lakseforvaltning og nedkjemping av *Gyrodactylus salaris*

Styresmaktene konsentrerer innsatsen om å ta vare på dei viktigaste bestandane og leveområda deira. Ein stortingsproposisjon om ferdigstilling av ordninga med nasjonale lakseelver og laksefjordar vil bli lagt fram i løpet av hausten 2006. Andre viktige aktivitetar for å verne villaksen er kalking, genbankarbeidet, betring av kunnskapsgrunnlaget bl.a. gjennom overvaking og forskning, styrking av det sektorovergrepande samarbeidet og utvikling av systemet for lokal lakseforvaltning. Status innafor desse aktivitetane går fram av omtale under resultatområde 1, arbeidsmål 6.4. I tillegg er nedkjemping av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* ei prioritert oppgåve. Nedanfor følgjer ei nærare utgreiing om arbeidet med å nedkjempe denne parasitten.

Ei oversikt over situasjonen for dei ville laksebestandane, går fram av tabellen under:

Tabell 17.8 Bestandssituasjonen for laks januar 2006, talet på elvar.

Kategori	Beskriving	Tal
1	Tapt bestand	45
2	Truga bestand	30
3a	Sårbar bestand nær tolegrensa	32
3b	Sårbar bestand kan oppretthaldast ved tiltak	17
4a	Redusert bestand ungfiskproduksjon	63
4b	Redusert bestand berre vaksenfiskbestand	6
5a	Moderat/lite påverka bestand spesielt omsynskrevjande	202
5b	Moderat/lite påverka bestand ikkje spesielt omsynskrevjande	43
X	Usikker kategori plassering	8
Totalt tal lakseelvar i Noreg		446

Nedkjemping av *Gyrodactylus salaris*

I Innst. S. nr. 9 (2005-2006) oppmoda Stortinget Regjeringa om så snart som mogleg å komme tilbake med ei nærare utgreiing i høve til handlingsplanen for nedkjemping av *Gyrodactylus salaris*. Stortingets oppmoding blir her følgt opp.

Lakseparasitten *Gyrodactylus salaris* er den enkeltfaktor som har størst dokumentert skadeeffekt på dei norske bestandane av villaks. Parasitten vart introdusert til Noreg i 1975, og har sidan blitt spreidd til i alt 46 lakseførande vassdrag. I dag er 15 vassdrag friskmelde etter behandling, 10 vassdrag er behandla, men ikkje friskmelde, 9 vassdrag er behandla, men reinfiserte og 12 infiserte vassdrag er ikkje behandla.

Gyrodactylus salaris lever på finnar, hud og til dels gjeller på atlantisk laks, og fører til massiv utdøying for lakseyngel i elvar og ferskvatn dersom mottiltak ikkje blir sett inn. Nedkjempingsarbeidet er svært krevjande og stiller store krav til nøyaktig planlegging og gjennomføring. Eit oppdatert utkast til handlingsplan for nedkjemping av *Gyrodactylus salaris* vart lagt fram hausten 2000, og hausten 2002 vart utkastet til handlingsplan komplett med eit konkret forslag til ein tiårig tiltaksplan. Tiltaksplanen la opp til å utrydde parasitten i infiserte vassdrag der dette vart sett på som realistisk og i tillegg minimalisere risikoen for vidare spreing til nye område. Målsetjinga skulle nåast gjennom systematisk arbeid i åtte avgrensa smitte-regionar og tre risikoregionar innafor ei økonomisk ramme på 340-370 mill. kroner i planperioden, jf. omtale i St.prp. nr. 1 (2003-2004).

Bruk av aluminium har dei siste åra vist seg å vere ein effektiv kjemisk behandlingsmetode mot *Gyrodactylus salaris*. Metoden går ut på å tilsetje kontrollerte mengder aluminium til infiserte vass-

drag samtidig som surheita (pH) i vatnet blir justert. Dette drep parasitten, mens fisk og anna dyreliv ikkje synest å bli særleg negativt påverka. I dammar, oppkommer og stilleflytande vassdragsavsnitt er det framleis behov for å bruke rotenon for å bli kvitt parasitten, men det blir tilført langt mindre rotenon enn ved fullskala rotenonbehandlingar av heile vassdrag. I forhold til botndyr og anna dyreliv i og rundt vassdraga vil derfor aluminiumsmetoden vere langt meir skånsam enn rotenonbehandlingar. Dette gjer aluminiumsmetoden langt mindre problematisk enn rotenon i forhold til vedteken kjemikaliepolitikk.

I tillegg til å vere mindre problematisk ut frå miljøsynspunkt, skil aluminiumsmetoden seg frå rotenonmetoden ved at behandlingsperioden er atskilleg lengre. Ei rotenonbehandling er gjennomført i løpet av nokre få dagar, mens behandling med aluminium føregår kontinuerleg over 14 dagar. Forbruket av kjemikalier blir dermed betydeleg større enn med rotenon. I tillegg inneber dagens behandlingsregime med aluminiumsmetoden at det blir gjennomført to fulle behandlingssyklusar med fleire månaders mellomrom for å auke sjansen for eit vellukka resultat. Kostnadene er derfor betydeleg auka i forhold til tidlegare kostnadsoverslag for aluminiumsmetoden. Fordi aluminiumsmetoden må kombinerast med bruk av rotenon i spesielle vassdragsavsnitt er det påkravd med ekspertise både på rotenonbehandling og behandling med surt aluminium. Dei totale lønnsbudsjetta har derfor óg auka ved bruk av den nye metoden.

Aluminiumsmetoden har dei siste åra blitt prøvd ut i full skala i Batnfjordselva i Møre og Romsdal og i Lærdalselva i Sogn og Fjordane. Sjølv med dei gode resultatane som er oppnådde er meto-

den framleis under utvikling. Som ledd i oppskaleringssarbeidet er det no utvikla doseringsutstyr med pumper og sensorar som har vore nytta i vassdragsavsnitt med stor vassføring, og dette utviklingsarbeidet må først vidare. Som eit eksempel kan nemnast at mens Lærdalselva har ei middelvassføring på 36 m³/s er middelvassføringa i Vefsna seks gonger så stor (216 m³/s). Det er derfor behov for bl.a. å oppskalere doseringsutstyr og -metodar til bruk i større vassdrag og for å utvikle vidare metodikken for justering av surheit i store vassdrag. Her vil bl.a. naturlege skilnader i vasskjemi mellom vassdrag nødvendiggjere individuell tilpassing av doseringsregimet i det enkelte vassdraget. I tillegg må talet på doseringseiningar aukast for å kunne behandle større vassdrag.

Bruk av langtids fiskesperrer som effektivt hindrar oppvandring av laks gjennom fleire år er eit svært viktig element i nedkjempinga av *Gyrodactylus salaris*. Sperrer hindrar reproduksjon av laks lenger oppe i vassdraget og fører til at infeksjonen etter kvart dør ut ovanfor sperrene. For å oppnå optimal effekt av fiskesperrer bør dei verke i fleire år før ein startar kjemisk behandling. Bruk av sperrer reduserer lengda på den strekninga som må behandlast med kjemikaliar. Dette aukar sjansen for eit godt resultat. I store vassdrag vil bygging av fiskesperrer vere både teknisk vanskeleg og kostnads-krevjande. Etablering av sperrer er likevel sett på som heilt nødvendig i framtidens behandlingsstrategi og vil ha høg prioritet. Langtidssperrer er i dag vurderte som nødvendige i Sunndalsregionen (Driva). Her er dei estimerte kostnadene for etablering av sperre om lag 30 mill. kroner, og det vil i tillegg komme utgifter til vedlikehald og bevarings-tiltak for sjøaure i dei åra sperra må stå. Også i Skibotn-regionen (Skibotnelva og Signaldalselva) kan det bli behov for å bruke langtidssperrer, men så vel behov og lokalisering som kostnader må avklarast nærare.

I tillegg til langtids fiskesperrer er det òg nytta korttidssperrer som blir etablerte i kompliserte sidevassdrag i tilknytning til kjemiske behandlingar. Slike sperrer aukar sjansen for vellykka kjemiske behandlingar.

Arbeidet med overvaking og prøvetaking i vassdrag er høgt prioritert. Målet for overvakinga er å halde løpande oversikt over førekomsten av *Gyrodactylus salaris*, avdekkje spreining på eit tidleg stadium og gi eit best mogleg grunnlag for nedkjempinga av parasitten.

Som ledd i smitteavgrensinga er det dei seinaste åra òg sett i verk ei rekkje tiltak retta inn mot fiske- og friluftaktivitetar. Bl.a. er det i fleire vassdrag innført krav om desinfeksjon av fiske- og vassportsutstyr, avgrensingar på oppdrett i fersk-

vatn, forbod mot overføring av vatn mellom ulike vassdrag og forbod mot flytting av levande eller død fisk. Alt dette er tiltak som skal redusere faren for spreining av smitte til nye område. Omfang og innretting av det smitteavgrensande arbeidet blir fortløpande vurdert.

Etter at tiltaksplanen mot *Gyrodactylus salaris* vart lagt fram har nedkjempingsarbeidet i hovudsak følgt prioriteringsrekkefølga som låg i denne planen. Steinkjervassdraga vart rotenonbehandla i 2001/2002, og i 2003/2004 følgte behandling av vassdraga rundt Ranafjorden med den same metoden. Parallelt med desse behandlingane pågjekk forsøk med og utvikling av aluminiumsmetoden. I 2003 vart det gjennomført eit forsøksprosjekt med bruk av aluminium i kombinasjon med mindre mengder rotenon i Batnfjordselva i Møre og Romsdal. Dette vart følgt opp med full behandling av vassdraget i 2004. Resultata frå forsøka i Batnfjordselva var svært lovande, og ved behandlinga av Lærdalselva i 2005/2006 vart aluminiumsmetoden brukt som hovudmetode i kombinasjon med mindre mengder rotenon.

Den nye påvisninga av *Gyrodactylus salaris* i Steinkjer i 2005 kombinert med betydeleg auka ressursbehov knytt til aluminiumsmetoden har likevel ført til at framdriftsplanen no må justerast. Stortingets prioritering av Vefsn-regionen er òg med på å gjere ei slik justering nødvendig.

Regjeringa meiner målet for arbeidet med å nedkjempe *Gyrodactylus salaris* framleis skal vere å bli kvitt parasitten der dette er mogleg samtidig som risikoen for smittespreining til nye område blir minimalisert. Framdrifta i arbeidet må baserast på best tilgjengeleg metodikk, tilstrekkeleg tilgang til nødvendig utstyr og personell, stabile løyvingar og ei planmessig oppfølging. I dette perspektivet vil ei framdrift basert på dagens løyvingnivå ikkje gi nødvendig framdrift i arbeidet dersom det òg skal vere rom for investeringar i utstyr tilpassa moderne og miljøvennleg nedkjempingsmetodikk. Regjeringa har derfor auka løyvinga til nedkjemping av *Gyrodactylus salaris* med 8,5 mill. kroner i høve til saldert budsjett for 2006 slik at løyvinga i 2007 blir 31 mill. kroner. Løyvinga vil sikre at den kjemiske behandlinga i Steinkjervassdraget kan avsluttast i 2007 samtidig som planleggingsarbeidet i Vefsna kan vidareførast for å setje i gang kjemisk behandling i løpet av 2007. Også i Romsdalsregionen vil planleggingsarbeidet vidareførast.

Samla framstilling av den økonomiske satsinga på bevaring av villaksen

I budsjettet for 2007 vil det bli disponert om lag 103 mill. kroner til arbeidet med å ta vare på dei ville

laksebestandane. Dette er ein auke på 12 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2006 hvorav 8,5 mill. kroner går til tiltak mot lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Midlane er budsjetterte på følgjande postar:

- kap. 1400 post 21 Spesielle driftsutgifter med 8,5 mill. kroner til innsats for dei ville laksebestandane, under dette tiltak mot *Gyrodactylus salaris*
- kap. 1410 post 51 Forskingsprogram m. m. med 6,7 mill. kroner til forskingsprogrammet om villaks
- kap. 1425 post 01 Driftsutgifter med om lag 7 mill. kroner til ulike bevaringstiltak
- kap. 1425 post 70 Tilskot til fiskeføremål med 9 mill. kroner til lokale og sentrale tiltak
- kap. 1426 post 01 Driftsutgifter med om lag 6,5 mill. kroner til lakseoppsyn
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med om lag 25,5 mill. kroner til særskilte tiltak mot *Gyrodactylus salaris*
- kap. 1427 post 70 Tilskot til kalking og lokale fiskeføremål med om lag 40 mill. kroner til tiltak for bevaring av laksestammene i forsursramma vassdrag.

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med bevaring av villaksen i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter), i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter) og hos fylkesmannen (kap. 1510 post 01 Driftsutgifter).

Arbeidet med nasjonalparkar og andre store verneområde

Dette arbeidet har politisk forankring i St.meld. nr. 62 (1991-92) *Ny landsplan for nasjonalparkar og andre større verneområder i Norge*. Planen omfattar i dag 54 naturområde og skal vere slutført innan 2010. Planen omfattar gjennomføring av vernevedtak og ei rekkje ulike tiltak knytte til forvaltning og oppsyn. Midlane til dei ulike prosessane og tiltaka er budsjetterte på ulike postar og kapittel, jf. oppsettet under.

Samla framstilling av den økonomiske satsinga på nasjonalparkar og andre store verneområde

I budsjettet for 2007 vil det bli disponert 67,5 mill. kroner til arbeidet med nasjonalparkane. Dette er ein auke på 7,5 mill. kroner frå 2006. Midlane er budsjetterte på følgjande poster:

- kap. 1426 post 01 Driftsutgifter med om lag 20 mill. kroner til oppsyn og forvaltning i nasjonalparkar, inkludert tenestekjøp frå Statskog fjelltenesta og lokale fjellstyre.

- kap. 1426 post 30 Tiltak i nasjonalparkane med 9,4 mill. kroner.
- kap. 1426 post 31 Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftsområde med ca. 4 mill. kroner.
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med om lag 16,3 mill. kroner.
- kap. 1427 post 34 Statlege tileigningar, nasjonalparkar, med 5,1 mill. kroner.
- kap. 1427 post 77 Tilskot til nasjonalparksenter med 12,7 mill. kroner, inkludert 2,1 mill. kroner til arbeidet med naturområde på verdsarvlista.

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med nasjonalparkplanen i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter), i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter) og hos fylkesmennene (kap. 1510 post 01 Driftsutgifter).

Samla framstilling av den økonomiske satsinga på rovvilt

I budsjettet for 2007 vil det bli disponert om lag 150 mill. kroner til arbeidet med bevaring av dei fem store rovviltartene i Noreg (bjørn, jerv, ulv, gaupe og kongeørn). I høve til saldert budsjett for 2006 aukar løyvingane til rovvilt med 13,9 mill. kroner fordelt på 6,9 mill. kroner i erstatningar og 7 mill. kroner til førebyggjande og konfliktdempande tiltak. Midlane er budsjetterte på følgjande postar:

- Kap. 1410 post 21 Miljøovervaking og miljødata til registrering og overvaking av bestandane av rovvilt med 9,7 mill. kroner.
- kap. 1410 post 51 Forskingsprogram med om lag 1,8 mill. kroner. Dette blir finansiert under forskingsprogrammet for «Landskap i endring».
- kap. 1426 post 01 Driftsutgifter under Statens naturoppsyn med om lag 9 mill. kroner, av dette 7 mill. kroner til rovviltkontaktane (dokumentasjon av rovviltskadar og førebyggjande arbeid i forhold til faunakriminalitet) og 2 mill. kroner til statleg fellingslag for rovvilt.
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med om lag 1,9 mill. kroner til drift av nasjonalt fagråd for rovviltovervaking og møtegodtgjersle til dei regionale rovviltnemndene.
- kap. 1427 post 72 Erstatningar for beitedyr tekne av rovvilt med 83,9 mill. kroner.
- kap. 1427 post 73 Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga med 44 mill. kroner.

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med rovviltforvaltninga i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter), i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427

post 01 Driftsutgifter) og hos fylkesmannen (kap. 1510 post 01 Driftsutgifter).

Samla framstilling av satsinga på bevaring av utvalde, truga arter

I 2007 vil Regjeringa føre vidare arbeidet med å utarbeide og setje i verk handlingsplanar for dei fem utvalde, truga artene ein har sett i gang arbeid med til no. I tillegg vil ein prioritere aktivitetar/tiltak knytt til bevaring av dverggås.

I budsjettet for 2007 vil det bli disponert om lag 1,5 mill. kroner til arbeidet med bevaring av desse seks utvalde, truga artene over kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter. Dette er ein auke på om lag 1 mill. kroner i høve til 2006.

I tillegg kjem den minimumsovervakinga av dverggås som blir driven ved hjelp av midlar frå Viltfondet.

Utanom dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med truga arter i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter) og i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter).

Samla framstilling av satsinga på bevaring av fjellrev

I 2007 vil Regjeringa føre vidare arbeidet med fjellreven med utgangspunkt i Handlingsplan for fjellrev. I budsjettet for 2007 vil det bli disponert 4,9 mill. kroner til formålet.

Løyvingane til arbeidet med fjellreven er budsjetterte på ulike postar på Miljøverndepartementets budsjett. I oppstillinga nedanfor er det gjort greie for kor stor del av budsjettet under dei respektive kapitla og postane som blir nytta til formålet.

Midlane er budsjetterte på følgjande postar:

- kap. 1400 post 21 Spesielle driftsutgifter med 1 mill. kroner til arbeid for bevaring av fjellreven
- kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter med 3 mill. kroner til ulike faglege prosjekt for bevaring av fjellreven.
- kap. 1410 post 21 Miljøovervakning og miljødata med 0,9 mill. kroner til naudsynt overvakning av fjellrev

I tillegg til dei beløpa som er gitt her, kjem lønn til dei som arbeider med bevaring av fjellreven i Miljøverndepartementet (kap. 1400 post 01 Driftsutgifter) og i Direktoratet for naturforvaltning (kap. 1427 post 01 Driftsutgifter).

Samla framstilling av satsinga på villrein

Villreinen er ei norsk ansvarsart. Noreg er det einaste landet i Europa som har intakte høg fjelløkosystem med bestandar av villrein. Villreinen skal ha ein sentral plass i norsk fjellfauna også i framtida. Det er derfor eit arealpolitisk mål å sikre leveområda for arta. Dette vil skje gjennom regionale planar, og villreinområde som er spesielt viktige for arta si framtid i Noreg vil få status som nasjonale villreinområde. Arbeidet for å tryggje framtida for villreinen vil bli ført vidare i 2007. Det er budsjettert med 1 mill. kroner over kap. 1410 post 21 til arbeid for å sikre villreinen.

I revidert nasjonalbudsjett for 2006 vart det løyvd midlar til etablering og drift av to informasjons- og kompetansesenter for villrein under kap. 1427 post 76 og post 01. I 2007-budsjettet er det løyvd 5 mill. kroner til drift av sentra under desse postane.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til tilsette, husleige og andre faste driftsutgifter for Direktoratet for naturforvaltning. For ei utgreiing av kva slags føremål løyvinga dekkjer, viser vi til omtalen under «Direktoratet for naturforvaltnings rolle og oppgåver» i innleiinga til dette budsjettkapitlet.

Løyvinga kan overskridast mot tilsvarande meirinntekter under kap. 4427 post 01, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekkjer utgifter til faglege prosjekt og oppdrag som direktoratet utfører, og utgifter som er knytte til inntekter over kap. 4427.

Det er lagt inn ei auka satsing til tiltaka under denne posten på 18,1 mill. kroner i 2007. Auken skal i hovudsak sikre styrkt innsats for nedkjemping av lakseparasitten *Gyrodactylus Salaris*, men løyvinga skal òg nyttast til å førebu og gjennomføre Trondheimskonferansen om biologisk mangfald i 2007, auke innsatsen mot framande arter, sikre bevaring av truga arter, til utgreiingar i samband med små kraftverk, verneplan for vassdrag, oppfølging av norske forpliktingar i RAMSAR-konvensjonen, forsøk med lokalforvaltning av verneområde, verdsarvområda og direktoratets arbeid med forvaltningsplanen for Barentshavet.

Ein vil vidare halde fram med arbeidet knytt til bevaring av fjellreven, konsekvensutgreiingar i høve til nasjonalparker, juridisk bistand til kommunar til arbeid med strandsona, norsk implementering av det europeiske verneområdenettverket *Emerald Network*, internasjonale bistandsoppdrag

og jegerprøveordninga. Det er òg sett av midlar til tilsynsutval for nasjonalparkar, drift av nasjonalt fagråd for rovviltovervaking, møtegodtgjersle for dei regionale rovviltnevdene, og direktoratets arbeid med gjennomføring av det statlegkommunale kartleggingsarbeidet for biologisk mangfald. Elles blir utgifter til drifta av Kongsvold Fjeldstue og Songli forsøksgard dekte over posten.

Løyvinga kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under kap. 4427 post 09 og post 54, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 30 Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 2 Friluftsliv.

Regjeringa prioriterer høgt arbeidet med å sikre nye friluftsområde. Særleg er det viktig at område i kystsona blir sikra. Det å gjere nye strandområde tilgjengelege er eit konkret tiltak som betrar tilhøva for friluftsliv for mange brukarar.

Staten har det økonomiske ansvaret for å sikre særskilte friluftsområde av nasjonal og regional verdi som f.eks. skjergardsparkar (jf. kap. 1426 post 32 Skjergardsparkar o.a.). Staten investerer òg i kommunal sikring av lokalt viktige friluftsområde i byar og tettstader gjennom bidrag til sikring mot tinglyst bandlegging av arealbruken til allment friluftsliv. Løyvinga kan normalt ikkje nyttast til å kjøpe bygningar. Unntak gjeld bygningar som anten skal rivast eller dei kan nyttast i friluftsliv-samanheng i området.

Sikringa blir gjennomført ved tileigning eller ved servituttavtale med grunneigar, helst på frivillig grunnlag, men i enkelte tilfelle òg ved ekspropriasjon eller ved vilkår til konsesjon. I tillegg til sikring av friluftsområde skal midlane òg dekkje andre utgifter som er knytte til gjennomføring av desse oppgåvene.

Investeringsmidlane blir utbetalte når Direktoratet for naturforvaltning har motteke formell dokumentasjon på at heimel eller rett er overført og at staten sine vilkår er oppfylte.

Det blir fremja forslag om ei tilsegnsmakt på 78,1 mill. kroner i 2007, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av sikringsarbeidet under resultatområde 2 Friluftsliv.

Post 32 Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. Posten skal dekkje utgifter til å erstatte dei økono-

miske tapa som eigarar og rettshavarar har ved vernetiltak etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige avtaler eller ved rettslege skjønn. Posten skal dekkje kjøp av område som er verna eller føresett verna etter naturvernlova, og utgifter som staten som grunneigar har i samband med forvaltninga av innkjøpte eigedomar. Forutan erstatning og kjøp skal midlane på denne posten òg dekkje andre kostnader som er knytte til gjennomføring av verneplanane.

Ut frå dei kostnadsoverslaga vi har i dag medfører dette behov for ei tilsegnsmakt på til saman 49,3 mill. kroner i 2007, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 33 Statlege tileigningar, barskogvern, kan overførast

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. Løyvinga dekkjer kostnader til allereie verna skog gjennom den «den gamle barskogplanen». Denne barskogplanen vart vedteken i 1996 og hadde siste vernevedtak i 2002 i tråd med Stortingets behandling av stortingsmeldinga om barskogvern, jf. St.meld. nr. 40 (1994-95) *Opptrapping av barskogvernet fram mot år 2000*. Det vil vere behov for løyving på posten i nokre få år framover, fram til erstatningsoppgjer for dei vedtekte verneområda er gjennomførte. Løyvingar til nytt skogvern er omtalt under kap. 1427 post 35 Statlege tileigningar, nytt skogvern.

Posten dekkjer utgifter til å erstatte dei økonomiske tapa eigarar og rettshavarar har ved barskogvern etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige avtaler eller ved rettslege skjønn. Posten skal òg dekkje kjøp av skogområde som er verna etter naturvernlova og utgifter som staten som grunneigar har i samband med forvaltninga av innkjøpte eigedommar.

Posten dekkjer vidare utgifter til gjennomføring av makeskifteløysingar. Frå 2003 vart praksis i samband med makeskifte endra slik at grunneigar beheld eigedomsretten på arealet i verneområdet. Det er òg opna for bruk av opsjonsavtaler ved kjøp av makeskifteareal. Posten skal vidare dekkje andre kostnader knytte til gjennomføring av skogvernet. Det blir vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 34 Statlege tileigningar, nasjonalparker, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Posten skal dekkje utgifter til erstatning av det økonomiske tapet eigarar og rettshavarar har ved vernetiltak etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige avtaler eller ved rettslege skjønn.

Forutan erstatning og vederlag skal midlane på denne posten òg dekkje andre kostnader som er knytte til gjennomføring av nasjonalparkplanen.

Gjennomføringa av nasjonalparkplanen, jf. St.meld. nr. 62 (1991-1992) *Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge*, vil følgje ei framdrift som sikrar at planen er slutført i år 2010.

Ut frå dagens kostnadsoverslag er det gjort framlegg om ei tilsegnfullmakt på 74,4 mill. kroner i 2007, jf. Forslag til vedtak VI.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 35 Statlege tileigningar, nytt skogvern, kan overførast

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Posten skal dekkje utgifter til erstatning av dei økonomiske tapa eigarar og rettshavarar har ved skogvern etter naturvernlova, jf. erstatningsreglane i lova. Erstatningar blir fastsette ved minnelige forhandlingar eller ved rettslege skjønn. Posten skal òg dekkje kjøp av skogområde som er verna eller føresett verna etter naturvernlova, utgifter som staten som grunneigar har i samband med forvaltninga av innkjøpte eigedommar, vederlagsordning for område som er under vurdering for vern, og utgifter til gjennomføring av makeskifteløysingar knytte til nytt vern.

Midlane på denne posten skal vidare dekkje andre utgifter som er knytte til gjennomføring av skogvernet, som registrering og vurdering av verneverdiar, informasjonstiltak, grensemerking, utarbeiding av forvaltningsplanar når dette er nødvendig for å fastsetje skjønnsføresetnadene, mv.

I St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*, vart det understreka at det er nødvendig å auke skogvernet i Noreg, og det vart lagt fram ein strategi for auka skogvern. Regjeringa gjer derfor framlegg om å auka løyving til nytt vern med 21,7 mill. kroner til 89,881 mill. kroner i 2007. Det vil dessutan vere

behov for ei tilsegnfullmakt under posten på 71,4 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Viktige utfordringar i arbeidet med å vidareføre og auke skogvernet i 2007, blir å sikre god fagleg kvalitet ved at dei viktigaste områda blir fanga opp i arbeidet, samtidig som ein sikrar god dialog med skogeigarar og andre partar.

Løyvinga vil blant anna bli brukt til frivillig vern. Samarbeidet med Noregs Skogeigarforbund om frivillig skogvern blir ført vidare i 2007. Det er i 2007 planlagt nye vernevedtak for prioriterte frivillig vernområde, blant anna i boreal regnskog i Midt-Noreg. Midlane på posten vil i tillegg dekkje utbetaling av erstatningar knytte til område som er verna etter 2004. Det er planlagt å ta stilling til verneomfang for Trillemarka-Rollagsfjell i 2006, med sikte på å fremje eiga sak for Stortinget tidleg i 2007.

Arbeidet med nye systematiske naturfaglege registreringar i prioriterte skogtypar vil bli forsert i 2007, og registreringane av verneverdig skog på statsgrunn vil bli ført vidare. Det vil i 2007 bli sett i gang verneprosessar for verneverdige område på statsgrunn og i skog som er eigd av Opplysningsvesenets fond.

Det blir elles vist til nærare omtale av verneplanarbeidet under resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald.

Post 70 Tilskot til kalking og lokale fiskeformål, kan overførast

Tilskotsordningane under denne posten rettar seg mot resultatområda 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og delar av resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy.

Mål

Målsetjinga med tilskotsordninga er å redusere negative effektar på det biologiske mangfaldet i vassdrag som følgje av sur nedbør og andre alvorlege menneskeskapte trugsmål. Vidare skal tilskotsordninga nyttast til å avdekkje behov for nye tiltak eller gi grunnlag for innsats som kan redusere behovet for kalking i Noreg. Kalkingsverksemda har i dei seinaste åra hatt eit nivå på om lag 3 000 lokale prosjekt og 24 elvekalkingsprosjekt.

Tilførsla av sur nedbør har blitt sterkt redusert dei seinaste åra. Nedfallet av svovel og andre forsurende stoff er redusert med om lag 65 pst. sidan 1980, men enno er om lag 10 pst. av arealet i Noreg forsuringsskadd. Dersom alle avtalte reduksjonar i luftutslepp blir oppfylte vil om lag 7 pst. av landet vere påverka i 2010, men etter dette og fram mot 2030 er det berre venta små ytterlegare forbetringar i forsuringssituasjonen.

Med basis i 2004 viser ein gjennomgang gjort av Direktoratet for naturforvaltning at mindre forsuring vil redusere behovet i kommande år for midlar til vidareføring av prosjekt som er sette i gang.

For 2007 blir det gjort framlegg om ei løyving på 88 mill. kroner til kalkingsprosjekt og tilknytte aktivitetar.

Kriterium for måloppnåing

Hovudkriteriet for måloppnåing er at ein oppnår god vasskvalitet i dei områda som blir kalka.

Tildelingskriterium

Tilskot kan givast til prosjekt i område der tolegrensa for menneskeskapt forsuring er overskriden. I tillegg vil bl.a. førekomst av organismar og fiske-slag som er følsame for forsuring bli vurdert ved prioritering av prosjekt. Prosjekt som er inkluderte i forslag til nasjonal handlingsplan for kalking for perioden 2004-2010, og/eller fylkesvise planar for kalkingsverksemda blir prioriterte. Tilskot kan bl.a. givast til kjøp, transport og spreining av kalk og nødvendige installasjonar. Det blir òg gitt tilskot til tiltak innan fiskekultivering og andre tiltak for å styrkje

fiskebestandane i kalka vassdrag og til utprøving av kalking og alternative tiltak i terrenget. Posten dekkjer òg informasjon om effektar av utførte tiltak og vegleiing om kalking i vatn og vassdrag. Delar av tilskotsordninga er bundne i langsiktige tiltak.

Tilskotsmottakarar er organiserte lag som jeger- og fiskarforeiningar, fiskarlag, grunneigarlag o.l., og kommunar.

Ved tildeling av midlar skal det stillast vilkår om at fiske i området blir opna for allmenta etter retningslinjer gitt av miljøstyresmaktene, og at søkjaren medverkar med ein viss eigeninnsats. Eigeninnsatsen kan vere delfinansiering, dugnadsarbeid, kultiveringstiltak o.a.

Tilskotsordninga blir forvalta dels av Direktoratet for naturforvaltning og dels av fylkesmennene.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom undersøkingar av vasskvalitet og biologiske forhold i dei kalka vassdraga. Resultata er positive. Fiskebestandar er reetablerte og biologisk mangfald er sikra gjennom kalking. På Sørlandet har laksefisket hatt ei svært positiv utvikling i dei kalka elvane, og denne regionen er igjen blitt viktig for norsk villaks.

Post 72 Erstatning for beitedyr tekne av rovvilt, overslagsløyving

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
72.1	Erstatning for husdyr	55 344	52 970	54 983
72.2	Erstatning for tamrein	26 703	24 000	28 912
	Sum post 72	82 047	76 970	83 895

Posten omfattar erstatningar for dokumenterte og udokumenterte tap av husdyr og tamrein. Midlane under posten er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald. Erstatningane kan variere frå år til år, bl.a. på grunn av naturgitte forhold. Løyvingsbehovet er slik sett vanskeleg å stipulere, og posten er derfor budsjettetert som overslagsløyving. Posten er auka med 6,9 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2006. Dette er blant anna gjort for å gi kompensasjon for tapt produksjonspremie i reindrifta ved tap grunna rovvilt.

Mål

Ordninga skal sikre full erstatning for dokumenterte og sannsynleggjorte rovviltsskadar på husdyr og tamrein slik dette er nedfelt i viltlova.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er at ordninga ivaretek dyreeigaren sin lovfesta rett til full erstatning i tilfelle der rovvilt er årsaka til tap av dyr.

Tildelingskriterium

Erstatningar blir utbetalte i samsvar med forskrift fastsett i medhald av lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet, § 12 a. Ein viser til «Forskrift om erstatning for tap og følgeskader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt», fastsett 2. juli 1999 og «Forskrift om erstatning for tap og følgeskader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt», fastsett 4. mai 2001.

Oppfølging og kontroll

Erstatningssøknadene blir gjennomgått for å sikre at vilkåra for erstatning er oppfylte. Dokumentasjonen av skadane er betra etter kvart som innsatsen med bestandsregistrering og skadedokumentasjon er trappa opp. Det er Statens naturoppsyn som gjennomfører skadedokumentasjonen.

Post 73 Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, kan overførast

Midlane er retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og omfattar førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga. Talet på søknader til slike tiltak er aukande. Posten er derfor auka med 7 mill. kroner i høve til saldert budsjett 2006. Midlane på posten kan òg nyttast til utviklingsarbeid med klar relevans til målet med posten.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å førebyggje rovvilt-skadar i husdyrhald og tamreindrift gjennom å bidra til å finansiere førebyggjande tiltak. Vidare skal midlane medverke til å dempe konflikhtar knytte til rovdyr i lokalsamfunn.

For 2007 vil det bli lagt vekt på å føre vidare arbeidet med tiltak innan førebygging og konfliktdemping med utgangspunkt i Stortingets behandling av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004). Det vil bli lagt vekt på ei effektivisering av arbeidet med førebyggjande tiltak gjennom satsing på kostnadseffektive fellestiltak.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er at tilskotsordninga stimulerer til mindre tap og konflikhtar i forhold til rovviltførekomst i dei ulike rovviltregionane gjennom iverksetjing av effektive førebyggjande og konfliktdempande tiltak.

Tildelingskriterium

Tilskot til førebyggjande og konfliktdempande tiltak blir fordelte etter eit eige regelverk. Det er starta arbeid med å utvikle ei eiga nettside for m.a. å gjere informasjon om dei ulike førebyggjande og konfliktdempande tiltaka meir tilgjengelege for beitebrukarar, kommunar og lokalsamfunn. I tråd med føringane i rovviltpolitikken vil ein hovuddel av midlane bli kanaliserte gjennom dei åtte nye

regionale rovviltnemndene. Midlane skal nyttast til førebyggjande tiltak i husdyrhald og tamreindrift og til konfliktdempande tiltak retta mot kommunar og lokalsamfunn. I kvar region har den regionale rovviltnemnda utarbeidd ein forvaltningsplan som skal sikre at det over tid blir lagt til rette for tilpassingar som gir eit best mogleg skilje mellom beitedyr og faste førekomstar av rovvilt. Dette inneber blant anna at besetningar med store årlege tap til rovvilt bør prioriterast for tilskot til nødvendige driftstilpassingar. Dei regionale rovviltnemndene har hovudansvaret for at tildelingane over posten skjer i tråd med eigen forvaltningsplan i den enkelte regionen. Det er i 2006 utarbeidd nasjonale standardar for nokre av dei ulike førebyggjande tiltaka. Desse standardane skal følgjast ved iverksetjing av tiltaka. Det blir i samband med tildeling av tilskotet lagt stor vekt på samarbeid med dei ulike forvaltningsorgana, mellom anna Mattilsynet, og på at næringsdrift skal ha langsiktige og føreseielege vilkår.

Oppfølging og kontroll

Det blir utført ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar frå tilskotsmottakarar om gjennomføring av tiltak og ressursforbruk. For å sikre effektiv bruk av midlane er det lagt vekt på kontroll med at førebyggjande tiltak som er støtta med offentlege midlar følgjer nasjonale standardar der slike er utarbeidde.

Post 74 Tilskot til friluftslivstiltak, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 2 Friluftsliv. Midlane skal nyttast til arbeid med og konkrete tiltak til fremje av friluftslivet, med vekt på barn, unge, funksjonshemma og etniske minoritetar.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å medverke til stimuleringstiltak og haldningsskapande arbeid for friluftsliv, under dette tiltak som styrkjer allmenta sine interesser. Posten skal òg dekkje drifta av dei regionale nettverka «Forum for natur og friluftsliv» (FNF).

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåinga vil bli dokumentert gjennom resultatindikatorane på resultatområde 2 Friluftsliv, sjå tabell 7.1.

Tildelingskriterium

I 2006 er tiltak retta inn mot oppfølging av «Handlingsplan for fysisk aktivitet 2005-2009» og rapporten «Friluftsliv for funksjonshemma».

Oppfølging og kontroll

Tilskotsmottakar blir følgt opp i forhold til at midlane blir nytta som føresette og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar går føre seg gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende rapporter.

Post 75 Internasjonale avtaler og medlemskap

Tilskotsordninga er primært knytt til ei rekkje arbeidsmål på resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, men fleire arbeidsmål under resultatområde 8 er òg relevante.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å støtte organisasjonane som er nemnde nedanfor i deira internasjonale arbeid for vern av biologisk mangfald og berekraftig bruk av biologiske ressursar, og å gjere Direktoratet for naturforvaltning og andre delar av miljøforvaltninga i stand til å delta i det faglege internasjonale nettverket desse organisasjonane utgjer.

Kriterium for måloppnåing

Kriterium for måloppnåing er om Noreg gjennom si støtte til dei internasjonale organisasjonane i rimelig grad bidrar til at desse kan utføre sine oppgåver, og at Direktoratet for naturforvaltning og anna miljøforvaltning får tilgang til arbeidet som skjer i dei.

Tildelingskriterium

Posten skal dekkje utgifter til kontingent i samband med medlemskap i relevante internasjonale organisasjonar, under dette:

- Federation of Nature and National Parks of Europe (EUROPARC)
- Conseil International de La Chasse (CIC)
- Verdas naturvernunion (Government Agency member) – The World Conservation Union (IUCN)
- Wetlands International (WI)
- BirdLife International (BI)
- Nordisk kollegium for viltforskning (NKV)

- Den norske plantevernorganisasjonen (Planta Europa)
- Den europeiske organisasjonen for bevaring av geologierven (ProGEO)

Posten skal òg dekkje utgifter knytte til relevante oppfølgingsprosjekt i tilknytning til medlemskapen, slik som i den nordatlantiske laksevernorganisasjonen – North Atlantic Salmon Conservation Organisation (NASCO). Kontingenten til NASCO er dekt over kap. 1400 post 71 Internasjonale organisasjonar.

Det skjer ei kontinuerleg vurdering av organisasjonane sine målsetjingar og av deira tilhøve til sentrale konvensjonar og avtaler og kva nytte Direktoratet for naturforvaltning kan ha av medlemskapen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i og bidrag til møte i organisasjonanes styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring. Oppfølging av spesielle prosjekt skjer gjennom deltaking i referanse-, arbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet.

Kontrollen skjer i hovudsak gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorstadfesta årsrekneskapar frå organisasjonane. I tillegg deltek Direktoratet for naturforvaltning på møte i organisasjonanes styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring.

Post 76 Tilskot til informasjons- og kompetansesentra, kan overførast

I revidert nasjonalbudsjett 2006 vart det løyvd midlar til etablering og drift av to informasjons- og kompetansesenter for villrein under kap 1427 post 01 og post 76, jf. St.prp. nr. 66 (2005-2006) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2006*. Det er òg lagt inn midlar til drift av sentra under desse postane i 2007.

Ein viser elles til omtale under overskrifta «Samla framstilling av satsinga på villrein» i innleinga til kap. 1427.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre etablering og drift av to informasjons- og kompetansesenter for villrein. Informasjons- og kompetansesentras

hovudfunksjon er å formidle kunnskap om villrein, dens livsvilkår, krav til leveområde m.v. og på denne måten medverke til ei god forvaltning av villreinen i Noreg. Midlane må sjåast i samanheng med midlar under kap. 1426 Statens naturoppsyn, post 01 Driftsutgifter til lønn og drift for statleg naturrettleiarpersonell som vil bli lokalisert til sentra.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåing for informasjons- og kompetansesentra blir vurdert på bakgrunn av årlege rapportar.

Tildelingskriterium

Tilskot blir gitt til forprosjektering og etableringskostnader, drift, informasjonsformidling og kompetanseutvikling ved sentra.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir utført ein generell formalia- og sannsyns kontroll av rapportane og rekneskapane. Det blir òg nytta stikkprøvekontroll, bl.a. ved gjennomsyn av utstillingar og informasjonsmateriell som det er gitt støtte til.

Post 77 Tilskot til nasjonalparksentra, kan overførast

Frå denne posten blir det gitt tilskot til nasjonalparksentra og til arbeidet med norske verdsarvområde med viktige naturverdiar.

Tilskotsordninga for nasjonalparksentra er i hovudsak retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald og 2 Friluftsliv. Løyvinga vil bli brukt til å sikre vidare utvikling og drift av desse. Nasjonalparksentra er viktige i arbeidet med å gi informasjon og rettleiing til dei som besøker nasjonalparkane. Ein gjer framlegg om ei tilsegnsmakt knytt til nasjonalparksentra på 2 mill. kroner, jf. Forslag til vedtak VI.

Den delen av løyvinga som gjeld tilskotsordninga for norske verdsarvområde med viktige naturverdiar, er primært retta mot resultatområde 1 Berekraftig bruk og vern av biologisk mangfald, men omfattar òg resultatområde 2 Friluftsliv og resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø. Midlane må sjåast i samanheng med midlar til dei norske verdsarvområda under kap. 1429 post 72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre etablering og drift av nasjonalparksentra ved eksisterande og framtidige nasjonalparker jf. omtale under resultatområde 1. Nasjonalparksentra sin hovudfunksjon er å formidle informasjon om natur- og kulturverdiar og medverke til ei god forvaltning av nasjonalparkane. Nasjonalparksentra er viktige i arbeidet med å gi informasjon og rettleiing til dei som besøker nasjonalparkane. Det vart i 2005 utarbeidd ein revidert strategi for statleg medverknad i nasjonalparksentra.

Når det gjeld verdsarvområda, er målet med tilskotsordninga ei berekraftig forvaltning av norske verdsarvområde med viktige naturverdiar.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåing for nasjonalparksentra blir vurdert på bakgrunn av årlege rapportar i samsvar med «Policy og retningslinjer for miljøforvaltningens samarbeid med nasjonalparksentrene» (Rapport 2005-1).

Måloppnåing for verdsarvområda blir vurdert ut frå om forvaltninga er i tråd med kriteria for tildeling av verdsarvstatus.

Tildelingskriterium

Tilskot kan givast til forprosjektering og etableringskostnader ved nasjonalparksenter og tiltak innan informasjonsformidling og kompetanseutvikling ved eksisterande senter, under dette driftstilskot.

Midlane til verdsarvområde skal gå til å følgje opp forvaltninga av slike område i Noreg som har viktige naturverdiar. Mottakarar er i hovudsak organisasjonar som arbeider med oppfølging av verdsarvområda. Vegaøyane vart tekne inn på UNESCOs verdsarvliste i 2004. Det vestnorske fjordlandskapet med Geirangerfjorden og Nærøyfjorden vart ført på lista i 2005. Arbeidet med nominering av Lofoten har starta.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer ved at tilskotsmottakarane leverer sluttrapportar og -rekneskap og eventuelt framdriftsrapportar med rekneskap. Det blir utført ein generell formalia- og sannsyns kontroll av rapportane og rekneskapane. Det blir òg nytta stikkprøvekontroll, bl.a. ved gjennomsyn av utstillingar og informasjonsmateriell som det er gitt støtte til.

I høve til verdsarvområda blir tilskotsmottakar følgt opp i forhold til at midlane blir nytta som føresette og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar går føre seg gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende rapporter.

Post 78 Friluftsrådas landsforbund og interkommunale friluftsråd, kan overførast

Midlane under posten er retta mot resultatområde 2 Friluftsliv.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å styrkje allmentas interesser for og deltaking i friluftslivet gjennom det arbeidet som skjer i Friluftsrådas Landsforbund (FL), paraplyorganisasjonen for dei interkommunale friluftsråda. FL vart oppretta 1986, er i jamn vekst, og har i dag 17 tilslutta interkommunale friluftsråd som til saman dekkjer 163 kommunar med ca. 63 pst. av befolkninga i landet.

Kriterium for måloppnåing

Måloppnåinga blir m.a. vurdert ut frå oppnådde resultat i dei interkommunale friluftsrådas arbeid med sikring, opparbeiding og skjøtsel av friluftsområde og tal på deltakarar i aktivitetsfremjande tiltak.

Tildelingskriterium

Tilskotsordninga har to formål. For det første skal ordninga gi grunnstøtte til FL (jf. at andre miljøvernorganisasjonar får grunnstøtte over kap. 1400 post 70) og dei interkommunale friluftsråda. Vidare er den retta mot praktiske friluftslivstiltak i

deira regi. FL står for organisering av arbeidet med sikring, tilrettelegging og skjøtsel av friluftslivsområde på vegner av det offentlege.

Oppfølging og kontroll

Tilskotsmottakar blir følgt opp i forhold til at midlane blir nytta som føresette og at tiltak blir gjennomførte. Kontrollen overfor tilskotsmottakar skjer ved gjennomgang av rapportar som blir leverte til fastsette tidspunkt. Rapportering i forhold til bruk av tilskotsmidlar blir òg tekne opp i årlege møte med Friluftsrådas Landsforbund.

Post 79 Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg

I samband med opprettinga av nasjonale laksevassdrag og laksefjordar vedtok Stortinget at enkelte nasjonale laksefjordar skal vere oppdrettsfrie innan 2011, jf. Innst. S. nr. 134 (2002-2003). Stortinget vedtok også at det skal givast «rimelig kompensasjon» for verksemder som må flytte ut av nasjonale laksefjordar som følgje av vedtaket. Dette gjeld tre oppdrettsanlegg.

Stortinget vedtok i samband med behandlinga av St.prp. nr. 65 (2004-2005) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet med regnet folketrygden 2005*, jf. Innst. S. nr. 240 (2004-2005) at Miljøverndepartementet kan gi tilsegn om å dekkje oppdrettsanleggas dokumenterte flyttekostnader innafor ei total ramme på 6,75 mill. kroner, dvs. inn-til 2,25 mill. kroner pr. anlegg jf. Forslag til vedtak VI. I samsvar med Stortingets vedtak vil ingen oppdrettsanlegg bli pålagt å flytte før 1. mars 2011. Vel nokon av oppdrettsanlegga å flytte i 2007, vil eventuelle utbetalingar i 2007 bli foreslått løyvde i samband med nysalderinga av 2007-budsjettet.

Kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Ymse inntekter	6 107	7 008	7 274
09	Internasjonale oppdrag	4 924	1 953	3 800
15	Refusjon arbeidsmarknadstiltak	87		
16	Refusjon av fødselspengar/adopsjonspengar	817		
18	Refusjon av sjukepengar	941		
54	Gebyr	2 326	2 900	2 900
	Sum kap. 4427	15 202	11 861	13 974

Post 01 Ymse inntekter

Hovuddelen av inntektene på denne posten består i refusjon frå kap. 1425 til dekning av direktoratets utgifter over kap. 1427 post 01 til forvaltning av tilskotspostane på kap. 1425 og fondsforvaltninga av Viltfondet og Statens fiskefond med 4,5 mill. kroner. Dette er i samsvar med ein fleirårig praksis. På posten er det òg budsjettert med enkelte andre oppdragsinntekter, inntekter frå sal av rapportar utarbeida av Direktoratet for naturforvaltning, og enkelte andre produkt. Dei tilsvarende utgiftene er budsjetterte under kap. 1427 post 01 Driftsutgifter.

Løyvinga under kap. 1427 post 01 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene under posten skal finansiere dei tilsvarende utgiftene til verksemd tilknytt mellom anna miljødirektoratas avtale med Norad i samband med miljøretta bistand, samarbeid med institusjonar i utviklingsland og bilateralt miljør samarbeid med Russland. Dei tilsvarende utgiftene er budsjetterte på kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter. Løyvinga under kap. 1427 post 21 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten,

jf. Forslag til vedtak II nr. 1. Posten er auka i tråd med venta inntekter.

Post 54 Gebyr

Inntektene på denne posten skal dekkje utgiftene til den obligatoriske jegerprøven som vart sett i verk frå 1. april 1986, og til utgifter i samband med merkepliktig vilt.

Kvar jeger som går opp til jegerprøven må betale eit eksamensgebyr på 250 kroner. Gebyrinntektene skal dekkje dei tilsvarende utgiftene under kap. 1427 post 21 Spesielle driftsutgifter til å drive eksamensordninga.

Frå 1. januar 2005 vart det etablert merkje- og registreringsplikt for dødt vilt som tilfell Viltfondet, sjå vedlegg (artsliste) til forskrift 18. juni 2004 nr. 913 om ivaretaking av dødt vilt. Dei som vil overta merkepliktig vilt frå Viltfondet skal betale eit gebyr. Gebyret er sett til 400 kroner pr. individ. Innbetalte gebyr skal nyttast til etablering og drift av ein sentral database for å ivareta informasjon om individa, og til å gjennomføre kostnadsfri ettermerking for allereie preparerte individ. Desse utgiftene blir dekte over kap. 1427 post 21.

Løyvinga under kap. 1427 post 21 kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. Forslag til vedtak II nr. 1.

Programkategori 12.30 Kulturminne og kulturmiljø

Løyvingane under programkategori 12.30 høyrer i hovudsak inn under resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø. Ein viser til del I der det blir gjort greie for budsjettendringar i 2007 innafor dei ulike resultatområda.

Foreslått løyving knytt til programkategorien er i 2007 på om lag 549,5 mill. kroner. Dette er ein reduksjon på 166,4 mill. kroner, eller 23,3 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2006. Reduksjonen kjem i hovudsak av tekniske justeringar som skuldast auke av grunnkapitalen i Norsk kultur-

minnefond i 2006. Ein slik auke er synleggjort berre det året den er avsett. Satsinga på kulturminneområdet er i samsvar med intensjonane i St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner* som legg vekt på å sikre at mangfaldet av viktige kulturminne og kulturmiljø ikkje går tapt og at potensialet som kulturarven representerer, blir teke meir aktivt i bruk. Satsinga omfattar midlar til å sikre, setje i stand og halde ved like freda og bevaringsverdige kulturminne og kulturmiljø, og midlar til verdiskapingsprogrammet.

Utgifter under programkategori 12.30 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1429	Riksantikvaren	254 630	299 279	314 421	5,1
1432	Norsk kulturminnefond	214 076	416 700	235 060	-43,6
	Sum kategori 12.30	468 706	715 979	549 481	-23,3

Kap. 1429 Riksantikvaren

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	77 783	80 367	86 009
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttast under postane 72 og 73</i>	40 605	24 825	26 325
50	Tilskot til Samisk kulturminnearbeid	2 000	2 000	2 000
72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	98 385	145 030	150 030
73	Brannsikring og beredskapstiltak, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	6 162	10 953	10 953
74	Fartøyvern, <i>kan overførast</i>	28 591	29 004	29 004
75	Internasjonalt samarbeid, <i>kan overførast</i>	1 105	1 100	1 100
77	Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>		6 000	9 000
	Sum kap. 1429	254 630	299 279	314 421

Rolle og oppgaver for Riksantikvaren

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og Miljøverndepartementets rådgivande og utøvande faginstans for forvaltning av kulturminne og kulturmiljø. Riksantikvaren skal medverke fagleg til departementets arbeid med kulturminneforvaltning. Innsats og verkemiddel skal rettast mot nasjonalt viktige kulturminne. Verkemiddel skal vidare rettast mot eigarar av freda bygningar og anlegg og viktige satsingsområde som kystkultur og verdsarvområda. Riksantikvaren skal stimulere eigarar og næringsliv til auka verneinnsats og verdiskaping. Direktoratet har òg ein rådgivande funksjon overfor anna offentleg forvaltning, allmenta og næringslivet.

I saker der Riksantikvaren utøvar mynde etter særlov, skal både kulturminnefaglege og andre samfunnsomsyn leggast til grunn for avgjerdene. Riksantikvaren har ansvaret for å gjennomføre den statlege kulturminnepolitikken, og har i den samanhengen eit overordna kulturminnefagleg ansvar for arbeidet til fylkeskommunane, Sametinget, forvaltningsmusea og Sysselmannen på Svalbard som regionale styresmakter for kulturminne. Gjennom tilretteleggings- og stimuleringsiltak skal det medverkast til at kommunane tek omsyn til kulturminne og kulturmiljø som viktige element og ressursar i sine omgivnader. Riksantikvaren skal formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljø, representere norske styresmakter i relevante internasjonale organ og sjå til at folkerettsleg bindande avtaler om kulturminne og kulturmiljø blir etterlevde.

Riksantikvaren har utarbeidd serviceerklæringar overfor bl.a. eigarar av freda bygningar og anlegg.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn og godtgjersler til tilsette, husleige, oppvarming, reinhald, IT, reiseverksemd, informasjonstiltak og andre driftsutgifter for Riksantikvaren. Posten dekkjer òg kjøp av konsulenttenester til faglege prosjekt/utgreiingar. Kostnader til drift og oppfølging av elektronisk biletarkiv for miljøvernforvaltninga er òg dekt her. Vidare dekkjer posten utgifter knytte til deltaking i kompetan-

senettverket for miljøretta bistand og anna oppdragsverksemd. Dei tilsvarende inntektene blir førte under kap. 4429 respektive post 02 og 09. Løyvinga på posten kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under dei to nemnde inntektspostane, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Posten er foreslått auka med 5,6 mill. kroner i 2007. Dei auka midlane skal gå til blant anna høgt prioriterte tiltak for å sikre eigarane av freda kulturminne betre rammevilkår.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttast under postane 72 og 73

Posten dekkjer kostnader ved tiltak som gjeld høgt prioriterte freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, bl.a. når Riksantikvaren står som tiltakshavar i spesielt prioriterte prosjekt. Midlane på post 21 må sjåast i samheng med midlane som er budsjetterte under tilskotspostane 72 og 73.

Posten er auka med 1,5 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett for 2006. Auken skal bl.a. gå til å gjennomføre nødvendige prosjekt og utgreiingar, under dette oversikt over tilstand på freda bygningar og oppfølging av retningslinjer for kompensasjon for arkeologiske undersøkingar.

Midlane blir nytta til kjøp av tenester frå bl.a. forvaltningsmusea og NIKU. Dessutan blir midlar nytta til kjøp av vedlikehald- og istandsetjingstenester for bygningar som Riksantikvaren sjølv har eit eigaransvar for. I tillegg dekkjer posten utvikling og drift av kulturminnedatabasen. Kulturminnedatabasen er avgjerande for å sikre god informasjon om kulturminneverdiar til bl.a. forvaltning, lokalsamfunn, eigarar og andre interesserte.

Som ledd i prosjektet Statens kulturhistoriske eigeidommar skal det utarbeidast landsverneplan for miljøforvaltningas eigeidommar.

Posten dekkjer òg kjøp av tenester i samband med planlegging av Kulturminneåret 2009.

Post 50 Tilskot til Samisk kulturminnearbeid

Tilskotsordninga skal ivareta dei overordna kulturminnefaglege omsyna i arbeidet med samiske kulturminne og kulturmiljø. Midlane skal i hovudsak nyttast til større vedlikehalds- og restaureringsarbeid, og blir stilte til disposisjon for Sametinget.

Post 72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, kan overførast, kan nyttast under post 21

(i 1 000 kr)

Underpost	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
72.1	Tilskot til arkeologiske undersøkingar ved mindre private tiltak	26 515	4 000	5 500
72.2	Vern og sikring av freda bygningar og anlegg	14 820	37 867	41 367
72.3	Vern og sikring av bygningar og anlegg frå mellomalderen	17 167	25 757	25 757
72.4	Kystkultur	1 280	18 100	18 100
72.5	Vern og sikring av freda og andre særleg verdifulle kulturmiljø og landskap	2 340	3 280	3 280
72.6	Skjøtsel av automatisk freda kulturminne	4 000	10 308	10 308
72.7	Fartøyvernsentra	14 702	3 550	3 550
72.8	Tekniske og industrielle kulturminne	17 561	17 202	17 202
72.9	World Heritage List, nasjonale oppgåver		24 966	24 966
	Sum post 72	98 385	145 030	150 030

I medhald av St.meld. nr. 16 (2004-2005) *Leve med kulturminner* skal rammevilkåra for dei private eigarane av freda kulturminne bli betre. Alle tilskotsordningane under denne posten rettar seg mot resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø. Posten blir nytta til tiltak knytte til forvaltning og sikring av freda og verneverdige kulturminne, kulturmiljø, og verdifulle landskap. Dette skjer gjennom direkte tilskot til vedlikehald og istandsetjing av kulturminne som i hovudsak er eigde eller forvalta av private.

Ved større tiltak er det ofte føremålstenleg at Riksantikvaren eller fylkeskommunane står for iverksetjing og gjennomføring av tiltaka. Tiltaket kjem i desse tilfella eigarane/forvaltarane til gode, men kostnadene blir rekneskapsførte som driftsutgifter over post 21, jf. omtale under denne posten.

Tiltaka skal gjennomførast etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren eller fylkeskommunane.

Tilskotsmidlane blir fordelte etter søknad eller i høve til prioriterte program.

Ein stor del av løyvinga blir fordelt via fylkeskommunane. Ved fordeling av tilskot skal Riksantikvaren og fylkeskommunane utføre ei samla fagleg vurdering av den kulturhistoriske verdien og betydninga som tiltaka har i forhold til målet for tilskotsordninga. Det skal leggjast stor vekt på at tilskota

medverkar effektivt til progresjon i arbeidet med å sikre ordinært vedlikehaldsnivå i 2020.

Riksantikvaren kan òg sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innafør særlege satsingsfelt fastsette av Regjeringa.

Det er foreslått ei tilsegnfullmakt under posten på 10,5 mill. kroner jf. forslag til vedtak VI.

Underpost 72.1 Tilskot til arkeologiske undersøkingar ved mindre private tiltak

Staten skal dekkje ein større del av utgifter til arkeologiske registreringar og utgravingar i samband med *mindre, private tiltak*. Det er sett av 1,5 mill. kroner meir til dette formålet samanlikna med 2006. Målgruppen er private tiltakshavere.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å følgje opp dei statlege forpliktingane i § 10 i kulturminnelova og gi heil eller delvis dekning av utgifter som følgjer av pålegg om særskilt gransking av automatisk freda kulturminne eller til særskilte tiltak for å verne dei.

Tildelingskriterium

Tilskot skal givast til heil eller delvis dekning av utgifter i samsvar med kulturminnelovas føresegn §10 og utfyllande retningslinjer.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging av tiltaket skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar og rekneskap.

Underpost 72.2 Vern og sikring av freda bygningar og anlegg

Staten skal dekkje ein større del av meirutgiftene i samband med antikvarisk sikring og istandsetjing av freda kulturminne og kulturmiljø. Det er sett av 3,5 mill. kroner meir til dette formålet samanlikna med 2006. For å sikre kostnadseffektiv gjennomføring er det nødvendig å prioritere tiltaka.

Målgruppa er private eigarar og forvaltarar av freda bygningar og anlegg.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å følgje opp dei statlege forpliktingane i § 15a i kulturminnelova ved å gi heilt eller delvis vederlag til eigarar for fordyrande arbeid som følgjer av vilkår for dispensasjon, og å dekkje utgifter til andre sikrings- og restaureringstiltak på freda bygningar og anlegg.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til å dekkje fordyrande vilkår sett ut frå antikvariske omsyn, jf. § 15 i kulturminnelova.

Tilskot til viktige sikrings- og restaureringstiltak vil bli tildelt etter følgjande prioriteringar: tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall, mellombels sikring av freda bygningar og anlegg som forfall, og tiltak som sikrar bygningar og anlegg det finst få av.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Underpost 72.3 Vern og sikring av bygningar og anlegg frå mellomalderen

Den særlege satsinga på nasjonalt viktige og prioriterte kulturminne, som istandsetjing av stavkyrkjene og verdifull kyrkjekunst i desse, blir ført

vidare som eit prioritert område. Målgruppa er eigarar og forvaltarar av automatisk freda kulturminne frå middelalderen og nasjonalt viktige ruinar.

Mål

Målet for tilskotsordninga er å sikre automatisk freda bygningar og ruinar frå mellomalderen.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til tiltak på middelalderbygningar og anlegg som er automatisk freda etter kulturminnelova, under dette tilskot til tiltak innfor eit fleirårig stavkyrkjeprogram for å setje stavkyrkjene i bygningsmessig god stand og til sikring og konservering av den verdifulle kyrkjekunsten i desse kyrkjene. Midlane dekkjer òg tilskot til tiltak innfor eit fleirårig ruinprogram for å sikre nasjonalt viktige ruinar, og tilskot til andre viktige sikrings- og restaureringstiltak.

Tilskota skal fordelast på grunnlag av same overordna strategi som omtalt under underpost 72.2.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I enkelte tilfelle skjer det òg ved kontroll av om kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.4 Kystkultur

I arbeidet med kystkulturen skal det leggjast til rette for at kulturminne og kulturmiljø kan medverke til å skape attraktive bustader og gode lokalsamfunn.

Målgruppa er i hovudsak private eigarar og forvaltarar av freda og spesielt bevaringsverdige kulturminne langs kysten.

Det er nødvendig å gjere ei prioritering i startfasen av omfattande og samansette istandsetjingstiltak.

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å sikre og setje i stand freda og spesielt bevaringsverdige kulturminne og kulturmiljø langs kysten. Det blir elles vist til omtale under kap. 1429 post 77 Verdiskapingsprogrammet.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til sikring og istandsetjing av freda og spesielt bevaringsverdige kulturminne som er typiske for liv og verksemd langs kysten. Tilskota blir fordelte på grunnlag av følgjande prioriteringar: tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall, og tiltak som sikrar kulturminne og kulturmiljø som det finst få av. Bygningar og anlegg som forfell skal sikrast mellombels.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografisk dokumentasjon frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen, for å sjå til at kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Underpost 72.5 Vern og sikring av freda og andre særleg verdifulle kulturmiljø og landskap

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å ta vare på dei freda kulturmiljøa: Havråtunet i Hordaland, områda omkring Utstein kloster i Rogaland, Skoltebyen Neiden i Finnmark, Kongsberg Sølvverk i Buskerud, Sogndalstrand i Rogaland, Birkelunden i Oslo og andre særleg verdifulle kulturmiljø og landskap.

Tildelingskriterium

Dei freda kulturmiljøa skal prioriterast ved tildeiling av tilskot.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer ved ein generell formalia- og sannsynskontroll av rapportar og rekneskap. Fagleg oppfølgingsansvar kan leggjast til fylkeskommunen og Sametinget.

Underpost 72.6 Skjøtsel av automatisk freda kulturminne

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre arkeologiske kulturminne, under dette arkeologiske kulturminne under vatn. Midlane blir i hovudsak nytta til oppfølging av Bergkunstprosjektet og eit tiårig prosjekt for skjøtsel og restaurering av eit utval arkeologiske kulturminne av nasjonal verdi.

Tildelingskriterium

Midlane skal gå til tilskot til prosjekt der det er stort lokalt engasjement og der det knyter seg særlege opplevings- og formidlingsverdiar til kulturminna.

Tilskot kan bl.a. givast til sikring, skjøtsel, restaurering og formidling, under dette tiltak som gir auka tilgjenge og som bidrar til å avgrense slitasje.

Målgruppa er eigarar og forvaltarar av arkeologiske kulturminne.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging av tiltaket skjer ved kontroll av om tiltak blir gjennomførte i samsvar med faglege kriterium for tilskotet. Vidare ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren.

Underpost 72.7 Fartøyvernentra

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til at dei tre utvalde fartøyvernentra: Nordnorsk fartøyvernenter og båtmuseum, Hardanger fartøyvernenter og Bredalsholmen dokk- og fartøyvernenter kan fungere som kompetansesenter for restaurering og vedlikehald av fartøy. Tilskot skal bidra til at fartøyvernentra også kan ivareta fellestenester knytte til dokumentasjon og forskning, fagleg rådgiving og liknande drift og oppgradering.

Tildelingskriterium

Tilskot kan givast som driftstilskot for å dekkje sentras utgifter til forskning og dokumentasjon. Noko av tilskotsmidlane kan nyttast til investeringar i anlegga.

Oppfølging og kontroll

Generell formalia- og sannsynskontroll av revidert årsrekneskap og årsmelding frå fartøyvernentra.

Underpost 72.8 Tekniske og industrielle kulturminne

I samarbeid med eigarane skal det utarbeidast strategiar for å fullføre arbeida med å setje i stand dei ti prioriterte tekniske og industrielle kulturminna.

Målgruppa er i hovudsak private eigarar og forvaltarar av dei ti utvalte anlegga.

Mål

Tilskotsordninga skal i første rekkje medverke til å setje i stand og sikre forvaltning, drift og vedlikehald av følgjande ti tekniske og industrielle anlegg som er valt ut for spesiell oppfølging:

- Fetsund lenser/Fetsund lensemuseum
- Sjølingstad Uldvarefabrikk
- Klevfoss Cellulose- & Papirfabrikk
- Nes Jernverksmuseum
- Norsk Vassdrags- og Industristadmuseum (Tysedal kraftanlegg)
- Norsk Fiskeriindustrimuseum/Neptun sildoljefabrikk
- Spillum Dampsgag & Høvleri
- Norsk Trikotasjemuseum og Tekstilsenter
- Folldal gruver
- Kistefos Museet

Tildelingskriterium

Tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall og tiltak for å fullføre pågåande arbeid med å setje i stand dei respektive anlegga skal prioriterast ved tildeling av tilskot. Det vil bli lagt vekt på at denne typen kulturminne skal kunne gi grunnlag for verdiskaping gjennom ny bruk.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom kontroll av om kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer. Vidare gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografi frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen. Vidare blir det kontrollert at drifta ved anlegget skjer etter formålet. Dette skjer bl.a. ved at Riksantikvaren kontrollerer revidert årsrekneskap og årsmelding og rapportar/uttaler frå fylkeskommunane.

Underpost 72.9 World Heritage List, nasjonale oppgåver

Dei norske verdsarvområda skal forvaltast på ein god måte og kulturminna skal vere formelt verna gjennom lovverket.

Målgruppa for ordninga er eigarar og forvaltarar av verdsarvområda.

Arbeidet med å følgje opp Unescos retningslinjer for å ta vare på kultur- og naturarv i verda er eit høgt prioritert område.

Mål

Tilskotsordninga skal medverke til å sikre og setje i stand dei norske områda på Unescos liste over verdas kultur- og naturarv. Desse områda er: Bergstaden Røros, Bryggen i Bergen, Urnes stavkyrkje, Hjemmeluft i Alta, Vegaøyane og Vestnorsk fjordlandskap. I tillegg inngår meridianstøtta i Hammerfest og tre andre punkt i Struves meridian, som er det første teknisk-vitskapelege kulturminnet på verdsarvlista.

Tildelingskriterium

Tilskot skal givast til tiltak for å sikre og setje dei norske områda i stand i tråd med forpliktingane som følgjer av Unescos verdsarvkonvensjon og i tråd med dei internasjonale retningslinjene frå Unesco. Tilskot kan òg givast til tiltak som gir betre tilgjenge og som bidreg til å avgrense slitasje.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer gjennom møte og fagsamlingar som blir gjennomførte i samsvar med avtalt arbeidsprogram. Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt at Riksantikvaren eller fylkeskommunen utfører kontroll på staden for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Post 73 Brannsikring og beredskapstiltak, kan overførast, kan nyttast under post 21

Tilskotsordninga under posten rettar seg mot resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø.

Målgruppa er eigarar og forvaltarar av utvalte kulturminne og kulturmiljø.

Ved større tiltak er det ofte føremålstenleg at Riksantikvaren eller fylkeskommunane står for iverksetjing og gjennomføring av tiltaka. Tiltaket kjem i desse tilfella eigarane/forvaltarane til gode, men kostnadene blir rekneskapsførte som driftsutgifter over post 21, jf. omtale under denne posten.

Det er foreslått ei tilsegnfullmakt under posten på 2 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI.

Mål

Tilskotsordninga skal sikre utvalde kulturminne og kulturmiljø mot brann og andre ulykker.

Tildelingskriterium

Midlane under posten blir nytta til tilskot til drift, vedlikehald og oppgradering av sikringsanlegg ved dei 28 stavkyrkjene, til å etablere sikring eller drift av sikringsanlegg i utvalde kulturminne og kulturmiljø, under dette Bergstaden Røros, og til førebyggjande brannsikring av utvalte tette trehusmiljø.

Det blir lagt vekt på prosjekt som har overføringsverdi for brannsikring av andre verdifulle kulturminne og kulturmiljø.

Tiltaka skal gjennomførast etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innafør særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging og kontroll skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og slutt-rapport frå tilskotsmottakar. På staden-kontroll frå Riksantikvaren kan òg vere aktuelt, under dette kontroll av om sikringstiltak, sikringsarbeid eller drift av sikringstiltak er gjennomførte på eit fagleg akseptabelt nivå.

Post 74 Fartøyvern, kan overførast

Tilskotsordninga under posten rettar seg mot resultatområde 3 Kulturminne og kulturmiljø.

Fartøyvernet genererer viktige verdier for eiere, brukere og lokalsamfunn langs kysten. Det er foreslått ei tilsegnsmakt under posten på 8 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VI.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å sikre og setje i stand freda fartøy og fartøy der det er inngått avtale med eigarar om vern.

Tildelingskriterium

Midlane på posten blir nytta til tilskot til konkrete restaurerings- og istandsetjingsarbeid på freda fartøy og fartøy der det er inngått avtaler med eigarar om vern.

Tilskot til viktige sikrings- og restaureringstiltak vil bli tildelte etter følgjande prioriteringar: prosjekt som har potensial for stort lokalt engasjement, og der det knyter seg særlege opplevings- og formidlingsverdiar til fartøyet, tiltak som stansar og hindrar ytterlegare forfall, og fartøy som det finst få av.

Tiltaka skal gjennomførast etter antikvariske retningslinjer og i samsvar med eventuelle andre retningslinjer frå Riksantikvaren.

I startfasen av omfattande og samansette istandsetjingstiltak skal det skje ei god planlegging og prioritering av tiltaka, for å sikre ei kostnadseffektiv gjennomføring.

Tilskotsmidlane blir i hovudsak fordelte etter søknad. Målgruppa er eigarar eller forvaltarar av slike fartøy.

Riksantikvaren kan også sjølv prioritere og initiere oppgåver og tiltak innafør særlege satsingsfelt.

Oppfølging og kontroll

Kontrollen skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport med fotografi frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden av Riksantikvaren eller fylkeskommunen for å sjå til at kulturminnet er sikra og sett i stand etter antikvariske retningslinjer.

Post 75 Internasjonalt samarbeid, kan overførast

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i polarområda.

Mål

Målet med tilskotsordninga er å bidra til internasjonalt samarbeid om kulturminneforvaltning, markere Noreg som viktig medspelar til nøkkelorganisasjonar innan fagfeltet og som eit land med særleg kompetanse på forvaltning av kulturminne i tre.

Tildelingskriterium

Midlane på posten blir nytta til tilskot til faglege samarbeidsprosjekt med andre land i samsvar med norske politiske og fagpolitiske prioriteringar. Det blir òg gitt tilskot til medlemsavgifter og utgifter knytte til samarbeidsavtaler og utgreiingsarbeid, under dette det norskrussiske miljøvernssamarbeid under den bilaterale miljøvernavtala.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i møte i organisasjonanes styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, kontingentar og økonomisk styring. Oppfølginga av spesielle prosjekt skjer gjennom referansearbeids- eller styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller

ved direkte kontakt med prosjektet. Kontrollen skjer gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorstadfesta årsrekneskapar frå organisasjonane.

Post 77 Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet, kan overførast, kan nyttast under post 21

Verdiskapingsprogrammet skal stimulere til at ressursane som ligg i kulturminne og kulturmiljø blir tekne i bruk i utvikling av lokalsamfunn og som grunnlag for næringsutvikling.

Posten er foreslått auka med 3 mill. kroner. Samarbeidet med Norsk kulturminnefond skal førast vidare. Det blir øyremerkt 9 mill. kroner frå kap. 1432 Norsk kulturminnefond post 50 til gjennomføring av programmet, som vil ha ei totalramme på 18 mill. kroner.

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 3 kulturminne og kulturmiljø.

Mål

Verdiskapingsprogrammet på kulturminneområdet skal stimulere til at kulturminne og kulturmiljø blir tekne i bruk i utvikling av lokalsamfunn og næringsliv. Det skal utviklast modellar for samarbeid mellom eigarar, rettshavarar, næringslivet, offentlege aktørar, museum og frivillige organisasjonar. Det skal vidare utviklast kunnskap om korleis berekraftig bruk av kulturminne og kulturmiljø fremjar næringsutvikling og styrkjer lokalsamfunn og regionar.

Tildelingskriterium

Midlane på posten blir nytta til tilskot til konkrete tiltak knytte til verdiskaping med utgangspunkt i kulturminne og kulturmiljø og til kunnskapsoppbygging og formidling.

I den første fasen (2006-2009) kan det givast tilskot til inntil ti prosjekt innfor ulike geografiske område. Kystsona er særleg prioritert. Prosjekta kan vare i fire år. Ved tildeling av midlar skal det leggjast vekt på at prosjekta samla sett representerer kulturelt mangfald og geografisk spreing. Prosjekta skal ha eit vesentleg potensial for verdiskaping – økonomisk, sosialt, kulturelt og miljømessig.

Det blir prioritert prosjekt som inngår i ein lokal eller regional strategi for verdiskaping og innovasjon, der ulike offentlege og private verkemiddel blir sett i samanheng. Prosjekta skal ha ein overføringsverdi, slik at kunnskap om korleis kulturarven kan bidra til verdiskaping blir bygd opp og spreidd.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer hovudsakleg i form av deltaking i møte med prosjektas styrande organ, der det blir fatta avgjersler bl.a. om budsjett, framdrift og økonomisk styring. Oppfølginga av spesielle prosjekt skjer gjennom referansearbeids- og styringsgrupper, ved kontakt med slike grupper, eller ved direkte kontakt med prosjektet. Kontrollen skjer i hovudsak gjennom generell formalia- og sannsynskontroll av innsende prosjektrapportar og årsmeldingar, og av revisorfesta årsrekneskapar frå organisasjonane.

Kap. 4429 Riksantikvaren

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
02	Refusjonar og diverse inntekter	3 998	3 268	3 392
09	Internasjonale oppdrag	1 958	1 207	1 253
17	Refusjon av lærlingar	28		
18	Refusjon av sjukepengar	1 614		
	Sum kap. 4429	7 597	4 475	4 645

Post 02 Refusjonar og diverse inntekter

Posten gjeld refusjonar og innbetalte midlar frå oppdragsverksemd for andre institusjonar mv., jf. omtale under kap. 1429 post 01. Under posten er

det òg budsjettert inntekter ved sal av Riksantikvarens rapportar og andre produkt. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1429 post 01, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Midlane på posten skal finansiere dei tilsvarande utgiftene til verksemd tilknytt kompetansenettver-

ket i samband med miljøretta arbeid, jf. omtale under kap. 1429 post 01. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1429 post 01, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Kap. 1432 Norsk kulturminnefond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Til disposisjon for kulturminnetiltak	14 076	16 700	35 060
90	Fondskapital	200 000	400 000	200 000
	Sum kap. 1432	214 076	416 700	235 060

Norsk kulturminnefond vart oppretta i 2002 med ein grunnkapital på 200 mill. kroner. Fondskapitalen er sidan auka til 800 mill. kroner. Frå og med 2007 er fondskapitalen foreslått auka til 1 mrd. kroner.

Post 50 Til disposisjon for kulturminnetiltak

Beløpet på posten svarer til den samla avkastninga av kapitalen i Norsk kulturminnefond som er budsjettert under kap. 4432 post 85 Avkastning frå Norsk kulturminnefond. Midlane under post 50 blir førte tilbake til kapitalen i fondet og gjennom dette stilt til disposisjon for dei formåla og prosjekta Norsk kulturminnefond støttar opp under. Ein mindre del av midlane vil gå til forvaltning av fondet, bl.a. lønn til tilsette i sekretariatet og til administrative funksjonar, styrehonorar og reiser.

For 2007 vil avkastninga utgjere om lag 35 mill. kroner. Samarbeidet innafor verdiskapingsprogrammet skal førast vidare. Det er øyremerkt 9 mill. kroner til formålet i 2007, jf. Kap. 1429 post 77.

Mål

Målet med fondet er å leggje til rette for auka samspel mellom offentlege og private midlar til vern og utvikling av freda og bevaringsverdige kulturminne og kulturmiljø. Ordninga skal stimulere til auka verneinnsats frå eigarar og næringsliv si side, og til meir effektive samarbeidsformer mellom offentlege og private aktørar. Midlane frå fondet skal komme i tillegg til dei ordinære løyvingane til kulturminneformål.

Tildelingskriterium

Tilskotsmidlane blir fordelte av kulturminnefondets styre etter søknad. Tilskot blir nytta til tiltak som fører til vern og sikring av kulturminne og kulturmiljø og til prosjekt som fremjar verdiskaping, næringsverksemd og aktivitet i lokalsamfunnet. Prosjekt som gir synergieffektar, som løyser ut private midlar eller betydeleg eigeninnsats skal prioriterast. Det skal i gjennomsnitt vere ei privat medfinansiering på 50 pst. i dei prosjekta som fondet engasjerer seg i. Den private medfinansieringa skal vere minst 30 pst. i kvart prosjekt.

Oppfølging og kontroll

Oppfølging skjer ved generell formalia- og sannsynskontroll av rekneskap og sluttrapport frå tilskotsmottakaren. I spesielle tilfelle er det òg aktuelt med kontroll på staden for å sjå til at tiltak er gjennomførte etter antikvariske retningslinjer og andre føresetnader for tilskotet.

Post 90 Fondskapital

Fondskapitalen er på i alt 800 mill. kroner. Frå og med 2007 er denne foreslått auka med 200 mill. kroner. Fondskapitalen er plassert som kontolån i Statskassa med rente tilsvarande renta på 10 års statsobligasjonslån. Avkastninga av kapitalen skal nyttast til tilskot til kulturminneformål og til forvaltning av tilskotsmidlane, jf. post 50.

Kap. 4432 Norsk kulturminnefond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
85	Avkastning frå Norsk kulturminnefond	14 076	16 700	35 060
	Sum kap. 4432	14 076	16 700	35 060

Post 85 Avkastning frå Norsk kulturminnefond

Posten gjeld avkastninga av Norsk kulturminnefond. Avkastninga skal nyttast til tilskot til kulturminnetiltak og til forvaltning av tilskotsmidlane, jf.

kap. 1432 post 50. Fondsmidlane er plasserte som kontolån i statskassa med rente tilsvarande renta på 10-års statsobligasjonslån.

Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1432 post 50, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Programkategori 12.40 Forureining

Programkategorien omfattar i hovudsak følgjande resultatområde: Resultatområde 4 Overgjødsling og oljeforureining, Resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar, Resultatområde 6 Avfall og gjenvinning, Resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy, og Resultatområde 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Ein viser til innleiinga i del II der det blir gjort greie for budsjettvise endringar i 2006 innafor dei ulike resultatområda.

Foreslått løyving knytt til programkategorien er på 592,6,1 mill. kroner i 2007. Dette er ein reduksjon på 91 mill. kroner, eller 13,3 pst. samanlikna med saldert budsjett for 2006. Reduksjonen skuldast i hovudsak endringar i den regelstyrte bilvraksordninga.

Miljøverndepartementet vil ha høy fokus på kjemikaliepolitikken, med særleg fokus på å redusere utsleppa av dei farlegaste miljøgiftene. Satsinga vil bli presentert i ei eiga stortingsmelding som blir lagt fram om kort tid. Viktige element vil vere auka kartlegging av miljøgifter og omtale av handlingsplanar for opprydding i forureina sediment og forureina jord i barnehagar og på leikeplassar. Vidare vil Regjeringa styrkje kontroll og tilsyn og stimulere til ein aktiv innsats for internasjonale reguleringar på kjemikalieområdet. Det blir òg satsa på viktige forskings- og overvåkingsaktivitetar. Regjeringa vil òg føre vidare arbeidet med å stanse bruk av miljøgifter i produkt retta mot private forbrukarar.

Det er framleis nødvendig med fokus på avfallsfeltet for å nå dei nasjonale måla, og Regjeringa vil føre vidare arbeidet med avfall og gjenvinning utan særlege budsjettendringar. Ei rekkje sentrale verkemiddel er etablerte, fornya og justerte dei siste åra. Særlege utfordringar i tida framover er knytte til ytterlegare innsats overfor farleg avfall på avvegar, og å vurdere ytterlegare tilpassing av avfallspolitikken til klimapolitikken. Det skal vidare arbeidast for at produsentar og importørar får gode nok insentiv til å ta omsyn til produkta sine miljøei-

genskapar i heile levetida, under dette i avhendingfasen. Eksisterande verkemiddel i avfallspolitikken blir fortløpande evaluerte og eventuelt justerte slik at dei fungerer mest mogleg etter føremålet.

Miljøverndepartementet vil styrkje arbeidet med den heilskaplege forvaltningsplanen for Barentshavet og gjennomføringa av rammedirektivet for vatn. Rammedirektivet for vatn vil effektivisere vassforvaltninga og medverke til å sikre miljøet i vassdraga og dei kystnære områda. Dette arbeidet vil gi ei meir heilskapleg og økosystembasert forvaltning av ferskvatn, grunnvatn og kystvatn. Utvikling av ein heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet er høgt prioritert av Regjeringa. Dei marine økosystema i Barentshavet er påverka av ei rekkje menneskelege aktivitetar som går føre seg i havområdet, og av forureining som blir transportert med luft og vatn frå andre område. Formålet med forvaltningsplanen er å etablere rammevilkår som gjer det mogleg å balansere næringsinteressene knytte til fiskeri, sjøtransport og petroleumsverksemd innafor ramma av ei berekraftig utvikling. Forvaltningsplanen skal leggje til rette for verdiskaping basert på ressursane i havområdet, og samtidig stille krav slik at miljøet i Lofoten og Barentshavet blir sikra for kommande generasjonar.

Regjeringa vil vidareutvikle og gjennomføre ein heilskapleg nasjonal klimapolitikk. Regjeringa vil i 2007 vidareføre arbeidet med ein meir offensiv lokal klimapolitikk som ledd i arbeidet med å utvikle miljøvernpolitikken på lokalt nivå.

I 2006 starta Miljøverndepartementet eit arbeid med å vurdere om relevant lovverk og administrative ordningar tek godt nok omsyn til klimautfordringa. Det vil bli arbeidd vidare med ein strategi for tilpassingstiltak til klimaendringar. Regjeringa prioriterer òg arbeidet med å finne tilnærmingar til langsikta klimagassreduksjonar. Lågutslepputvalet som starta sitt arbeid i 2005, avsluttar dette hausten 2006.

Utgifter under programkategori 12.40 fordelt på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1441	Statens forureiningstilsyn	586 860	667 903	571 928	-14,4
1444	Produktregisteret	15 388	13 778	18 712	35,8
1445	Miljøvennleg skipsfart	2 000	2 000	2 000	0,0
	Sum kategori 12.40	604 249	683 681	592 640	-13,3

Kap. 1441 Statens forureiningstilsyn

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	199 890	181 630	187 210
21	Spesielle driftsutgifter	6 189	12 945	19 945
39	Oppryddingstiltak, <i>kan overførast</i>	53 451	93 080	87 080
73	Tilskot til biloppsamlingssystemet	125 530	154 455	51 900
75	Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsløyving</i>	159 697	171 793	171 793
76	Refusjonsordningar, <i>overslagsløyving</i>	42 103	54 000	54 000
	Sum kap. 1441	586 860	667 903	571 928

Statens forureiningstilsyns ansvar er å delta og medverke sentralt i arbeidet med å skape ei berekraftig utvikling. Statens forureiningstilsyn skal arbeide for forsvarleg miljøkvalitet. Forureining, produkt og avfall skal ikkje føre til helseskade, gå utover trivselen eller skade naturens evne til produksjon og sjølvfornyning.

Statens forureiningstilsyn sine roller for å nå måla er å:

- overvake og informere om miljøutviklinga
- utøve mynde for å halde ved like og betre miljøet gjennom reguleringar, kontrolltiltak og prosessar som kan understøtte miljøarbeidet regionalt og lokalt
- gjere tydeleg dei ulike samfunnssektorane sitt ansvar for å oppfylle miljøvernpolitiske mål
- utgreie og gi råd overfor Miljøverndepartementet
- styre fylkesmennenes miljøvernavdelingar innan Statens forureiningstilsyns ansvarsområde
- delta i det internasjonale miljøvernssamarbeidet og hjelpearbeidet
- ha ansvar for å stille beredskapskrav til private bedrifter og kommunar.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til faste og mellombels tilsette og driftsutgifter for Statens forureiningstilsyn. Posten dekkjer vidare midlar knytte til forskning, IT-utgifter (under dette utgifter til drifting av resultatdokumentasjonssystemet (RDS), miljøstatus etc.), husleige, informasjon, internasjonalt arbeid og formidling relatert til:

- arbeidet innan overgjødsling og oljeforureining
- arbeidet innan helse- og miljøfarlege kjemikalier
- arbeidet innan avfall og gjenvinning
- arbeidet innan klimaendringar, luftforureining og støy
- internasjonalt miljøssamarbeid og bistandsarbeid med UD, NORAD o.a.
- miljøtilstanden i Noreg.

Posten kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under kap. 4441, postane 04 Gebyr, post 05 Leigeinntekter og post 09 Internasjonale oppdrag, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten er fordelt som følgjer:

Farleg avfall – (beredskap)

Posten dekkjer utgifter Statens forureiningstilsyn kan få ved å måtte fjerne spesielle typar avfall slik som eigarlaust farleg avfall, farleg avfall frå konkursbu eller farleg avfall som eigaren ikkje klarer å ta hand om på ein forsvarleg måte, jf. forureiningslova §§ 74 og 76.

Innovasjon – miljøteknologi

Utvikling og innovasjon av miljøteknologi vil vere svært viktig for å få til ei fråkopling mellom økonomisk vekst og miljøbelastning. Utvikling av meir miljøeffektiv teknologi vil gi gevinstar for miljøet og kan føre til økonomisk vekst og sysselsetjing i Noreg. Sjå nærare omtale under, under resultatområde 11. Det blir vidareført 3 mill. kroner til arbeidet i Statens forureiningstilsyn med å auke kompetanse og stimulere til styrkt utvikling og bruk av miljøteknologi.

Lokalt klimaarbeid

Regjeringa har varsla at fagkompetansen i kommunane innan natur- og miljøvern skal gjenreisast, jf. St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2005-2006). I Soria Moria-erklæringa er det òg nedfelt at kommunanes rolle som samfunnsutviklar skal styrkjast. For å styrkje kommunanes arbeid med miljø/samfunnsutvikling, samarbeider Miljøverndepartementet og Kommunanes Sentralforbund om eit femåring program om kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling. Klima og energi er eitt av dei tema som inngår i programmet. Det vil òg bli vurdert ytterlegare tiltak for i sterkare grad å involvere det lokale nivået i klimapolitikken. Det blir vidareført 1,5 mill. kroner til arbeidet med lokalt klimaarbeid.

Helse- og miljøfarlege kjemikalier

Posten er styrkt med 3,5 mill. kroner til internasjonalt kjemikaliarbeid og til særlege prosjekt som følgjer opp forslag i stortingsmeldinga om helse- og miljøfarlege kjemikalier. Løyvinga skal bl.a. nyttast til oppfølging av EUs nye kjemikalierregelverk (REACH) og styrking av internasjonal regulering av miljøgifter, t.d. kvikksølv. Kartlegging av miljøgifter er òg omfatta av posten.

NO_x-avgift -Kompensasjon

Posten er styrkt med 1,5 mill. kroner. Løyvinga skal dekkje kostnader knytte til SFTs oppgåver i samband med etablering av ei NO_x-avgift, bl.a. a

ulike oppgåver i samband med etablering av utsleppsfaktorar og verifisering av utslepp.

Helhetlig plan for Barentshavet

Posten er styrkt med 3 mill. kroner til oppfølging av heilskapleg forvaltningsplan for Barentshavet.

Tidsavgrensa oppdrag og utgreiingar (FOU)

I tillegg dekkjer posten utgreiingar og vurderingar knytte til etatanes saksområde. For 2007 gjeld dette i hovudsak arbeidet med helse- og miljøfarlege kjemikalier, avfall og klima (bl.a. rammedirektivet for vatn).

Post 39 Oppryddingstiltak, kan overførast

Posten er knytt til resultatområda 4 Overgjødsling og oljeforureining, 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier og 6 Avfall og gjenvinning. Posten blir nytta til å dekkje utgifter til undersøkingar og gjennomføring av oppryddingstiltak i vatn, grunn og sediment som er forureina med farlege miljøgifter. Posten dekkjer òg opprydding i Vansjø og eventuelle andre vassførekomstar med samansette miljøproblem.

Løyvinga går i hovudsak til arbeid i tilknytning til opprydding i forureina grunn og sjøbotn, med fokus på oppfølging av handlingsplanane som blir lagt fram i løpet av hausten. Forureinar betalingsprinsippet ligg til grunn for arbeidet på dette feltet, og så langt det er rimeleg vil pålegg etter forureiningslova bli nytta som verkemiddel for å sikre opprydding i forureina vatn, grunn og sediment. Det vil likevel vere ulike situasjonar der det er aktuelt at miljøvernforvaltninga dekkjer delar av utgiftene til undersøkingar, opprydding eller andre tiltak:

- Der Staten ved miljøvernforvaltninga er den ansvarlege for forureininga.
- Der den ansvarlege ikkje kan identifiserast, ikkje er betalingsdyktig og/eller av andre grunnar ikkje kan stå for ei god opprydding.
- Der det hastar å få rydda opp. Staten forskotterer oppryddingskostnadene for å komme raskt i gang, og vil krevje kostnadene refunderte frå den ansvarlege i etterkant.
- Der miljøforvaltninga vil skaffe fram grunnlag for å leggje til rette for kunnskapsinnhenting og formidling.
- Der det er nødvendig for å medverke til ei samla opprydding eller anna tiltaksgjennomføring i eit område.
- Der det av andre grunnar er urimeleg at den ansvarlege skal dekkje alle kostnadene.

I tillegg kan posten nyttast til planmessig kartlegging og oppfølging av forureiningssituasjonen (tilstandsdata), til undersøkingar og utgreingar for å leggje til rette for ein målretta og effektiv innsats i oppryddingsarbeidet og anna kunnskapsoppbygging. Fordi tiltaka strekkjer seg over fleire år, er det foreslått å vidareføre bestillingsfullmakta knytt til posten med 25 mill. kroner, jf. forslag til vedtak V.

Post 73 Tilskot til biloppsamlingssystemet

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 6 Avfall og gjenvinning og resultatområde 5 Helse og miljøfarlege kjemikalier.

Mål

Tilskotsordninga blir oppheva med verknad frå 1. januar 2007, som følgje av overgang frå eit statleg til eit bransjeorganisert innsamlingssystem. Ein viser til omtale under resultatområde 6 når det gjeld omtale av produsentansvar for bilvrak. Det vil vere eit etterslep i utbetalingane på om lag tre til fire månader, noko som gjer at løyvinga på posten må oppretthaldast på eit tilsvarende nivå i 2007.

Den delen av det eksisterande avgiftssystemet som gjeld utbetaling av pant til bileigar vil førebels bli ført vidare.

Tildelingskriterium

- Det blir gitt driftsstøtte på kr 631 pr. motteke vrak til godkjende oppsamlingsplassar for å sikre gjennomføring av dei miljøvernoperasjonane dei er pålagde å utføre i samband med mottak av vrak.
- Det blir gitt transportstøtte til presse- og transportoperatørane til dekning av kostnadene for pressing og frakt av vraka frå oppsamlingsplassane til behandlinganlegga. Transportstøtta skal sikre at ingen delar av landet fell utanom oppsamlingsordninga på grunn av høge transportutgifter. Storleiken på tilskotet er bl.a. avhengig av kva som kan oppnåast ved sal av bilvraka til fragmenteringsverka, jf. kap. 4441 post 08 Inntekter frå sal av bilvrak. Tilskotet inneber ei plikt for tilskotsmottakaren til å samle inn vrak frå dei godkjende oppsamlingsplassane.
- Posten dekkjer òg utgifter til ulike utgreingar og tiltak som miljøvernstyresmaktene treng for å administrere ordninga.

Oppfølging og kontroll

Driftstilskotet blir utbetalt av tollregion Midt-Noreg etter mottak av ei vrakpantkvittering for at bilvraket er motteke for behandling.

Post 75 Utbetaling av pant for bilvrak, overslagsløyving

Tilskotsordninga rettar seg mot resultatområde 6 Avfall og gjenvinning og resultatområde 5 Helse og miljøfarlege kjemikalier.

I budsjettforslaga er det dei seinare åra lagt til grunn at det blir innlevert ca. 100 000 bilvrak som det skal utbetalast pant for, noko som steig til om lag 110 000 vrak i 2006. Det er venta at auken i vrakmengde den seinare tida vil vere ved i tida framover.

Mål

Tilskotsordninga er ein del av oppsamlingsssystemet for køyretøy. Målet med denne tilskotsordninga er å stimulere bileigar til å levere utrangerte bilar til godkjent biloppsamlingsplass slik at bilvraket kan takast hand om på ein forsvarleg måte og gjenvinnast. Posten dekkjer utbetaling av vrakpant og kostnader ved overføring av vrakpanten til bileigaren. Forskrift om kasserte køyretøy trådte i kraft i juli 2002 og inneber at produsentar og importørar gradvis fram mot 2007 tek over ansvaret for handtering av kasserte køyretøy. Som eit resultat av dette tek Regjeringa sikte på at dagens statlege tilskot til oppsamlingsssystemet for bilar blir avvikla samtidig med at produsentansvaret for bilar skal gjelde fullt ut frå 1. januar 2007. Regjeringa tek sikte på at også dagens statlege avgifts- og panteordning blir avvikla. Regjeringa vil likevel oppretthalde ordninga mellombels, fram til eit bransjeorganisert retursystem har komme i gang og kan vise til oppnådde resultat. Produsentansvaret er no ein del av avfallsforskriftas kapittel 4 om kasserte køyretøy. Sjå resultatområde 6 for ytterlegare omtale av ordninga.

Tildelingskriterium

Vrakpanten blir utbetalt av tollregion Midt-Noreg mot kvittering for at bilvraket er levert til godkjent biloppsamlingsplass for behandling. Vrakpanten for 2007 vil vere på 1 500 kroner.

Oppfølging og kontroll

For å sikre at bilvraket har rett til vrakpant, blir kvitteringa kontrollert mot det sentrale motor-

vognregisteret. Kontrollen skjer elles ved kontroll av lager på oppsamlingsplassane og rekneskap med vedlegg.

Post 76 Refusjonsordningar, overslagsløyving

Posten dekkjer ulike refusjonsordningar retta mot resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikaliar, resultatområde 6 Avfall og gjenvinning og resultatområde 7 Klimaendringar, luftforureining og støy. Posten dekkjer òg utgifter til ulike utgreiningar og tiltak som miljøvernstyresmaktene har behov for i samband med administrering av ordningane.

Det har vist seg vanskeleg å stipulere utbetalningar til ordninga og overslaga har variert. Foreslått reduksjon er m.a. basert på bransjens eige overslag.

Refusjon av smørjeoljeavgifta

Mål

Målet med ordninga er å stimulere til auka innlevering av spillolje til miljøgodkjent behandling. Spillolje er brukt smørjeolje, og er klassifisert som farleg avfall. Smørjeolje er, med unntak av enkelte bruksmåtar, pålagt smørjeoljeavgift, jf. St.prp. nr. 1 (2005-2006) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*, kap. 5542 post 71. Refusjonsordninga vart innført i 1994 og utvida i 2000 for å sikre høgare innsamlingsgrad.

Kriterium for måloppnåing

Innsamlingsgrad for spillolje (med og utan rett til refusjon) er i dag i overkant av 80 pst. og har vore stabil dei siste åra. I 2005 var total mengd innsamla spillolje på om lag 39 700 m³, av dette omlag 25 000 m³ med rett på refusjon. Mengd innsamla smørjeolje blir stadig redusert som ein konsekvens av mindre bruk av slik olje. Det er ikkje rekna med vesentleg endring i mengd innsamla spillolje i 2007. Posten dekkjer òg utgifter til informasjon og administrasjon av ordninga.

Tildelingskriterium

Det blir utbetalt refusjon for dei fleste typar brukt smørjeolje og andre brukte oljer (transformatoroljer m.m.) med tilsvarende eigenskapar, med unntak av bl.a. spillolje som kjem frå større skip (større enn 250 fot) i internasjonal sjøfart. Refusjonen blir utbetalt til større mottaksanlegg (tankanlegg) med førehandstilsegn frå Statens forureiningstilsyn. I tilsegna er det fastsett ein del vilkår som refusjonsmottakar har plikt til å rette seg etter.

Krav om utbetaling blir kontrollerte i forhold til førehandstilsegna.

Oppfølging og kontroll

Oppfølginga blir ivareteken gjennom statistikk over årleg innsamla spillolje. Ved kontroll i tankanlegga dei siste åra er det konstaterert mange brot på ordninga for refusjonar. Statens forureiningstilsyn følger opp brota med å nekte refusjonsutbetaling eller krevje tilbakebetaling av feilaktig utbetalte refusjonar. Strengare reaksjonar som tilbaketrekking av tilsegna eller melding til politiet blir òg vurderte i alvorlege tilfelle.

På grunn av dei konstaterte brota vart det i 2005 utarbeidd eit nytt sett av vilkår for refusjon, og tankanlegga vil få nye godkjenningar med tydelegare krav om at vilkåra skal følgjast.

Ei evaluering av refusjonsordninga for spillolje i 2003 konkluderte med at systemet fungerer godt, og har sikra ein auke i innsamlingsgraden frå omtrent 75 pst. i 1994 til 80–85 pst. i 2003.

Refusjon av avgift på Trikloretten (TRI)

Mål

Målet med ordninga er å hindre utslepp til miljøet av TRI frå TRI-haldig avfall, og er eit verkemiddel som skal medverke til at avgiftssystemet verkar optimalt.

Trikloretten (TRI) er ei miljøgift. Bruk og utslepp skal reduserast vesentleg. TRI, som er eit løysemiddel som først og fremst blir brukt til avfeiting i industrien, vart frå 1. januar 2000 pålagt avgift, jf. St.prp. nr. 1 (1999-2000) *Skatte-, avgifts- og tollvedtak*. Refusjonsordning for innbetalt TRI-avgift vart innført samtidig, for å auke effekten av verkemidla.

Posten dekkjer utbetaling av refusjon og utgifter til informasjon og administrasjon av ordninga. Det har dei siste åra vore få utbetalningar gjennom ordninga som følgje av at bruken av ny TRI er kraftig redusert. Det er ikkje venta vesentlege endringar i 2007.

Tildelingskriterium

TRI-haldig avfall skal leverast til godkjent mottak eller behandlingsanlegg for farleg avfall, og ein vil få delvis refusjon av den innbetalte avgifta for den mengd TRI som finst i avfallet. For å stimulere til raskare utfasing av bruken av TRI vart refusjonsatsen sett til 25 kroner pr. kilo, noko som utgjer under halvparten av avgiftssatsen.

Oppfølging og kontroll

Oppfølginga skjer gjennom statistikk over årleg innsamla mengd TRI. Anlegg som tek imot farleg avfall og gjenvinningsverksemda skal vere godkjent av Statens forureiningstilsyn.

Avgifta har medverka til ein kraftig reduksjon i etterspørselen etter ny TRI. På grunn av dei små mengdene som er i bruk og som er omfatta av refusjonssystemet, vil ein vurdere om det er føremålstenleg å vidareføre refusjonsordninga eller om ein kan sikre innlevering av TRI-haldig avfall på andre måtar.

Refusjon av avgift på hydrofluorkarbon (HFK) og perfluorkarbon (PFK)

Mål

Stortinget vedtok i samband med behandlinga av statsbudsjettet for 2003 å innføre ei avgift på hydrofluorkarbonar (HFK) og perfluorkarbonar (PFK) frå 1. januar 2003. Avgifta er retta mot import og produksjon av HFK og PFK, både som bulkvare og som delemne i produkt. Avgifta for budsjetterminen er på kr 190,50 pr. tonn CO₂-ekvivalentar, og blir innkravd ved bulkimport og import i produkt der gassane eller bindingar av gassane er nytta. I samsvar med oppmoding frå stortingsfleirtalet i samband med behandlinga av statsbudsjettet for 2003, etablerte Regjeringa ei refusjonsordning i høve til avgifta. Refusjonsordninga trådde i kraft 1. juli 2004. Refusjonsordninga er heimla i forskrift 1. juni 2004 nr. 930 om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskrifta), kapittel 8. HFK blir i første rekkje nytta i kjøle-, fryse- og varmepumpeanlegg, men blir òg brukt til brannsløkking, og som drivgass til produksjon av isolasjonsmaterial.

Formålet med ordninga er å redusere utslepp til miljøet av HFK og PFK. Gassane er klimagassar, og reguleringa av desse er ein del av strategien for

å redusere utsleppa av klimagassar i samsvar med Kyotoprotokollen. Ordninga med avgift og refusjon er venta å medverke til bruk av miljøvennlege hjelpemedium og mindre bruk av dei mest skadelege HFK/PFK-gassane, stimulere til produktutvikling, styrkje arbeidet med å hindre lekkasjar og stimulere til innsamling og forsvarleg behandling av brukt gass. Målgruppe for ordninga er aktørar som har større mengder HFK- og PFK-haldig avfall.

Kriterium for måloppnåing

Det er venta at kombinasjonen av avgift og refusjon vil gi ein vesentleg utsleppsreduksjon i 2010, i høve til kva utsleppet ville ha vore utan avgift og refusjon.

Tildelingskriterium

Forskrifta inneber at kuldebransjen og andre som leverer HFK og PFK til godkjent destruksjonsanlegg for destruksjon, kan krevje refusjon. Føresetnaden er dokumentasjon som viser kva for mengd og typar av HFK og PFK som er leverte.

Det blir utbetalt refusjon for den mengda HFK og PFK som er levert til godkjent destruksjonsanlegg for destruksjon. Refusjonsattsane vil vere lik dei gjeldande differensierte avgiftssattsane for avgifta på HFK og PFK ved innleveringstidspunktet, jf. Stortingets årlege avgiftsvedtak og forskrift 11. desember 2001 nr. 1 451 om særavgifter § 3-18-2. Det har vore utbetalt vesentleg mindre refusjon enn prognostisert, og løyvinga er redusert i samsvar med nye prognosar, jf. tidlegare omtale.

Oppfølging og kontroll

Statens forureiningstilsyn fører tilsyn med refusjonsordninga, jf. avfallsforskrifta § 17-3.

Kap. 4441 Statens forureiningstilsyn

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
04	Gebyr	25 020	21 059	21 059
05	Leigeinntekter	1 151	947	983
08	Inntekter frå sal av bilvrak	59 918	94 249	34 254

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
09	Internasjonale oppdrag	5 955	4 805	4 988
16	Refusjon av fødsel- og adopsjonspengar	2 662		
17	Refusjon av lærlingar	28		
18	Refusjon av sjukepengar	2 078		
	Sum kap. 4441	96 813	121 060	61 284

Post 04 Gebyr

I samsvar med prinsippet om at forureinaren skal betale, er det innført gebyr på forureinande verksemd. Posten omfattar Statens forureiningstilsyns gebyrinntekter frå konsesjonsbehandling og kontroll i medhald av forskrift om avgrensing av forureining (forureiningsforskrifta). Det er vurdert å endre forureiningsforskrifta slik at Fylkesmannen kan krevje gebyr for arbeid med konsesjonsbehandling og kontroll. Fylkesmannens gebyrinntekter vil eventuelt bli førte under denne posten.

Vidare omfattar posten gebyrinntekter frå tilsyn og kontroll med kjemiske stoff og produkt.

Inntekter fastsette i forskrift om førehandsmeldingar av nye kjemiske stoff, jf. resultatområde 5 Helse- og miljøfarlege kjemikalier, blir òg førte under denne posten.

Kap. 1441 post 01 Driftsutgifter kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

I denne posten inngår Statens forureiningstilsyns inntekter frå gebyr betalt i medhald av forskrift om gebyr for deklarerer av farleg avfall. Gebyret dekkjer Statens forureiningstilsyns utgifter til kjøp av tenester knytte til behandling og samanstilling av informasjon frå deklarerer.

Post 05 Leigeinntekter

Inntektene omfattar dei leigeinntektene Statens forureiningstilsyn har i samband med utleige av nokre kontorlokale og utleige av konferansesenteret. Meirinntekter under posten gir grunnlag for meirutgifter under kap. 1441 post 01 Driftsutgifter, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 08 Inntekter frå sal av bilvrak

Desse inntektene fell bort som følge av innføring av produsentansvar for bilvrak. Ein reknar likevel med eit etterslep i inntektene i tre til fire månader, sjå omtale under resultatområde 6 og omtalen av kap. 1441, post 73.

Post 09 Internasjonale oppdrag

Inntektene er knytte til internasjonalt miljøsam arbeid og bistandsarbeid med UD, Norad o.a., til dømes til institusjonsbygging i samarbeidsland. Dette samarbeidet vil bli utvikla vidare og trappa opp, jf. kap. 1441 post 01 Driftsutgifter. Kap. 1441 post 01 Driftsutgifter kan overskridast mot tilsvarende meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Kap. 1444 Produktregisteret

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	15 388	13 778	18 712
	Sum kap. 1444	15 388	13 778	18 712

Rolle og oppgåver for produktregisteret

Produktregisteret er oppretta for å rasjonalisere innsamling av kjemikalieinformasjon til bruk innan HMS-arbeid, og er det sentrale statlege registeret

på dette området. Produktregisteret er i første rekkje eit serviceorgan for Arbeidstilsynet, Oljedirektoratet, Giftinformasjonen, Statens forureiningstilsyn, Statens institutt for folkehelse, Statens arbeidsmiljøinstitutt og Direktoratet for brann- og

eksplosjonsvern. Produktregisteret kan dessutan medverke med open informasjon til andre som har oppgåver innan HMS-sektoren. I 2007 vil det bli arbeidd vidare med å effektivisere og fornye Produktregisteret. I hovudsak inneber dette ei fornying av datasystemet for registeret som mellom anna skal gjere det enklare å hente ut offentleg informasjon frå registeret samtidig som verksemdenes forretningsløyndomar kan vernast på eit meir rasjonelt vis. Produktregisteret har teke over ansvaret frå Stiftelsen Grip for drift og vedlikehald av produktinformasjonsbanken PIB, og får auka sine driftsutgifter med 1 mill. kroner. I samarbeid med GRIP og Giftinformasjonen skal PIB utviklast vidare som verktøy for å gjere offentleg informasjon om produkt i Produktregisteret tilgjengeleg for allmenta på Internett. Det er foreslått at Produktregisteret og Statens forureiningstilsyn skal samlokalisert frå 1. januar 2007, og Regjeringa vurderer òg om Produktregisteret administrativt kan integrerast i Statens forureiningstilsyn. Statens forureiningstilsyn er den største brukaren av

registeret. Større nærleik mellom registeret og den største brukaretaten vil truleg gi betre og meir effektiv drift av registeret og medverke til auka effektivitet i kjemikalieforvaltninga.

Mål

Produktregisteret skal samle inn, systematisere og arkivere opplysningar om kjemikaliar, leggje til rette opplysningar ut frå registrerte data slik at definerte brukarar får tilgang til riktig informasjon, og omarbeide graderte data til ugradert informasjon for å gjere opplysningane meir allment tilgjengelege.

Post 01 Driftsutgifter

Posten dekkjer lønn til faste og mellombels tilsette og driftsutgifter, under dette utgreiing, informasjon m.m. for Produktregisteret. Posten er styrkt med 4,5 mill. kroner til kjemikaliedatabase og til flytting/samlokalisering med SFT.

Kap. 1445 Miljøvennleg skipsfart

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Spesielle driftsutgifter	2 000	2 000	2 000
	Sum kap. 1445	2 000	2 000	2 000

Rolle og oppgåver for Sjøfartsdirektoratet:

Sjøfartsdirektoratet er fagleg underlagt Miljøverndepartementet i saker som gjeld forureining og vern om det marine miljø, og utfører viktig arbeid innafør dette området. Arbeidet omfattar bl.a. utgreiingsoppgåver, utarbeiding av forskrifter, utferding av sertifikat, flaggstatskontrollar og hamnestatskontrollar. Sjøfartsdirektoratet utfører òg betydelege internasjonale oppgåver på miljøområdet retta mot FNs sjøfartsorganisasjon IMO, EU, Nordsjøsam arbeidet og Det arktiske samarbeidet.

Sjøfartsdirektoratet har som ei av sine hovudmålsetjingar å medverke til at skipsfarten er ei miljøvennleg transportform. Dette inneber at direktoratet skal medverke til at norsk maritim verksemd er minst like miljøeffektiv som alternative transportformer, og har gode tekniske og operasjonelle forhold som førebyggjer miljøskadar. I tillegg skal

direktoratet medverke til god tryggleik mot forureining ved effektivt tilsyn av norske skip og hamnestatskontroll av framande skip.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten bidreg til å dekkje lønn til faste og mellombels tilsette og driftsutgifter for Sjøfartsdirektoratet i arbeidet med ein miljøvennleg skipsfart. Reduksjonar i utslepp av SO₂, NO_x og klimagassar står sentralt i dette arbeidet. Vidare skal det gjennomførast tiltak for å redusere faren for utilsikta introduksjon og spreining av framande arter i ballastvatn. Det skal òg arbeidast for ein ny konvensjon som tek sikte på forsvarleg opphogging av skip. Posten dekkjer vidare midlar knytte til utgreiing, informasjon, internasjonalt arbeid og formidling relatert til miljøspørsmål.

Kap. 5322 Statens miljøfond, avdrag

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
91	Innbetaling av avdrag	18 380	13 200	12 000
	Sum kap. 5322	18 380	13 200	12 000

Post 91 Innbetaling av avdrag

Basert på fortløpande lån og utbetalinger er avdraga utrekna til 12 mill. kroner for 2007.

Kap. 5621 Statens miljøfond, renteinntekter

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
80	Renteinntekter	4 817	3 400	2 900
	Sum kap. 5621	4 817	3 400	2 900

Post 80 Renteinntekter

Basert på fortløpande lån og utbetalinger er renter m.m. utrekna til 2,9 mill. kroner for 2007.

Programkategori 12.50 Kart og geodata

Utgiftene under programkategori 12.50 høyrer inn under resultatområde 10 Kart og geodata og 11 Områdeovergrepande verkemiddel og fellesoppgåver.

Ei samanlikning med saldert budsjett 2006 viser ein auke på 6,3 mill. kroner, eller omlag 1,8

pst. i 2007. Auken skuldast i hovudsak priskompensasjon som er tildelt Statens kartverk, og inneber ingen aktivitetssauke for etaten. Ein viser til del I der det blir gjort greie for budsjettendringar i 2007 innafør dei ulike resultatområda.

Utgifter under programkategori 12.50 fordelte på kapittel

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk	344 932	350 788	357 135	1,8
2465	Statens kartverk	10 687	12 000	12 000	0,0
	Sum kategori 12.50	355 619	362 788	369 135	1,7

Kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
21	Betaling for statsoppdraget, <i>kan overførast</i>	344 932	350 788	357 135
	Sum kap. 1465	344 932	350 788	357 135

Kapitlet dekkjer etablering og drift av infrastruktur for geografisk informasjon. Løyvinga blir sett på som ei inntekt for Statens kartverk, slik at tilsvarende beløp blir inntektsførte under kap. 2465 Statens kartverk, post 24.1 Driftsinntekter.

Satsinga på Mareanoprogrammet er ført vidare med same beløp som i 2006, 7,87 mill. kroner. Programmet rettar seg mot kartlegging av havbotn i nordområda, jf. omtale under resultatområde 1 og 10.

Post 21 Betaling for statsoppdraget, kan overførast

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 10 Kart og geodata og 11 Områdeovergrepande verkemiddel og fellesoppgåver.

Sjøkartlegginga skal framleis ha 1. prioritet blant Statens kartverks oppgåver i 2007. Ein vesentlig del av kartlegginga skjer ved kjøp av tenester frå privat næringsliv.

Også for landområda vil det vere viktig å føre vidare etablering, vedlikehald, forvaltning og det å gjere tilgjengeleg nasjonale geografiske primærdatabasar. Dette arbeidet vil bli organisert gjennom samarbeidet *Noreg digitalt*. Det er eit mål å få flest mogleg kommunar og offentlege organ til å delta og auke innsatsen sin i samarbeidet.

Etter oppdrag frå Justisdepartementet skal Statens kartverk i 2007 fullføre etableringa si som sentral tinglysningsstyresmakt med ansvar for heile landet. Når lov om eigedomsregistrering trer i kraft vil Statens kartverk òg bli sentral matrikkelstyresmakt. For å ivareta denne oppgåva har Statens kartverk under utvikling eit dataregister, kalla *matrikkelen*. Saman med tinglysningsdata vil matrikkelen (eiendomsdata og -kart) gi høve til ein heilskapleg tilgang til eigedomsdata for Noreg.

Det blir utarbeidd spesifiserte produksjonsmål og aktivitetar som grunnlag for departementets styring med og kontroll av statsoppdraget.

Det er behov for ei bestillingsfullmakt i 2007 på 90 mill. kroner i samband med arbeidet med å etablere moderne elektroniske sjøkart for norskekysten, jf. forslag til vedtak V nr. 2.

Ein gjer framlegg om at inntil 5 mill. kroner kan omdisponerast mellom denne posten og kap. 2465 post 45, jf. forslag til vedtak IV.

Kap. 2465 Statens kartverk

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, <i>kan overførast</i>	10 687	12 000	12 000
	Sum kap. 2465	10 687	12 000	12 000

Midlane under posten er i hovudsak retta mot resultatområde 10 Kart og geodata.

Rolle og oppgåver for Statens kartverk

Miljøverndepartementet legg vekt på at Statens kartverk skal vere eit tydeleg nasjonalt fagorgan innan sitt fagområde. Verksemda skal konsentrere om styresmaktoppgåver og tilrettelegging for heile den norske geodataverksemda. Satsinga i St.meld. nr. 30 (2002-2003) «*Norge digitalt*» – *et felles fundament for verdiskaping* blir ført vidare. I 2007 skal Statens kartverk halde fram med å følgje opp stortingsmeldinga i samsvar med dei forslaga som vart behandla i Stortinget i juni 2003. Her inngår produksjon, standardisering, forvaltning og drift av offentlege data. Statens kartverk har ansvar for å samordne standardar og regelverk med andre land.

Hovudoppgåva for Statens kartverk er å byggje og vedlikehalde ein nasjonal geografisk infrastruktur, og syte for at brukarane får enkel og effektiv tilgang til stadfesta (koordinatbestemt) informasjon. Geografiske data er venta å utgjere ei stadig viktigare informasjonskjelde innan nye område.

Statens kartverk skal delta i forskning og utvikling av kartteknologi, og samarbeide med norsk industri og kartbransje, bl.a. om eksportretta tiltak. Statens kartverk skal syte for at den geografiske informasjonen etaten forvaltar blir sikra for ettertida.

På enkelte område blir basisproduksjonen forsert ut over det statsoppdraget gir grunnlag for, gjennom tilskot frå brukarar eller samarbeid om

felles geodataprojekt gjennom *Noreg digitalt*. Fleire av Statens kartverks produksjonsmål føreset at budsjetterte samfinansieringsprosjekt blir realiserte.

Viktige målsetjingar for Statens kartverk i 2007 vil vere:

- Vidareføre forsert sjøkartlegging
- å etablere, forvalte og gjere tilgjengeleg ein infrastruktur av stadfesta (koordinatbestemt) informasjon som ein viktig og integrert del av *Noreg digitalt*
- å medverke til samarbeid med andre offentlege maritime etatar på sjøtryggleiksområdet
- å leie og koordinere ei internasjonal offisiell elektronisk kartteneste for å styrkje tryggleiken til sjøs bl.a. gjennom Primar Stavanger
- leie arbeidet med å etablere og føre vidare forvaltningssamarbeidet *Noreg digitalt* med flest mogleg offentlege store dataeigarar og -brukarar
- etablere standardar for det kartfaglege området, harmonisert mot andre fagområde
- etablere ein funksjonell og påliteleg tinglysningsorganisasjon
- iverksetje og forvalte ny lov om eigedomsregistrering
- utvikle og iverksetje ny matrikkel i heile landet
- utforme rammevilkåra for eit samla eigedomsinformasjonssystem med felles adgang til Matrikkel, Grunnbok og planregister
- utvikle vidare Cpos (posisjoneringsteneste med cm-grannsemd) til å dekkje dei tettast folkesette områda i landet

Post 24 Driftsresultat:

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
24.1	Driftsinntekter	-626 567	-598 288	-721 658
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsløyving</i>	588 873	585 987	710 433
24.3	Avskrivningar	9 352	9 933	9 174
24.4	Renter av statens kapital	2 551	2 368	2 051
24.5	Til reguleringsfondet	25 791		
Sum post 24		0	0	0

Statens kartverk er ei statleg forvaltningsbedrift som styrer den interne økonomien etter bedriftsøkonomiske rekneskapsprinsipp, mens statsbudsjettet og statsrekneskapen blir rapporterte etter kontantprinsippet. Statens kartverks tilknytningsform vil bli sett i samanheng med budsjettprosessen for 2008. Driftsresultatet i budsjettet for 2007 er sett til 0 kroner.

Underpost 24.1 Driftsinntekter

Statens kartverks bedriftsøkonomiske driftsinntekter fordeler seg som følgjer:

Tabell 17.9 Statens kartverks driftsinntekter

		(i mill. kr.)		
		Rekneskap 2005	Plan 2006	Plan 2007
Betaling for statsoppdraget		345	351	357
Samfinansiering		167	206	170
Belastningsfullmakt fra JD		43	11	120
Royalty av sal av kart og geografiske data og salsinntekter frå sjøkart		43	30	75
Sum driftsinntekter		598	598	722

Rekneskap 2005 er ført opp i samsvar med Statens kartverks bedriftsøkonomiske rekneskap. Plan 2006 refererer seg til St.prp. nr. 1 (2005-2006).

Statens kartverks salsinntekter er i hovudsak knytte til selskapet PRIMAR Stavanger, som formidlar sjøkart i samarbeid med andre land sine sjøkartverk, og royaltyavtale med statsaksjeselskapet Norsk Egedomsinformasjon som formidlar Statens kartverks basisinformasjon i den kommersielle marknaden.

Behovet for relevante og riktige egedomsopplysningar aukar innan fleire samfunnssektorar.

Stortinget vedtok 9. juni 2005 ny lov om egedomsregistrering, jf. Ot.prp. nr. 70 (2004-2005). Lova gir rom for ei framtidsetta forvaltning av egedomsinformasjon.

Underpost 24.2 Driftsutgifter, overslagsløyving

Posten omfattar utgifter til lønn og andre fortløpande driftsutgifter, og etablering og oppgradering av Statens kartverks databasar og geografiske infrastruktur elles.

Underpostane 24.3 Avskrivningar og 24.4 Renter av staten sin kapital

Avskrivningar og renter av statens kapital er budsjetterte ut frå ein venta bokført kapital på 48 mill. kroner pr. 31. desember 2006.

Avskrivningane for Statens kartverk blir utrekna etter fast praksis på grunnlag av dei kapitalgjenstandane som er bokførte pr. 31. desember året før budsjettåret. Det blir såleis ikkje berekna avskrivningar av kapitalgjenstandar som er skaffa i løpet av budsjettåret.

Avskrivningane skal baserast på historisk nyskaffingspris for kvar einskilt kapitalgjenstand. Dette prinsippet vart slått fast ved Stortingets vedtak av 11. juni 1990 på grunnlag av St.prp. nr. 87 (1989-90), jf. Innst. S. nr. 243 (1989-90).

Det skal nyttast eit lineært avskrivingsprinsipp. Avskrivningane på dei einskilde kapitalgjenstandane skal skje med like store beløp kvart år basert på ein fastsett avskrivingsperiode (dvs. venta levetid for vedkommande kapitalgjenstand).

Utrekning av renter av den faste kapitalen i Statens kartverk skal skje i samsvar med føresegner for forvaltningsbedriftene, vedtekne av Stortinget 9. juni 1982 på grunnlag av St.prp. nr. 115 (1981-82), jf. Innst. S. nr. 285 (1981-82).

Underpost 24.5 Til reguleringsfondet

Eit eventuelt avvik mellom budsjettert beløp under post 24 Driftsresultat og det rekneskapsførte beløpet under posten skal regulerast ved overføringar frå/til reguleringsfondet. Ei vesentleg årsak til avvik mellom det faktiske driftsresultatet og det budsjetterte driftsresultatet vil vere terminforskyvingar i kontante inn- og utbetalingar. Pr. 31. desember 2005 var reguleringsfondet på 76,4 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsinnkjøp og vedlikehald, kan overførast

Posten skal omfatte alle varige investeringar over 200 000 kroner.

Statens kartverks produksjonsutstyr er IT-basert. Produksjonsverksemda omfattar behandling av store datamengder frå oppmåling av sjø og land, EDB-basert kartproduksjon mv. Statens kartverk må fortløpande fornye og utbetre utstyrsparken for å kunne utnytte effektivitetsvinstane i ny teknologi i produksjonen, og møte etterspørselen etter nye produkt. Det budsjetterte investeringsnivået svarer likevel ikkje til meir enn ca. 2 pst. av totalomsetnaden.

Posten kan overskridast ved sal av utstyr der inntektene blir rekneskapsførte under kap. 5465 post 49, jf. forslag til vedtak II nr. 2.

Tabell 17.10 Statens kartverks kapitalbalanse

	(i mill. kr.)			
	Rekneskap 31.12.04	Rekneskap 31.12.05	Venta 31.12.06	Venta 31.12.07
Eigedelar				
Anleggsmidlar:				
Driftsmidlar, eigedommar	44,6	46,0	46,0	48,8
Aksjar, andelar	0,0	0,0	0,0	0,0
Utlån og obligasjonar	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum anleggsmidlar	44,6	46,0	46,0	48,8
Omløpsmidlar ¹ :				
Varebeholdning, varer i arbeid	4,0	3,9	3,9	3,9
Kortsiktige fordringar	76,1	163,6	163,6	163,6
Kortsiktige plasseringar	0,0	0,0		0,0
Kassebeholdning og innskot	0,6	0,5	0,5	0,5
Sum omløpsmidlar	80,7	168,0	168,0	168,0
Sum eigedelar	125,3	214,0	214,0	216,8

Tabell 17.11 Statens kartverks gjeld og egenkapital¹

	(i mill. kr.)			
	Rekneskap 31.12.04	Rekneskap 31.12.05	Venta 31.12.06	Venta 31.12.07
Gjeld og egenkapital				
Eigenkapital ² :				
Eigenkapital utan reguleringsfond	-111,8	-48,8	-48,8	-48,8
Reguleringsfondet	50,7	76,5	76,5	76,5
Sum egenkapital	-61,1	27,7	27,7	27,7
Langsiktig gjeld ³ :				
Staten sin renteberande kapital	44,6	46,0	46,0	48,8
Anna langsiktig gjeld	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum langsiktig gjeld	44,6	46,0	46,0	48,8
Kortsiktig gjeld ⁴ :				
Kortsiktig gjeld	222,8	227,3	227,3	227,3
Mellomverande med statskassen	-81,0	-87,0	-87,0	-87,0
Sum kortsiktig gjeld	141,8	140,3	140,3	140,3
Sum gjeld og egenkapital	125,3	214,0	214,0	216,8

¹ Omløpsmidlar. Det blir ikkje gjort overslag over omløpsmidlane før rekneskapsavslutning. Omløpsmidlane blir derfor førte opp uendra i budsjettåret. Omløpsmidlane blir rekneskapsførte i samsvar med Statens kartverks bedriftsøkonomiske rekneskap.

² Eigenkapital. Posten kjem fram som ein differanse mellom egedelar og gjeld. Eventuelt avvik mellom rekneskapsført driftsresultat (etter føring til eller frå reguleringsfondet) og Statens kartverks bedriftsøkonomiske resultat blir rekna mot eigenkapitalen.

³ Langsiktig gjeld. Statens kartverk finansierer alle anleggsmidlar fullt ut som «lån» i statskassen. Statens renteberande kapital fungerer derfor som motpost til anleggskapitalen. Den renteberande kapitalen er fordelt på 5 ulike «lån».

⁴ Kortsiktig gjeld. Det blir ikkje gjort overslag over kortsiktig gjeld før rekneskapsavslutning. Kortsiktig gjeld blir derfor ført opp uendra i budsjettåret. Kortsiktig gjeld blir rekneskapsført i samsvar med Statens kartverks bedriftsøkonomiske rekneskap.

Kap. 5465 Statens kartverk

		(i 1 000 kr)		
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
49	Sal av anleggsmidlar	36		
	Sum kap. 5465	36		

Post 49 Sal av anleggsmidlar

På posten er det ført tilfeldige inntekter for Statens kartverk, bl.a. inntekter frå sal av anlegg og utstyr, som av regnskapstekniske grunnar skal bruttoførast.

Programkategori 12.60 Nord- og polarområda

Utgiftene under programkategori 12.60 høyrer inn under resultatområda 7 Klima, luftforureiningar og støy, 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda og 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Ein viser til del I der det blir gjort greie for budsjettendringar i 2007 innafor dei ulike resultatområda.

Regjeringa prioriterer høgt å styrkje det forskings- og overvåkingsbaserte kunnskapsgrunnlaget for miljøforvaltninga av norske nord- og polarområde. Hovudinnsatsen vil vere retta mot klimaendringar, miljøgifter og biologisk mangfald. Kunnskap til forvaltninga av isbjørnbestanden, og andre arter som er sentrale for forvaltninga av

Svalbard som villmarksområde og raudlistearter som har regelmessig opphald på Svalbard vil ha prioritet. Langtransporterte miljøgifter og miljøgifter frå kjelder med lokal betydning vil ha særleg fokus. Vidare er verneområda på Svalbard viktige referanseområde for økologisk forskning, og det er behov for auka kunnskap som grunnlag for forvaltning og vern av desse områda. Noreg har òg eit ansvar for å bringe fram kunnskap om og verne kulturminne som viser den menneskelege verksamda i polarområda gjennom tidene. Satsinga under det internasjonale polaråret (IPY) vil òg bidra til ny og betre kunnskap om polarområda.

Utgifter under programkategori 12.60 fordelte på kapittel

(i 1 000 kr)					
Kap.	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007	Pst. endr. 06/07
1471	Norsk Polarinstittutt	134 010	163 262	164 576	0,8
1472	Svalbards miljøvernfond		5 400	5 400	0,0
	Sum kategori 12.60	134 010	168 662	169 976	0,8

Kap. 1471 Norsk Polarinstittutt

(i 1 000 kr)				
Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Driftsutgifter	103 677	112 159	104 015
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overførast</i>	29 855	50 605	60 063
50	Stipend	478	498	498
	Sum kap. 1471	134 010	163 262	164 576

Rolle og oppgåver for Norsk Polarinstittutt:

Norsk Polarinstittutt er den sentrale statsinstitusjonen for kartlegging, miljøovervaking og forvaltningsretta forskning i Arktis og Antarktis, jf. St.meld. nr. 42 (1992-93) *Norsk polarforskning*, fagleg og strategisk rådgivar overfor den sentrale

forvaltninga og fagleg rådgivar for miljødirektorata og Sysselmannen i polarspørsmål.

Instituttet skal vidare:

- halde ved lag ei brei forskingsbasert kompetanse i miljøvernforvaltning innan viltforvaltning, område- og habitatvern, klimaovervaking og forureiningsproblematikk

- ha ansvar for topografisk og geologisk kartlegging av landområda på Svalbard og norsk biland og territorialkrav i Antarktis
- utvikle og leie overvåkingsprogram og system for miljøovervaking av norsk Arktis
- medverke til å stimulere nasjonal og internasjonal forskning på Svalbard gjennom å gi tilgang til instituttets infrastruktur, så som forskingsstasjon, feltutstyr og transport mot dekning av instituttet sine kostnader
- følgje opp og gjennomføre norsk miljølovgiving i Antarktis
- ivareta forvaltningas kunnskapsbehov og utøve nødvendig kontroll saman med dei andre miljødirektorata, fremje miljøforskning og forvaltningsrådgiving innan Barentsregionsamarbeidet og det bilaterale norsk-russiske miljøvern-samarbeidet
- fokusere forskinga si på klimaprosessar og klimaendringar, effektane av desse på naturen og økotoksikologi i Arktis og Antarktis
- utforske og overvake det marine miljøet i iskantsona i Barentshavet
- representere Noreg i internasjonale samarbeidsfora og formidle kontakt mellom norske og internasjonale fagmiljø
- medverke til å styrkje Polarmiljøsentret
- utvikle samarbeidet med dei andre forskingsinstitusjonane i Tromsø og i Nord-Noreg
- drive utovervendt informasjon om polarområda m.a. gjennom samarbeid med Polaria.

Post 01 Driftsutgifter

Midlane under denne posten er retta mot resultatområda 7 Klimaendringar, luftforureining og støy, 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda og 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Nedgangen i løyvinga for 2007 skuldast at 9,3 mill. kroner, som Polarinstituttet fekk rammeoverført i 2006 som eit eingongsbeløp til inventar og utstyr i samband med innflytting i Forskingsparken i Longyearbyen, er teke ut igjen av budsjettet. Posten er styrkt med 1 mill. kroner til oppfølging av den heilskapelege forvaltningsplanen for Barentshavet.

Posten dekkjer utgifter som Norsk Polarinstitutt har til lønn og godtgjersler for faste og mellomtids tilsette. Vidare dekkjer posten ordinære driftsutgifter, drift av forskingsstasjon og luftmålestasjon i Ny-Ålesund og utgifter knytte til instituttets samla forskings- og ekspedisjonsverksemd.

Posten dekkjer òg utgifter knytte til sals- og oppdragsverksemd og drift av polarforskningsfartøyet R/V «Lance». Dei tilsvarande inntektene er førte under kap. 4471 postane 01 og 03. Løyving

kan overskridast dersom det er tilsvarande meirinntekt under dei to nemnde postane, jf. forslag til vedtak II nr.1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overførast

Midlane under denne posten er retta mot resultatområda 7 Klimaendringar, luftforureining og støy, 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda og 11 Områdeovergripande verkemiddel og fellesoppgåver. Posten dekkjer utgifter til vitskapeleg samarbeid i Antarktis der midlane gjeld deltaking i det internasjonale Antarktis-samarbeidet og midlar til gjennomføring av dei norske Antarktis-ekspedisjonane, under dette drift av forskingsstasjonen Troll.

Auken på posten skuldast at det er venta inntekter i samband med verksemda i Antarktis. Dette fører òg til auka utgifter. Det er derfor oppretta ein eigen inntektspost under kap. 4471, post 21.

Noreg medverkar gjennom forskingsinnsats og aktiv deltaking i arbeidet under Antarktis-traktaten og Miljøprotokollen til eit globalt samarbeid for vern av det sårbare miljøet i Antarktis. Det er ein nær samanheng mellom å ha innverknad og å vere til stades, og norsk polarforskning i Antarktis har derfor ein viktig politisk og fagleg funksjon.

I tillegg til forskingsaktivitet skal løyvinga dekkje drift av forskingsstasjonen Troll og det internasjonale DROMLAN-prosjektet (Dronning Maud Land Air Network). Troll vart fullført under sommarsesongen 2005-2006, og det vil bli gjennomført heilårsdrift frå hausten 2006 med 6 personar som overvintrar i 2007. Noregs nærvær i Antarktis vil no vere styrkt betydeleg, og vil i større grad medverke til det internasjonale arbeidet for å bevare Antarktis som det reinaste og minst påverka villmarksområdet i verda.

Sørsommaren 2006-2007 vil bl.a. bli nytta til å fullføre etableringa av ein satellittdlesingsstasjon, TrollSat, som er eigd og blir etablert av Kongsberg Satellite Services AS (KSat), men som skal driftast av Polarinstituttet etter avtale med KSat. Statsbygg vil òg oppføre ny kraftstasjon som er nødvendig i hovudsak pga. etableringa av TrollSat, men òg for å sikre straumforsyninga til Troll. Kostnadsramma for den nye kraftstasjonen er 20 mill. kroner, som vil inngå i grunnlaget for husleigeberekninga for Polarinstituttet.

Post 50 Stipend

Midlane under denne posten er retta mot resultatområde 8 Internasjonalt miljøvernssamarbeid og miljøvern i nord- og polarområda.

Mål

Stipendmidlane skal auke rekrutteringa til og kompetansen innafor den norske polarforskinga. Midlane er eit viktig og effektivt verkemiddel for å stimulere norsk polarforsking på Svalbard. Støtte blir primært gitt til norske hovudfags- og doktorgradstudentar. Støtta skal dekkje ekstrautgifter ved opphald i felt.

Kriterium for måloppnåing

Gjennomført feltarbeid i tilknytning til hovudfagsstudie eller doktorgrad.

Tildelingskriterium

Det blir lagt vekt på relevante polare problemstillingar, fagleg kvalitet og i kor stor grad temaet ligg til rette for forskning.

Oppfølging og kontroll

Det blir kravd innsendt ei rekneskapsoversikt og ein kort fagleg rapport om gjennomføringa.

Kap. 4471 Norsk Polarinstitut

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
01	Sals- og utleigeinntekter	5 859	7 572	7 860
03	Inntekter frå diverse tenesteyting	19 024	18 454	19 155
16	Refusjon av fødselspengar/adopsjonspengar	855		
18	Refusjon av sjukepengar	350		
21	Inntekter, Antarktis			12 500
	Sum kap. 4471	26 087	26 026	39 515

Post 01 Sals- og utleigeinntekter

Salsinntektene gjeld sal av kart, flybilette og publikasjonar, mens utleigeinntektene gjeld utleige av feltutstyr, transportmiddel, blant anna utleige av forskingsfartøy og andre inntekter. Kap. 1471 post 01 kan overskridast tilsvarande eventuelle meirinntekter under denne posten, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 03 Inntekter frå diverse tenesteyting

Oppdragsinntektene gjeld inntekter frå eksterne oppdrag for andre offentlege instansar og frå det pri-

vate næringslivet. Meirinntekter under denne posten gir grunnlag for tilsvarande meirutgifter under kap. 1471 post 01, jf. forslag til vedtak II nr. 1.

Post 21 Inntekter, Antarktis

Posten gjeld dekning av Norsk Polarinstitutt's utgifter for drift av TrollSat i medhald av avtale med Kongsberg Satellite Services, refusjon frå Statsbygg for transport av materiell og personell, og inntekter frå flygingar knytte til DROMLAN-samarbeidet.

Kap. 1472 Svalbards miljøvernfond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
70	Tilskot, <i>kan nyttast under post 01</i>		5 400	5 400
	Sum kap. 1472		5 400	5 400

Svalbards miljøvernfond er føresett oppretta i svalbardmiljølova, og departementet etablerte fondet i statsbudsjettet for 2005.

Fondet vil i utgangspunktet vere sett saman av midlar frå eit miljøgebyr for tilreisande til Svalbard, av midlar kravde inn gjennom eit gebyr for kort og for felling i samband med hausting, gebyr for teoretisk eksamen i samband med jegerprøva, verdien av flora og fauna som er handtert i strid med lova, miljøerstatning fastsett av Sysselmannen og tvangsmulkt. Både fondkapitalen og avkastninga skal nyttast til tilskot til tiltak som har til føremål å verne miljøet på Svalbard. Fondet skal sikre si eiga drift slik at ein mindre del av midlane òg vil gå til forvaltning av fondsmidlane og til utgifter knytte til innkrevjing av miljøgebyret. Det er lagt opp til at Svalbards miljøvernfond skal ha eit styre som vil fordele fondsmidlane etter eksterne søknader. Sekretariatet for fondet er lagt til Sysselmannen på Svalbard. Det er utarbeidd eigne vedtekter for verksemda til fondet og det vil bli vedteke retningslinjer for tildeling av fondsmidlar. Fleire av gebyrordningane vil først ta til å gjelde i løpet av 2007 og overgangsordningar gjer at inntektene til fondet vil vere om lag 5,4 mill. kroner dette året minus administrasjonskostnader. Ved fullt driftsår vil inntektene vere på ca. 8,2 mill. kroner minus administrasjonskostnader.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttast under post 70

Posten er knytt til resultatområde 8, Internasjonalt miljøvern og miljøvern i nord- og polar-områda.

Tildeling av midlar frå fondet til statlege verksemder vil bli ført under denne posten. I tillegg vil

midlar til forvaltning av fondet og utgifter knytte til innkrevjing av miljøgebyret bli utbetalte her.

Post 70 Tilskot, kan nyttast under post 01

Midlane under denne posten er retta mot resultat-område 8, Internasjonalt miljøvern og miljøvern i nord- og polarområda.

Svalbards miljøvernfond omfattar midlar til vern av naturmiljø og kulturminne på heile øygruppa. Fondets midlar skal fordelast av styret for fondet til tiltak på Svalbard i samsvar med svalbardmiljølova § 98 og føremålet med fondet slik det er fastsett i vedtektene. Dette omfattar m.a. undersøkingar og tiltak for å kartleggje og overvake miljøtilstanden, årsaker til miljøtilstanden, tilskot til skjøtsel, vedlikehald og gransking i samsvar med svalbardmiljølova og informasjons-, opplærings- og tilretteleggingstiltak. Det vil ikkje vere høve til å bruke midlar frå fondet til miljøforvaltningas ordinære administrative utgifter, og til tiltak som blir dekte av ordinære driftsmidlar for Sysselmannen.

Mål

Målet for fondet er å sikre at Svalbards særprega villmarksnatur og dei unike kulturminna blir tekne vare på som grunnlag for oppleving, kunnskap og verdiskaping.

Oppfølging og kontroll

Resultatkontroll og oppfølging skjer gjennom generell formaliakontroll av rapportar frå tilskotsmottakarane.

Kap. 4472 Svalbards miljøvernfond

(i 1 000 kr)

Post	Nemning	Rekneskap 2005	Saldert budsjett 2006	Forslag 2007
50	Refusjon frå fondet		5 400	5 400
	Sum kap. 4472		5 400	5 400

Under dette kapitlet er budsjettert refusjonane til statsbudsjettet basert på inntektene (m.a. frå diverse gebyr) til Svalbards miljøvernfond. Refusjonane under kap. 4472 gir grunnlag for tilsvarende utgifter som er budsjetterte under kap. 1472 Svalbards miljøvernfond.

Post 50 Refusjon frå fondet

Under denne posten blir budsjettert dei midlane som blir refunderte frå Svalbards miljøvernfond til statsbudsjettet. Det er gjort greie for føremålet med og inntektene til fondet under kap. 1472. Svalbards miljøvernfond skal forvaltast av eit styre oppnemnt av Miljøverndepartementet. Utgiftene blir

budsjetterte over Miljøverndepartementets budsjett. Dei årlege refusjonane til statsbudsjettet skal normalt svare til fondets stipulerte inntekter same

året. Eventuelle overskytande beløp blir kapitaliserte i fondet.

Del IV
Organisasjonsendring og oppfølging av
oppmodingsvedtak frå Stortinget

18 Organisasjonsendring, fornyingsarbeid og likestilling

18.1 Organisering

Miljøverndepartementet er overordna styresmakt for Statens kartverk, Statens forureiningstilsyn, Direktoratet for naturforvaltning, Riksantikvaren, Norsk Polarinstitutt, Produktregisteret og Norsk kulturminnefond. Det statlege miljøvernarbeidet blir regionalt ivareteke av miljøvernavingane hos Fylkesmannen og sysselmannen på Svalbard. Etatar som Statens strålevern, Sjøfartsdirektoratet og Innovasjon Noreg har oppgåver innafør miljøvernområdet som Miljøverndepartementet styrer.

Det har ikkje vore store endringar i organiseringa av miljøvernforvaltninga i perioden, men organisasjonen til Statens kartverk har hatt ei stor omlegging frå hausten 2003 til våren 2004, jf. St.meld.nr 30 (2002-2003) «*Norge digitalt*» – *et felles fundament for verdiskaping*.

Statens naturoppsyn overtok 1. juni 2006 dei 14 stillingane i Statsskogs fjelltjeneste i Finnmark. Bakgrunnen for overføringa er Stortingets vedtak i lov av 17. juni 2005 nr. 85 om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (Finnmarkslova).

Produktregisteret har som hovudoppgåve å samle inn informasjon om innhald av farlege kjemikalier i kjemiske produkt. Statens forureiningstilsyn er den største brukaren av registeret. Ei nærare tilknytning mellom registeret og den største brukaretaten er venta å gi betre og meir effektiv drift av registeret og medverke til auka effektivitet i kjemikalieforvaltninga.

Produktregisteret og Statens forureiningstilsyn skal derfor samlokaliseras og har starta arbeidet med dette.

Årsverksoversikt

Ei samla årsverksoversikt pr. 1. mars 2006, fordelt på Miljøverndepartementet og underliggjande etatar, finst i tabell 5.1 under kap. 5 Oversiktstabellar.

18.2 Oversikt over fornyingsarbeidet

Enklare regelverk

Miljøverndepartementet er i ferd med å utarbeide generelle forureiningskrav til industrien som skal erstatte fleire hundre enkeltløyve. Det vil bli stilt spesifikke bransje- og prosesskrav. Arbeidet er svært omfattande og er av den grunn forseinka. Det er teke sikte på at høyring av føresegnene kan skje i løpet av 2006.

Det vil bli lagt fram ein lovproposisjon om ny plandel av plan- og bygningslova med sikte på behandling i Stortinget i 2007. Forskrift om konsekvensutgreiingar knytt til planlegging etter plan- og bygningslova vart revidert i 2005. Departementet har utarbeidd ein rettleiar i nettversjon i 2006. Departementet er i gang med utarbeiding av retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg. Arbeidet skjer i samarbeid med Olje- og energidepartementet, og inneber opplegg for ei samordning mellom regelverket etter plan- og bygningslova og energilova i vindkraftsaker. Retningslinjene skal vere ferdige i løpet av 2006.

Byggsøk Plan

Det er sett i gang ei driftsløysing for Byggsøk Plan i Statens Bygningstekniske etat, som legg til rette for elektronisk innsending av private planforslag til kommunane. Løysinga er under utprøving i kommunane, og blir no vidareutvikla. Samtidig blir det arbeidd vidare med å utvikle gode løysingar for å gi tilgang på digitale plandata og anna nødvendig temainformasjon.

Omstrukturering av Statens kartverk

Statens kartverk har hovudansvaret for å gjennomføre dei fleste tiltaka som vart lagt fram i St.meld. nr. 30 (2002-2003) «*Norge digitalt*» – *et felles fundament for verdiskaping*. Statens kartverk har etablert ein felles nasjonal infrastruktur for geografisk informasjon i samarbeid med kommunar og statlege etatar. Gjennom avtale mellom Statens kartverk og den enkelte part blir data etablert til felles bruk på felles standard. Dette gir auka bruk av

data, med auka samfunnsnytte for offentleg forvaltning. Samtidig oppfyller dette intensjonen om å leggje til rette offentleg informasjon for verdiskaping i privat sektor.

Statens kartverk vil i løpet av 2007 ha etablert eit samla grep om eigedomsforvaltning, ved at heile registerføringa for eigedomsinformasjon, digitale eigedomskart, tinglysinga og buretsregisteret er lagt til Statens kartverk. Det er etablert eit servicesenter i Ullensvang i Hardanger, som spesielt skal ta seg av kundebehandlinga i forhold til tinglysinga og buretsregisteret.

Statens kartverk har vore gjennom ei omstrukturering, med utsal av kommersielle tenester. Talet på tilsette er redusert med 150 innafør dei oppgåver som Statens kartverk hadde i 2003. Dette har gitt rom for auka satsing på datakjøp og auka dataproduksjon. Samtidig aukar talet på tilsette innan dei nye oppgåvene. Miljøverndepartementet vil i neste års proposisjon ta opp til vurdering Statens kartverks tilknytingsform, og sjå nærare på organisasjon, styring og økonomi. Statens kartverk vil halde fram arbeidet sitt med å leggje vekt på å ta i bruk ny teknologi for å auke samfunnsnyttan av dei data som blir lagt til rette.

Grøn stat

Prosjektet Grøn stat har hatt som mål å innføre eit enkelt system for miljøleiing i statlege verksemdar innan utgangen av 2005. Prosjektet er no evaluert. Evalueringa viser at over halvparten av dei statlege verksemdene har innført eit enkelt system for miljøleiing som gir grunnlag for eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å betre miljøresultata i eiga bedrift knytt til innkjøp, avfall, transport og energi. Ca. 10-20 pst. har ikke starta opp, mens dei resterande verksemdene er i gang med å innføre systemet. Grøn stat har ført til auka fokus på miljøtiltak i drifta av statlege verksemdar og utløyst mange positive tiltak. Evalueringa tilrår at det blir gjennomført visse justeringar i vidareføringa av Grøn stat. Vidareføringa av Grøn stat vil bli presentert i stortingsmeldinga om Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand som blir lagt fram våren 2007.

Forenkling av rovviltforvaltninga

Frå 2005 er rovviltforvaltninga forenkla og effektivisert gjennom oppfølginga av St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur*, jf. Innst. S. nr. 74 (2003-2004). All regional mynde er frå 1. april 2005 samla i åtte nye rovviltnemnder, mens tidlegare fylkesvise rovviltutval, jervenemnder og gaupenemnder er lagt ned. Det er òg utarbeidd ei samordna

forskrift om forvaltning av rovvilt. Dette forvaltningsområdet var tidlegare regulert i fleire ulike forskrifter.

Forenkling og effektivisering i forvaltninga av vilt- og innlandsfiskeressursar som kan haustast

Målet er at forvaltninga av desse ressursane i størst mogleg grad skal utøvast lokalt, slik at retts-havarane får eit større ansvar for forvaltninga av vilt- og fiskeressursar innafør rammer som sikrar nasjonale målsetjingar. Forskriftene på dette området skal vere få, enkle og korte og skal fokusere på overordna mål som berekraftig hausting, fordelingspolitikk, kultur- og næringsutvikling. Vilt- og innlandsfiskestyremaktene legg dette til grunn i den fortløpande revisjonen av forskriftene innafør dette feltet.

Forsøk med kommunal oppgåvedifferensiering på kulturminneområdet

Forsøk med kommunal oppgåvedifferensiering er sette i gang i kommunane Bergen, Stavanger og Kristiansand. Målet med forsøka er å prøve ut modellar som kan gi ei betre og meir effektiv kulturminneforvaltning. Forvaltningssystemet skal forenklast, ansvar skal gjerast tydeleg og det skal ytast betre service til brukarane. Frå 1. januar 2004 er det overført ansvar og oppgåvemynde frå fylkeskommunen og staten til dei tre utvalde forsøkskommunane på heile kulturminneområdet. Forsøksordninga varer til 31. desember 2007.

18.3 Rapport om likestilling i miljøvernforvaltninga

Miljøvernforvaltninga er gjennom likestillingslova pålagt ei målretta og planmessig rolle for likestilling.

Likestilling internt i Miljøverndepartementet

Fordeling kvinner og menn

Kjønnsfordelinga i Miljøverndepartementet er 58 pst. kvinner og 42 pst. menn. Kjønnsfordelinga i avdelingane er stort sett jamn, men innan enkelte fagområde er det overrepresentasjon av eitt av kjønna. Ei forklaring kan vere at enkelte fagområde tradisjonelt er kvinne- eller mannsdominerte.

Det er noko fleire menn i leiarstillingar i departementet. På toppleiarnivå (departementsråd og ekspedisjonssjefar) er det tre (43 pst.) kvinner og fire (57 pst.) menn. På mellomleiarnivå (avdelingsdirektør og underdirektør) er det 49 pst. kvinner og 51 pst. menn. I gruppa høgtlønnte rådgivarar

(spesialrådgivar og seniorrådgivar) er det 46 pst. kvinner og 54 pst. menn. På saksbehandlarnivå (rådgivar, førstekonsulent og arkivleiar) er det 63 pst. kvinner og 37 pst. menn. For kontorstillingar er fordelinga 88 pst. kvinner og 12 pst. menn.

Rekruttering og omorganisering er viktige verkemiddel for å få jamnare fordeling av kjønn på ulike fagområde og nivå i organisasjonen.

Rekruttering

Ein gjennomgang av alle eksternt kunngjorde stillingar i 2005 viste at av den totale søkjarmassen var 48 pst. kvinner og 52 pst. menn. Av kandidatane som vart kalla inn til intervju var 42 pst. kvinner og 58 pst. menn. Av desse vart 8 kvinner og 6 menn tilsette. Departementet tilsette 3 kvinner i eksternt utlyste leiarstillingar i 2005.

Lønn

Leiarar på ekspedisjonssjef- og avdelingsdirektørnivå har jamn fordeling av lønn mellom kvinner og menn. Tilsvarende jamn fordeling finn vi for høgtlønnte rådgivarar og saksbehandlarnivå. Det er heller ikkje lønnsforskjellar mellom kvinner og menn på kontornivå.

Totalt i departementet har menn ei gjennomsnittleg årslønn som er noko høgare enn kvinnene. Differansen i lønn mellom kvinner og menn skuldast hovudsakleg at det er fleire kvinner enn menn i lågare lønte stillingar som på kontornivå, og at det er fleire menn i høgtlønnte seniorrådgivarstillingar. Det vart i 2005 forhandla for 11 kvinner og 3 menn etter hovudtariffavtala pkt. 2.3.4. For 6 kvinner og 2 menn medførte forhandlingane omgjering til høgare stillingskode. Det vart ikkje gjennomført lokale lønnsforhandlingar etter hovudtariffavtala pkt. 2.3.3 hausten 2005.

Arbeidstid

82 pst. av dei som arbeider deltid er kvinner. Mange av desse har mellombels redusert fulltidsstillinga si. Overtidsbruken fordeler seg jamt mellom kvinner og menn.

Tiltak som er sette i verk

Eit hovudmål i lønns- og personalpolitikken er å medverke til likestilling mellom kjønna. Under dei lokale lønnsforhandlingane er det prioritert å skape jamn lønnsfordeling mellom kvinner og menn. Rekruttering er eit viktig verkemiddel for jamnare fordeling av kjønn på ulike nivå i organisasjonen. I utlysingsstekst som gjeld leiarstillingar blir

kvinner oppmoda til å søkje dersom kvinner er i mindretal. I tillegg har vi oppmoda kvinner og menn til å søkje stillingar innafor fagområde der kjønned deira er underrepresentert.

Miljøverndepartementet deltek i tiltaket *Møteplass for kvinnelege mellomleiarar* i regi av Statskonsult, som omfattar alle våre kvinnelege mellomleiarar. Møta tek spesielt sikte på å bevisstgjere og stimulere kvinnelege mellomleiarar til å utvikle eiga leiarrolle.

Det er gitt eit tilbod til alle sekretærene i departementet som er kvinner om individuelt karriereutviklingsprogram med coaching.

Planlagde tiltak

Vi vil vidareføre og utvikle dei tiltaka som er sette i verk og som er nemnde ovanfor.

Departementet er i tillegg i gang med ein prosess for å kartleggje bruken av midlar til kompetansehevande tiltak fordelt på kjønn.

Kjønnsfordeling i statlege råd og utval

Lågutslepputvalet

Lågutslepputvalet vart oppnemnt i statsråd våren 2005. Utvalet skal utgreie korleis Noreg kan kutte nasjonale utslepp av klimagassar med 50-80 pst. innan 2050. Arbeidet skal munne ut i ein rapport som blir levert MD i oktober 2006. Då utvalet vart oppnemnt, vart det særleg lagt vekt på ei kjønnsnøytral samansetjing som skulle representere eit breitt spekter av ulike samfunnsinteresser, kompetansefelt og sektorar. Dette resulterte i ei lik fordeling mellom kvinner og menn blant utvalsmedlemene.

Naturforvaltningsområdet

Ved innføring av ny ordning med 8 regionale rovviltneemnder i 2005 vart det stilt krav frå Miljøverndepartementet om at alle nemndene skulle ha minimum 40 pst. kvinner. Dette er oppfylt. Ei kartlegging i 2005 viser likevel at kvinner deltek i lita grad i andre statlege råd og utval på naturforvaltningsområdet. I 13 av totalt 23 villreinnemnder er det berre menn. Det er 40 pst. kvinnerepresentasjon. i 2 av nemndene, 25 pst. i 5 av nemndene og under 20 pst. i dei andre 3 nemndene.

Direktoratet for naturforvaltning har ansvar for dei 3 tilsynsutvala for verneområda på Hardangervidda. Av totalt 9 representantar i Tilsynsutvalet i Hordaland er 3 kvinner. Buskerud har 5 representantar, av dei er 1 kvinne, og i Telemark er alle 5 representantane menn.

Fylkesmannen i dei ulike fylka har i varierende grad oppnemnt rådgivande utval eller tilsynsutval for ulike verneområde og forskjellige typar samarbeidsråd og kontaktutval. Det er kommunar og organisasjonar som foreslår medlemmer til desse utvala. Av totalt 21 ulike råd/tilsynsutval fordelte på 11 fylke tilfredsstilte 2 av utvala kravet om 40 pst. kvinner i 2005. I 3 av utvala er det berre menn. I 12 av utvala er kvinnerepresentasjonen under 20 pst. Det er gjennomgåande noko betre kvinnerepresentasjon blant varamedlemmene.

I alle dei råd og utval som er kartlagde er det kommunar og organisasjonar som foreslår medlemmene. Det er i dag i lita grad lagt føringar for koordinering mellom kommunar og organisasjonar for å sikre likestillingsspørsmål. Dette er noko av årsaka til at det ikkje alltid er lett for Direktoratet for naturforvaltning og Fylkesmannen å følge opp likestillingslova. For å få velfungerande råd og utval med høg grad av legitimitet lokalt og regionalt er det viktig at forslag til medlemmer framleis kjem frå brukarar og interessantar for det arbeidet

rådet/utvalet skal gjennomføre. Det er likevel nødvendig å leggje inn føringar i denne prosessen som også sikrar oppfølging av likestillingslova. Ein utveg er å be kommunar og organisasjonar om alltid å foreslå ei kvinne og ein mann.

Kartlegginga viser at det er behov for å betre oppfølginga frå departementet overfor ytre etatar og fylkesmannen for å sikre at likestillingslovas krav til representasjon av kvinner i statlege råd og utval oppnemnde av ytre etatar og fylkesmenn blir oppfylt i større grad. Departementet vil ta dette opp i styringsdialogen med Direktoratet for naturforvaltning og med fylkesmennene.

Likestilling i Miljøverndepartementets underliggjande etatar

Miljøverndepartementets underliggjande etatar har likestillingskrav i sine tildelingsbrev med tilhøyrande rapportering, bl.a. på sine måltal for kvinner i leiande stillingar.

19 Om oppfølging av oppmodingsvedtak frå Stortinget

Vedtak nr. 75, 30. november 2004

«Stortinget ber Regjeringa om å iverksette arbeid for å få oversikt over mulige konsekvenser av klimaendringar, og fremme en sak for Stortinget om aktuelle tiltak for å begrense effektene av klimaendringar innanfor alle samsfunnssektorer.»

Miljøverndepartementet uttaler i brev 12. september 2005:

«Regjeringa tar sikte på å legge fram en sak for Stortinget i løpet av 2006.»

Tekst i st.prp. nr.1 (2006-07) Resultatområde nr. 7, arbeidsmål 2.2 Tilpassing til klimaendringar

Vedtak nr. 428, 8. juni 2005

Stortinget har den 8. juni 2005 vedteke ei oppmodning til Regjeringa om å gjennomføre ei opptrapping av fondskapitalen i Norsk kulturminnefond slik at fondskapitalen kjem opp i 1,4 mrd. kroner i løpet av kommande stortingsperiode.

Fondskapitalen blir no foreslått auka med ytterlegare 200 mill. kroner og blir på i alt 1 mrd. kroner.

Miljøverndepartementet

tilrår:

1. I St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet for år 2007 blir dei summane førde opp som er nemde i eit framlagt forslag:

a. Sum utgifter under kap. 1400–1472 og 2465	kr	3 200 641 000
b. Sum inntekter under kap. 4400–4472, 5322 og 5621	kr	255 355 000

Forslag til vedtak om løyving for budsjettåret 2007, kapitla 1400–1472 og 2465, 4400–4472, 5322 og 5621

I Utgifter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.			
1400	Miljøverndepartementet			
	01 Driftsutgifter	169 370 000		
	21 Spesielle driftsutgifter	60 557 000		
	70 Grunnstøtte til frivillige miljøvernorganisasjonar	33 216 000		
	71 Internasjonale organisasjonar	38 757 000		
	72 Miljøverntiltak i nordområda, <i>kan overførast</i>	7 000 000		
	73 Tilskot til kompetanseformidling og informasjon om miljøvennleg produksjon og forbruk, <i>kan overførast</i>	26 800 000		
	74 Tilskot til AMAP, <i>kan overførast</i>	2 200 000		
	75 Miljøvennleg byutvikling, <i>kan overførast</i>	8 000 000		
	76 Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak, <i>kan overførast</i>	9 146 000		
	79 Den nordiske verdsarvstiftelsen	3 500 000		
	80 Tilskot til universell utforming og tilgjenge for alle, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	20 000 000		
	81 Tilskot til lokalt miljøvern og berekraftige lokalsamfunn, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>	13 000 000	391 546 000	
1410	Miljøvernforskning og miljøovervaking			
	21 Miljøovervaking og miljødata	106 028 000		
	50 Basisløyvingar til miljøforskinsinstitutta	105 965 000		
	51 Forskingsprogram m.m.	125 318 000		
	53 Internasjonalt samarbeid om miljøvernforskning	5 000 000		
	70 Nasjonale oppgåver ved miljøforskingsinstitutta	15 151 000		
	72 Tilskot til Norsk institutt for genøkologi	3 500 000	360 962 000	
	Sum Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.			752 508 000

Kap.	Post		Kr	Kr	Kr
		Biomangfald og friluftsliv			
1425	Vilt- og fisketiltak				
	01	Driftsutgifter	25 700 000		
	61	Tilskot til kommunale vilttiltak, <i>kan overføres</i>	4 500 000		
	70	Tilskot til fiskeformål, <i>kan overføres</i>	9 000 000		
	71	Tilskot til viltformål, <i>kan overføres</i>	33 100 000	72 300 000	
1426	Statens naturoppsyn				
	01	Driftsutgifter	71 854 000		
	30	Tiltak i nasjonalparkane, <i>kan overføres</i>	9 391 000		
	31	Tiltak i naturvern-, kulturlandskaps- og friluftsområde, <i>kan overføres</i>	22 171 000		
	32	Skjergardsparkar o.a., <i>kan overføres</i>	14 195 000	117 611 000	
1427	Direktoratet for naturforvaltning				
	01	Driftsutgifter	82 982 000		
	21	Spesielle driftsutgifter	72 979 000		
	30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde, <i>kan overføres</i>	34 405 000		
	32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar, <i>kan overføres</i>	19 450 000		
	33	Statlege tileigningar, barskogvern, <i>kan overføres</i>	18 668 000		
	34	Statlege tileigningar, nasjonalparker, <i>kan overføres</i>	5 100 000		
	35	Statlege tileigningar, nytt skogvern, <i>kan overføres</i>	89 881 000		
	70	Tilskot til kalking og lokale fiskeformål, <i>kan overføres</i>	88 000 000		
	72	Erstatning for beitedyr tekne av rovvilt, <i>overslagsløyving</i>	83 895 000		
	73	Førebyggjande og konfliktdempande tiltak i rovviltforvaltninga, <i>kan overføres</i>	44 000 000		
	74	Tilskot til friluftslivstiltak, <i>kan overføres</i>	14 520 000		
	75	Internasjonale avtaler og medlemskap	1 010 000		
	76	Tilskot til informasjons- og kompetansesentra, <i>kan overføres</i>	3 400 000		
	77	Tilskot til nasjonalparksentra, <i>kan overføres</i>	12 700 000		
	78	Friluftsrådas landsforbund og inter- kommunale friluftsråd, <i>kan overføres</i>	6 000 000	576 990 000	
		Sum Biomangfald og friluftsliv		766 901 000	

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Kulturminne og kulturmiljø				
1429	Riksantikvaren			
	01 Driftsutgifter		86 009 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttast under postane 72 og 73</i>		26 325 000	
	50 Tilskot til Samisk kulturminnearbeid		2 000 000	
	72 Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>		150 030 000	
	73 Brannsikring og beredskapstiltak, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>		10 953 000	
	74 Fartøyvern, <i>kan overførast</i>		29 004 000	
	75 Internasjonalt samarbeid, <i>kan overførast</i>		1 100 000	
	77 Verdiskapingsprogram på kulturminneområdet, <i>kan overførast, kan nyttast under post 21</i>		9 000 000	314 421 000
1432	Norsk kulturminnefond			
	50 Til disposisjon for kulturminnetiltak		35 060 000	
	90 Fondskapital		200 000 000	235 060 000
	Sum Kulturminne og kulturmiljø			549 481 000
Forureining				
1441	Statens forureiningstilsyn			
	01 Driftsutgifter		187 210 000	
	21 Spesielle driftsutgifter		19 945 000	
	39 Oppryddingstiltak, <i>kan overførast</i>		87 080 000	
	73 Tilskot til biloppsamlingssystemet		51 900 000	
	75 Utbetaling av pant for bilvrak, <i>overslagsløyving</i>		171 793 000	
	76 Refusjonsordningar, <i>overslagsløyving</i>		54 000 000	571 928 000
1444	Produktregisteret			
	01 Driftsutgifter		18 712 000	18 712 000
1445	Miljøvennleg skipsfart			
	21 Spesielle driftsutgifter		2 000 000	2 000 000
	Sum Forureining			592 640 000
Kart og geodata				
1465	Statens kjøp av tenester i Statens kartverk			
	21 Betaling for statsoppdraget, <i>kan overførast</i>		357 135 000	357 135 000
2465	Statens kartverk			
	24 Driftsresultat:			

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	1 Driftsinntekter	-721 658 000		
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsløying</i>	710 433 000		
	3 Avskrivningar	9 174 000		
	4 Renter av statens kapital	2 051 000		
45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold, <i>kan overføres</i>		12 000 000	12 000 000
	Sum Kart og geodata			369 135 000
Nord- og polarområda				
1471	Norsk Polarinstitut			
	01 Driftsutgifter		104 015 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>		60 063 000	
	50 Stipend		498 000	164 576 000
1472	Svalbard miljøvernfond			
	70 Tilskot, <i>kan nyttast under post 01</i>		5 400 000	5 400 000
	Sum Nord- og polarområda			169 976 000
Sum departementets utgifter				3 200 641 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.				
4400	Miljøverndepartementet			
	02 Ymse inntekter		300 000	
	03 Refusjon frå Utanriksdepartementet		850 000	1 150 000
4410	Miljøvernforskning og miljøovervaking			
	50 Refusjon frå diverse fond		4 000 000	4 000 000
	Sum Fellesoppgåver, regional planlegging, forskning, internasjonalt arbeid m.m.			5 150 000
Biomangfald og friluftsliv				
4425	Refusjonar frå Viltfondet og Statens fiskefond			
	51 Refusjon frå Viltfondet		56 300 000	
	52 Refusjon frå Statens fiskefond		16 000 000	72 300 000
4426	Statens naturoppsyn			
	01 Ymse inntekter		127 000	
	02 Oppdragsinntekter		3 000 000	3 127 000
4427	Direktoratet for naturforvaltning			
	01 Ymse inntekter		7 274 000	
	09 Internasjonale oppdrag		3 800 000	
	54 Gebyr		2 900 000	13 974 000

Kap.	Post	Kr	Kr	Kr
	Sum Biomangfald og friluftsliv			89 401 000
	Kulturminne og kulturmiljø			
4429	Riksantikvaren			
	02 Refusjonar og diverse inntekter		3 392 000	
	09 Internasjonale oppdrag		1 253 000	4 645 000
4432	Norsk kulturminnefond			
	85 Avkastning frå Norsk kulturminnefond		35 060 000	35 060 000
	Sum Kulturminne og kulturmiljø			39 705 000
	Forureining			
4441	Statens forureiningstilsyn			
	04 Gebyr		21 059 000	
	05 Leigeinntekter		983 000	
	08 Inntekter frå sal av bilvrak		34 254 000	
	09 Internasjonale oppdrag		4 988 000	61 284 000
5322	Statens miljøfond, avdrag			
	91 Innbetaling av avdrag		12 000 000	12 000 000
5621	Statens miljøfond, renteinntekter			
	80 Renteinntekter		2 900 000	2 900 000
	Sum Forureining			76 184 000
	Nord- og polarområda			
4471	Norsk Polarinstitut			
	01 Sals- og utleigeinntekter		7 860 000	
	03 Inntekter frå diverse tenesteyting		19 155 000	
	21 Inntekter, Antarktis		12 500 000	39 515 000
4472	Svalbard miljøvernfond			
	50 Refusjon frå fondet		5 400 000	5 400 000
	Sum Nord- og polarområda			44 915 000
	Sum departementets inntekter			255 355 000

Fullmakter til å overskride gitte løyvingar

II

Meirinntektsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2007 kan:

1.

overskride løyvinga under	mot tilsvarende meirinntekter under
kap. 1400 post 01	kap. 4400 post 02
kap. 1400 post 21	kap. 4400 post 21
kap. 1427 post 01	kap. 4427 post 01
kap. 1427 post 21	kap. 4427 postene 09 og 54
kap. 1429 post 01	kap. 4429 postene 02 og 09
kap. 1432 post 50	kap. 4432 post 85
kap. 1441 post 01	kap. 4441 postene 04, 05 og 09
kap. 1471 post 01	kap. 4471 postene 01 og 03
kap. 1472 postene 01 og 70	kap. 4472 post 50

2. overskride løyvinga under kap. 2465 Statens kartverk post 45 Større utstyrsnyskaffingar og vedlikehald, med eit beløp som tilsvarener regnskapsførte inntekter frå sal av anleggsmidlar under kap. 5465 Statens kartverk post 49 Sal av anleggsmidlar. Unytta inntekter frå slikt sal kan takast med ved utrekning av overført beløp.
3. overskride løyvinga under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning post 33 Statlege tileig-

ningar, barskogvern, med eit beløp som tilsvarener regnskapsførte inntekter frå sal av makeskifteareal under kap. 4427 Direktoratet for naturforvaltning post 40 Inntekter frå sal av makeskifteareal. Unytta meirinntekter frå sal av makeskifteareal kan takast med ved utrekning av overført beløp.

III

Fullmakter til å utgiftsføre utan løyving

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2007 kan utgiftsføre utan løyving fastslåtte tap på garantiar for lån til miljøverntiltak og energiøkonomi-

miseringsformål som staten er juridisk forplikta til å dekkje, under kap. 1400 Miljøverndepartementet post 77 Oppfyllding av garantiansvar.

IV

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2007 kan omdisponere inntil 5 mill. kroner mellom kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens

kartverk post 21 Betaling for statsoppdraget og kap. 2465 Statens kartverk post 45 Større utstyrsnyskaffingar og vedlikehald.

Fullmakter til å pådra staten forpliktingar utover gitte løyvingar

V

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2007 kan utføre bestillingar:

1. av materiell o.l. utover gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye bestillingar og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap	Post	Nemning	Samla ramme
1426		Statens naturoppsyn	
	32	Skjergardsparkar mv.	6,5 mill. kroner
1441		Statens forureiningstilsyn	
	39	Oppryddingstiltak	25,0 mill. kroner

2. av sjømålingsdata og kartgrunnlag ut over gitt løyving under kap. 1465 Statens kjøp av tenester i Statens kartverk post 21 Betaling for statsopp- draget, men slik at ramma for nye bestillingar og gammalt ansvar ikkje overstig 90 mill. kroner.

VI

Tilsegningsfullmakter

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2007 gir tilsegn om tilskot ut over gitte løyvingar, men slik at samla ramme for nye tilsegner og gammalt ansvar ikkje overstig følgjande beløp:

Kap	Post	Nemning	Samla ramme
1400		Miljøverndepartementet	
	78	Miljøtiltak i nikkilverka på Kola	84,6 mill. kroner
1427		Direktoratet for naturforvaltning	
	30	Statlege tileigningar, bandlegging av friluftsområde	78,1 mill. kroner
	32	Statlege tileigningar, fylkesvise verneplanar	49,3 mill. kroner
	34	Statlege tileigningar, nasjonalparker	74,4 mill. kroner
	35	Statlege tileigningar, nytt skogvern	71,4 mill. kroner
	77	Tilskot til nasjonalparksentra	2,0 mill. kroner
	79	Kompensasjon ved flytting av oppdrettsanlegg	6,75 mill. kroner
1429		Riksantikvaren	
	72	Vern og sikring av freda og verneverdige kulturminne og kulturmiljø	10,5 mill. kroner
	73	Brannsikring og beredskapstiltak	2,0 mill. kroner
	74	Fartøyvern	8,0 mill. kroner

Miljøverndepartementet

Andre fullmakter

VII

Kjøp av makeskifteareal

Stortinget samtykkjer i at Miljøverndepartementet i 2007 kan nytte inntil 8 mill. kroner av løyvinga under kap. 1427 Direktoratet for naturforvaltning post 33 Statlege tileigningar, barskogvern, til kjøp av areal som seinare kan makeskiftast med barskogareal som blir vernet.
